

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 481 8° copy 2

L. N. 481.

91

D.A. Box

Bibl. dioc. Albug. pube

30^I-55

D.D.

Dr. Glaudi.

ex 2

548

16

LN 481

ex. 2

Tilhør Telemøding Walkendorf
Kay Hoigs eks.

S. S. 3.

Heftor 14. 152

Chronica

M. Johan Carion/paa
thet flitigste sammen dragen/
huer mand nytteligt att læse/
oc er nu fordansket aff
M. Joenn Turszon
Canick i Lund.

Medt een skøn oc her-
lig Register som indholder al-
le fornemste handel oc Disto-
rier/ som seg fraa Verdens be-
gyndelse ind til Carolum
v. begiffuit haffue.

Printet i Kjøbenhavn
1768
Met Kon. Ma. friihede
paa fyre aar.

Prudens simplicitas & amor recti.

1554.

Kongl. Højskole Samling
1770.

CHRISTIANVS TERTIVS D. G.
DANORVM REX, &c.

INSIGNIA CHRISTIANI TERTII
DANORVM REGIS, &c.

Efterne Bog, skrevet mig
Dronning. Salomon
till, Anno 1602.

L

byr

frils

sen

ris

t

S

indspode

gott plich

eders from

sa gonstic

fordansker

nis Carior

Darmach

De ober

thorken

till een

De

wise oc

R

Erlig oc vel-
byrdig Mand Johan
Friis aff Deslagger/Wægborne
Førstes oc Stormectige Dera
res Koning Christians
til Danmarck/etc.
Cantzler.

Måde oc Fred
aff Gud Fader oc vor Hæ-
re Jesu Christo. Kiære her
Cantzler Gunstige Herre/
Efftherthi at wi ere alle
dette lofflighe riighe vort
indfødde Federne Land Danmarck / møger
gott plichtige/ huer effter sin formue / Oc
eders fromhedt haffuer oc all tidt verit meg
saa gonstig i alle maade/ Thi haffuer ieg nu
fordansket thenne Chronica M. Johans
nis Carion / baade mit federne landt oc alle
Danmarcks Riigis indbyggere til godhe/
Oc edher til ære / oc alle edhers flect oc eff-
thertömere (aff den gamle eddel Friis flect)
till een euigh hugkommelse.

Oc mener ieg att ligeruis som andre
vise oc Spilærde Mend tilforn haffue then
2 iij ne Bog/

ne bog/ saa høgelighen anseet / att the ville
giøre seg then store wmagh/ att Transfere
hende aff Tydske / oc vdsette paa Latin oc
Frangøsische / Saa motte hun oc saa vell
læses paa vort Danske maal / off danske
mend alle till lærdom oc vnderuising / om
alle Aarss tiider/ medt alle then leylighed oc
handel/ som ther wdi haffuer seg begiffuit
aff første verdens begyndelse.

Doch ville ieg besønderlighen lade
thene bog vdgaas paa Danske / vnder edhers
Velbyrdigheds naffn oc titel / meg til vern
oc beskyttelse / emodt allom them som vilde
thenne min formærenhedt laste oc fortale /
huilket ieg doch icke forhaabes/ att noghen
med skel giøre kand/ Naar mand vill rettelig
besinde huor nyttelig thenne bog kand vere
for alle mand / bade lærdt oc wlerd / ehvad
standt the helst kunde vere. Forthi her wdi
beskriffuis baade om thet Aandelige Guds
Riige oc om thet Verelike / oc huor vnder
lige Gud then Almechtigeste haffuer thesse
baade Regimente stiftet aff begyndelsen/ oc
thennom stedse vnderhollet med sin hellige
Naade / emod Dieffuelen oc alle Tyranner /
som haffue seg alltidt ther effter lagdt / att
ødelegge thennom oc forstøre.

Sammeledes finder mand oc fortæll
ghen i thenne Bog the aller merckeligste
handel /

handel / Historier oc foruandlinger som skee
 de ere fraa verdens begyndelse i attskillige
 Regimente / Oc ther hof antegner mange
 Guds lønlighe doom oc orsager / huorføre
 att Gud haffuer sligt ladett skee / off alle
 till paa mindelse oc lærdom / att wi saaledes
 skulle lære att frychte Gud / oc att fordre
 oc fremme Guds Rüge / Oc betencke att
 Gud vill icke lade synden bliffue wstraffet /
 oc att hand vill ey mere spare the mechtige
 offuerherrer end de fattighe vnderfater /
 Oc att Gud offte straffer land oc Rüge for
 the store Herers offuertredelser / vold oc Ty-
 ranni emod theris arme vnderfater.

In summa her wdi beskriues / huad
 huer i sin besalning bør att giøre oc laade /
 Een Herre oc Første emodt sine vnderdane /
 oc the vnderdane emodt theris herkab.
 Ther vere seg ehuaft Regimentes handel
 thet vere kand / tha finde the her i samme
 bog / suar / lærdom / vnderuising / exempel /
 raad oc dadt. Saa hielper oc thenne bog
 mygit att forstaa then hellighe skrift i man-
 ge stæder / beuise off ocsaa then yderste do-
 medaghen icke vere langt her ifraa.

Jeg haffuer icke ythermere behoff / att
 bruge mange ordt ther til / huru nytte-
 ligt denne Bog kand vere. Efftherdi att
 then Høglærde Mand M. Johan Carion
 A iii Mathes

Mathematicus haffuer thett sielffuer nock
 sammeligen giffuit til Etende i fortalen i
 samme Chronica / huor nytteligt thet er att
 læse oc vide Historier / Huilcken fortale/ ieg
 formaner alle læsere grangiffuelighen att
 mercke. Vcsaa tror ieg i sandhed/ att nu i
 thenne onde oc farlighe sidste tiid i verden/
 som altid bliffuer verre/ oc daglighe seg for
 arger/giørs thet allermost behoff/at the sto
 re oc høge befalnings mendt ideligen læse oc
 søge visdom oc forfarenhedt i the gamle
 Historier (oc thet i Guds fryct) paa thett att
 the thes bedre Kunde forsuare oc beskytte
 vort rette fædrene land / emod saa manghe
 vnderlige anslag / som nu i alle honde made
 seg begiffue / Ligeruist som Eders velbyr
 dighed (om ieg thet rundelighen skal sighe)
 er oc kommen til den store forfarenhed oc
 visdom / huilcken Gud haffer eder sonders
 ligen begaffuet med / i then høghe oc store
 befalning/som i haffue / hoss Kon. Maest.
 vor aller Naadigste herre oc Koning Ko
 ning Christian / oc hans Naades elskelige
 søn oc Høghorne Første Frederico secundo/
 vdualt Koning til Danmark / Huor som
 eders gode raad haffuer altid mygit got aff
 stedt komet / oc mange onde oc skadelige an
 slag offre forhindret oc affuent/Danemarck's
 riige till en euig oc vfielig nytte oc gaffn.

Sadant skulle nu then vnge danske
 Idell efftersølge / oc lære effter eders exem
 pel/

pel / oc aff
 fore / huor
 ruyghen t
 dechdeligh
 oc regere
 landt med

Tæller
 Vghen / at the
 man udeligh
 i hender / Lige
 haffde som
 tom historiam
 haffde Officia
 tall / att the
 visdom oc se
 fædre haffde
 huer i sin bef
 synden oc Gud
 till att besorg
 (som Christne
 Justice / forth
 ge / som vor
 toffue off run
 nger goet off
 till vodelig st
 lde hved.

Af si
 meg føre an
 Som er en

pel / oc aff andre theris gamble oc vñse for
fedre / huorledis the oc i fram tidhen Kunde
vñslyghen thennom fprese / att sidhe een
drechtelighen vnder ett rooligt Regimente /
oc regere Christeligen theris rette fæderne
landt med vñsdom / forstand oc gode raad.

Therspre rader ieg thennom synder
lighen / att the slutteligen læse thenne Chro
nica / oc idelighen haffue hende for øghen oc
i hender / Ligeruñs som Alexander Magnus
haffde Homerum / Cyrus Konge Xenophon
tem historicum / oc Augustus den Keiser
haffde Officia Ciceronis. Saa er thett icke
tuill / att the io Komme saa vell till saadan
vñsdom oc forstand / som theris gamble for
fædre haffde for thennom / oc lære saaledes
huer i sin befalning / att tage seg vare for
synden oc Guds heffn / Sunde oc saa gode rad
till att besorge theris fattige vnderfæther
(som Christne øffrigheid) med Mildhedt oc
Justicie / forthi mand læssend offte det i bø
ger / som vore venner oc radgiffuere icke
torffue off rundelighen till siige. Oc fand
nøget gott offt fortiges / ett landt oc riige
till vñodelig skade / Forthi att sandhedt er
ilde hørd.

Alff slige orsagher haffuer ieg taget
meg spre att fordanske thenne Chronica /
Som er en rett spegel / exempel oc effterdø
A v me til

me til Christelig tuct oc dygdelighedt. **W**e
haffuer ieg ingen stedz foruendt Carionis
rette mening i nogen maade / oc allermest
effterfuld then Tydske oc retteste Carionis
første impressio / Forthi hun giffuer seg mer
effter vort Danske maal end Latinen / Der
fore beder ieg eders verbyrdighed gangke
ydmyselighen / Kiære Her Cansler / att i
ville thenne min ringhe vnderdanighe dienst
oc gode villie / gunstelige anname / i saa god
en mening / som ieg thet giort haffuer / eders
Herredøme til en ære / oc mitt rette federne
land til gode oc forbedring / Gudh then al
mechtigste vnde edher siin naade / oc lycksa
lighedt / nu oc til enig tiid / Amen. Datum
Lundis Anno Domini 1553. in vigilia
Pentecostes.

E. M.

Vnderdanige
tjenere

Jonas Turonis
Lundensis.

Fortaalen

Johannis Carion
paa Chronicken.

Huor nytteligt thet er
att læse oc vide Historier.

Sed dog att Historier ere almindelighen alom nyttelige att vide oc læse / for mange sager skyld / huilcke her effter skulle beskriues / Saa ere the doch bespnderligen Kongelige oc Sørstelige Bøger / oc alle regenter oc Herer mest nyttelige. Forthi saa at icke alleniste the Hedniske Historier / men ocsaa the som findis i then hellige Skrift hassue besynderligen att gipsre oc handle med the Regenter oc Sørster som hassue befalning att styre oc regere. Then hellige Skriftes Historier lære oc vnderuise oss om Guds ord oc hans helige vilie / oc om thet euige Christi Rige. Doch lære the ocsaa megit her foruthan om verfflige Regimens

Historier
ere Konge-
lige oc
Sørstelige
Bøger.

Bibliste
Historier.

Hedniske
Historier.

Regimenter / oc the giffue off mange skøne
Exempel føre som ere saare nyttelige at vis
de / Saa att the lære oc formane alle Sør
ster oc Herrer til ett Erligt leffnet oc Sør
steligt Regimente / Men the Hedniske Histo
rier beskriue off om store mechtige Konge
rige / Huorledis att the ere begynte oc op
komne / oc for huadt orsag skyld att the ere
ather omkringuende / oc i thennom er skedt
store foruandlinger / Oc lere the ythermere
alle honde skicklighed oc dygd som Herrer oc
Sørster bør att haffue till att regere land /
oc Rige / oc theris vnderfotter / Therføre
burde ocsaa the Historier rettelingen att he
de oc kalles førstelige Bøger.

Effterdi att nu i tuende maade bør
huer meniske att vere gott oc from / Som er /
vduortis i Versslig fromhedt oc tucht emod
alle / oc siden induortis wdi en sand troo til
Gud / oc i Guds frycht oc Kierlighedt. Oc
the Historier foregiffue off oc beskriue clars
ligen paa bode sider begge parter exempla.
Saa skulle alle Regenter (naar mand taler
først om then Versslig fromhed oc dygt / som
thennom bør att følge) achte oc vel mercke
the exempla oc handel / wdaff huilcke the
Funde bliffue paa minde oc vnderuiste / huor
ledis att the skulle holle oc skicke seg ærlig
gen i theris Regimente. Att ligeruiss som
the høre att andre lofflige Konginger oc Er
lige Sørster oc Herrer haffue seg hollet oc
skicket /

Enat mād
skal acte i
gode Sør
sters exem
pel

skicket / Saa
the see att
sigt / for
mands b
ne besk
geligen
icke h
nyttel
femdel
Och
mandeligen
ide gode
ge / oc
i mact /
her emod
mercke
lunde att
huorled
the haff
ytherme
orsage
uandling
Rige. Som
Phara
Konga
Sørster
had oc
Ligeruiss
sig till
sarem /
off forny

7
Ricket/Saa skulde the ocsaa giøre/Vaar som
the see att the andre haffue inthet ander
søgt/ fordret oc fremmet / end then menige
mands beste/nytte oc gaffn/oc naar the haff
ue besicket huer mand lag oc rett / oc stren
geligen straffet wskel / vold oc Tyranni / oc
icke heller begyndt eller paatagit nogre w
nytteligt frug / men fast heller hollit frid
formedelst tolmødighed.

Oc huorlunde att the haffue beuist seg
mandeligen mod deres fiender/oc verit sted
se de gode oc fridsomlige naadige oc gunst
ge / oc forbedret theres land oc Rige/ bode
i mact/ friheder / Religion oc gode seder.
Her emod skulde ocsaa alle Regenter see oc
mercke wthi the Tyranners exempel/ Huor
lunde att Tyranner haffue skicket seg / oc
huorledes att thet er thennom gongit/ oc at
the haffue altidt saat en onder affgong /
Rthermer bør them oc att mercke/ for huad
orsage skyld tidt oc offte er sket større for
uandling/ oc vnderlige omuendelse i mange
Rige. Som er aff Tyranni/ Ligeruis som
Pharao er omkommen / Oc the Romiske
Konger fortagede oc ødelagde. Item huru
Sørster haffue forderffuit thennom sielff aff
had oc høgferdighed for ringe sager skyld.
Ligeruis som Pompeius haffde ingen ande
sag till att vndertrycke oc forderffue C. Ces
sarem / vthan aleniste had oc affuind. Item
aff fornyelse oc ny skyld / Som the leges
Grachor

huad
mand skal
achre i Ty
ranners
exempel.

Aff huilcke
orsager
Land oc
Rige for
derffues.

Pompeius
C. Cesar.

Crachi.

Atheniensis.
ses.

Thucydides
des Histori-
cus.

Grachorum til Rom haffue giffutt stor orsa-
ge till krig oc blotstørning/ Saa er oc thet
Mahometiske Krig opstandit oc begynt aff
Ketters oc Troens wenighed. Item farlige
forbund giffue oc monge store aarsager til/
at land oc Rige omfringuendes oc forderff-
ues/som the Athenier haffue forloret land oc
Rige / oc all theres velfærdt formedelst
saadan farlig forbund.

Dette oc saadan stycker flere / Skulle
Herrer oc Førster grangiffueligen acte oc
besinde / naar the læse Historier/ oc lære saa
att tage seg vare/ oc handle visligere i theris
Regimente / oc vere forsynligere / att thet
gaar icke ocsaa til med thennom/Thi att en-
dog thesse personer ere affdøde som thette
skedt er/oc tilførn vederfaret / tha sker thet
ocsaa i lige maade end nu i dag /oc sker vel
herefter/Thi att Verden er verden/ oc bliff-
uer verden. Thersfore bliffuer oc saadan han-
del i verden stedze oc alltidt/ om personerne
dø vdtaff. Saa siiger Thucidides (som haff-
uer verit en forstondig krigsmand/ oc haff-
uer selgam handel/som seg ebland Grekerne
begiffuit haffue beskriuffit) At Historier ere
ligeruist som ett liggendefæ eller Thesau-
rus / huilcken mand skal altid haffue ved
handen/ oc i forradt/ att mand saaledis kan
vide her medt att stikke sig i lige saadan
handel. Thi att saadane tilfelle oc handel
som tilførn ere skede / begiffue seg vel meer
her effe

her offer /
een fæstelig
en herre oc
bosinde oc
sin besatning
gonger ham
fæstelig
er mange
Regimente oc
allige myrte
som er om her
oc hvede emod
stift som fæst
Saledes bliff
Cassus oc and
theris whdels
ebland romer
oc reddede Dan
som plier folge
stær / ligeruist som
summa / att i lige
konst giffuer oc
ue / Saa giffuit
værl berdom oc
lie allehonde from
Dæser mand
største templer
aff nogen anden
huad man skal gi
ther er att leffue
ther er oc stædig

her effter / Oc sandeligen ere the Historier
een Sørstelig stat oc liggendefæ / aff huilcke
en Herre oc Regente kan seg mangen tude
bosinde oc vnderuise / huorledis hand skal
sin befalning forre staa oc regere / att thet
gonger hannom vel aff.

Framdelis ere ocsaa ebland the Historier
mange Exempel / huilcke der tiene bade
Regenterne oc vnderdane / oc ere thennom
alle lige nyttigt att vide / oc att lessue effter /
som er / om horsamhedt / vnderdanighedt
oc lydelse emod sin Offrighed / oc om den
straff som følger then wlydighed effter /
Saledes bleff Absolon / Catilina / Brutus /
Cassus oc andre flere suarligen straffede for
theris wlydelse oc opror. Item om trostak
ebland venner / ligeruis som Jonatas friede
oc reddede Dauids liiff. Item om then straff
som pletter folge effter hoor oc andre slige la-
ster / ligeruis som Dauid bleff straffet / In
summa / att i lige maade som mand i alle
Konster giffuer exempel til en regel oc proff-
ue / Saa giffuis ocsaa exempel i the Histo-
rier til lærdom oc vnderuising at effter søl-
lie alle honde fromhed oc dygdt.

Nu seer mand fast clartigere aff the Historier
storiske exemplar oc framfarne handel / end
aff nogen anden skriffuen vnderuising /
huad man skal giøre oc lade / oc huor ærligt
thet er att lessue dygdelligen / oc huor slæmpt
thet er oc skæmmeligt / att lessue wdygdelig.
Therefore

Therspore ere saadane Historiske exempel liis
geruus som malne billeder/ icke allene beskico
Fede der til/ att lære de som vel ere optuche
rede / Men ocsaa til att paaminde oc optene
de thennom med een sponderlig løst oc bege
ring/ till att øffue seg i thet som Erligt oc
dygdeligt er / Thi ingen känd vere saa vild
oc wsiändig/ att hand lader seg io noget gong
ge saadant til hierttet. Naar hand less oc hø
rer andre mends dygdelige gierninger oc
mandom / eller oc forskrecker seg/ naar hand
formercker hues heffn oc straff ther haffuer
altidt gonget offuer the wdygdelige oc w
milde Tyranner / Thette er nu sagt huorles
des mand skal nytteligen lese the Historiske
exempel / om then verfflige fromhed / oc
dygdelig tuct / huorlunde mand skal lessue
oc haffue seg erlige vduortes eblant mens
nisker.

Historier
giffue off
lerdom att
frycte
Guds.

Nu bør huer Christen menniske her
forutan ocsaa icke forglemme Gud / Men
att lere vdaß samme Histørier/ gode Exem
pel oc vnderuising/ huorlunde wi skulle off
skicke emod Gud/ att lessue i Guds frøcht oc
i een sand troo oc haab till Gud. Huo som
thesse tuende stycker haffuer / saa att hand
frycter Gud/ oc med een stadig troo forlader
seg till hannom / tha er Gud bespønderlig
hoff hannom/ oc han regnes att haffue then
alsomstørste fromhedt oc vere alsom dygde
ligst. Oc endog att the Hedniske Historier
icke

icke obenbarlige
ler med menniske
Christne vnde
regerer alle Røme
alle ere vnde
høstørre er iud her
vold oc tving / oc
Hedniske agenter
dygdelig med ste
as mæstere / Th
n icke beholle oc
Rømeres emod D
bespønderlig hjælp
hoghe dygder / som
skal huer Christen
huor som noghre
rættelige regerer /
thaa er thet Guds
medt lere at frycte
Tyranner oc wmlid
straffer for thetis
spøck lyder / Huo
der er / att huo som
mægt eller regimen
skal ocsaa medt suet
seer mand ocsaa / h
ge att bødte oc be
ster oc Rømer / E
ue thetse former
der Guds handt oc
stiffuer Rømeres

icke obenbarlige lere / huorledis Gud hand-
 ler med menniskerne / Saa skulde doch alle
 Christne vide / att Gud alleniste opholler oc
 regerer alle Regimente i Verden / oc att wi
 alle ere vnder hans mact oc beskermelse /
 Hershøre er Gud her mit eblant / straffer all
 vold oc tirannij / oc giffuer vnder tiden the
 Hedniste regenter stor naade till att regere
 dygdeligen med stor tuct oc ære emod the
 res vnderfater / Thi Herrer oc Sørster kun-
 ne icke beholle oc forsuare theres riige oc
 Regimenter emod Dieffuelē / foruthan Guds
 besynderlig hielp oc bistand / oc saadane
 hoghe dygder / som ere Guds gaffuer / Saa
 skall huer Christen nu vide oc betencke / att
 huor som noghre Sørster haffue Erlige oc
 tuctelige regeret / oc straffet vold oc wrett /
 thaa er thett Guds egne gierning. Oc her
 medt lere at frycte Gud / naar man seer att
 Tiranner oc wilde regenter ere gruselige
 straffet for theris wuldhed / Som thenne
 sprock lyder / Huo som tagher till suerdet /
 det er / att huo som tagher seg till nogen
 macht eller regimente vran befalning / hand-
 skal ocsaa medt suerdt ødeleggis. Her emod
 seer mand ocsaa / huru Gud pleier veldeli-
 ge att beskytte oc beskerm the fromme Sør-
 ster oc Regenter / Saa att Hedninger haff-
 ue thette formerck / att the Sørster ere vn-
 der Guds handt oc beskermelse / Thersfere
 skriffuer Homerus om thennom / att Gud
 B Fæster

Faster sin eghen Skjold i striden for them att
 beskerme thennom der med/oc hand giør eens
 saadan dicht oc lignelse her om/ Huorlunde
 the Sørster hassue huer sin eghen nødhjæl-
 pere/saa som Achilles Palladem etc. Men be-
 sønderligen er thet klarligere vdrøct i the
 Historier som findes i then hellige Skrift/
 Som er om Abraham/ David/ Ezechias oc
 andre flere/ huilcke Gud besynderligen hass-
 uet beskermed/ Oc ere saadane Exempel alle
 Sørster oc Regenter forskreffne/ att the skul-
 le vide att Gud vill seg end nu i liige maa-
 de beuise emod alle fromme oc Gudfryctige/
 oc vill thennom beskytte oc beskerme.

Vnder
 sedt emel-
 lom the
 Hedniske
 Historier/
 oc then
 hellige
 Skrifte.

Oc er herføre then vndersted/ emellom
 the Hedniske oc then hellige Skrifts Histo-
 ri. Att then hellige Skrift giffuer vidnis-
 byrd oc siger/ huilcke Guds gerninger ere/ oc
 icke foreclarer off alene the verslige sager oc
 handel/ huorledes att the skulle Gudfrycte-
 ligen regeres her paa Jorden/ Men beskrif-
 ue off oc saa om Guds Rige/ huorlunde Gud
 hand giffuer sit hellige Ord/ oc huorledis
 hand deler med off sin naade oc barmhjer-
 tighed/ oc giør off salige aff sin egen miskund-
 om huilcket Hedniske Historier inthet vide.

Quad
 then helli-
 ge Skrifte
 Histori le-
 rer off.

Therføre bør alle Christne att lere oc
 mercke then hellige Skrifts Histori/ dem
 til en lerdom oc vndervisning/ at bestercke oc
 stadfeste wor tro oc hob til Gud/ oc att vide
 huorledis att Gud hassuer skabt all ting/ oc
 huor

huor vdaß syt
 huorledis Gu
 oc beskietet sit
 ord oc forlar
 att forlade
 Item
 ze beuise E
 gaff sit ord/ oc
 Item/ huor
 att the hellige G
 vndis begynd
 gale oc modgde
 med sitte mae
 Item/ huor
 vnderlegen be
 foreteller
 misis sind oc
 Item/ huor
 off Exempla/ be
 horde straff oc p
 de oc miskund
 flere ere thetis
 vil skalle oc saa
 sadelige troo/ at
 Item/ huor
 till vons stat
 prophetar/ om
 gument/ att wi
 regen oc sand b
 prophetar ere
 mand visselike

huor vðaff synden er begynt oc oprunnen/oc
huorledis Gud hæffuer thet emod anrichtet
oc besticket sit eget rige/oc giffuit sit hellige
ordt oc forietter Christi/ oc vðsende hānum
att forlade synden/ oc att gipre off salige.

Item/ huorledis att Gud hæffuer sted
ze beuaret Christi Rige/ strar effter hand
gaff sit ord/oc fortettelsen om Christo.

Item/ huorledis att Guds Rige/ thet
er/the hellige Guds tiener/hæffue strar fraa
verdens begyndelse/oc altid siden lidit forføl
gelse oc modgøg/ oc Dieffuelen hæffuer altid
med største mact i verdē anfectet Guds ord.

Item/ huorledis att Gud hæffuer altid
vnderligen beuust oc fuldkommet all sine
fortettelser / Rthermere end nogen mens
niskis sind oc vishedt kan betencke.

Item / huorledis att Gud spregissuet
off Exempla/baade att redhes for syndsens
horde straff oc pine/ oc til att forhæbis naa
de oc miskund / Saa som Dauid oc androm
flere ere thetis synder forladne/paa thet att
wi skulle ocsaa fonge trøst oc hugsualelse oc
stadelige troo/att Gud vil vere off naadig.

Item / huorledis att Gud hæffuer off
till troens stadtfestelse giffuit alle bonde
Prophetier / om thesse verslige Rige oc re
gumente/ att wi skulle hermed hæffue ett vist
tegen oc sand beuising / att naar saadane
Prophetier ere framfarne oc skede / tha skal
mand visselige vide / att thenne lærdom /

B ij

Guds

Guds ord oc troo om Christo som wi nu
haffue/ er sandeligen kommen fraa Gud/ oc
att thenne vor troo er viss oc fast oc ingen
anden.

Item att wi skulle vere paaminte/
Naar Christus skulle komme / oc naar Ver-
dens ende tilstunder.

Item naar wi besinne oc mercke att
alle ting ere skedt oc ske dagligen/ som spode
oc propheteret ere / att wi skulle tha aldelis
troo oc vide/ att alt thet som skriffte melder
att ske skulle/ thet skall ocsaa visseligen ske.

Men att wi ythetmer kunde retteligen
forstaa the prophetier/ tha bør off besynder-
ligen att vide / een rett skick om alle riige oc
regimente / oc om alle verdens aar oc rette
tall oc andre ting flere / som mand finder i
the Hedniske Historier / Thersöre skulle oc
the Christne vide samme historier till een
rett vnderuisning oc rettelse i the prophe-
tier / att kunde thennom retteligen bruge oc
forstaa.

Her vdaff kand nu huer lettelighen
mercke huad nytte oc gaffn man haffuer
ther aff att vide oc læse Historier. Saa skall
off oc alt dette som nu skriffuit er / paamina-
de/ att sitelige lese / oc gierne høre Histo-
rier / oc bruge thennom/ off alle till forbed-
ring oc lærdom / oc att effterfolge gode
exempel.

Sworle

Sworle
eteligen
Intit

Do so
Historie
Saa fraa
stare de
thasre haffu
stift hende i sa
de samme i ma
med stætte w
hede / Men w
sprock helst
eteligen parre
tider. Oc der
allerstørste om
linger i verden
Christus skulle
skal saa / oc h

Det

I ser tusnd aa
skal hon so
Tw dusint aa
Tw dusint aa

11

Huorledis mand skal skif- ckeligen lese Historier / oc be- slute thennom i viss tiid.

Hvo som vill nytteligen lese
Historier / hand skal alle aar oc tiid
acte fraa Verdens begyndelse / oc be-
slute dennom vnder et viss tall /
therføre hassue nogre parteret verden oc
skift hende i sin alderdoms tiider / oc regne
de samme i mange honde maade / giøre der
med størrer wiskelighed / end nogen viss-
hedt / Men ieg vill efftersølge then herlige
sprock Helix Prophetes / hand hassuer mer
ckeligen parteret oc delet verden i trende
tiider. Oc der med till kiende giffuit then
allerstørste omuendelse / oc høgste foruande-
linger i verden sket er / oc paa huad tiid
Christus skulle komme / oc huorlunge verden
skal staa / oc lyder det saaledes.

Helias
skifte vers
den i trene
de tiiders

Det Sprock aff Helie Duff.

I sex tusind aar skal Verden vere / oc sidhen
skal hon forødes.

Tw dusint aar øde / vthan all lag.

Tw dusint aar / Guds lag.

B iij

Tw dua

Tw dusint aar Naadens tiid / oc Christi ri-
ge / Men om saa seer att thenne tiid
bliffuer icke opfylt till enden / tha seer
thet for vore Synder skyld / som stoor oc
wtallig ere.

Then förs-
te verdens
tiid.

I tw dusint aar skall verden staa øde/
det er / foruthan alle skick / Regimente oc
Ordinanz aff Guds ord eller viss lag / Ther
effter skal omskerelsen komme / oc Guds bud-
ord giffues / oc ett sonderligt Regimente oc
Gudstienst beskickes effter Guds ord / oc
thette skal oc vere i tw tusind aar. Sidhen
skal Christus komme / oc then Euangeliske
uandelige tiid skal oc stonde i tw tusind aar.
Doch skal ther nogre aar forkortes / thi Gud
vill haste till enden / som Christus siger
Matth. 24. Att huo som den tiid bleff icke
forkortet da vorder inghen salig.

Thenne skick oc ordning ville wi effter
følge / oc saaledis skifte thenne Bog vdi
trende parter oc tiider. Then første indhol-
der all then tiid / oc huad ther emellom skede
er / fraa Adam oc til Abraham / thi desse ere
de første tw dusint aar / men om thenne tiid
finder mand sare lidert beskriufft / oc ingen
stedes nogit thet som vist er / vthan aleniste
huad ther findes vdi Bibelen / Doch er thet
mågit høit oc vnderligt / alt thet der be-
skriufft er.

Then ans-
den vers-
dens tiid.

The andre tw dusint aar skulle regnes
fraa Abraham / oc ind till vor Herres Jesu
Christi

Christi skick
dusint aar sy-
som sagt er /
te egen tiid oc
ghe tuge oc
gynr / den oc
vorder sig al-
eller nogen sin-
relle and / tha
skal wi then
Monarchier oc
Thi wi see oc m-
bestat oc bol-
regimenter / att
lighed eblandt
deres de e
hast
der Monarchi-
en herre oc po-
vnder sig tuim-
den / saa att al-
hannom alene /
nem alle / lag /
hand ythermere
sin Monarchi /
att vssere seg
ther hatter oc
tuge Boner oc
re hannom
doch icke kunn-
mact oc offra

Christi fødsell/ Endoch att thet giør icke tw
 dusint aar syile / Thi Gud haster till enden
 som sagt er / Men denne tid er Verdens ret
 te egen tid oc older / wdi huilken the mecti
 ghe riige oc Monarchier ere opkomne oc bes
 gynt / den ene effter then anden / Oc hassuer
 verden seg aldrig saa mechteligen beuist /
 eller noghen sinde bruger saa stor mact oc
 velle / end i thenne alderdoms tid / Thersfore
 skulle wi thenne verdens tid skifte i fyre
 Monarchier oc besynderlige Regimenter /
 Thi wi see oc mercke att Gud hassuer all tid
 besticket oc hollert verden vnder ett veldigt
 regimente / att saledes beholde tuet oc skick
 lighed ebland the gode / oc att straffe oc nes
 dertrycke de onde.

Thersfore hassuer Gud stichtet oc bestic
 ket Monarchier / det er saadane riige / Att
 een Herre oc potentat / hassuer inde hassit oc
 vnder seg tuinget then største part i Ver
 den / Saa att all mact oc veldighed var hos
 hannom alene / oc hand skulle besticke den
 nom alle / lag / rett oc fridsamelighed / Oc
 hand ythermere hassit saadan mact oc vold i
 sin Monarchi / att ingen torde fordrifte seg /
 att ops sette seg emod hannom. Endog att
 ther hassuer oc saa andersteds verit mec
 tige Konger oc Potentater / som icke vo
 re hannom vndergiffuen / tha hassue the
 doch icke kundet sette seg op emod saadan
 mact oc offuerste Regimente / Oc finde wi
 B iiij aleniste

Wilske
the fyre
Monars
dier ere.

Romiske
Riige er
nu hof the
Tyske.

alleniste fyre saadane Monarchier at hassue
verit i verden / then ene effther then an
den.

Then første Monarchi oc offuerste Re
gimente i Verden hassde the Assiri / Effther
thennom regerede the Persi / ther nest the
Greci / oc sidhen the Romere / Thesse fyre
veldige riige oc regimenter hassue verit eff
ther huer anden. Men nu hassuer Gud paa
thet sidste beskicket then Tydske nation y
thermer end andre land til den eere oc hoch
eit i Verden / Endog att the icke nu inde hass
ue thet gantke Romiske riige / oc all verden
vndertuinget / forthi at Gud hassuer thet
sielfsuer sagt / att the Monarchier skulle paa
thet sidste forminskes oc bliffue ringere /
Saa er dog ligeuel then høggeste Maesteth
bleffuen hof thet Romiske riige / oc skulle
alle andre Konge oc Førster holle dette
riige i ære / oc thet allermest ansee / Endog
att wi icke alltuidt hassue lige mechtige Kei
sere / Saa gissuer dog Gud vndertiden en
saadan veldighen Keiser igien / att then Ma
iested / oc høgmechtighed bliffuer altid i sin
mact. Ockeer thet aff Guds eghen forsyn /
baade att beskytte vor Christelige troo oc
Religion her med / oc till att saaledes holde
fridt oc enighedt i landene.

Herføre skulle de Tyske Førster oc bes
synderlige the Churførster høgligen acte
thenne theres ære oc store befalning / oc bes
tendte

tenke huorle
selffuer giffue
mechtighed i
Religion hand
fredsomme
stor maerke oc
oc aff the Mo
narchies oc
romer synes
thi første besyn
the icke komer
dacht emellom
att the skulle icke
till / att dette
steet / huorle
offuerste Regi
som dette bliffu
thi land der icke
uer forsyning o
gantke Christen
storligen besyete
derligen affuende
ste Dag / oc forbe
despise. Thi
lerer of darlighe
star thet offer
riige bliffue for
Ther
thenne rude om
att alle to skulle
le verdens hand

tencke huorledis att Gud haffuer thennom
 sielffuer giffuit oc besalet thenne ære oc høg
 mectighed i Verden / aleniste till att beuare
 Religion her med / oc besticke lag oc rett oc
 fredssommelighed. Sanderligen her ligger Allermest
 stor mact paa oc thette er allermest nytte / ^{bör thet /}
 oc aff nøden i Christenheden / at thenne Mo ^{Romiske}
 narchi holles oc bliffuer ved mact / ehvor ^{Riige att}
 ringe han synes att vere oc liden. Oc skulle ^{holles ved}
 the Spørster besynderlige tage seg vaare / att ^{mact.}
 ther icke Kommer noghen wenighedt oc tues
 dracht emellom thenom indbyrdes / paa det
 att the skulle icke saaledis giffue orsage der
 till / att dette Rømske riige skall bliffue for
 støret / huilket nu er thet rette huffuit oc
 offuerste Regimente i Verden. Men huo
 som dette bliffuer forstørret eller attskildt /
 tha fand det icke andet vere / end thet bliff
 uer forstöring oc omfringuendelse i then
 gantste Christenhed / Huilket wi maa vel
 storligen befrycte / Wan Gud thet besyn
 derligen affuender / oc kommer med sin yder
 ste Dag / oc forhindrer thenne Jamer oc bes
 drøffuelse. Thi den hellige Skrift trøster oc
 lerer oss clarlighe / att then yderste Dag skal
 strax the effter Komme / naar thete Rømske
 riige bliffuer forstørret.

Thette skall nu vere nock sagdt paa
 thenne tiidt om thesse Monarchier / paa det
 att alle to skulle vide att regne oc indspøre al
 le verdens handel oc Historier ind paa thes
 se fyre

B v

se fyre monarchier / oc thenne ordinantz oc
tal er her føre nytteligt at vide / att wi saale
des Kunde thes letteligere begribe oc offuer
tencke huad mā lesser oc hører i thesse histo
rier / Item att wi oc saa Kunde see / huorledis
oc for huad sager skyld / att thesse riiger oc
monarchier ere omkringuende oc foruandle
de / aff huike wi skulle lere at taghe vare
for alt thet ther pleiger giffue orsage till
saadane rigsens foruandlinger oc omkring
uendelser.

Then siiste tiid hassuer oc saa tw tusind
aar fraa Christi fødsell oc ind till verdens
ende. Endog her er till kiende giffuit / som
tillforn er sagdt / att thet bliffuer icke tw tus
sind aar fuld / Oc sandeligen saa holder thes
sprock Helie mange nyttelige lærdom i seg /
oc bør off besynderligen thenne att mercke /
att her beskriuffis om Christi tid / oc naar
Verden skall endes / Thet fore hassuer ieg
thess heller villet sette samme sprock Helie
her først i thenne bog / paa det att alle skulle
hinde vide / lese / oc ihu komme. Men huorle
dis thenne Rømecke monarchi effter Christi
fødsell hassuer seg foruandlet / oc er kommen
till de Tydske. Oc huorledis att thet Maho
metiske riige er begyndt / Oc huorledis att
Pauedomen er opkommen till verselig mact
oc velle / Thert vill ieg beskriuffue oc till kien
de giffue i then tredie part aff verden effter
Christi fødsell.

At her

At her i the
beskriefft oc
ligt / oc the
si riige oc the
her att mact
Byrdia begyn
dons handelse
ur inde allend
her denne Chre
giffue hest thet
hoff huike Chre
siden verden bl
hassuer seg her
huor Christi
dyube oc myn
se vor Chre
Gud thet
oc

Ythermere skulle wt oesaa stitlighen
 acte her i thesse Historier / att Gud haffuer
 besticket oc anrichtet tuende riige / ett versel
 ligt / oc thett andeth Aandeligt / som er Chri
 sti riige oc then hellige Byrcke / oc bpr oss
 her att mercke / huorledis att then hellige
 Byrcke er begynt oc stiftet strac effter Ver
 dens begyndelse / oc huorledis att Gud haff
 uer hende allud beuaret / Therspre vill ieg
 her i denne Chronica beskriue oc till Fiende
 gissue hoss thette Verslige riige / huor oc
 hoss huilcke Christi riige haffuer stedte verit
 siden verden bleff skapt / oc huorledis thett
 haffuer seg her wt begiffuit / wraff huilcket
 huer Christen maa lere oc bemercke / mange
 dyube oc nyttelige lerdome / till att stadstse
 ste vor Christelige troo / oc tiene
 Gud thess ythermere i frøcht
 oc Eierlighedt.

AMEN.

Begyn

Begyndelsen

i thenne Chronica/
Then første Bog / vdi huilcken
then første verdens alder / det er /
tv tusind aar fraa Adam oc
indtil Abraham / ere
regnede.

Saa lærer oss then
hellige Skrift / att Gud
then Almægtigste / skabte
Zimmel oc Jord / ther nest
oefaa Menniskerne Adam oc
Eua / oc indsette thennom

Adam oc
Eua.

i Paradis / det er / att de paa Jorden skulle
vthan all synde Døden oc alt bekymmer sa-
liglick leffue / ythermere lærer oc Skrifften
huorledis Gud gaff thennom itt bud oc be-
faling / huilcket the haffue brøt oc øffuer-
tredet / oc ther med ere the faldne i synden
oc til døden / Men effterdi att alt dette ston-
der clarligen beskriuffit i Bibilen / ther vi
funde ther finde / Saa giørff icke behoff
att taale nu møget herom. Men thet er
nock /

nock / Att huer
maner att vder
er således be-
begyndelse / att
att Gud / att th
mækelige Bate.
Et huer
Rige the effter
nd the bestæd
alder som vor
At hand thet me
oc berge thennom
dnang om alle the
thenne Guds be-
gimæte oc Væd
i verden huilck
gode / formodest
Then hellige
oc planter i Guds
Adam oc Eua thet
the skulle icke ede af
huilcka Bud Ad-
theis lydelse emod
oc voo. Men str-
dede / Tha haffuer
uelens mact oc v-
loffuit oc iøuetter
um oc gode iøuet
Sed / det er / om th
le komme oc off-
ste hans Rige.

15
nock / Att huer lesere skal vere her wdi for-
manet att vide oc komme i hug. At verden
er saledes begyndt oc hassuer ingen anden
begyndelse / oc att Adam oc Eua ere skabte
aff Gud / oc ere then første sæd til alt mens-
miskelige Slecte.

Oc hassuer Gud indsett then verselige Befalning
Ruge strax effter att verden vor skabt/then att besticke
tud hand bestickede Adam een herre offuer thet versel-
alt thett som vor i vandet oc paa Jorden/ lige Regio-
Att hand ther med skulle hassue oc skaffe/ mente.
oc bruge thennom/ oc saa giore skick oc or-
dinanz om alle the vduortes ting. Vdaff
thenne Guds befalning ere siden alle Res-
gimente oc Ordinanzer giorde oc bestickede
i verden/huileke før Gud ere behagelige oc
gode/ formedelst thenne Guds befalning.

Then hellige Byrcke er oc strax begynt Then helle-
oc plantet i Guds ord / then riid Gud gaff lighe Års-
Adam oc Eua thette Bud oc befalning/att des begyn-
the skulle icke ede aff liffsens treds fruct/vrj delse
huileket Bud Adam oc Eua skulle benisse
theris lydelse emod Gud/oc hannom frøcte
oc troo. Men strax ther effter att the syn-
dede/ Tha hassuer Gud obenbaret Dieff-
uelens mact oc velde / Oc ther emod
loffuit oc foriettet thet hellige Euangeli-
um oc gode fortrøstning om ene quindes
Sed/ det er/ om Christo/ Att Christus skul-
le komme oc offueruinde Dieffuelen oc for-
støre hans Ruge/ oc off igenløse oc frelse
fraa

Then förste
Euan-
geliske
Predigen
oc för-
telse om
Christo.

Begyndel-
sen til all
verselig
modgong.

fraa synden oc døden / oc haffue dette verit
then förste Euan-
geliske predigen oc trøste-
lige hugsuaelse / wrij huldten then hellige
Kircke oc Christi Ruge haffuer fonget sin
begyndelse. Forthi bør icke aleniste wdt
Christi Ruge att predige budordene om go-
de gerninger / men oc syndermis forladelse
formedelst Christum. Effterdi at wi bliffue
saledes forspønde oc igen forligte med Gud/
oc trøstede emod døden oc alle fristelser.
Naar wi thenne forietelse om syndermis for-
ladelse fatte oc begribe i en sand troo til
Gud. I lige mode haffuer Adam oc Eua
seg trøstet oc hugsualet i thenne forietelse
om Christo / oc saledes er thenne hillige
Kyrcke begynt med thesse tuende personer.
Doch ligenel haffuer icke Adam oc Eua ve-
rit forutan tymmelig straff for theris synd
oc wlydsse / The ere vddressue aff Paradis/
det er / the ere vndergiffue døden oc alle
honde plage / sorg oc modgong / oc mor-
te saledes leffue oc boo paa Jorden med
arbeyde oc elendighed all theris liffs tid/
i thet land som Jøderne haffde sidene mo-
de / fordi man skriffuer / att the ere skabte
hoss thenne by Damasco.

Om Cain oc Abel.

Thenne

Den
Elar-
affin-
Zara-
fist the hige
the wange-
forstuden
ind hime sig
hulde affu-
de rædigen
Can at saa sin
Guds ord oc lart
giffur thenne
sine vrede oc g-
ner emod Gud
blind then men-
i samme hysten
mange hage oc de
tilkomende sive
streckelge haffue
gonge the mand
huldet her vor-
Men sudene
Sodas ansigt / t
naffu Ende / oc
det alle hunde for
paa det sive lart
de / oc saa hime
siff / the hand

Den hellige Skrift for

klarer ythermere att Adam oc Eva ^{Sörse}
 afflede børn / oc att Cain slog sin ^{mandrab}
 Broder Abel ihel / tha begyntes Guds
 først the hellige menniskers forfølgelse aff dyrdelse.
 the wundelige. Oc ere dette ett saare
 forfærdeligt Exempel. Fordi att thenne
 strid begynte sig for Guds tjeneste skyld/
 huilcken Dieffuelen fand icke lide naar hun
 sker retteligen / Herfore tilleggede hand
 Cain att slaa sine Broder ihel / paa det att
 Guds ord oc lærdom skulle ødelegges / Oc
 giffuer thenne Historia her til Kiende then ^{Man fns}
 store vrede oc grumhed som Dieffuelen haff ^{der anders}
 uer emod Guds Tienere / oc huor suag oc ^{fers att}
 blind then menniskelige natur er. Ythermere ^{Adam og}
 i samme Historia lerer oc then hellige Skrift ^{Eua bes}
 mange høge oc drebelige lærdomme om Guds ^{rede As}
 tilkommende strengedom / oc om then for ^{hels død i}
 færdelige heffne oc straff som skal offuer ^{hundrede}
 gonge the mandrabere for blobstørtning / ^{aar / oc}
 huilcket her vore forlangt at beskriue. ^{afflede siis}
 den Ser.

Men siudene att Cain flyde fraa sin Mandrab
 Saders ansicht / bigde hand ene Stad ved ^{skal strafs}
 naffn Enoch / oc hans børn haffue paa sun ^{ses hordes}
 det alle honde konster oc handuerck / Men ^{ligen effter}
 paa det siiste bleff thet mord som Cain giør ^{skriften.}
 de / oc saa heffnet oc straffet paa hannom
 sielff / thi hand bleff oc ihel slagen.

Om

e dette vertic
 en oc rephes
 then hellige
 r fonger sin
 alenise wot
 Dene om go
 s forladdie
 at wi bliffue
 med Gud/
 e frustelser.
 iderns for
 ind troo til
 am oc Eua
 ae forertelse
 denne hellige
 nde personer.
 n oc Eua ve
 thetis synd
 aff Paradis/
 den oc alle
 g / oc motte
 Jorden med
 is liffs tid/
 e sidene m
 de ere Kabre

Abel.

Thanne

Om Seth.

Adam haffuer siden affled
 een Søn ved naffn Seth/ thenne var
 god oc hellig / Oc Gud haffuer end
 sidene effter Abels død formeret sit
 Rige/ Aff thenne Seth ere the hellige For-
 fedre aff Komne/ oc thenne Slect er bleffuen/
 Men Cainss afføde er plat vndergongen i
 Syndfloden. Iosephus skriffuer att Adam
 oc Seth haffde tuende Taffler/ then ene aff
 Fober oc then anden aff stene / oc ther wdi
 skreffne Guds ord oc prophetier/ huor med
 Guds ord er bleffuit ved macht oc vnder-
 hollet. Sand skriffuer ocsaa att the haffue
 første gang beskicket huert aar i 12. Monaa-
 der/ oc bemerckt alle sternes løb / oc then-
 nom vnderuist andre/ Ja sandeligen huor
 Gud haffde icke besynderligen giffuet sine
 obenbarelse her ebland/ tha haffde thet icke
 verit mugeligt/ att mercke sodanne vnderli-
 ge ting aff meniskelige slit alene. Sale-
 des haffue wi Guds ord/ Bogstafue oc the
 høgeste Konster aff Adam oc Seth/ oc man
 finder stor beuifning hoss the Greiske / att
 skriff oc alle Konster ere begynte oc her Kom-
 ne aff the Jødeske Forfedre / effterdi att
 Herodotus skriffuer i sin 5. Bog / att the
 Greci haffue songet theris Konster oc skriffe
 aff the Phenicer.

Adam

Adam oc
 Seth gior
 de tuende
 Taffler.

Boglitte
 Konster ere
 Komne aff
 Adam oc
 Seth.

Adam
 de Noe Sa
 end Noe v
 besynderlig
 hies the
 then Slect
 saledes m
 stus hie
 dch er
 the hellige oc
 uide død / M
 haffuer Gud at
 en et besonde
 At ther er et
 leffuer effter
 dpmme / the g
 ge/ oc the wgu
 me.

Om C

Den
 ser clare
 haffuer si
 osagen h
 den vor the bleff
 oc besynderlig
 synder / som er
 oc tyranni / w
 moduillighed oc

Adam haffuer leffuet 630. aar/oc naes Adams
de Noe faders tiid. Men Adam døde for alders
end Noe var fød 126. aar/ Oc her er inthet
besønderligt skriffuit fra Adam ind til Noe/
hues ther emellom sket er / wtan aleniste
then Slect oc aføde / paa det att wi skulle
saledes visseligen vide / wtass huilcke Chris-
tus skulle fødtes.

Doch er ther ebland beskreffuit / att Enoch
then hellige oc gudfrøchtige Mand Enoch ^{then enige}
er icke død / Men bort tagen til Gud. Oc <sup>liffs exem-
pel.</sup>
haffuer Gud atter fore giffuit verden her
wti ett besønderligt stycke at mercke oc tro.
Att ther er ett andet wdødeligt liff/ oc euige
leffnet effter dette liff / huilcket Gud skal
dømme / the gudfrøchtige til att giøre sal-
ge/ oc the wgudelige att straffe oc fordøm-
me.

Om Sindfloden.

Den hellige Skriffit beni-
ser clarligen / huorledes att Gud
haffuer straffet Verden / oc siiger
orsagen her till. Effterdi att Ver-
den vor tha bleffuene formøgit arg oc ond.
oc besønderligen opregnes thesse hoffuit for huilcke
synder / som er/ Guds forachtelse / oc hoor synder
oc tyranni / wdi huilcket tha brugedes al Verden er
moduillighed oc all legomens wbluelig han-
del oc forgone-
gen.

Ett fors
 Prekeltigt
 exempel /
 huorledis
 Gud haff-
 uer straffet
 synden.

del oc wtucht. Effterdi att texten sijger/
 Att the hellige Menniskerff slecht er tha
 bleffne tyranner/ det er/the haffue tha platt
 inthet mehr actet Guds ord eller Guds tie-
 niste / Men haffue tha lessuet ett wgudeligt
 oc bistertt lessnet oc haffue the ringeste vn-
 dertryckt / oc the arme omkommet som the
 ville selffue / oc bruger all theris eigen villie
 effter legomenff begiering. Herfore haff-
 uer Gud tha trussuit verden / att han skulle
 forsenske hinde med Sindfloden / oc haffuer
 dog forkyndett dette for Noe hundrede aar
 tilforn / paa det att nogre skulle seg forbes-
 dret oc bleffuer salige. Oc tha Noe vaar
 600. aar gammel er Sindfloden kōmen/oc
 Noe er indgangen wtij Arcken med sine
 hustru oc sine tre sønner/ Sem/ Cham/ Ja-
 phet oc theris hustruer effter Guds besala-
 ning/oc der wdi ere thesse 8. menniske beua-
 rede/Men ellers haffuer Sindfloden forsena-
 cket oc forderffuit alle menniske oc creatur
 paa Jorden. Oc tha vore forgongne fraa
 verdens begyndese oc till Sindfloden 1656.
 aar.

Den tiid effter Sind- floden.

Den tiid Noe haffde verit i
 Arcken mehr end ett halff aar / oc
 nu vandet siold / tha bleff Arcken
 stoendes

stendes
 oc siden a
 Jordan b
 salet No
 Noe haff
 Tha haff
 Verden /
 ord / att
 forsene
 Noe haff
 me oc paa
 lifte. Sa
 off theme reg
 me Guds n
 skulle effue
 her med.
 Gud oc
 the hellige for
 tid for end
 Verden. Her
 gifuer en ny
 uge / oc med
 att mandrabere
 som her till ere
 rigdom. Sa
 aff ny machet
 Regnum.

Alle the
 ut ieg nu Fort

stoendes paa dett høye bierg i Armenia/
 oc siden att arett vor till ende / then tid att
 Jordan begynte att torres/ haffuer Gud be-
 falet Noe att gonge wdaff Arcken / so att
 Noe haffde tha veret ett heldt aar i Arcken.
 Tha haffuer nu Gud atter begyndt een ny
 Verden / oc allerførst vdgiffuit sitt hellige
 ord / oc til sagt Noe att hand vil icke mehre
 forsenske Verden mett vand / oc till ett vist
 tegn skabte han en regenboge/ som skal for-
 mane oc paminde off thenne foriettelse oc
 loffte. Saaledes haffuer Gud foregiffuit
 off thenne regnboge/ att wi skulle i hugkom-
 me Guds naade oc barmhiertighedt / oc
 her med. Paa samme tid haffuer tha Mar men
sien sig
først loff
att ede
tid.
 Gud ocsaa tilstedt att ede Eisd/ fordrj / att
 the hellige forfedre haffde icke end tha edett
 Eisd for end Sindfloden vor gongen offuer
 Verden. Herfor wthan haffuer Gud ocsaa
 giffuet en ny befalning om thett versilige
 riige / oc med clare wdtrøchte ord befalet/
 att mandrabere skulle dødes aff thennom
 som her till ere forordineret / det er/ aff øff- Guds bes
falning ag
straffe mās
drabere.
 righeden. Saaledes er nu Verden atter igen
 aff ny anrichtet oc beskidet mett polici oc
 Regimente.

Alle thesse ting om Sindfloden haff-
 uer ieg nu forteligen beskreffuet for thenne
 C q sag

reet sigel/
 sacht er tha
 ffue tha platt
 ler Guds rie
 et wgdeligt
 ringe om
 met som the
 s eigen villie
 herfore haff
 att han skulle
 / oc haffuer
 hundrede aar
 le seg forbes
 ha Noe vaar
 den kōmen/ oc
 den med sine
 / Cham/ Jar
 Guds befals
 minste beua
 loden forsens
 e oc creatur
 gongne fraa
 floden 1656.

Sind

ffderit i
 valff aar / oc
 bliff Arcken
 stoendes

Guds
vrede er
stor for
synden
skyld.

Werden
skal anden
tiid bren
des.
Gud bes
uarer als
tiid syne

sag/ besonderligē att wi skulle betencke then
store Guds vrede offuer synden / fordi att
Gud ville nu saledis haaffue the ganske Ver
den paamynt oc atuariet med dette exempel/
huorledis att hand vil bode dømme oc straffe.
Oc gissuis her til Kiende / att Gud Skal een
gong dømme then gantske verden / Effterdi
saa att Gud ville icke nu lade synden bliffue
wstraffet. Her om skriffue ocsaa nogre
att effterdi Verden er første gong försendte
wdi vand/ So skal her effter følge aff natu
lig beuising. att verden skal anden tiid bren
des oc forgonge aff ild. Ythermere er
her ocsaa att betencke huorledis Gud beua
ret att lüge vell sin lille hob/ Endoch att the
ere saa oc forsmode. Item thette bør off
oc grangissueligen att mercke/ huorledis att
then versselig mact oc straff er aff Gud be
skicket offuer mandrabere / Oc dette er thet
hoffuit stycke wdi thett gantske versselige
Regimente. Fordi att mand skal her effter
vdrette oc dømme alle andre sager oc mis
gerninger oc wretferdig handel.

Om thett Babylō niske Torn.

Efter Syndfloden den tiid
att menniskerne haaffde sig forme
ret/ Tha begynte the at bygge thett
Babylō

Babylō
wdi thett l
le the reg
dre Gold
forstører
att tilfor
tunge mal
nu salde att
tunamal me
nu fande icke
attfides huor
atbade som th
mit. Saaledes
mere vdsprede
som wi see h
gure.

Sam the
den Christus
thenne pste pa
Syri ere komne
Allyst aff Assy
the persi haaffue
Cham the
beholder thet lan
dag / oc the Che
son Conan/ the
Ethiops aff Ch
Japan the
emod vesten om
ollefader. Hæ
hoff the poeta

Babyloniske Torn oc den Stad Babylon
wdi thett land Chaldea/ paa det att the vil-
le ther regerer oc begynde ett Rüge oc an-
dre Soldt vndertuinge. Tha haffuer Gud
forstøret thennom i theris arbeide. Sordi
att tilforn/ haffde alle menniske thalet ett
tunge mall til hobe. Men Gud skaffede thet
nu saledes att ther effter vor icke mere ett
tungemal /men mange attskillige / saa then
ene kunde icke forstaa den anden. Oc tha
attskildes huort tungemall for seg oc theris
arbeide som the begynte / bleff icke fuldkom-
met. Saaledes er Noe aføde oc effterkom-
mere vdsprede om kring verden. Ligeruist
som wi see her i thenne effterfolgende fi-
gure.

Sem then elste son Noe / vtass huil Sem.
den Christus er kommen/ haffuer indtaget
thenne østre part wdi Syria. Sordi att the
Syri ere komne aff hans søn Aram / oc the
Assyrer aff Assur/ the Caldei aff Arpharat/ oc
the Persi haffue theris begyndelse aff Elam.

Cham then anden Noe Søn haffuer Cham.
behollet thet land som strecker seg emod mid
dag / oc the Chananer ere komne aff hans
søn Canaan/ the Egiptier aff Mizraim/ oc de
Ethiopes aff Chus/ oc Arabes aff Saba.

Japhet then yngste søn Noe er faren Japhet.
emod vesten oc nor/ oc thenne Japhet er vor
ollefader. Herfore finder mand hans naffn
hoss the poeter / som kalle hannom Japet
C iij tum.

Janus. tum/ aff hans sön Iauan eller Jaon ere the
Grect her Komme / oc dette ord Iauan eller
Jaon/er thet naffn Janus/The Latin pleis
Jones the ede hannom med thoo ansichter att maale/
förste Grect. fordi att hand vor een Sader til tuende flec
ter/ Grecorum et Latinorum. Oc naar the
ville noget begynde / Tha hassue the han
nō besonderlige æret / tilkiende giffuendes/
att Jaon vor theris ollesader / Jaons sön
Falledes Cethim / aff hannom Komme the
Macedon Macedoner/oc dette beuise then første Bog
nes. Machabeorum/oc dette ord Macherim Fals
les paa Hebreiske aff Cethim / hvor vtass
thette ord Macedo er begynt / Thi Ste
phanus skriffuer/att the gamble hassue thet
Fallet Macetis.

Eoles. Jaon hassde oc flere sønner / Elisa oc
Dadanin/wtass huilcke the Eoles eller Hel
las oc the Dodonei ere Komme / oc the vore
alle the første Grect. Item aff Tarsis Ja
ons sön er Tarsus Kommen wdi Sicilia.

Japhet hassuer oc hassft andre sønner/
Gomer/ Gomer/Magog/Tyras oc Mesect/ aff Go
mer mer Komme the Cimmerij eller Cimbri/som
Eusebius Eusebius skriffuer. Oc aff Ascanes som vor
Gomers sön/ Komme Tuiscones/ det er/ de
Tyske. Tyske. Aff Magog Komme de Schythe /
wtass huilcke de Tyrcker hassue theris aff
Komme Aff Tyras oc Thraces. Thette er
noct sagt her om til een Kort vnderuifning/
huilcken part i Verden att huer Noe sön
hassuer

hassuer ind
ligt at vide

Om

U

ur sig tilførn
færdet i them
in Verden vnd
se regimenter
straffe oc god
mægt/ Saa
møgt hofte
Thi Gud haff
hellige Daniel
i en stor mands
hoffuit aff Gult
aff Eder/ben
de aff iord oc ier
Verden skal sal
hofft bekræft
ther omfang st
faller oc Verden
Daniel haff
gur om the fru
dene hoffuit be
som er then M

haffuer ind taget oc besidet / oc er dett nøtte
ligt at vide / oc til at forstaa måge historier.

Om then forste Monarchi.

Ala dett att huert meniske
skal Kiende oc Vere Guds gierning
ger wdi alle ting som retteligen gis
res ebland øffrigheden / Tha haff
uer teg tilforn paamint oc til Kiende giffuit i
fortalet i thenne bog / att Gud haffuer slus
ret Verden vnder 4. Monarchier oc offuer
ste regimente / paa thett att louu oc rett/
straffe oc gode ordinantier skulle holdes ved
macht / Saa haffuer oc then hellige skrift
møgit beskreffuit om thesse Monarchier.
Thi Gud haffuer thennom foregiffuit then
hellige Daniel wtij tuende lignelser. Først
i en stor mands skabning / som haffde ett
hoffuit aff Guld / oc brystet aff sølff / bugen
aff kober / benen aff iern / oc føderne vore bo
de aff iord oc iern. Men at wi skulle vide / at
Verden skal saledes fonge ende / tha er ther
hoff beskreffuit / att Christus er then sten /
ther om kring støder føderne / oc then mand
faller oc Verden fonger ende.

Daniel haffuer ocsaa vdlagt thenne Fi
gur om the fyre Monarchier / Att thet Gyl
dene hoffuit bemereker off thet første Rige /
som er then Monarchi Assyriorum / thet
C uij sølff

The iij.
Monar
chier aff
Daniel v
lagde.

Then første Monarchi.

Sølf bryst betyder persarum Rüge/then Ko-
berbug bemercker thet Greiske Regimente/
oc the iern been thet Romiske Rüge / Men
att søderne vore nederst bode aff Jord oc
iern/ bemercker oss / huorledes thet nu hass-
uer seg med thet Romiske Rüge / Att thet
er icke nu saledes til habe oc helt / som thet
vor til førne.

The fyre
Monars-
chier i fyre
lignelser.

Thett Tyr-
iske Rüge
ge vor
Daniel
forefagte

Nemroth
hassuer
then første
Monarchi
begyndte

Sammeledes ere ocsaa thesse fyre Mo-
narchier anderledes fore giffne Daniel vtij
fyre diurs lignelser. En løffue bemercker
Assyriorum styrcke oc mectighed/ then biørn
betyder persen/Pardus Alexandrum/oc med
thett fierde diur bemerckes the Romiske/ Oc
finder mand thet hof antegnet / huorledes
att effter thet Romiske Rüge skal komme et
vnderligt oc forskreckeligt Regimente / som
skal gjøre ny skick emod Guds ord/ oc dette
er nu thet Mahomettiske oc Tyrkiske Rüge.
Sadant hassuer Gud oss troligen vn-
deruist / til att øffue oc bestercke vor Chri-
stelige Tro emod Dieffuelen oc hans falske
Rüge/ Oc att wi skulle saledes vide Ver-
dens Historier / oc bemercke nar Verdens
ende til stunder.

Then hellige Bibel giffuer oc til kien-
de / att thet første Rüge oc Monarchi hass-
uer seg begyndt aff Nemrot til Babilon /
oc kaller hannom een sterck Jegere for Gud /
det er/ een veldig Herre oc Regent/ ther an-
dre folck hassuer vndertuininget med mact til
lyelste

Archi.

Riige/then Ro
te Begumente/
Riige/ Men
aff Jord oc
ther maffa
te/ Att ther
it/ som the

te fyre Mo
Daniel ver
e bemercker
/ then biern
rum/oc med
Romte/De
er/ huorledes
Kalomme et
timente/ som
ved/ oc dette
yrtiske Riis
coligen vns
e vor Chri
hans falske
vide Vers
it Verdens

oc til Kien
narchi haff
l Babylon/
re for Gud/
nt/ther an
ed mact til
lyellse

Then første Monarchi. 21

lyellse oc vnderdanighedt/oc kalles han een
Jeger for Gud/ det er samøgit / som Guds
Jeger/ huor med her giffues till kiende /Att
offrigheden er een Guds tienerinde oc aff
Gud besticket t. l. heffn / oc straff offuer the
onde oc att beskytte the gode.

Alt saledes er then første Monarchi
opkommen oc begyndt haff de Chaldeer /
som oc Xenophon skriffuer / oc haffue ther
først regeret the effterkommere aff Cham/
fordi att Nemroth haffuer sin affkumst
aff Cham/ endoch att Cham vor forbanneret
aff sin Sader Noe / Men Gud handler vns
derlig/ oc forholder saa vel straffen som for
rettelsen.

Doch haffue Nemrots afføde icke lenge
ge behollet samme Riige / Fordi att ett an
det Riige vor ther aff Assur opkommen wdi
Assyria/ hand haffuer bygt then Stad Ni
niue/oc aff Ninie ere the Assyri vdsarne/oc
haffue indtaget oc vndertinget Babylon
som Diodorus Siculus skriffuer. Alt sa
ledes er then første Monarchi bort kommen
fra de Chaldeer oc til de Assyrier.

Assur för
ste Koning
i Assyria.

Der för
uandles
then för
ste Monar
chi.

Strabo oc andre skriffue oc saa at then
Stad Ninie haffuer leget wdi Assyria /
wtass huilcket wi kunde bemercke att Ni
nie oc Babylon haffue icke varit een Stad
men tuende.

C v

Wtt

Wht thenne Monarchi finder mand
mange Konger / Men inthet besonderligt
som the haffue handlet / Therefore gørr
icke behoff att skriffue theris blotte naffn /
Men dette bør off att vide / huorledis
att thenne første Monarchi haffuer seg be-
gyndt oc er opkommen hardt wed then-
nid att Verden vor the første tw tusind
aar gammel / huilcke seg ende wti Abra-
ham/ther hand vor 50. aar gammel

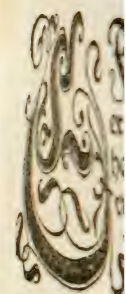
Uc er dette nock sagt om den første
Verdens allerdoms tid/ det er/ om the före-
ste tw tusind aar/ wti huilcke wi kunde sehe/
huorledis att Gud haffuer skabt Verden/oe
skicket then hellige Kircke oc thet Verselige
Regimente / oc nar thet haffuer seg begynt/
oc huor mange vnderlige gerninger Gud
haffuer off herudi beuist. Item huorledes
att then hellige Kyrcke er kommen til Abra-
ham wti thenne Patriarcha Noe/oc i han-
nom besonderligen beuaret / huilcken Noe
tha haffuer leffuet ind til Abraham var 58.
aar gammel. Thessemellom att thenne
Monarchia begynte / er i Babylonien / oc
ther allsteds omkring / stor wgudelighed oc
Affguderij paa kommen/ oc then rette oc
sande Troo oc Guds tjenst er
vdtlucken.

Enden paa then første
Bog oc the første tw
tusind aar.

Thes

Then
hellige
Kyrcke er
kommen
aff Noe
til Abrah-
ham.

Then an-
fre Monar-
the andre
braham
sattel

uer teg den Chro-
som lærdegen fæ-
mes / oc doch the
i verden till fiend
tw tusind aar na hy
relig na begynd
wti huilcke verden
haffuer / oc the all-
en optomme offret

Om then
chi oc Nig-
Ninus

Then anden Bog om the
fyre Monarchier / wti huilcken
the andre tw tusind aar fraa A-
braham oc ind till Christi
fødtzel ere beregnede.

Sterdi att thet
er sare nyttelig oc gøst bes
hoff i Historier / att mercke
tiden oc aars tall oc then
rette ordo wti alle hans
Sdel som skede er. Thi haff
uer ieg den Chronica delt i nogre store tall/
som letteligen kunde begribis oc i hugkoms
mes / oc doch the allerførste foruandlinger
i verden till kiende giffuit. Oc ere the første
tw tusind aar nu her tilforne beskrieffne. Saa
vil ieg nu begynde the andre tw tusind aar/
wti huilcke verdens største mact seg beuist
haffuer / oc the allermectigiste Monarchier
ere opkomne effter huer anden.

Om then første Monar-
chi oc Kiige wdi Assyria / som
Ninus Koning haffde.

Thet

Then forste Monarchi.

Ninus
then forste
Koning
Assyriens
rum.

Dil forne er sagt huorlunda
de the Chaldeer hassue regeret til
Babylon. The hassue attluige vel
icke lunge behollit theris Rüge/
Men the Assyrier som grentze nest optil de
Chaldeer / hassue songet theris Rüge fraa
thennom. Oc begynde the Historier
først aff Koning Nino som vor sare mechtig
wdi Orient / Huilcken ocsaa førde krig
paa det siste med then veldige Koning
Zoroastre Bactrianorum. Thenne Zo-
roastres skulle først hassue paa fundet Ma-
giam och her for wtan slitteligen lert Him-
mels oc stjernernes løb. Effter denne krig
med Zoroastre er Ninus død / oc hassde een
vng søn effter seg.

Zoroastres
fand først
den sorte
Konst.

Om then Koninginde Semiramis.

Dette Børns Moder hedde
Semiramis / hun hassuer self re-
geret effter Nini Død. Fordi att
hun vor bestrøhtendes / Att effter
di thet Regimente oc Rüge vor end saa ny-
ligen opkommet / oc the land hassue icke len-
ge verit ruinet til vnderdanighed / att huor
som thet spurdes / att theris Koning vor ett
Børn / tha skulle the aff falde. Oc ytherme-
re att

Then for

att hun icke st
in Quinde / the
mande Fledet / oc
for Kongens st
ur saledes gaa
stellige gemme /
bode med Land oc
vel oc luffen wd
Stad Babylon m
gissat oc mar oc
Effter thenne
des son Ninus f
saldes hassue the
huff thet offerste
Verden. Men e
mpgir besonderl
Konger wd Affr
oprigne alle theris
vide / fand lertlige
andre Historier.
Nu er thet o
hassue io stpre on
uandling begissat
narchi som man cl
att long tid for en
vor tha vande at
til Ninus / huilcke
let / oc thet ender til
huilcke samme Aff
hassde / Men hass
huorledes doch the

Then første Monarchi. 23

re att hun icke skulle bliffue forachtet/som
en Quinde / tha haffuer hun beled seg i
mande Fleder / oc hiølt seg oc gaff seg vd
for Kongens søn oc rette atffuing/ oc haff
uer saledes gjort oc beuist mange store sør
stelige gerninger / oc formehret thet Ruge
bode med Land oc mact / oc hun regerede
vel oc loffligen wdi 42. aar / oc haffuer then
Stad Babylon mōgit forbedret / bode med
graffuer oc mur oc kostelig bygning.

Semiras
mis Fleder
seg i mans
de Fleder.

Effter thenne Drottning haffuer hinc
des son Ninias fridsommeligen regeret / oc
saledes haffue the Assyrier en lang tiid inde
hafft thet offuerste regimente oc Monarchi
i Verden. Men effterdi att man finder icke
mōgit besonderligt om the efftersølgendes
Konger wdi Assyria / giørff icke behoff att
opregne alle theris naffn / huo thennom vil
vide / Fand letteligen finde thennom ebland
andre Historier.

Nu er thet ocsaa icke tuil / att thet
haffuer io store om Fringuendelser oc for
uandling begiffuit seg i dette Ruge oc Mo
narchi / som man clarligen finder i Bibilen /
att long tiid for end Cyrus regerede / tha
vor thet tuende atskillige Ruge / thet ene
til Ninie / huicket the Assyri haffue behol
let / oc thet andet til Babylon wdi Chaldea /
huicket samme Assyri ocsaa longtiid inde
haffde / Men haffue thet siden forloret /
huorledes doch eller nar then foruandling
er sked

Then første Monarchi.

er sted / ved mand inthet endeligt att si
ge.

Herodotus skriffuer att the Assyrer ha
ue thet Regimente oc Monarchi indehaft
til Babylon wti 500. aar / Siden hafter
ther ingen fast Monarchi verit i longtid.
Men the Medi hafter teris eget Rige be
sønderligen oc the Chalder hafter theris til
Babylon / oc the Assyrer theris oc besønder
ligen til Ninue. Oc stundom hafter thet
ene verit mectiger end thet andet / til so len
ge att the Medi hafter tha paa det siste for
get offuerhonden / oc alle the Monarchier oc
Rige til sammen kommer oc Babylon for
størret. Dette er endeligen saaledes sket i
sandhed / Hvilket ocsaa clarligen skal bevi
se / hues skriffuit er om Sardanapalo / som
icke aleniste Methastenes Historiographus
skriffuer / Men ocsaa Dion / hvilcken Agas
thias beaffner.

Om Sardanapalo.

Herfore ville wi oc nogit si
ge om Sardanapalo / huorledes hand
hafter forloret then Assyriske Mo
narchi til Babylon / oc huorlunde the
Rige bleffue efter hannom atskilde / Som
thet

Then
het pleier at
End vil strai
thennom w
Mand finder
skriffuit / An
Regimente
se vellust / A
actigho / Sa
att smit oc El
oc hafter sidde
Wlange Quid
dusm allehond
mte fande icke
end. Men the
bylonier rose de
hafter forloret
lenger stonde ha
hand sette id pa
oc thet inde foer
de hand tilforn
sticket sine tre
ledes er nu the
narchier atskilde
att Bledius reger
Abbas regerde
se ruende Regent
bund med huer
lum / oc er faldne
Ninue er then
en tidlong bliffu
doffe tre Konger

nogit si ge
 vrede hand
 mynke Mo
 uolunde the
 filde/ Som
 ther

Doane ende
lycht.

Then forste Monarchi.

oc arbeide wdi mange aar / att vnderthuinge
huer andens Regimente oc Rüge.

Om Egypten.

Dette er nock sagt om then
første Monarchi / Men huor man
ge aar ther haffuer verit emellom
then første oc then andre Monar
chi / som begyntes hoss de Perser / thet skal
mand finde her effter.

Nu vil ieg ocsaa nogit beskriue om
andre Kongerige / som er opkomne ved
then samme tiid att thenne Monarchi vor
i sin mact / Fordi so att thette Kongerige
Egypten er paa samme tiid begynt oc op
kommet / wti huilcket the effterfømre som
føddes aff Cham haffue regeret / oc vor ett
veldigt Kongerige / doch icke so mechtigt
som then Monarchi / Ligeruiss som nu er
Francrüge ett veldigt Kongerige / nest
ved Keiserdommet / dog icke so mechtigt.

Om Abraham oc det Vandelige Rüge.

Isaac bør oss att vide huor
Guds ord oc then hellige Kyrcke /
oc ebland huilcke hun haffuer
stedse

Then første Monarchi. 25

stedse verit oc beuaret / ther fore vil ieg nu
 ocsaa nogit siige om thet Aandelige Rüge. Abraham
 Den tiid Ninus regerede/ haffuer Abraham vor ther
 verit / Sordi att the første tw tusind aar Ninus reg
 i Verden haffue fongit ende wti Abrahams gerede.
 tiid / ther hand vor ved 50. aar gammel/
 Oc thet Assyriske Rüge vor tilforn begynt.
 Men nu/ efterdi att then rette Guds tieni
 ste oc Guds ord vor forgonget oc ødelagt i
 thet Rüge til Babylon. Tha rymde Thare Thare.
 fraa Chaldea til Mesopotamia med sine
 tuende sønner Abraham oc Loth / paa det/
 att the skulle icke falle i thet wgudelige ve
 sen oc Affguderi til Babylon/ huilcket Aff
 guderi then hellige Bibel kaller then Chaldeiske ild / vr Chaldeorum. Sordi saa att Vr Chaldeorum.
 the haffue brend en ild/for thenne sag skyld/
 att the haffue seet ebland the hellige Guds
 tienere / att ther fiold vnder tiden ild aff
 Himmelen / oc haffuer theris Offer optiendt
 til att brende. Derfor haffde the wgudeli
 ge optenct thennom selfue/ oc dichtet en ny
 oc sønderlig Guds tieniste / i saa mode / att
 the brende een ild/oc mente med sodan gien
 ning att tiene Gud/ for wtan Guds ord oc
 befalning her om / oc for wtan nogen be
 kiendelse om then forietelse som giffuen vor
 om Christo. Thenne ild haffuer mand oc
 siden kallet i the Historier Grimasda / det
 er / then hellige ild/oc haffue theris Konger
 ladet spøre sodan ild fore thennom paa een
 D hest/

Monarchi.

ar / att vnderlinge
 oc Rüge.

pten.

sagt om then

Men huomana

er verit emellom

n andre Monar

perfer/ ther skal

it bekræftue om

e optomne ved

en Monarchi vor

ther Kongerige

id begynt oc op

fferkomere som

erit/ oc vor ett

cke so mechtigt

uiff som nu a

ngerige / na

e so mechtigt.

oc det

ge.

it vide huol

ellige Kyrcer

haffua

siide

Then første Monarchi.

hest / alt saaledes er Affguderis opkommet i
Verden første gang formedelst thenne ild
skyld / langt for end billeder ere opkomne.

Gud for
nyede Al
bræde then
fortættelse
om Chris
to.

Omsterels
sen er ett
wist tegen
til fortætt
elsens

Men paa det att Guds ord skulle icke
tha plat forgonge / Saa haffuer Gud atter
formet sin fortættelse om then tilkommende
Christum / oc ther haff indset oc beskicket en
ny Ceremonie / oc vduortes tegen til en hug
kommelse / att Menniskerne skulle ther med
betencke then fortættelse oc Guds tilsegn oc
hellige ord. Fordi att man snarligen for
glemmer gode lerdomme / Nar man icke lerer
oc vnderuiser thennom med nogle vduortes
tegen oc Ceremonier. Hertil haffuer Gud
besønderligen vduolt Abraham / oc befalet
hannom at fare fra Mesopotamia til Cana
an / den tiid hand vor 75. aar gammel / oc
tha haffuer Gud giffuet hannom en ny for
tættelse / At Abrahams afføde skulle beside
thet land Canaan oc ther wti regere. Oc at
ther skulle komme en Slecht aff Abraham /
det er Christus / formedelst huilcken Slecht
Gud then Allmectigste ville benedide alle
Soldt / det er / At Gud ville formedelst han
nom lade seg forlige med mennisken / oc bort
tage synden oc døden / oc giffue thet ewige
liff. Oc til denne fortættelse at komme i hug /
haffuer Gud strax giffuet Abraham oc be
falet omsterelsen / til et tegen / att bemercke
Abrahams Slecht oc afføde her med / oc til
at troo

The
at troo sam
ste skulle. E
lige Bure
Ruge Chri
stet paa
Slecht oc aff
dette oc af
være nage
le alle de
tættelse om Ch
hans afføde o
n gangste
mand flarligen
Abel / thet oc
Abraham vor
delse thet st
nem. At Gu
dallig soldt / w
fordi att the an
guder alle samm
se om Christo of
ham / Men then
uen / then tiid h
wi thet aar effra
en anden part be
leum 200.
Abraham ha
niste pige Agn
medrig wdi Ma
wdi Arabia then
omhuilcken seg

Then første Monarchi 26

at troo samme foriettelſe/ att ſaa i ſandhed
ſke ſkulle. Saledes er nu ythermere then hel-
lige Kircke oc Guds ord / oc thet Aandelige
Rige Chriſti forordineret aff Gud / oc be-
ſticket paa et viſt folck/ ſom er/ paa thenne
Slect oc affſøde Abrahe / wti ſaa mode at i
dette oc ebland dette folck ſkulle altid
vere nogre fromme Guds tienere/ ſom ſkule
le elſke oc dyrcke Gud/ oc tro at thenne for-
iettelſe om Chriſto ſkulle ſke i thenne Abra-
hams affſøde oc effterkommere. Men then-
ne gangſke Hiſtoria om Abraham / finder
mand klarligen beſkreffuen wti then hellige
Bibel / thet er nock ſagt / paa huilcken tiid
Abraham vor/ oc huilcken ſtor omkringuens
delfe thet ſkede paa ſamme tiid wti Religio-
nem. Att Gud tha vdualde ſeg ett beſøn-
derligt folck/ wtaff huilcket hand ville eres/
Fordi att the andre vore tha ſaldne til Aff-
guder i alle ſammens. Oc er thenne foriettelſe
om Chriſto offte fornyet oc tilſagt Abra-
ham / Men then omſkerelſe er hannom giſſe
uen / then tiid hand vor 99. aar gammel/
wti thet aar effter verdens begyndelſe 2047.
en anden part beregne thette ind til Iubi-
leum 2050.

Abraham haſſde en ſøn med then tie-
niſte pige Agar/ han hed Iſmael/ thenne vor
mechtig wdi Arabia/ oc haſſue the Agareni
wdi Arabia theris naſſn aff thenne Agar/
om huilcken ieg vil hereffter ſkriffue.

D ij

Om

Then første Monarchi. Om then straff offuer Sodoma.

Sodoma
forbrent
oc ryger i
thene dag.

Wi thett 99. aar Abrahe/
tha haffuer Gud ladet forbrende
sem hoffsitt steder/ Sodoma/Go/
morra oc andre ther hofs omkring
ligendes med ild som hand lod falle aff
himelen / oc forsenckte themnom i grunde
formedelst then store formaledide wtucht oc
wnaturlig synd som the brugede / oc er nu
ther en somp oc wfspre ther som samme ste/
der stode oc neder suncke / mange mile veges
om frinck bode langt oc brett/ Huilcken sted
oc wfspre nu er fuld aff beg/ oc i thenne dag
brender oc røger op i lufften / til ett Ewig
regen om Guds store vrede oc heffn offuer
sodan synd. Oc er dette skett effter Sinds
floden i thett 391. aar / oc effter Noe død
41. aar. Saaledes haffuer tha Gud strax
foregissuit Verden thett ene tegn oc oben/
barelse effter then anden / paa det/ att wi
skulle lere oc mercke / att Gud vil oss døme/
oc straffe synden bode her paa Jorden oc
Euindeligen.

Exempel
om Guds
store heffn
offuer syn/
den.

Om Isaac.

Der effter haffuer Abra=
ham med hans hustru Sara aff ledt
en søn Isaac / wtass huilcken Chri=
stus

Then første Monarchi. 27

stus er kōmen. Thenne Isaac haffuer verit Isaac
en figur / oc forlignelse att bemercke Chris Christi
stum/den tiid / att Gud befalde hanss fader figur.
Abraham att hand skulle offre hannom / til
ett tegn att for Christi tilkomende offer
skyld / tha ville Gud bort tage synden oc
then Euiige død / ocsaa er her wdi en anden
bemerckelse off fore giffuen / huorledes att
Gud vil forlade synden oc opuecke the døde/
oc the hellige oc Gudfrøchtige giffue thet
Euiige lif.

Isaac haffde tuende søner/ Jacob oc Jacob.
Esau. Aff Esau ere the Edomiter aff Komne Esau.
wdi Arabia / Sordi att Esau vor kallet Es Edomite
dom/ det er/then røde/ for thenne sag skyld/ Esau kal
att hand solde sin broder Jacob for nogen les Edom.
rødmad skyld / then første fødels frihed /
huilcken Gud haffde selffuer benedidet i
hannom/oc saaledes haffuer Esau forachtet
Guds gaffue oc foriættelse. Men Jacob Jacob kal
bleff kallet Israel / det er / en Guds første/ les Israel.
waff hannom kom siden thet foldt Israel/
om huilcke alle wi kunde ythermere lese i
then hellige Bibel.

Om Joseph Jacobs son.

Efterdi att Joseph haffuer Joseph en
verit en aff the operligste oc vnsiste vnsiste
regenter / tha bør hannom icke att oc hellig.
D ij vere

Then første Monarchi.

vere forglemndt / fordi at han haaffuer forme-
ret oc vil besticke thet mechtige Kongerige
Egypten med religion oc Guds dyrckelse / oc
med verselig Regimente oc ordinanz / Oc
skulle wi thette bespnderligen mercke / at
hand haaffuer verit en hellig Gudfrøchtig
mand oc begaaffuit med then helligaand /
huilcken ocsaa haaffuer hollet ett hart oc
strengt regimēte / oc alt thet store oc vide
land Egypten vndertuinger til endrechtelig
lyelss / Her wtaff skulle wi lere / att ett
stregnt oc aluarligt regimēte er bode nøttes-
ligt oc for Gud behageligt / nar som then
menige mand oc alle the befaluung haaffue
rade oc regere thennom icke sielssue / men hol-
des vnder lyelss oc frychtachtighed for the-
ris here oc regent. Siden huorledes att
Joseph er kōmen til Egypten / den tiid att
hans brødre ville forkomet hannom / oc
huorlunde att hand er sold aff thennom / oc
huor stor lycke hand fick siden i Egypten /
finder mand clarligen wdi Bibelen. Doch
skal mand vide / att Gud haaffuer bespnder-
ligen forskicket Joseph i thet land / paa
dett / att then rette Guds tieniste skulle sales-
des bliffue ther prediget i thet Kongerige
Egypten / oc att ther skulle noget leres om
then tillkomende Christo. Fordi att Gud
ville altid bode da oc tilforn lade predige
oc kundgøre sitt hellige ord i the store oc
mectige Kongerige. Oc her foruthan
er ocsaa

Onarchi.

Then første Monachi. 28

er oc saa Joseph komet till Egypten / att
Gud ville saaledes besørge then frome Ja-
cob oc hans slect med føde oc vnderhold-
ning i then dyre tiid / formedelst Joseph
hans søn som tha vor i Egypten.

Om Mose oc then straff som offuer gick then Tyrann Pharao.

MEN liigenel att Gud
haffde loffuit oc tilsagt Abra-
hams effterkomere / att the skulle
beside thett land Chanaan / doch
haffuer hand thet lange forholdet / paa dett
att the skulle saaledes øffue theris troo i
samme foriettese oc sette loffue til Gud / ja
hand haffuer oc therefore ladet thennom
hordeligen plages wdi Egypten tilforn / oc
therefore er Jacob indfaren til Egypten
med sine sønner wdi then dyre tiid / ligeruist
som Bibelen haffuer off beskreffuit / oc
the er bleffne ther inde wdi long tiid / som
jeg strax herefter vil giffue til kiende. Men
paa det sidste att then Konning Pharao
saa hordelige oc wmdeligen plagede thet
folck wdi Egypten / for vthan all naad
de / oc brugede saa stort Tyrannij offuer
D uij thennom

hvor fore
att Gud
lader vns
der tiiden
plage mens
nisten.

Then første Monarchi.

Gud hielp
per sine.

Gud straff
fer Tyrann
er.

thennom at hand ocsaa befalede oc paabød/
at huilcken moder som fødte et dreng børn/
tha skulle the strax sla thet i hiel. Tha haff
uer Gud vdsendt Moysen att hand skulde
vdele thet folck Israel aff Egypten/ Men
ther effter att Moyses haffde nu med man
ge vnderlige tegen bortfordt samme Isra
eliske folck til thet røde Haff / Tha skynde
de seg Pharaos effter thennom med stor
macht / forhobendes seg att slaa thennom
alle ther ihel / fordi so att the kunde icke
vnduige / the vare tha beklembde paa bode
siider/ emellom haffuet oc biergene/ oc Pha
rao forfulde thennom effter paa ryggen.
Men Gud then Almechtigste beuise seg den
tiid huorledis att hand altidt hielper sine/
nar thet allerhøgeste trenger / oc vil bøn
høre alle the som hannom retteligen paa
Falle / derfore lod han Haffuet skiles at paa
bode siider som een mur / oc thet Israe
liske folck gick ther egenom mange mile
wegs langt. Soledes bleff tha Israel red
det oc beskermet/ Men then Tyrann Pharaos
forfulde thennom effter i Haffuit / oc vande
det sloug til hobe / oc forsendte Kongen
med alt hans beste folck som hand haffde
forsamlet aff then ganske Egypten. I slig
mode haffuer nu atter Gud foregissuit Ver
den ett megte forskreckeligt exempel/ huor
lunde att hand vil heffne oc straffe alle wa
milde Tyranner/ oc the som Gud foracte/oc
Guds tienere forfølge.

Nar

Then
Nar

S

oc the
thom
ord
ford
di
delig
Gud
Jorden
lærd
huil
oc
til
tiid
un
2454
791
De
giff
fordi
fra
for
oc

Then første Monarchi. 29
 Nar de X. Budord
 ere giffne.

Siden effter att Israel bleff
 vdførd egenom the røde haff wa
 taff Egypten / ere the opdragne i
 ørcken paa thet høge bierg Sinai/
 oc tha haffuer Gud paa then 50. dag effter
 theris vdgong giffuet thennom de tie Bud
 ord med stor herlighed oc Maieftet wdi een
 forfærdelig røst aff Himmelen / Oc effter
 di saa att thenne velgerning er een besøn
 derlig aff the allerhøgeste velgerninger som
 Gud haffuer giffuit menniskerne her paa
 Jorden/ Oc thesse Budord ere Guds eigen
 lerdom oc viished/ oc een deylig summa/ wti
 huicken all loug oc rett oc alle Regimente
 oc Ordinanger ere beslattede/ tha er thet
 tilbørligt/ att wi mercke oc vide paa huad
 tiid thenne høge viished oc lerdom er giff
 uen / Som er/ i thet aar.

2454. effter Verdens begyndelse.
 798. effter Syndfloden.

Oc paulus siger att Guds Budord ere
 giffne i thet 430. aar effter Foriættelsen.
 Fordi so / att saa mange aar ere framfarne
 fra den tiid att Abraham fick første gong
 foriættelsen tha hand vor 75. aar gammel/
 oc ind til det aar att Moyses haffde vdførdt
 D v Israel

Then første Monarchi.

Israel aff Egypten. Men hues ther stonder
skreffuit Exodi 12. At Israel haffuer verit i
Egypten wti 430. aar/ thet skal icke regnes
fraa den tiid att Jacob for til Egypten/
Tha Joseph var ther so mechtig. Fordi/ at
ther vor icke saa mange aar effter Jacob/
Thette kunde wi klarligen beuise her wt aff/
Effterdi att Caath er indfaren til Egypten
med Jacob/ oc haffuer fødte Amram/ Oc
Amram siden fødte Moyses. Nu kand
icke fyr hundredet aar vere emellom Caath oc
Moise. Men thesse fornemde 430. aar i Exo
do/ skulle regnes fra den tiid/ att Abraham
vor første gong vdfaren aff Mesopotamia
til Canaan/ oc haffuer siden selfuer vand
ret i Egypten/ Oc att mand klarliger skal
forsta Paulum/ tha vil ieg her den rette tiid
opregne.

25. aar vor ther ind til Isaac vor fød
der/ fra den tiid at Abraham vor kommen
første gong til Canaan.

I thet 60. aar haffuer Isaac fød Jacob.

90. aar haffuer Jacob fød Joseph. Oc i

110. aar haffuer Joseph leffuet.

65. aar vore effter Joseph oc indtil Mo
yses bleff fød/ huilcket taal ocsaa philo be
skriffuer.

80. aar vor Moyses gammel then tiid
hand vdforde thet Israeliske fold aff Egypten.
ten.

Monarchi.

Then første Monarchi. 30

ten. Desse aar nar the ere summerede til sammenss/ gøre 430. aar / So langt haffuer ther verit fra den tiid att Forriettelsen bleff første gang giffuen Abraham oc ind til den tiid/ att Israel fór aff Egypten/ oc siden ere de Tie Budord vdgiffne.

Oc haffuer nu Gud then Almæchtigste forskicket thette folck Israel ett eget besønderligt Regimente / oc anrichtet thessom ett eget oc sønderligt Ruge/bode med Guds tjeneste/preste embede oc verselig Regerer / att ther inthet fattedes / Paa det att ther skulle saaledes vere ett vist folck ebland huilckæt Guds ord oc then rette Guds tjeneste skulle obenbarligen findes / oc aff huilckæt Christus skulle fødtes. Derfor er then hellige Kircke oc Guds Ruge/oc Guds ord stedse bleffuet hoss dette folck / ind till Christi død oc pine. Sadant skal mand grandgiffueligen mercke / oc besinde / huorledes att Gud haffuer altid hafft sin hellige Kircke / oc giffuit sine hellige ord aff begyndelsen/oc thennom stedse hoss sine vdsvalde beuaret.

Om the Førster Israel.

Aaa thenne vdgong aff Egypten oc til thet Herredomme oc Regimente som Saul haffoe / vor

Then første Monarchi.

vor 369. aar/ huilcket mand Klarligen finde
 fand aff thet tall/ som stonder 3. Regum 6.
 Nu hassuer dette fold effter Moysse haffte
 Førster / oc en part aff thennom ere vduale
 de aff the viisste / Somme aff thennom ere
 ocsaa bespnderligen Kallet aff Guds eigen
 forsyn til theris Regimente/ oc hassue soles
 des bedreffuit store merckelige gerninger.
 Oc Gud hassuer seg bespnderligen beuist
 haff dette fold/ att wi kunde kenbarligen
 sehe/ huor troligen Gud beskermes oc beua
 rer sine/ om the end vndertiden ere stede i
 far oc lide nqd.

The Isra
 eliske Før
 ster Kallet
 Domere.

Desse Førster Kaller mand Domere eff
 ter then Hebreiske wiis / Men effterdi att
 theris Historier ere beskreffue wri Bibelen/
 huor mand ocsaa Klarligen fand finde alle
 theris gerninger oc handel / vil ieg her ale
 niste opregne theris blotte naffn/att thenne
 Chronica fand soledes hassue sin rette skid
 oc beholle aarss tall.

Moysses regerede 40. aar.

Josue 27.

Othoniel 40.

Ehud 80.

Baruch med thenne Prophetissa De
 bora 40.

Gedeon 40.

Abymas

Monarchi.

Then første Monarchi. 31

Abimelech 3. aar/hand sloug sin Broder i hiel / oc gjorde ett oprør/ wti huilket hand ophøffuede seg til Regimentet. Ther fore bleff hand oc selffuer skendeligen strax ther effter omkommen.

Thola regerede	23. aar.
Tair	22.
Tepthe	6.
Abessan	7.
Abdon	8.
Samson	20.

Effter thennom hassue regeret thesse høge Prester effter huor anden.

Eli	40. aar.
Samuel	40. aar.

The Konger Israel.

Ett Førstedømme Israel
hassfuer icke nogen arffuit/oc ther fare vor icke nogen viisser Potestat eller Regent ebland thet Israeliske fold/wtan aleniste then øfferste prest/Men Gud gaff thennom Alvilige vel nogre viise Førster ther hof til en verselig skøt oc beskermelse/ oc Gud vdualde thennom selffuer oc op

oc opuecke / then ene her oc den ander der /
 Thenne Guds velgierning Kunde nu icke
 thet Israeliske folck lide oc ville icke vere saa
 wiiss om theris Herre / men ville hassue stæge
 en viss Kong oc bestermer / oc therfore beger
 rede the aff then offuerste prest Samuel / att
 hand skulle wduelge thennom en Koning.
 Samuel søgte rad haff Gud / oc Gud obens
 barede hannom dette / att hand vor mögit
 vred her fore / att thett folck ville tha hassue
 en Konge / oc befalde Samuel / att hand
 skulle hordeligen straffe Israel her fore.
 Doch beuilegede Gud oc samtyckthe att Sa
 muel motte wduelge thennom en Koning oc
 anrichte oc besticke thennom ett Kongerige
 offuer Israel. Her wdaff bör off nu alle att
 mercke huorledes att kongelig wduelgelse oc
 befalning er aff Gud sielffuer stadfestet saa
 ledes med wtröchte clare ord.

Foruand
 ling i regi
 mente oc
 ny stick er
 Gud icke
 behagelig.

Oc skulle vi oc saa her ythermere mer
 cke / att Gud bleff icke vred herfore / liger
 wiist som kongelig regimenter vore wret eller
 wtibørligt / effterdi att Gud hassuer thet
 sielffuer clarligen stadfestet. Men for then
 ne sag skyld fortrønes Gud / att thett folck
 tha begynte att ville hassue en ny foruand
 ling wdi thett regimenter / som Gud hassue
 tilforn forordineret oc besticket thennom /
 Fordi att Gud fandt / att man skall
 gjøre nogen ny omændelse i noget regimen
 te som Gud hassuer sielff besticket. Oc lerer
 off

Then første Monarchi. 32

off dette exempel/ att wi skulle frychte oc be-
uare oss fra alle honde sodane fornyelser oc
foruædtlinger. Her ere ocsaa fast flere oc dre-
beligere lerdome wdi denne historia att mer-
cke/ huilcke man fand icke alle fortelge/ Alle-
niste bør oss dette at vide oc mercke/ huilcket
mand finder clarligen wdi Bibilen/ Huorle-
dis att Gud haffuer nu atter stadfæstet ver-
selig Herredømme / oc Førstelige mact / oc
Kongelige velle/ den tiid hand sagde/huad
som Kongelig rett oc befaling er.

Al made
er aff Gud

Saul haffuer regeret 40. aar oc er om-
kommen for hans synd skyld / oc all hans
Slect vddelget.

Saul,

David haffuer regeret 40. aar/oc Gud David
straffede hannom for det hoor skyld hand
brugede/oc lod hannom foriage aff hans ei-
gen søn Absolon wti ett opror. Doch haffuer
Gud atter indsett hannom i sit Rige igen/
oc hordeligen straffet thet opror/Oc Abs-
olon ladet omkøme med en ynckelig affgong.

Salomon

Salomon haffuer regeret 40. aar / oc
effter hans død er thet Kongerige forstør-
ret formedelst Davids hoor skyld.

The Konger Juda aff then Slecht Salomonis.

Roboam haffuer regeret i 17. Roboam.
aar / oc gaff orsage til thenne store
foruandling som skede i Rigit/forme-
delt

Then første Monarchi.

delst sin horhed skyld oc wuldhed / thet hand ville icke formilde eller nogit afflegge aff then store besuering / samme land vor betøngt med / ligeruist som the gamble oc elste i landet rade hannom / Men hand ville fast mer tro oc heller efterfølge thet yngste rad / som rade hannom att hand skulle ingen tønge eller besuering formilde / huilket hand ocsaa icke gjorde / Therefore fiold hannom fra then største part aff landet / oc gjorde seg ett besønderligt Kongerige wdi Samaria. waff huilcken orsage thet bleffue siden store Arug emellom thennom paa boede sider Men Dauids afføde bleffue / oc the regerede i Juda / Saa hólde seg ocsaa Beniamins slechte till Juda Koning.

Orsagen
att thet
Samaris
te riige er
optømt.

Abia.

Abia regerede i 3. aar / oc offueruand then Koning offuer the 10. slechter Israel.

Asa edes
lagde aff
guderj.

Asa regerede i 41. aar / oc foruerffuede stor loss oc priiff / fordi att hand ødelagde then falske oc wrette Guds tieniste som tha vor anrichtet emod Guds ord / alsa det hand ei heller ville spare sin egen moder / som haffde ocsaa begynt seg en egen Guds tieniste / huilcken hand oc ødelagde. Derfor gaff Gud hannom lycke oc framgong / att hand offueruand oc slog sine fiender the Arabier. Men paa thet sieste bleff hand straffet aff Gud / fordi hand gjorde en forbund / oc icke fortrøstede seg paa Gud eller Guds bestermelse.

Salff

Halff delen aff Verden.

Inder thenne Koning Asa
 wdi hans 12. aar hassue seg ender
 the første 3. tusind aar fra verds
 sens begyndelse / det er / halffdelen
 aff Verden / effter then sprock Helie / som ston
 der først bekreffuen i thenne bog i fortalen.
 Nu kand mand her effter strax sehe / huilcke
 store oc hastelige omkringuendelser ther ere
 schede i alle riige oc huilcken krig oc mord
 ther hassuer strax verit i verde / fordi att alle
 ting begynte da at vende seg emod verdens
 ende. Her skal mand ocsaa mercke att the
 Greiskers oc the Romiskers handel ere icke
 so gamble / som Jødernes handel ere / wtass Jøderne
 huilcket wi kunde besinde att alle fold ere
 komne aff the Jødiske forsedre / oc att the
 elste lerdome oc Guds ord hassue verit hos
 thennom.

Josaphat regerede i 25. aar oc loffues
 storligen / fordi att hand hassuer fast hollet
 seg ved Guds ord oc Guds tieniste formeh
 ret / oc sitt embede oc Kongelig befallning
 vel forestondet / therfore hassuer ocsaa Gud
 giffuit hannō stor setier. Helias hassuer leff
 uit wdi thēne tid / huilcken ocsaa er icke død
 men leffuendes bort tagen til Himels / som
 Enoch / Saaledes hassuer nu atter Gud fore
 giffuit verden en høg oc mechtig Prophet / oc
 bespønder

Josaphat
 formerede
 Guds ere.

Helias era
 icke død.

Then første Monarchi.

besønderlige lerdome oc Mirackel / tha ver-
den vor mit wdi sin tiid / att Guds ord oc
then fortættelse om Christo skulle tha saales
des fornyes oc for alle kündigtres. Wdi then
ne Helte tiid ere the offueruerendes sieste try
tusind aar fast begynte / Effter thenne Helia
er Heliseus kommen. Om disse tuende Pro-
pheten skriffuer off then hellige Bibel yther-
mere / huorledes att the haffue altid straffet
then wrette oc wgudelige Guds tieniste / oc
haffue alltid handlet oc bedreffuit store
mectige sager oc vnderlige gierninger.

Heliseus.

Joram an-
richtede ny
affguderij.

Joram regerede i 8. aar / oc lod slaa i
hiel sin broder oc alle sine forfedre / hand an-
richtede falsk Guds dyrckelse oc affguderij /
for hues sag skyld Gud haffuer hannom hor-
deligen plaget. The Philister offuerwunde
hannom oc i hiel slouge / oc bort førde hans
hustruer oc børn alle sammens / wthan then
yngste son Ochosias.

Ochosias.

Athalia.

Ochosias vor i sitt regimente ett aar /
oc effter hans faders exempel til stede hand
at affguderij anrichtedes / herfore bleff hand
slagen / Men hans moder Athalia / ther hun
sahe att hun haffde forloret hennes søn / tha
lod hun i hiel slaa alle the som kunde findes
att vere fødte aff Kongelig slekt / paa det at
samme Rige skulle icke komme fra hiendes
hond. Altsaledes er thet Kongerige
frauent oc kommet fra Salomonis slecht oc
afføde /

Monarchi.

Then første Monarchi. 34

afføde / hvor vðaff vi kunde sehe hvor for
streckeligen Gud straffer synden. • Oc besøeffu for
synden
syld.
sønderligen skulle alle Førster haffue dette
exempel for øgen / hvorledes att Gud pleier
for synden skyld / att fordelge oc ødelegge
store herres slecht oc afføde.

Atthalia som vor Ochesiæ moder haff
ner thett ruge behollet med mact / oc thet
vdi bruget store tyrannij i 6. aar / hun
haffuer ocsaa fonget sin lohn paa thet sidste /
thij hun bleff i hiel stungen effter then øffuer
ste prestes befalning.

Om Nathan oc hans effterkommere.

Den Euangelista Lucas Nathan
setter icke Salomon ebland the for
Dauids
son.
fedre som Christus er kommen aff /
fordi att Salomonis slecht oc affø
de er plat ødelagt / Doch er thett Kongerige
stege bleffuit hos Dauids effterkommere /
ligerunt som Gud hannom foriettet haffde.
Nu haffuer David hafft en søn her foruthan
som hed Nathan / huilken Lucas opregner /
oc aff hannom ere thesse effterfolgende Kon
ninger vdi Juda affkomne.

Joas regerede i 40. aar / oc vor from Joas.
i begyndelsen salenge att Joiada then øff. Joiada.
E ij uerste

Then første Monarchi.

Zacharias
Propheta.

første prest leffede / huilcken hand adlyde.
Men ther effter er hand fallen fraa Guds
rette dyrckelſſe oc haſſuer anrichtet Affgu
deri / oc lod i hiel ſla then hellige Prophete
Zacharia ſom vor Iotade ſøn/ mit i Kircken/
om huilcken Chriſtus thaler Matthei 23.
Herfore lod Gud ſtraffue hannom med de
Syrier / oc paa thet ſiſte bleff han myrd
aff ſine eigne tienere.

Amasias.

Amasia regerede 29. aar/ vor ocſaa from
med thet første / oc adlyde Propheterne /
Herfore haſſde hand oc lycke/ oc ſloug de
Ioumeer/ Sinden bleff hand ſtolt oc homo
dig/ oc begynte een krig aff rett kæde for
wtan nød/wri huilcken hand bleff ſongen/oc
paa det ſiſte omkommen.

Ozias.

Ozias regerede 52. aar / hand vor oc
Fallet Aſarias / oc haſſuer verit from med
then første / oc ſloug de philister. Ther eff
ter ville hand ſelſſuer offre i tempelet/emod
Guds ordinat oc ſkick / oc gjorde ſig til prest
tha bleff hand ſpirdalſt. Paa ſamme tiid
haſſue theſſe Propheter leſſuet / Oſea / A
mos oc Michea/oc haſſue prediget emod the
Konger ſom vor i Samaria oc Iuda. Jo
nas Propheta haſſuer oc verit paa ſamme
tiid/ huilcken tha vor vdsendt aff Gud att
predige for then Koning i Aſſyria.

Oſeas.
Amos.
Micheas.
Jonas.

Jotham.

Jotham/regerede 16. aar oc vor from/
oc haſſde lycke emod Ammon.

Achas

Then første Monarchi. 35

Ahas regerede 16. aar/ oc anrichtede ^{Ahas.} falsk Guds dyrckelse/hand lod opbygge Capel oc Altare alle vegne i landet/ formedelst den store hellighed som hand tøjchte seg att haffue / oc vor doch idel vantto oc misbrug emod den rette Guds tieniste/ Herfore haffuer Gud tilstedt/ att thet ganske Kongerige bleff med hannom offuerfallet oc suarligen plaget.

Ezechias regerede 29. aar/ oc vor from ^{Ezechias} oc haffuer ødelagt then falske Guds dyrckelse/ oc bestickede Presterne theris vnderholning oc tiende/ Sodane ere the rette første lige gode gierninger. Herfore haffuer Gud giffuet hannom merckelige seyer emod hans fiende. Fordi att den tid at then Koning aff Assyria haffde belagt Hierusalem / Tha paa Faldede hand Gud om hielp / oc Gud lod the Englen slaa the Assyrier oc frelse Jerusalem/ i thenne Kongens tid haffuer Esaias ^{Esaias} verit i stor ere/ oc haffuer vnderuist oc oplært Kongen i Guds frøcht oc kierlighed.

Wri then 6. aar Ezechias haffuer then ^{Samarita} Koning i Assyria vndertuinet then Stad bleff ødelagt Samaria/ oc bort spred the tye slechter Isra el / oc dette vor then største part aff Guds folck som haffde til forn giffuit seg fra then Koning Juda / oc gjorde thennom selfue theris eget Kongerige. Men langt tilforn/ att the Konger aff Samaria besfrøchtede seg/ att huor som thet folck skulle gongit til ^{E i q} Jerus

Then første Monarchi.

Wrang
Guds dyrt
felse bliff
der icke w
kræffet.

Exempel
att fröchte
Guds

Jerusalem at giøre theris offer och höre Guds
ord ligeruist som Gud haffde thennom be-
skicket oc befalet att the skulle giøre. Tha
kunde thet ske/ att the skulle snarligen fal-
le fraa Samaria oc giffue seg atter igen vn-
der theris rette Konger aff Juda / huilcke
Gud haffde selffuer indsett oc besckicket off-
uer thet foldt Israel. Herfore haffue the
selffue anrichtet oc begyndt theris egen
Guds tieniste / oc skicket thennom besönder-
lig lerdom oc Offer / emod Guds Bud/ Oc
the misbrugede saledes Guds naffn til et
sken / ath beskytte theris Rüge her med .
Emod thenne theris egen Guds tieniste /
haffuer Gud tha vdsendt mange høge Pro-
pheten / til at beuare oc frelse mange til the-
ris salighed. Men the store Herrer behiølle
theris Affguder / oc ville thet icke offuergiff-
ue eller lade seg vnderuise aff propheterne /
therfore haffuer Gud suorligen plaget then-
nom med krig oc oprør / oc haffuer ingen
slecht ebland thesse Konger wdi Samaria
lunge regeret / til saalenge / att Gud tilstede
thaa paa thet siiste / ath alle samens bode
Konger oc foldt bleffue bort förde oc komme
i elendighed / vnder the Affyriske. For dette
Exempel maa wi alle redes oc forskrecke oss oc
lere saledes her wt aff att fröchte Gud / Sordi
att haffuer Gud icke forskonet sit eget foldt
oc then slecht Abraham / som hand haffde be-
sönderligen giffuit oc lossuit sodanne herrli-
ge for

The
foriettel
ligen forst
nom alle f
thet möge
Gud skal i
off. Oc m
maria haf
til then f
att ligand
föde af the
sonna the
allis forst
om oc Tre
den gong
der ieg oc
gonge med
dent / oc fion
fast grumme
mange oc store
emod Gud. De
beredte och oc
he / ythamere
fore skal huer
empel i oc paa f
ligen siiste off
oc plat iudaff

Oc haffu
att Ja sandelig
ind / besönderli

ge fortættelser / Men haffuer strax saa hastes-
 ligen forstøret theris Kongerige / oc then-
 nom alle forteget / oc lade bortføre / So er
 thet meget besværgendes / oc stor fare / att
 Gud skal icke heller ville spare eller forskone
 off. Oc meg tyckes her / att then part Sa-
 maria haffuer verit en figur oc bemærkelse
 til then Kircke wdi orient oc i Grecia / fordi
 att liigeruist som Israel til Samaria er bort-
 førde aff the Assyrier oc ere icke igen komne /
 so er oc saa then Kircke wdi Orient platt oc
 aldelis forstørret oc ødelagt aff the Sara-
 cener oc Tyrcker / oc liigeruist som thet er si-
 den gongett med then slecht Juda / so ten-
 cker ieg oc besværgter / att thet skal ville
 gonge med thenne part oc Kircke wdi Occi-
 dent / oc stonder end til fare / att Gud skal
 fast grummeligere handele med off / for vore
 mange oc store synder oc wtacknemelighed
 emod Gud. Doch haffuer Gud att liigewel
 betedt ehre oc benedidet then slecht Abra-
 he / ythermere end nogre andre folk. Her-
 fore skall huer lesere vel betencke dette ex-
 empel / oc paa Kalle Gud / att hand vil nade-
 ligen straffe off / oc icke aldeles forskinde off
 oc plat forderffue

Samaria
 bemærker
 then Kir-
 che i Ori-
 ente.

Oc haffuer dette Rige stundet 244
 aar / Ja sandelige dette maa vel vere en kort
 tid / besværgeligen effterdi / att Gud haff
 E uig uer

Then første Monarchi.

ner giffuit dette folck saa herlige foriettelser / oc att thet skulle haffue saa stor lycke / oc framgong her i Verden / oc haffuer doch i medel tiid icke verit for vthan frig oc opor. Saaledes haffuer Gud straffet then vrange Guds tieniste oc Affguderi / oc er dette riiges forstöring til Samaria skett i thett 3240. aar effter verdens begyndelse.

Manasse

then wgu
delige Kō
ge.

Manasse Ezechias son haffuer regeret i Judea effter sin fader 55. aar / oc haffuer atter anrichtet then falske Guds tieniste / oc lod brende sine egne børn Gud til offer / vda aff hans idel store oc falske gudelighedt / hand haffuer forfuldt the propheten / oc lod then helligste prophete Esaiam sasse i hiel med en sauff / Therfore bleff hand fongen oc bord ført. Doch haffuer Gud nadeligen hulpet hannom atter igen / ther effter att hand bekende sine synd / oc bedrede seg oc inderligen paa kallede Gud / oc Gud haffuer sett hannom til ett exempel ebland syndere / ther seg ville omuende oc rette oc bedre / att the skulle icke tuile att Gud vil io vere thenom nadig / oc forlade sine vrede / oc giffue thennom theris straff til.

Manasse
er thenom
et exempel
sō ville seg
omuende.

Amon

Amon regerede 2. aar / vor wgudelig / therfore bleff hand i hiel stungen aff hans eigene tienere.

Josias

Josias rgerede 31. aar / oc haffuer atter ødelagt then falske Guds dyckelse oc neder flaget Capel oc affguderij oc lod forbrende the

the falske prophetess been. Wti thenne Moisi bō
Koninges tiid hassuer mand igen fundet the ger igen
bøger Moisi / huilcke tha vore borte oc for fundne.
lorne i long tiid / Ja sandeligen dette er oc
saa ett mechtig exempel som oss bør vel att
mercke / huorledes all wgundelighedt oc men
niskens paa fund, oc lerdøm / hassuer tha so
møgit songet offuer honden / oc vor tha aller
mest anseet hos alle mand / Oc then hellige
skrift vor saa ringe achtet paa samme tiid /
oc aldelis forsmadt / saa att mand hassde tha
forlorett bøgerne oc viste ei huor the vore /
men Gud hassuer thennom att ligeuel om sig
her igen skicket. Thenne historia er for
vthan tuil en figur oc bemerckelse om thenne
siste tiid i then hellige Kircke / huor som
Guds ord skulle clarligere obenbaris emod
enden / oc then hellige skriftt bliffue bedre
bekandt.

Att Guds
ord skulle
bedre for
kyndes
mod endē.

Men endoch att Josias vor en hellig
Koning oc Gudfrøchtig / dog hassuer hand
attligeuel nogit forseet seg paa det siste /
fordi so att ther hand nu i long tiid hassde
sudet fredsomeligen oc beuist mange mercke
lige gierninger. So bleff hand dristig oc
mente att hannom kunde ingen wlycke ve
derfares for hans hellighed skyld oc from
hed / herfore begynte hand en krig med then
Koning aff Egyptē / formedelst thenne men
niskelige fordriftelse / Endoch att then Ko
ning aff Egypten begerede att hulle frid

E v mē

Then første Monarchi.

med hannom. Men fordi att Josias forlod seg paa sin mact oc gode lycke oc fromhed/ som hand tockte seg att hassue/therfore bleff hand i samme krig suorligen saar giort oc siden døde ther aff.

Joachas. Joachas regerede 3. monet / oc er bort førdt til Egypten.

Joachim Nabugodonosor. Joachim regerede 11. aar/oc bleff offuerfallen aff then Babyloniske Konning Nabugodonosor / then tid hand plustrede thet ganske Jødeland / oc tuingede Joachim til att gissue seg skatt / oc hand bortførde mange med seg aff landet/ ebland huilcke Daniel bleff ocsaa bort førder tha hand vor en yng dreng. Siden holt Joachim ingen loffue/

Daniel. tha kom then Konning aff Babylon atter igen / oc fongede Joachim i Hierusalem/ oc lod hannom slaa i hiel/ oc kaste hannom wathan for staden ebland the andre døde legome / ligeruist som Jeremias spode hannom at had skulle bliffue begraffuen som en asne.

Joachim eller Jeconias. Joachim eller Jeconias regerede 3. monet / da kom Nabugodonosor atter igen att belegge Hierusalem oc Jeconias gaff seg fongen effter Jeremie prophetis rad/huilde Gud hassde obenbaret/att Hierusalem skulle bliffue forstørret / oc thett foldt bort føres / oc att the skulle icke endoch alle forfæres/men skulle komme igen / oc opbygge Hierusalem. So er Jeconias nadeligen aff Gud

Thet første Monarchi. 38

Gud beuaret i Babylon / fordi sa att han
attlyde thenne Jeremiae prophete oc vns
deruisning / huikeet ieg vil her effter yther
mere beskriue / oc tha bleff thet beste
folck / oc alle herlige ornament oc fleder /
som hørde til Templet i Hierusalem / bort
førde med thenne Koning Jeconia til Ba-
bylon.

Sedechias regerede ii. aar / oc er fra
fallen den Koning aff Babylon / oc ville
icke giffue hannom skat / da kom Nabugo-
donosor oc belagde Staden. Men att lige
vel att Jeremias gaff hannom rad / at han
skulle giffue seg. Fordi att Gud ville thet
Rige Juda lade straffe oc bort føre / Doch
ville hand icke. Men fortrøstede seg her paa /
att Gud haffde loffuit oc tilsagt / at thet Jø-
diske folck skulle icke vndergonge. Saaledes
trogede nu Sedechias emod Guds foriettel-
se / oc the høge prester icke vdryde hannom
rett eller forclarede Guds tilsegen oc foriet-
telse / Fordi att Gud kunde vel beuare sit
folck / Endoch att han til stede at thet bort
førdes til en tiid oc straffedes. Saaledes
haffue the alle forachtet Jeremiae prophe-
ci / oc bespønderligen for denne sag skyl att
dette saa mogit lenge forhiølt seg oc icke
strax skede som han sagde / oc fordi att then
Koning aff Babylon vor nu try gonge
indfaren til Judeam / oc haffde doch icke
att ligeuel forstøret Jerusalem / ocsaa vor
ther vel

Sedechias

Then første Monarchi.

Exempel
om stor
hunger.

Sedechias
død.

ther vel ii. aar forgongne/wti huilde man-
ge vore hen rømbde aff staden oc bort spør-
de/ oc Jerusalem bleff attliguel beuaret/
her til forhobedes the end nu oc fortrostedes
seg saaledes aff menniskelig blindhed / att
thet skulle icke gonge thennom saa hardt oc
ei saa ilde / som Hieremias spode thennom
ocsaa var Hierusalem saa fast / at mand icke
kunde thet letteligen vinde. Men Nabugodonosor
hungrede thennom vd / fordi att
hād laa ther fore i halffandet aar/oc tha vor
saa stor hunger i Staden / att mange ade
theris egne børn. Alt saaledes vor then men-
niskelige natur forstocket oc blind/ at the icke
tha ville i sadan theris høgeste nød anse
me Guds trøst oc hielp. Fordi att huor som
the haffde end tha giffuit seg i Staden eff-
ter Jeremiae rad/oc om thet end haffde verit
thennom hardt oc mōgit besuerligt/atth fa-
re i elendighedt / tha kunde the hafft rohe
oc nødtsrid wti fremmede land. Men paa
det siiste bleff Sedechias fongen / den tiid
hand flyde/oc alle hans børn bleffue strax
affliffuede for hans ansicht/ oc Nabugodonosor
lod siden stinge bøde hans søgen vd/
oc forstørrede Jerusalem / hand lod ocsaa
opbrenne Guds eget Tempel/huilde Gud
haffde selffuer befalet thennom att bygge /
oc hand bortførde then beste part aff thet
Jødiske folck i thet Babyloniske fengsel.
Sandeligen dette Exempel skal oss idelig
gen paa

Th
gen paa
fi/ar ha
stone sit
da / huil
tha skal
andree le
streckeli
di att
hand haff
straff af
thas synd
besværlig
hellige ord
oc gæng
fyndere o
The
er sit i
gængse
oc til the
Alle saal
bleffue haff
ua the verit
belige oc loff
stede i nog
den. Siden
gerige Jø
re det beu
haffuer ocs
re haffuer
Bongertige

gen paa minde/ huorledis vi skulle betenke/ at haffuer Gud icke spart oc ei ville forsone sit eget fold oc dette Kongerige Juda / huilcket han haffuer selffuer anrichtet/ tha skal hand icke heller spare eller skone andre land oc Riige/ Men vil hardt oc forskreckeligen straffe synden alle vegne. Fordi att Gud siger i then hellige Skrift/ att hand haffuer thenne grummelige plage oc straff til stedt/ att komme offuer Juda for theris synder skyld. Oc skriften opregner besønderligen desse synder / som er / Guds hellige ordz foractelse / falsk Guds tjeniste/ oc tyranni offuer the fromme Guds ordz forkyndere oc gode Propheter.

Thenne forstørring offuer Hierusalem I rusalem er sket i thet 3373. aar effter Verdens begyndelse. Oc vor ther 316. aar fra Dauid oc i til thenne forstørring.

Alt saalenge er thet Kongelige naffn bleffuit hoss Dauids effterkommer/ oc haffuer ther verit ebland thennom fast flere drabelige oc lofflig Konger end nogen anden stedt i nogre andre Kongerige paa Jorden. Fordi att Gud haffuer samme Kongerige Juda selffuer anrichtet / oc therfore det beuaret oc vnderhollet. Men ther haffuer oc saa verit ondt frud ebland/ derfore haffuer Gud straffet thennom / oc thet Kongerige foruandlet oc omuendt. Saa att thet

I rusalem
bleff neds
derflager.
Gud haff
uer self
besticket
thette Riige
Juda.

Then første Monarchi.

Nabugo-
donosor
omvendt
aff Dani-
el.

att thet Rige Juda haffuer nu verit 70.
aar i thet Babyloniske fengsel / doch haff-
uer Gud beuist seg i medel tiid haff thes
nom / At hand icke ville forlade siit folck oc
then hellige Kircke / effterdi hand sende til
thennom høge oc mechtige Propheter til vns
deruising oc forrøstning / ligeruist som Da-
niel vor til Babylon / oc haffuer omuendt
then Koning Nabugodonosor. Fordi at
then tiid att Gud straffede Nabugodonos-
or for hans wilmhed skyld i saa mode
att hand bleff vilder oc gallind som ett
vildt best / tha gjorde Daniel bøn for han-
nom til Gud / oc Gud halp hannom igen /
Guden rette oc bedrede seg Nabugodonos-
or / oc ødelagde Aiffguder / Oc lerde aff
Daniel den rette Guds tiemiste.

Euilmero-
dach.

Effter Nabugodonosor regerede hans
Søn Euilmerodach til Babylon / oc hand
lød siden erligen oc forsteligen holde / oc
tractere then Koning Jeconias / huilcken
til forn haffde giffuit seg selffuer fongen eff-
ter Jeremie rad / oc vor faren veluilligen
i thet elendighed til Babylon / oc er thet
siden vel gonget thenne Jeconias / fordi
hand vor Guds prophete lydig oc hørs-
sammelig / Endoch att hand led stor nød
paa een tiid long. Alt saledes et then
slecht Dauid icke plat forgongen / Men er
aff Guds eigen forsiun vnderligen beuaret
oc vns

Then første Monarchi. 40

oc vnderhollen/ligeruist som vi skulle yther
mere fonge att sehe oc lese her effter.

Effter Builmerodach haffuer Baltasar regeret til Babylon / hand forachtede Guds ord oc all Gudstieniste/ oc anrichtede the gamble Affguder Chaldeorum / oc lod hente til sin Pandet oc Gestebyd the huite spiff Kar som vore førde aff Tempelet fra Jerusalem / oc bespottede saledes then Jøde Gud her med/ythermere lod hād ocsaa siunge Gud til bespottelse / de Chaldeers Gud skal bliffue then rette Gud / then Jøde Gud maa vige. Men huad skede her effter? Thenne Guds bespottelse gjorde tha ende paa thet gantke Kongerige/fordi att then tiid Kongen sad i sin høgste Maestet/tha lod Gud en hand siunes obenbare paa vegen for hans øgen / oc skreff saledes/Balthasar skal omkomme oc forlere thet gantke Kongerige / oc dette skede alt saa i sandhed then samme nat / fordi att the Meddi oc Perse offuerfjelle Babylon med ett hasteligt anfald oc indtoge thet gantke riige/oc i hiel stunge Koning Baltasar samme nat. Dette exempel formaner oss ocsaa at Guds bespottelse bliffuer icke wstraffer.

Saledes haffuer nu then første Monarchi fonget sin ende oc er kommen til de Perser oc til den Konning Cyrum.

Oc haffuer ther verit 1495. aar fra Abrahamis fødse oc indtil Cyrum/wdi huilcke aar/

Baltasar.

Guds bespottelse
bliffuer aldrig wstraffer.

Her haſſe
ver then
førſte Mo-
narchi ſin
ende.

aar/ att førſt de Chaldeer oc ſiden the Aſſy-
rii haſſue indehaſſt theſe Monarchi/ ſiden
er hun attſkildt / oc vnder tiden haſſue the
Aſſyrii / oc ſtundom the Babylonier verit
mechtigere/til ſo lange att the Medi oc Per-
ſe haſſue ſeg formeret / oc Cyrus paa dett
ſiſte haſſuer indraget Babylon / oc then
Monarchi atter ſaledes tiſſammen bringet/
oc lagt hinde vnder ſitt regimente.

Oc ſkulle the Leſere her bemercke / att
thett gangſke Jødiſke Kongerige haſſuer
ſeg begynt paa ſamme tiid / vnder theſe
førſte Monarchi / vdaff huilcket wi kunde
ſehe / att Jøderne ere thett elſte fold / oc
haſſue alenſte then viſſe hiſtoria beſkreffuen
om the førſte Kongerige i Verden.

Om the Grekiſke.

V ville wi korteligen be-
ſkreffue huorledes thet haſſuer ſton-
det hoſſ the Grekiſke/wdi medel tiid
att theſe førſte Monarchi haſſuer
verit i ſin macht / vdaff huilcket mand fand
letteligen formercke / att the Grekiſke haſſue
icke ſo gamle hiſtorier/ſom the Jøder/ for-
di att alle the Grekiſke hiſtorier ere ſkreffne
effter denne førſte Monarchi / Oc the Gre-
kiſke kude inthet viſt til bagge regne oc icke
heller lenger / vthan hues att theſis Olym-
piades

The Jøder
haſſue el-
dre hiſto-
rier end
the Gre-
kiſke.

Then første Monarchi. 41

plades beskrieffue. Nu haffue theris Olym^{des.} piades begynt seg i thet 38. aar Ofix / det er / forst ved 200. aar for end Persarum Monarchi begyntes nar man thet regner aller nøgste. Men ieg vil nu desse Olympiades lade fare oc nogit beskrieffue huad thet er hofst the Greiske ved thenne tiid vnder then første Monnarchi.

Thet Greiske land Grecia haffuer icke paa den tiid hafft nogen eigen Koning / som andre land / Men haffde mange Førster / oc vnder tiden haffue the Steder verit saa mechtige / at the haffue giort stor omuendelse med the Førster / Fordi att naar Stederne vore mechtigere / Tha kunde the icke vel fordrage the Førster / lügeruist som wi end nu paa thenne dag maa sehe wdi Italien / oc ieg her effter vil beuise med visse Exempel oc Historier / huilcke nøttelig ere at vide / Fordi att the Greiske haffue icke mange Historier / for end det Troianer krig begyndes.

Om den krig for Troia.

En Troianiske krig haffuer verit i Dauids tiid huilcket mād fand beuise aff Virgilio / ther hand siger /

Then første Monarchi.

siger / att thet Rüge til Alba haffuer ston
 det i 300. aar / Sic iam ter centum totos
 regnabitur annos. Men paa den tiid att
 dette Albanorum rüge haffde ende/ tha be
 gyntes Rom første att bygges / huilket ieg
 vil her effter ythermere forclare. Oc om
 mand regner til bage fra den tiid att Rom
 er begynt/ oc ind til then tiid att Salomon
 begynte sit Regimente/ tha finder mand 303
 aar/ oc lit til forn / haffuer then Krig ston
 det for Troia / oc dette er nu visseligen sa i
 sandhedt / Endoch att mange Historiogra
 phi skriffue thenne Krig / att vere fast eldre
 end hand er / men ieg haffuer doch større
 beuissning her til / att thenne Krig er icke
 saa gammel som mange sette hannom/ huil
 ke ieg vil nu her korteligen lade fare. Men
 doch skulle wi dette vide / att thenne Krig
 haffuer seg begynt aff thenne orsage for ett
 hoor skyld/ fordi att Paris som vor Kongens
 søn aff Troia haffuer bort førdt Helenam en
 førstinde aff Grecken oc vor Menelai hus
 stru / huilket the Førster oc alle steder wdi
 Grecia haffue storligen fortrøtt / oc giørde
 saa en forbund oc droge for Troiam i thet
 Troianiske land / oc førde ther Krig i 10.
 samfelde aar / oc paa thet siiste haffue the
 offueruundet then hoffuit stad Iulium oc i
 hiel slaaget then Kongerige Priamum / Saales
 des fick thet Kongerige Troia sin ende. Men
 aff Troia foot Eneas med skib til Italiam
 oc haff

Ett hoor
 gafforsage
 til det Tro
 ianiske
 Krig.

Eneas.

Then første Monarchi 42

oc haffuer indtaget then part aff landet som
 Falles Latium / oc ther begynte hand att Latium.
 anrichte ett nyt Kongerige / Oc hanss søn
 Ascanius som Falles oc Iulus bygde then Ascanius.
 stad Alba / wdi huilcken Eneæ effterkomere
 haffue regeret ind til saa lenge att Rom
 bygdes / oc haffue ther verit i samme Troia
 niske krig mange merckelige oc veldige sør
 ster / huilcke mand icke her kand alle opreg
 ne. Aff Thessalia vor then mechtighe
 heldt Achilles / oc haffuer i hiel slagett Achilles.
 Hector / huilcken tha vor then aller veldigste Hector.
 første i Troia / Men Achilles er siden om
 kommen aff forrederij / fordi att the Troia
 ner haffde hannom tillsagt / att giffue en
 aff Priami Koningers dotter aff Troia /
 oc ther hand stod i ene sør Alteret / tha haff
 uer Paris forrederlighen skott hannom i
 gennem.

Om den Krig for
Thebe.

Nogit tilforn at thenne Tro
 iamske krig stod / tha vor ther en
 anden krig for then Stad Thebe
 fast iammerligere / fordi att thet
 førstendøme Thebe vor tuende Brøder til
 fallet til arff / Etheocles oc Polynices / desse
 S q bleffue

Then første Monarchi.

Orsagen bleffue saa till enss med huer anden indbyrdes/ att en aff thennom skulle regere ett aar/ oc then anden siiden huort andet aar / Men ther effter att **Etheocles** vor Kommen til regimentet / ville hand det sterge beholle / oc vere allene herre/ oc icke holle then Contract hand gjorde mett sin broder / **Tha** rømbede hans broder aff nød oc trang til **Adrasto** som vor Koning til **Argos** / hand gaff hannom sine dotter / oc ville saa med mact indsette hannom i landet igen / saa droge de for **Thebe**/ Ther bleff **Adrastus** slagen oc andre Sørster flere/ oc the tuende brødre **Etheocles** oc **Polinices** drabede med huor anden / oc bleffue bode døde aff huor andens styng oc hug. Sodane stor jamer oc mord vor ther Kommen aff thesse tuende brøders wenighed / Doch hassuer thenne krig att ligesuel icke songet ende her med / fordi att andre Sørster hassue seg ther effter forsamlet oc forstercket oc atter belagt **Thebe** oc thet offeruundet oc neder slagett.

Etheocles
Polinices
Adrastus.

Om Hercules.

W En korteligen for denne tid / det er / litt tilforn att **Saul** vor bleffuen Koning i **Israel**/ tha leffde **Hercules** wdi **Grecia**/ huilcken her

te Monarchi.

Then første Monarchi. 43

Den her loffues oc haffuer stor priuss offuer
andre mechtige Førster oc herrer / for hans
besønderlig mandom skyld oc førstlige gier
ninger. Hans foreldre Amphitrio oc Alce
mena ere fødte i then stad Tyrintho / som
haffuer liget icke langt fra Argis. Men Am
phytrio er rømt til Thebe for thenne sag
skyld / att hand bleff wenig med sin broder
oc sloug hannom i htel. Herfore bleff Hercu
les fød til Thebe / oc haffuer ther første tūd
beuist sin mandom oc styrcke. Fordi att then
tūd the veldige soldt Nynia som vore tha
fare mechtige oc regerede til Orchomeno /
haffue offuerfallet oc belagt Thebe / tha
haffuer Hercules beskyttet Staden / oc sla
get fienderne ther fra / oc siden offuerwun
det then stad Orchomenon / saaledes haffuer
thett Førstendøme til Orchomeno songet
ende / oc vor ther so mōgen stor riigdom fun
den i thenne stad / att Homerus besønderli
gen loffuer henne for sin riigdom skyld.
Thenn Victoria oc seyer haffuer første tūd
giffuet Herculi ett stort naffn / saa att andre
Førster wdi Grecia haffue siden giffuit seg
til hannom / oc hand haffuer gerne forhand
let oc giort frūd alle vegne / oc hulpet the
Førster oc Steder / oc altid straffet oc heffnt
offuer thennom som gjorde wfrūd eller bru
gede offuervold oc wrett / icke haffuer hand
heller nogen besuerlig eller wtolkelig tōnge
paa lagt thennom som hand hialp / men vor
S iij theuon

Hercules
Tyrinchus

Nynia

Orchome
non.

Hercules
mandom
oc from
hedt gaff
hannom et
stort naffn

ules.

en for dem
tilform att
ning i Israel
wdi Grecia / hu
den

Then første Monarchi.

thennom alle naadig oc mild/ therfore fick
hand ocsaa stor loff oc priiff/ ythermere end
nogen anden Første. Ther nest er hand fa-
ren til Asiam med skib oc hassuer ther off-
ueruundet oc i hiel slaget then Koning til
Troia Laomedon/ Men i thenne kriig hassu-
er had retteligen bruget Førstelige ehre oc
Mandom / effterdi / att hand ei tha ville
gdelegge eller forstøre samme Kongerige /
Men hassuer thet igen antuordet priamo/
som vor Kongens Søn oc rette arffing.
Her wtass kunde wi nu letteligen formercke
paa huad tiid Hercules hassuer leffuit/ eff-
terdi att hand hassuer giort priamum til
Koning i Troia. Ythermere hassuer ocsaa
Hercules beskicket frind offuer hassuet/ oc er
siden faren met skib til Italias oc Hispa-
niam / oc hassuer for thenne sag skyld ladet
vdhugge oc opreyssse tuende sten støtter el-
ler pillere paa the yderste haffs bred wdi
Hispanien oc Aphrica/ til en ewig hugkomo-
melse / huilcke mand kaller end nu i thenne
dag Columnas Herculis. I lige mode
hassuer nu then allerloffligste Keiser Karo-
lus quintus saadanne støtter i sit waben
til ett bespønderligt tegan / att Gud hassuer
off hannom giffuit i thenne farlige tiid/ att
hand skal vere off ligeruist som Hercules i
thenne gangste Europa/ att besckicke off al-
le rett enighed oc frind / formedelst hans
fromhed skyld oc lycksalige seyer oc offuer-
uinding.

Columnæ
Herculis

Thet

Thet
ligste hand
Guda paa
di vor i
bte serdel
dan Rick
der i alle
ther hassu
ster the he
gite ythme
ter at doe
ocsa then
me Guds b
as/ Endog
Cannonier
theris gamt
store wgu
oc frangene
bleff ic mer
der/ fordi att
besticker sag
uist som hans
mest trænge.
Steffen/ Primu
dette er sa i sa
staes om affgi
fordi att intet
vildt att thet
nod oc trang
ledis att thet
paa alle / for

Then første Monarchi 44

Thet er nock sagt om then besønderligste handel som haffuer seg begiffuit wdi Grecia paa den tiid/ att then første Monarchi vor i sin macht. Men effterdi at mand bør serdeles at mercke i alle Historier/huor dan Stick oc Regimente ther haffuer stonde i alle land oc Rüge/ huad long oc rett ther haffuer verit/ oc huad Religion oc Kunst the haffue bruket / derfore vil ieg nock ythermere her om beskriue. Ther effter att Noe Sønner vore døde / tha bleff ocsaa then rette forstand om Gud oc then rette Guds bekiendelse forgongen wdi Grecia / Endog att the haffue behollit mange Ceremonier oc Gudelige lerdomme effter theris gamle Forsedre. Doch haffuer theris store wgudelighedt songet allermest macht oc framgong / Saa att thet ene Affguder bleff io mer oc mer anrichtet effter det andet / Sordi att huert menneske haffuer tha beskicket seg sin egen Guds tieniste / ligeruist som hans nød oc angst hannom allermest trengde. Herfore haffuer Poeten rett skriffuit/Primus in orbe deos fecit timor. Oc dette er saa i sandhedt oc skal retteligen forstaes om Affguder oc falsk Guds tieniste. Sordi att inthet menneske er aff naturen saavildt att thet søger io Gud om hielp i sin nød oc trang / Oc om det icke ved huorledis att thet skal Gud retteligen søge oc Orsagen paaefalle / som er / formedelst Christus til Affguder.

Then Stick
i Grecia
effter Noe
Sønners
død.

S uig oc i en deri.

Then første Monarchi.

oc i en sand troo / Saa tager det seg en vds
uortes gierning fore / oc dichter saa en Guds
tieniste for seg self / oc er doch wuiss oc tuis
ler om Gud vil høre hannom eller om then
gierning er Gud behagelig / doch bliffuer
hand i saadan tuil / oc bruger seg att lige
uel i samme gierning oc Ceremonia. Dette
er begyndelsen oc orsagen til alle Affgude
ri i Verden. Doch hassuer icke menniskerne
verit i thenne acht oc vildfarelse / att the
hassue ment att the Billeder skulle vere the
ris Guder / Fordi att the vel viste oc holle
thennom for stock oc steen. Men the ville
doch att ligeuel met saadan gierning erhe oc
formilde Gud / oc vare i thenne mening att
then gierning oc saadan Guds tieniste skulle
vere Gud behagelig / oc att Gud ville i saa
made paa kalles oc ehres / Doch hassue the
icke kundet bliffue her paa visse om Gud vil
le høre thennom oc vere thennom naadig /
Fordi att mand kand icke bliffue dette viss /
for vthan Guds clare foriættelse oc Christi
bekiendelse. Saa er nu dette then første
Idolatri att sette lüd oc lossue til nogen aff
seg self bedichtet Guds tieniste / oc att li
geuel tuile / nar thet geller i nøds mal / om
Gud vil vere naadig. Sodant tuil er thet
allerstørste hoffsuit stycke wti alle Affgude
ri oc wrang Guds tieniste / oc saaledes hass
uer en wgudelig mand som ellers kand vere
from oc god for verden sin vndersted fra en
ret Gud

Største
Affguder
i Verden.

Then første Monarchi. 45

ret Gudelig Christen / Att then wgdelige
 Kand vel vduortes hassue mange skjøne oc
 dygdelige gierninger / Men hans hierte tuil
 ler om Gud er hannom naadig / oc en ret
 Christen Kand vel vere ringere wdi anden
 dygdelighedt / Men hans hierte tror wisselig
 gen oc seg der til forlader / att Gud er han
 nom naadig / formedelst then forriettelse oc
 tilsegen for Christi skyld / paa dette stycke
 skulle wi besønderligen hassue acht / oc be
 tencke / att beuare oss oc bestercke oss emod
 saadant tuil / Men then blinde Verden gon
 ger hen i sin blindhedt / oc vil foruthan Guds
 ord handle med Gud oc anrichter saa sin ei
 gen Guds tieniste / effter sin eigen villie oc
 gode tycke / effter som huor befinder sin nød
 oc trang / oc therfore bliffuer saledes Aff
 guder i Verden att ligenel / att mand bort
 tager oc foruandler the vduortes Ceremo
 nier / Billeder oc Offer. Oc besønderligen
 dette fold wdi Grecia hassuer verit ett spi
 gitt fold oc forueden i alle ting / Herfore
 hassuer thet ocsaa anrichtet mange vnderli
 ge Affguder i for wlscke i kriug oc i anden
 handel oc echteskab oc for siugdom oc storm /
 oc hassuer huor aff thesse Affguder serdes
 les haft sitt eget Billede oc eigne Ceremo
 nier. Thet Billede Iouis vor anrichtet
 emod storm oc wader. Thet Billede Mars
 tis vor optaget i kriugs nød. Thet Bilede
 Junonis for riugdom skyld att foruerffue /

Skiff
 möste emel
 tom en w
 gudelig
 man oc ret
 Thristen.

Mange
 Affguder
 i Grecia.

S v

Thet

Then første Monarchi.

thet billede Veneris/ for wfruchtsommelig-
heds skyld/at affle børn/oc sodane ting flere
haffue huercken haftt ende eller made hof
the Greiske/Alt saaledes gonger dett til/nar
man forlader Guds ord/ saa faller mand fra
en blindhed oc til en anden/ Herfore er thet
paa dett siiste saalangt kommet hof Grei-
ske/att the oc haffue anrichtet oc besticket
nogle skendelige fest oc høgtider / wdi hvil-
cke the haffue skendt bode quinder oc Jom-
fruer / ochiølle thet for en helig gterning.
Wi lese mange forskreckelige ting om sodan
wbluelig wesen som the Hedninger haffue
bruger i theris Guds tieniste / huilcket ieg
nu icke maa beskriue / vor Herre Christus
forbiude Dieffuelen / att wi icke forlade
Guds ord / oc att sodane wgudelig slem-
hedt icke songer mehre macht i Verden.

Om Sibylla.

Sifterdi att alle Historier
beskriue om the Sibyller / tha wil
ieg icke heller thennom forlade / oc
skal mand vide/att dette ord Sibyl-
la haffuer icke verit ett enstige quindes
naffn/ Men haffuer verit ett almedeligt ord
oc naffn / som mercker en prophetinde eller
spoo quinde / Nu haffuer ther verit mange
sodane quinder oc en part aff thennom i the
hellige

Sibyllas

The hellige
Sibylle

The
hellige for
hellige for
att begre
haffue wi
nir som t
dens ende
cuige luff
beskriuer
Lactantius
fore/att san
the Cyprian
sunderhoff th
The
gudstede Quir
me om Kon
selig ting/oc
det the hellige
ris (paadommi
Dieffuelen giffu
gløde til Delphi
ur at the var
sporde om nog
der en Quinde at
len/ oc siden for
aff hulen) oc
suar oc sagde
siger mand att
Delphis. Saa
nir giffuit spe
en part aff the

ste Monarchi.

Then første Monarchi. 46

hellige forfæres tiid oc worde oplerde aff the
hellige forfædre oc haffue theris lærdome
rett begrebet om then sande tro / herfore
haffue wi end nu kostelige sprock oc senten-
tialer som the gjorde om Christo oc om ver-
dens ende / om Guds / strengedom oc dett
euige liiff / huilket Lactantius ythermere
beskriffuer oc opregner. Oc effterdi att
Lactantius er gammel / saa holler ieg her-
fore / att samme sprock ere icke dichte de aff
the Christine / Men hand haffuer thennom
fundet hoss the Hedninger

Ther nest haffuer ther ocsaa verit Aff
gudiske Quinder som haffue giort spaadom-
me om Kongerige oc anden saadan Ver-
selig ting / oc thesse kunde vel haffue beblan-
det the hellige forfædres sprock ebland the-
ris spaadomme / Oc vnder tiden haffuer
Dieffuelen giffuit suar / ligeruist som hand
giorde til Delphis / huor som mand skriff-
uer at ther var ein Diub hule / oc nar man
spurde om nogit att ville vide / tha syntes
der en Quinde at siide paa en stoel offuer hu-
len / oc siiden kom ther en røg oc veder op
aff hulen / oc Quinden begynte att giffue
suar oc sagde huad tha ske skulle. Saaledes
siiger mand att thet er tilgonget oc sket til
Delphis. Sammeledes haffuer oc the pre-
ster giffuit spaadomme oc apenbarelsen / oc
en part aff thennom haffue verit so vnder-
lige / att

The affgus-
dische Si-
bylle.

Delphica
responsa.

bylla.

alle Historie
Sibyller / tha
nom forlade /
dette ord Sibyl-
enslige quinde
et almeideligt oc
prophetinde eller
ther verit mange
aff thennom the
hellige

Then første Monarchi.

lige/ att man kunde thennom vlegge bode
til onde oc gode / huorledis man ville / oc
dette vor Dieffuelens besutgelse / att hand
ville saaledes bedrage oc gecke verden.

Om Homero oc Hesiodo.

The Poete
vore spere
lige hoff
the Greis
ste.

Nar 40.
merus
leffde.

Ned thet første haffue ales
niste the Poeter verit the lerdeste
wti Grecia/oc somme aff thennom
vore Musici oc somme vore pres
ter / oc en part aff thennom vore kunstige i
legedom oc forfarne i hiemmelis løb/oc haff
ue theris visshed oc lærdome bestreffuit i
verff/ viser oc sprock. Men ebland thennom
var Homerus oc Hesiodus the øperligste/
oc wi end nu haffue oc beuare theris skriff
oc bøger bsønderligen. Cassius skriffuer att
Homerus haffuer leffuit effter thet Trois
niske krig 160. aar / oc vor thet hardt hoff
thet 160. aar tilforn att Rom bygdes. Saa
finder mand at Homerus leffde paa den tiid
Josophat vor Koning offuer Juda / hand
haffuer seg vnderhollet til Smyrna som lig
ger først wdi Asia/ oc vore the elste Grecker
Jones oc Aeoles ther besidendes. Men en
doch att Homerus/ vor ther icke nogen mees
tig Regent/ tha seher mand att ligeuel / att
hand

Then første Monarchi. 47

hand haffuer verit bekendt med alle the
yperligeste Herrer oc Førster i thenne gang-
ste Grecia / Fordi att hand haffuer alle the
Førsters slecht oc affkomme vel oc flyteligen
beskriffuit / Sammeledes er ocsaa hans
skrift/ ligeruist som en spiegel til alle Før-
stelige tucht oc dygdelige gierninger / oc om
alle handel som kand seg begiffue wdt alle
honde Regimente/ huorledis att the Førster
oc mechtige Herrer skulle holle thennom
emod huor anden indbyrdes/ bode i rads-
uise oc i andre sager/dette haffuer hand saa
merckeligen beskriffuit / ligeruist som han
haffde verit paa alle the Ruges dage oc
eblandt Rugens rad/ oc saledes verit offuit
oc bruket i then største handel oc drebelis-
geste sager ther kunde handles i then gang-
ste Grecia/ huilket nu icke mueligt er / att
en wforfaren Mand kunde beskriffue / Hæ-
fære haffuer oc ingen Poetæ skrift nogit
sinde fongit saa stort loff oc pruss / aff the
aller wiisste Mend / som thenne Homeri
skrift haffuer / Oc haffuer Alexander Mag-
nus altid førdt med seg thenne Homeri
skrift/ oc ville ther wtass lere/ huorledis en
stormectig Koning burde att skicke seg.

Homers
Førster ere
en spiegel
til all Før-
stelig hand-
del.

Hesiodus haffuer verit til hundrede
aar effter Homero som Porphyrius skrift
uer oc vor en sogne prest haff the Bierg
Helicon / der som the store nasskundige
Tempel

Hesiodus
vor prest
iu Helicon

Then første Monarchi.

Tempel vor / Oc hans skrift er meste par-
ren ligeruist som een predige Bog om gode
fæder / oc findes ther wti mange skønne
sprock om alle honde tucht oc dygdelighedt /
doch er ther inthet om Christo oc Troen /
Fordi att thenne høge oc Hiemmelike lere
dom haffuer alt tha verit vdsucht oc for-
gongen hoff the Hedninger / oc saa er en part
aff Hesiodi skrift / ligeruist som en viss
Practica oc euig Calendarium / att bemercke
Solens løb oc andre Stierner som besøn-
derligen skinne alt aaret / oc giøre vndersted
paa aarens tiid. Oc sandeligen thenne Hes-
iodi Bog er saa nøtteligt / att alle børn
burde att lere hinde / wti huilcken wi aefaa
Funde sehe / att the aller wiiseste wdi Grecia
haffue hollet theris børn til att lere saadane
ne herlige konster / som samme Bog inde
holler. Oc er thenne fromme lerde oc høff-
uiste Mand iammerlige om Kommen oc for-
radt wt aff nogen hans eigne Venner som
vore hannom sare wtacknemlige for hans
velgerninger.

Nar then Stad Rom bygdes.

Den Koning til Alba som
kalles Procas / lod tuende Sønner
effter seg / then elste hed Numitor /
the yngste Amulius. Oc theris fader
haffde

Procas.

Numitor.
Amulius.

The
hæde det
sulle beho
Amulius f
ind med m
ders vng
Rhea Sy
att hun st
lig/paa da
nogen fæd
mirus aff
ula Numitor
mæg oc fæd
læde siden
Amulius fæ
Moderen i
nen i Tyber
der effter at
bredder hof
de til deris ret
biæg / oc gaff th
læge att Konge
Wifuden ligeti
oc bar themom
fostede themom
wure / ochæde
lader themom f
haffde taget de
med mact / Saa
Tyranny / oc the
worde theris e
lader iæte Gud

haffde dette saa beskicket/Att then elste Søn
 skulle beholle Røget/Men then vnge broder
 Amulius foriagede then elste / oc tog Røget
 ind med macht/ oc lod i hiel slaa hans Bro-
 ders vnge Son Registum / oc hans Dotter
 Rhea Syluia lod hand indgiffue i Kloster / Rhea Syluia
 att hun skulle aldrig bleffuet fruchtsomme-
 lig/paa det att hand skulle icke siden haffue
 nogen frøcht/eller fare for sin Broders Hu-
 mitoris arffuinge. Men thenne Rhea Syl-
 uia Humitoris Dotter bleff doch fruchtsom-
 melig oc fødte tuede drenge Børn/ som kal- Romulus Remus
 ledes siden Romulus oc Remus / den tiid
 Amulius fick dette att vide/ lod hand beuare
 Moderen i fengsel/oc befalde att faste bør-
 nen i Tyberen der att sencke thennom. Men
 der effter att samme Børn vore lagde paa
 bredden hof floden/tha kom ther en Vlffin-
 de til deris rette lycke aff the omligendes
 bierg/oc gaff thennom milck att dihe/ til saa
 lenge att Kongens Syrde fand thenom hof
 Vlffinden ligendes/ hand tog thennom strax
 oc bar thennom hiem til sin Kustru / oc hun
 fostrede thennom op/Men siden att the op-
 wuxu / oc hørde att Amulius ville saledes
 ladet thennom sencke i Tyberen/ oc att hand
 haffde taget det Røge fra theris Ollefader
 med mact/Saa berades the at heffne samme
 Tyranny/oc the i hiel slouge Amuliu/oc ant- At wret
 worede theris ollefader Røget igē. Saledes heffnes
 lader icke Gud nogen wret bliffue wstraffer gerne.
 Ther effe

hans skrift i alle par-
 ti predige bog om gode
 ther wri magt. Røge
 rucht oc dygghed
 om Christo oc laus
 ge oc himmelske
 verit vdslycht oc
 unger/oc saa er en
 ligen som en
 drium/ att bemer-
 Stærner som beske-
 t/ oc gibe vnder
 ndeligen thenne
 elige/ att alle bør-
 wri hualden wi
 ler ruseste wri
 en til att lære
 n samme bog ind-
 mme lærde oc
 om kommen oc
 eigne Vermer
 Enamlige for

ad Rom

til Alba som
 d tuende Sonne
 ste hed Humitor
 s. Oc theris fader
 haffte

Then første Monarchi.

Romulus
oc Remus
trettes om
regimente.

Ther effter haffuer Romulus med sin Broder begyndt att bygge en Stad paa then ort som the vore befundne hof Tyberen / Oc strax bleffue the Brødre wens / oc trette indbyrdes huilden aff thennom der skulle regere oc bliffue Herre / Effterdi att the vore bode lige gamble oc lige mechtige / dog forligtes the saa tilsammens / Att Gud skulle ther wti vere dommere / i saa made att huilden Gud ville giffue thet herligste regen aff fule / tha skulle then bliffue Herre / Oc der begaff seg att der komme strax 6. grube oc fluge først til Remo / oc siden komme ther andre 12. grube oc fluge om Fring Romulo / Men effterdi att Remus fick thet første regn / tha ville hand vere herre / Saaledes bleffue the brødre atter wens med huer anden / fordi att høfferdighed oc begering til herreuelle preger oc stinger altud menniskerne oc vil thet icke letteligen offuer giffue / her til haffde huor aff desse tuende brødre sine anhengere / oc tha bleff ther ett opror / oc Remus bleff i hiel slagen oc Romulus alene herr. Thenne haffuer siden Fallet then stad effter sitt naffn / Roma. Saaledes er Rom opbygt aff Eneæ effter Komere / fordi att Syluia Romuli moder er kommen aff Eneæ / Oc effterdi att Romuli fader vor icke bekand / huem han vor / saa haffuer mand fabuleret / att Mars vor hans fader / Men huorledes att Romulus haffuer

Then første Monarchi. 49

haffuer taget seg thet regimente an/ oc huilcke krig hand haffuer førd / thet finder man wdi Lurio. Jeg vil her kortteligen beskriue alle aarss tiid/ oc then vnderligeste foruandling som er skedt i alle riige / paa dett att huer känd thess bedre vide att skicke seg i alle historier/ oc ther wdi mercke Guds besønderlige gierninger / wti huilcke wi kunde sehe/ huorledes Gud vil all wret straffe / oc for huad sag skyld at ther bliffuer omkringsuendelse i land oc riige.

Pomponius Atticus oc andre flere som haffue flytteligen beregnet alle fram farne aarss tiid/ the skriue att Rom er begynt att bygges paa det tredie aar i then siette Olympiade / det er i det 10. aar att Joathan vor Koning offuer Juda/ oc i det 3201. aar effter verdens begyndelse. Oc for Christi vor herris fødsel i dett 729. aar.

Ythermere skriuer Varro att the 12. griffe bemercke den tiid huorlunge att Rom skulle bliffue stoendes som er 1200. aar / fordi at huor griff bemercker ett seculum/ det er hundrede aar / oc dette kommer ret offuer enss oc bequemer seg vel / fordi att fra den tiid att Rom bleff bygd oc ind til Honorij oc Arcadij tiid att Rom bleff forstørret aff Totila oc aff de Gotthis/ tha vor ther hartt ved 1300. aar emellom.

Oc haffue the Konger regeret til Rom

G

i 244.

Nar
Rom vor
byg

De 12. grif
se bemercke
huorlunge
att Rom
skulle bliffue
uewforstørret.

Then første Monarchi.

i 244. aar / som Linius Kriffuer. Pusebins
setter 2. aar der til.

Romulus regerede i 38. aar.

Numa

43

Tullus

Hosilius.

Metis
Suffetis
dod.

Tullus Hosilius regerede i 32. aar /
thenne haffuer forstøret Alba / oc straffede
theris hoffuigmand Metium Suffetium
med tilbørlig straff / Fordi att hand opbrød
then friid oc contract / som tha vor giort
emellom thennom / oc her wdi haffuer ver-
den ett besønderligt exempel / huorledes
mand skal forredere løne oc straffe / Hand lod
fordi binde hannom mellom tuende vogne
som skulle løbe fraa huer anden / oc lod sales-
des flecke oc partere hannom i stycke / Her
haffuer nu thet Kongertige til Alba songet
sin ende / oc dette er skett paa den tud att
Manasse haffuer regeret offuer Juda. Men
ther effter att Alba vor forstøret / tha ere
the gamble Troianorum effterkomere farne
fra Alba til Rom / oc besønderligen thenne
slecht Julij som vor kommen aff Eneæ søn
Julo / Oc saaledes ere thesse Eneæ effters
kommere icke attligeuel alle forgongne /
Endoch att theris Ruge til Alba er forstø-
ret / Men the er siden bleffne mechtige hoff
the Romiske / oc haffue ther veldelige regeret
sa att then gangske Monarchi er paa thet
siste kommen vnder thennom alene / huil-
cket tha

Then første Monarchi. 50

Det tha skede paa den tid att Julius vor
Keyser. Herfore haffuer Homerus rettelis
gen Propheteret oc skriffuet om Aenea/ att
hans efterkommere skulle regere oc haffue
Herredømme euindeligen / Hvilket sprock
vi skulle for wtan tul forstaa om thet Ro
miske Ruge / att thet skal vere then sieste
Monarchi i Verden / Men her om vil ieg
ythermere siuge her effter.

Effter Tullo Hostilio haffuer regeret

Ancus Martius

24.

Oc thet effter Tarquinius Priscus 37.

Siden regerede Seruius Tullius 44.

Wdi thenne Seruii tid er then Persa
rum Monarchi opkommen. Men ieg haffuer
her forsamlet oc korteligen til hobe sett alle
the Romiske Koninger / Sordi att meste
parten aff thennom haffue regeret tilforne
att Persarum Monarchi er begynt. Oc her
effter skulle wi icke mōgit skriffue om Rom
eller huad skett er hōst the Romiske vnder
thenne Persarum Monarchi / Sordi att Rom
haffuer end paa den tid verit ringere oc fast
mindre i macht / end thet Persarum Ruge
vor / oc haffuer thet i medeltid icke mōgit
besōnderligen seg begiffuit.

Nar Pers
sarum Mo
narchi be
gyntes.

Tarquinius Superbus regerede 25. aar
oc bleff foriaget / fordi att hans sōn Ser
tus Tarquinius veldrogh then hōffuiske bus.

Q q

quinde

Then første Monarchi.

Exempel
om hest
for synden

quinde Lucretia/huileken ther haffuer siiden
stunget seg sielff i hiel for blydsel skyld. Oc
herfore bleffue hender slecht oc venner for
orsagede til att foriage Kongen / Dette er
atter ett stortt exempel / wtass huileket
man kand sehe / huorfore att Gud til steder
att mechtige Kongerige foruandtes / oc
huorledis att Gud vil straffe Tyranni. Det
te er nock sagt/ nar then Stad Rom er
bygdt/ oc for huad orsage ther bleff
førstegong foruandtling i
theris Regimente.

Om then an- den Monarchi.

Baltasar
Babylons
ss.

THer effter at the
Tøder haffde verit 70. aar
i elendighed i thet Konge-
rige Babylon / som tilforn
sagt er / Tha straffede Gud
then Koning Balchasar til
Babilon/ herfore att hand lastede Gud / oc
vanerede the vide far som vore tagne aff
Guds

Then anden Monarchi. 51

Guds Tempel. Fordi att the Medi oc Persæ offuerfiølle Babylon oc indroge Staden oc the gangske Ruge Chaldea oc Assyria. Men nu effterdi att thesse mechtigeste Kongerige vor nu komne til hobe igen/ oc the Persæ hassue siden her for withan indtaget den gangske Asia/oc saaledes hassft alle thesse Ruge vnder theris Regiment/ Saa maa vel samme Persarum Regiment oc Ruge falles retteligen then andre Monarchi / oc besønderligen skulle wi her wti besinde Guds mechtige gierninger oc naadelige velgierninger/ Huorledis att Gud hassuer nu atter igen beskicket Verden vnder ett fast Regimente oc Ruge/ paa dett att loug oc rett oc vnderdanighedt skulle saledes holles ved macht. Fordi att all Polici oc god skick kunde icke andet end forgonge ebland menniskerne / wdan Gud hassde saaledes beskicket mechtige Monarchier oc veldige Sørster/ som skulle saadan loug oc rett oc Polici beskytte oc folcket holle vnder lyelse/ her til høre store veldige Konger oc Potentater.

Oc thenne Persarum Monarchi hass The Grecker verit sare bekandt hoss the Grecker/ fordi att the aller største oc besønderligste handel som er skede wdi Grecia/ the hassue seg begiffuit vnder thenne Persarum Monarchi/ Herfore begynde the Greci theris Historier om desse Persis / oc vide en følge ting huad til forne sket er i andre Ruge i Varden.

G i q

Men

Then anden Monarchi.

Men paa det att man kand her i thesse
Historier thess bedre mercke alle aars tall /
Tha vil ieg nu paaminde alle lesere att ieg
haffuer nu her til denne tid beregnet / alle
aar oc Verdens tid aff then hellige Skrift /
huilcke off clarligen beskriuffuer alle aar fraa
Verdens begyndelse / fraa Syndfloden / fraa
Abraham / oc siden framdeles then ene Kon-
ges tid effter then anden / til the 70. aar
som the Jøder vore i thet fengsel til Baby-
lon. Alt saaledes er Bibilen en rett viss oc
aarlig Chronica fra Verdens begyndelse oc
ind til den tid som thenne persarum Mo-
narchi begynnes / Siden finder man icke
saa stikkelig alle aar beskreffne i Bibilen /
wthan hues Daniel til Kiende giffuer / Alt
fraa den tid att Jøderne finge loff att igen
opbygge Jerusalem oc til Christum / skul-
le ther vere 490. aar / Her om er en stor tret-
te ebland mange / huorlunde thesse aar skul-
le beregnes. Men ieg vil her effter klarligen
beskriuffe huorledis mand dette lettelligen
finde kand / oc att her er inthet feil wdi
retteligen thet att beregne / Fordi att Da-
niel haffuer off obenbarligen beskriuffet den
tilkomede tid Christi naar hand skulle føds.

Her begynndes then Per- sier Monarchi.

Jeg

Th
M
n
a
L
70. aar.
aar i th
thet her
ne effter
men tid
mand vil
oc the Gre
Sidi att
tid / strax
Nu haffue
thesse aar
beregne th
hør til da
Ein theme
vil ieg først
Philo haffue
dette fore skr
vil ieg sere da
som the Gre
dette bemærk
Rige stes
lon / tha m
oc ligne th
aar.
Jesus
Joach

Then anden Monarchi. 52

Ieg vil sette 191. aar i thenne Persarum Monarchi paa dert att the andre aar kunde siden thess Obdre komme offuer ens med thesse 70. aar. Endoch att the Greci sette flere aar i thenne Persarum Monarchi / tha sker thet her fore / att thet icke først begynde att ne effter att thesse 70. aar vore til ende / men ved 20. aar tilforn / oc saaledes kan mand vel concordere bode thet som Philo oc the Greci hassue skriffuit om desse aar. Sordi att the Jøder begynde Cyri aar oc tid / strax effter att hand vand Babylon / Nu hassuer Cyrus reget langt tilforn / oc thesse aar for end Babylon bleff vundet beregne the Greci med / Endoch att the icke høre til den effter følgende tid / paa huilken thenne Monarchi begyntes. Herfore vil ieg først sette de høge prester / huilcke Philo hassuer beregnet / oc beuise her med dette fore skreffne tall / oc thet nest effter vil ieg sette de Persarum Konger / ligeruist som the Greci opregne thennom / oc huilken dette bemercker / nar mand begynder Cyri Riige strax effter att handt wandt Babylon / tha maa hand lettelingen concordere oc ligne the Greiskers tall med thesse 191. aar.

Quorledis
Philo oc
the Greci
beregne
thenne
Monarchia

Jesus Sacerdos 36. aar.
Joachim filius absente patre 3.
G u g Jesus

9 10

Then anden Monarchi.

Jesus reuersus	20
Joakim iterum	48
Eliasib	21
Joiada	24
Joathan	24
Jaddus	10

Summa 191. aar. Saa beuisef Josephus att Jaddus haffuer leffuet paa den tid Alexander vor faren til Asiam.

The Persarum Konger som the Greiske beregne thennom.

Cyrus	29	aar
Cambyses	7.	monader.
Darius filius Hystaspis	36	
Xerxes	20	
Artaxerxes Longimanus	40	
Darius Mithras	19	
Artaxerxes Mnemon	40	
Ochus	26	
Artaxerxes	3	
Darius	6	

Dette tal fand man ocsaa meste part
ten beuise effter aarss tid. Fordi at ligeruist
som the Historici haffue leffuet thenne ene
effter then anden / so haffuer ocsaa huor aff
thennom beskriufft sine Konger som leffde
i theris

Then anden Monarchi. 53

i theris tiid / Saaledes haaffuer Herodotus
 beskriufft Kerrem / oc Thucydides Artas
 kerrem Longimanum / ther effter skriuffuer
 Xenophon i sin tiid om Dario Notho oc
 hans sønner Cyro then yngste oc Artaxerre
 Minemone / oc haaffuer tha Xenophon sielf
 uer verit i den krig med thennom paa sama
 me tiid / Herfore fare the ny Schribenter
 mōgit vild hōst the Jøder / huilcke mōgit
 wforstandigen sette icke mehr end 4. aff the
 Persarum Konger / oc forlere saledes mehr
 end hundredde aar wdi dette viffe tall om
 verden / vtaff huilcket mange andre vildsa
 relse effterfølge.

Herodotus.
 Thucydides.
 Xenophon.

In Daniele oc Esdra beschriffues oc saa
 om thesse Persarum Konger / men somme aff
 thennom neffnes ther anderledes end hōst
 the Greiske. Herfore vil ieg forteligen til en
 vnderuisning giffue min mening til Fiende
 her om. En part forskiude Metasthenem
 Historiographum / fordi hand neffner soma
 me aff the Persarum Konger anderledes end
 the Greiske neffne thennom / Men effterdi
 att Esdra oc Phyllo komme offuer enff med
 hannom / Saa vil ieg icke forskiude the
 Konger som Metasthenes opregner / fortht
 att thet er icke tuil att Esdra haaffuer io be
 sønderligen mōgit vift om thet Persarum
 riige oc theris handel / effterdi att hand vor
 ther en mechtig herre oc ebland the operlis
 geste riigens rad i landett. Nu beregner
 O v Metasthes

Esdra vor
 i Persarū
 riigens rad.

Then anden Monarchi.

Methastenes the Persarum Konger i saa mode som her effter følger/ oc desse ere the første wdaff huilcke vildfarelse oc wenighed ebland the Skribenter kommer aff/ oc i lige mode beregnes the aff Esdra oc Phylone.

Darius oc Cyrus hassue regeret til sammens 2. aar / Oc ther effter alene Cyrus

Artaxerxes Assuerus	22. aar.
Darius Artaxerxes Longimanus	20.
Darius Nothus	37.
Artaxerxes Mnemon	19.
Ochus	55.
Arfames	26.
Darius	4.
	6.

Darius
regerede
med Cyro.

Thenne wenighed ebland the Skribenter om thesse første Konger kand mand ltteligen concordere oc ligne / som meg tyces i saa mode. The Greci vide inthet att Skriffue om thenne Dario / som hassuer regeret paa samme tid med Cyro / liigeruist som Daniel siger / Att hand hassuer icke lenge regeret / therfore hassuer oc hans naffn icke verit sare mōgit bekant i fremede land / Oc Daniel givr selffuer en vnderked emelom thenne Dario oc Cyro / oc thenne Dario vn Faller hand en Medum oc Herr offuer Medos / Men Cyrum Faller hand en Kong Persarum. Nu beregne the Greci aleniste the

Then første Monarchi. 54

niste the Persarum Konger / oc ther ebland
inted thale om the Medis eller theris han-
del. Fordi att thet Kongerige Medorum
er strax kommet vnder the Persis / herfore
ere icke the Greiske Historier emod then hel-
lige Bibel / Endoch att the Greci icke be-
skriffue thenne Darium / Effterdi att the
opregne aleniste the Persarum Konger / som
sagt er. Josephus skriffuer att thenne Da-
rius haffuer verit Cyaxares Astyagis son/
om huilden Xenophon skriffuer / thet land
vel vere.

Then anden Koning Artaxerxes Aff Artaxerxes
uerus vor Darius Hystaspis søn / Men Cam Affacrus.
bises settes icke ther ebland / fordi hand
haffuer regeret then stand hanss fader leffde
Cyrus / eller icke lenge effter hanss døds. For-
di att the Persæ haffde sodan skick haff
thennom / att / nar som theris Koning ville
fare aff riiget i Krigssuise / tha skulle hād til-
forn vduelge oc besticke thennom en anden
Konge i sin sted / Saledes er Cambyses.
ses giort til Koning aff hans fader Cyrus /
tha hand ville fare emod the Scythas / oc
siden for hand aff landet oc førde Krig
med the Scytis i 6. aar / wdi medel tiid haff-
uer Cambyses regeret i Persia / oc the Greci
beskriffue hānom at haffue regeret i 7. aar /
oc thennom skal man begynde fra den tiid
hanss fader leffde oc førde den Krig med the
Scythis. Vesa giffue Affueri historier til
Kiende

Then anden Monarchi.

Siende / att hand vor then samme Darius/
Sordi att Phyllo skriffuer / att hand haffuer
igten vundet the land som vor aff faldne the
tuid att Cyrus haffde forloret thet Slang
med the Scythar. Saa ved mand ocsaa att
Darius motte saledes igten vinde Babylon/
som vor oc paa samme tuid aff fallen fra
Persarum Regimente.

Darius
Artaxerxes
Longimanus.
no.

Den tredie Koning som Methastenes
setter / kalles Darius Artaxerxes Longima-
nus/ Men effterdi att hand haffuer sit naffn
her wtaff/ att then hōgre haand vor lenger
end then venstre/ Saa kand icke Methastes-
nes haffue ment nogen anden / end thenne
samme huilcke the Greiske kalle Longima-
nus. Nu er dette vist hōst the Greiske/ oc
kand man dette ocsaa beuise aff then kriges
handel ther haffuer seg begiffuit hōst then
nom/ att ther haffue verit en anden Koning
som hed Xerxes emellom Dario Histaspis oc
Longimano huilcken ther haffuer fōrdt en
stor berōmpt krig med the Greiske. Thenne
Xerxes haffuer Methastenes icke beskriuffit
oc achter ieg att thet er skett herfore / Att
paa denne tuid att samme Xerxes vor bort
faren til Greciam med thet fōrste strax eff-
ter att hand vor kommen til Regimentet.
Tha haffuer Longimanus Xerxis Søn re-
geret wdi Orient i hanss faders frauerelse.
Herfore beneffnes ther aleniste Longima-
nus/ oc Methastenes beslutter saledes bo-
de Xerxis

Then anden Monarchi 55

de Xerxis oc Longumani aar tilsammens.
 Fordi att mand formercker aff Thucydide/
 att the aar som Eusebius setter ere icke rett
 beregnede. Oc skal man vide att the Jøder
 pleyge att bruge thesse tuende ord Darus/
 Artaxerxes / lugerust som menlige Kongels
 ge titel / oc haff off nu bruges thesse ord Cæ
 sar / Augustus / Therefore faller Esdras then
 ne Longumani bode Darius oc Artaxer
 xem / Men att thesse aar beregnes anderles
 des haff andre schribenter / thet sker for then
 ne sag skyld at en part aff desse Konger haff
 ue begynt att regere paa den samme tid att
 theris forfedre leffde / oc therefore haffue the
 Schribenter beregnet theris aar oc tid att
 skillelügen then ene saa oc then andre an
 derledis.

Om Cyro Koning.

Cyrus then første Monarch Cyrus.
 cha aff Persia / haffuer verit en aff the
 aller naaffkundigeste Førster oc Ko
 ninger paa Jorden. Fordi att Gud
 haffuer hannom giffuit alle honde høge oc
 Førstelige dygder / oc besønderlig lycke oc
 velfart i hans Regimente / oc mange her
 lige seyer oc mandom emod hans Fiender / Svordedis
 Ja Gud haffuer ocsaa førdt hannom til then att Førster
 rette Guds bekendelse / formedelst then høge stalle opa
 Prophet Daniel / ligernist som then hellige tuchtes.
 Skrifte

Then anden Monarchi.

Skrifft oss clarligen thet beuise. Saadane merckelige Sørster skulle wi grangiffueligen ansehe/ huilcke Gud haffuer saa hogeligen begaffuit/ oc achte det for Guds bespnderlige gaffuer oc naadelige velgerninger / for medelst huilcke Gud ville saaledes hielpen Verden oc holle menniskerne vnder lyelse / oc her med besidde rucht oc frid / oc long oc rett paa Jorden. Herfore er thet stor vngudelighedt att forsmaa oc forachte saadanne Sørster som thet wforstendige folck pleyger att gijøre/ Men oss bør alle at erhe thenom oc thet wti prisse Gud.

Derfor
att Gud
lader Sør
ster oc A
del bliffue.

Cyri Sør
eldre.

Astyages
drom.

ibland thesse Guds tienere oc merckelige Heroes vor thenne Cyrus en bespnderlig Herre. Huilcken ocsaa er fød aff hoggeborne Sørster. Fordi att Gud lader saadan hog Erhe oc Edelhedt bliffue wti Verden/ hoss nogre bespnderlige hoge Slechter til en Herlighedt att regere oc beskytte land oc Ruge. Oc effterdi att Gud haffuer selffuer Edel gjort oc eret saadanne Sørster / skulle wi oc sammeledes thennom erhe/ oc thet wti hedre Guds eigne bespnderlige gierninger. Cyri Sader vor en Sørste i Persia wraff then Slecht Sem / hanff mader vor en Konge Dotter aff Media. Oc Herodorus skriffuer/ att then Koning Medorum Astyages haffuer haft en drom om sin Dotter / oc han nom tøjhtes att thet vurste ett vintre aff hindes luff/ huilcket thet skulde then gangen se Asti/

Ke Asiam med sine grene / Dette haffuer
 mand saa vdlagt / att hun skulle fødte
 en veldig oc stormechtig Koning. Men
 siden att Cyrus vor fød / tha bespøchtede
 Assyages / att thet Kongeruge Medorum
 skulle med tiden / komme fraa hannom oc til
 de Perser. Herfore haffuer hand befalet sin
 Hoffmeister Harpago / att hand skulle bære
 føre dette hanss egen Dotters børn oc slaas
 thet i hiel / Men Guds villie oc Guds rad Guds vilie
lic fand
gen for
hindre.
 fand inthet menneske forhindre // Sordi / att
 endoch att Harpagus tog det børn oc lod
 thet saa bestille att thet skulle slaes i hiel /
 doch beuarede Gud thet vnderligen / i saa
 mode / att en Hyrde vor befalet / att bære thet
 børn paa ett bierg / oc bliffue thet haffs same
 me børn til saa lange att thet døde aff hun
 ger / oc nar thet vor dødt / tha skulle Hyrden
 thet siuge Harpago / oc tha ville han lade
 thet besche / paa det att hand kunde saaledes
 berette all sandhed for sin Herre oc Ko
 ning / oc lade thet børn erligen begraffue.
 Men huad skede / Strax effter att Hyrden
 haffde boret samme børn hiem till sit huss /
 Tha haffde hans Hustru ocsaa fødte paa
 samme dag ett dødt børn / Oc tha hun hø
 de aff hinders mand / att hannom vor befa
 let att lade thet wskyldige børn omkomme /
 oc sahe att thet vor saa deyligt børn oc hø
 de att thet vor fødte aff Kongelig Slecht /
 tha gaff hun sin mand dette rad / att han
 skulle

Then anden Monarchi.

Skulle i den sted bortt bere hindes døde
børn/ saa ville hun dette Børn opfostre/ lig
geruist som sit eget / Oc hun formanede
hannom oc bad / att hand icke skulle bedriffs
ue noget mord offuer thet Kongelige blod/
oc helst fordi at Kongen kunde ingen ythers
mere fare foruente seg aff dette børn/ Nar
som det saaledes bleffue opfostredt oc achter
for ett Hyrde børn / Oc skulle vel Kongen
oc saa bliffue til frunds/ Nar hand hørde att
børnet vore dødte oc begraffuet. Thenne
Hynde effterfulde sin Hustrues raad/ oc bar
sit eget døde børn hen paa bierget / Oc lod
sinden tilsiige Harpago att thet børn vor
dødte/ Harpagus forstickedede strax nogre be
spønderlige att beskue børnet oc lod thet er
ligen begraffue. Sinden berette hand for
Kongen / att hand haffde then sag saa be
stellet som hannom vor befalet / oc att thet
børn vor begraffuet. Alt saaledes er thet
børn Cyrus bleffuit hof then Hyrde oc der
opfostret. Men ther effter att samme børn
vor nogit opuoren / tha haffuer strax then
edele bestickelighedt oc Kongelig att beuist
seg wdi hannom / i saa mode/ att alle the
andre børn hans medlige/ motte vel lide
hannom/oc alle gjorde hannom erhe oc elste/
Der nest begynte hand ett regiment e bland
the andre børn som vore lige store oc gamb
le med hannom / att huor som nogen aff
thennom gjorde nogen skalkhedt oc ville
seg icke

Th
fide tu
da streng
sa/ att
anden
belager
kom der
samble
hørde
paa han
suus/ oc
huller ha
til fomi/ oc
formacte/
som hand
Tha beh
Cyrus ho
fide seg sa
att Hys
for hannom/
Sader i Persia
Doch vor
womling pat
fordi at hand
Kongelig befa
oc lod sa
at hand stalle
til Slottet
led Hys
oc fode/ oc h
Harpagum til
oc dit melle

Then anden Monarchi. 57

seg icke tuchteligen holle / tha haffuer hand
det strengligen straffet / Herfore skede det
saa / att hand haffuer hordeligen slaget en
anden Edel mands børn / oc thenne sag er
beflaget for hans Fader / oc paa det siiste
kom det for Kongen / Tha lod Kongen for
samble alle the børn for seg / oc tha hand
hørde Cyrum thale / forundrede hand seg
paa hans bestickelighed oc fornumstige
suare / oc betendte seg om den tid / paa
hulcken hans Dotter haffde fødte thet børn
til forne / oc forspurde seg saa langt att hand
formerckte / att dette vor thet samme børn
som hand tilforn haffde befaleet att sla i hiel.
Tha behiølt Kongen samme dreng børn
Cyrum hoss seg nogen tidlang / Oc han skie
fede seg saa vel oc tuchteligen i alle mode /
att Astyages nu inthet mehr befrøchtede seg
for hannom / Men lod hannom fare til sin
Fader i Persia.

Doch vor Kongen suorligen vred oc
wgunstig paa sin Hoffmeyster Harpago /
fordi at hand icke haffde fyllest giordt hans
Konglige befalning oc thet børn omkømet
oc lod saa falle hannom for seg / oc besolde
att hand skulle besticke hānom sin vinge Søn
til Slottet / Dette gjorde Harpagus / oc tha
lod Astyages thenne Harpagi søn slachte
oc fuge / oc haffuer strax thet effter fallet
Harpagum til bords att ede sin egen søn /
oc der mældt vor giord tha lod Astyages
fram

Then suore
at umhede
Astyagis.

9 10

Then anden Monarchi.

Harpagi
fuit.

fram bere samme bønss hoffuit/ hender oc
spødder for Harpago oc sagde til hannu dette
bønss tiød haßfuer du edet / Harpagus kens
de det hoffuit/oc formercke huad haßs hers
re haßde gjort oc huor spore sodant sket vor/
hand tygde stille/ oc beuiste all ydmighed oc
frøcht emod Kongen som hand plegde att
gøre tilforn oc lod seg inthet mercke att hād
ville thet grumme tyranni med tiden heffne.

Ther effter practiceret Harpagus hem
meligen hof the store herrer i Media att the
skulle falle fra Aftyage oc giffue seg til Cy
rum oc gøre hannum til Kongen. Sodant
gaff hand Cyro til kiende oc formanede han
num att hand skulle indtage rüiget oc heffne
saledis thet grumme tyranni som Aftyages
haßde brüget emod thenom bode. Men paa
dett att dette haßs anslag skulle bliffue he
meligt oc icke obenbares. Tha lod hand be
stikke en haare til Cyro med ett vift bud oc
ther vd inden sidde hand et briff emellom
skindet/oc besalede samme bud inthet andet
at siige / End att Cyrus skulle selffuer slaa
skindet aff samme haare.

Harpagi
fuit.

Den tiid Cyrus haßde nu fundet dette
breff oc formercke theris anslag/da rustede
hand seg oc drog ind i Mediam / Ther
møtte hannum Aftyages/ oc Harpagus vor
ta vduale Hoffatmand emod Cyrum/Ther
fore gaff hand seg strax vnder Cyro oc then
gangste hoop med hannom/ Saaledes for
loreda

Then anden Monarchi. 58

loredo Astyages thet Kongerige Medorum
 oc bleff fongen. Men Cyrus hielt hannō sör
 steligen oc lod hannom icke döde / Allt saales
 des er det Kongerige Medorū foruandlet
 formedelst Tyranni oc komet vnder the pers
 sier. Ther effter hassuer then rüigeste Ro
 ning som vor besidendes fremmerst i Asia *Cresus rex Asiae.*
 ved naffn Cresus / fördt en krig emode
 Cyrum / Men Cyrus drog hannom emod
 oc vandt det slaug / oc hassuer indtaget det
 gangste Kongerige oc bestormet den faste
 Stadt Sardis oc fongede der Cresum. Men *Sardis*
 siden att Cyrus ville lade brende Cresum /
 Tha kreg Cresus aff baelet oc röpte med
 gredendes röst / O Solon Solon. Dette for
 undrede seg Cyrus / oc lod strax adsporge hā
 nom / huad desse ord bemercke / Da suckede
 Cresus oc sagde / Allt ther vor höst hannom
 long tid til forn en vüßmand aff Athen som
 hedt Solon / oc hānom hassde hād beuist stor *in contemptu*
 ethe / oc lod hannom sehe all sin macht / Her
 lighed oc rüigdom / oc atspurde hānom / huad
 han achtede der om / oc om han icke mente oc
 trode att hand vor saa mechtig oc rüg / at in
 gen kunde hannom skade / oc att hand hassde
 icke i behoff att besörchte seg nogen wls *timere*
 cke. Tha hassuer Solon strasset hannom oc
 sagt att ingen hassuer saa stor löcke her i
 Verden att hand maa beröme seg aldeles
 att vere löcksalig / for end hand döer / oc
 hassuer sehet hanß endelygt / oc att ingen
 er sag

Then anden Monarchi.

Solons
merkelige
tale til Cre
sum att
stor løkke
er ingen
elighedom.

er saa rüg oc mechtig att vanløkke känd io slå hannom til bage/ oc Cresus sagde att hand haffde paa samme tiid icke mögit achtet saa dan thale/ oc vor saa frymødig att hand funde tha icke besrøchte nogen wlycke eller saadant fald oc werlig død som hannom tha fore stod. Men nu gicf hannom hordeligen thenne Solonis thale til hierttet/ therfore robede hand nu sorgeligen oc neffnde thenne Solon/ oc ville att alle menniske skulle betencke wti theres velsartt att the funde oc saa falle/ paa det att the saaledes icke skulle bliffue stolte/ oc fordriftige til att begynde nogen sag/ som thennom funde slå til bage oc paa det süste komme til besuering oc ewig skade.

Exempel
om Kon
gelig mild
hed.

Da Cyrus haffde hørdt denne thale/ haffuer han naadeligen forbarmet seg offuer Cresum/ oc sagde att han ville icke ythermere bruge hordhed emod hannom/ Men han betencke att Cresus haffde oc til forne verit en stor oc mechtig Konning saa vel som han/ oc att hand i lige mode vor oc ett menniske/ oc motte hende seg i fram tiiden at häd künde oc saa haffue fremmedt naade oc barmhertighed i behoff/ Ther effter besolde hand att spørre Cresum til seg/ oc hiølt hannom süden försteligen i store erhe/ oc effterfulde hans raad i mögen handel. Oc saa haffuer Cyrus tha adspurd Cresum for huad orsage hand begynte samme krig emod hannom/ effter
di att

Then anden Monarchi. 59

At att hand haffde tilforne her om raadspurd
seg med Apolline / ellers om Apollo gaff
hannom saadant raad / Cresus suarede att
Apollo raade hannom vel med thesse ord /
Bekende deg sielff saa skal thet
gonge deg vel. Oc att hand haffde
dette Apollinis raad oc aduarelse icke
forachtedt / Fordi att strax ther efter
att hand første tiid haffde forloret sit folk/
huilket hand forskickede the Assyrier til
hielp emod Cyrum / Tha haffde hand siden
achtedt att sidet stille oc leffuet i rolighed
med friid / oc fordi hand sahe att Cyrus
haffde saadan løcke oc macht / Men doch
haffuer hofferdighed bedraget hannom / den
tiid hand hørde att the omkring ligende
Steder oc Førster trøstede hannom mōgit
oc berømmede hans store macht oc bestickes
lighedt / oc haffue therfore vdualdt hannom
til en Hoffuitzmand emod Cyrum / Saadan
priist oc store fortrøstning beblindede han
nom saa mōgit / Att hand thenne Apollinis
aduarelse oc raad anderledes vdlagde / oc
mente att hand skulle bekende seg selff / att
hand vor saa mechtig oc icke ringere end
Cyrus / Herfore haffde hand giffuit seg til
denne krig emod hannom. Dette er nock
sagt om Cresus / oc kunde wi her wti sehe **Jonad mā**
mange skōne Exempel / huorledes att **Spr** skal lere
Her lade seg offte bedrage til vnøttelig krig aff Cres
for in oc Cyro.

Then anden Monarchi.

for ingen nød eller trang Byld/ Men formes
delst onde rådgiffære oc smigtere / Som
vel kunde trøste oc rose store forsters meche
righedt / saledis att forderffue bode land oc
rige / the spørter til Rade oc euig forderff
uelse. Vesa känd man her vti sehe / huor
sachmodeligen Cyrus haßuer hollit seg i so
dan hans store løcke oc velsard / Att hand er
icke her vðaff bliffuen mecht stolt eller tyrans
nist / Men thess store seiger hand vand / thess
mildere oc naadeligere bleff hand .

Inuerledis
Cyrus
vand Bas
bylon.

Alt saledis haßuer Cyrus indehaßte alle
the land fraa thet yderste i Persia oc indtil
Jonia / som liger mit vdi Asia. Siden er
hand dragen til bage igen oc haßuer belagt
then stad Babylon / huilcken mand hielt
thet fore / att thet vor icke muligt / Att no
gen kunde vinde hende med macht / Men
Cyrus vandt staden saledes / Ther flyder ett
vand som kalles Euphrates egenem Baby
lon med mange strömmene / dette vand haßa
uer Cyrus ladet vðstinge oc spørde det ander
steg om Keing / Saa mand kunde thet offuer
gonge til fods ind i staden . Siden lod
hand besticke nogre speigere ind i byen
som hannum skulle aduare / Naar the Bas
bylonier toge thennom minst vare oc vore
vberede / oc tha haßuer hand om natten
indførd sitt folk offuer vandet i staden oc
hasteligen offueruundet Babylon.

Her

Then anden Monarchi. 60

Her kunde wi alle sehe oc formerke att
effterdi ingen menneskelig macht kunde giøre
thenne Cyro nogē modstand/Men saa man-
ge veldige steder oc Kongerige motte giffue
seg vnder hannom til all vnderdanighedt /
Att dette er idell Guds verck oc gerning /
hvilken som indsetter/ oc beskytter sodanne
høge Monarcher oc regenter/oc att sodanne
regimente bliffue aff Guds eigen hielp oc
macht / bestickede emod dieffuelen her i den-
ne verden til att holle saledes en tilbørlig
oc erlig skick oc polici ebland mennisker-
ne.

Oc skal mand her vide att strax eff-
ter att Babylon bleff vundet/ tha begyn-
tes først dette Kongerige Persarum att
falles en Monarchi / fordi att Babylon
vor tha hoffuit staden i thenne Monar-
chia. Oc nu ere alle disse Kongerige Chala-
deorum/ Assyriorū/ Medorum oc Persarum
til sammensf komne vnder ett regimente /
oc her foruthan thenn fremmerste parte
vdi Asia/ oc mange andre store Land som
grenze om kring alle thesse rige / hvilke
Cyrus haffuer alle regeret med alsom størst
loff oc priiff. Saa att ingen regent oc her-
re findes wti alle Historier som er høgel-
gere prisett oc erhet end thenne Cyrus.

3 lig Oc

Then anden Monarchi.

Oc begyntes then ne Monarchia Persarum strax effter att Babylon vor vundet/ oc i det 70. aar effter att the Jøder vore førde fraa Jerusalem til Babylon.

Oc vor dette skedt 3443. aar effter Verdens begyndelse.

Oc for Christi fødhel 501. aar.

Heraff maa mand formercke att the Greiske Historier som begyndes først aff Cyro/ ere icke saare gamle.

Om Jødernes forløssning aff theris elendighedt til Babylon.

Dette er nock sagt om thet Verseligh Regimente wdi den tiid. Nu bør off att vide mogit om thet Aandelige Regimente oc then hellige Kircke / Att strax effter att Cyrus haffde vundet Babylon tha haffuer hand naadeligen løss giffuit alle Jøder / oc lod thenom frij vdfare aff alle sine Kongerige / oc indsette thennom wti theris eigne Jødiske land igen. Herudi kand mand sehe att Gud vil icke forglemme eller forlade sin Kircke oc the Gudfrøchtige Guds tienere/ oc huor hardt att Gud haffuer hende oc tennom i besprøng.

Gud vil
sin Kircke
besorge.

Then anden Monarchi. 61

besørning. Babylon skulle tha forgonge i grundt / paa dett att Guds tienere oc Guds Kircke morthe saa bliffue ledig oc frj. Effterdi att the Babylonier ville ingen naade beuise thennom. Oc the øfferste ebland the Jøder som fore til bage igen til Iarusalem / var Zorobabel then Konings Iecomie sønne / oc Iesus Sacerdos / Saaledes er then Slecht Dauid bleffuit i Regimentet / oc thet Presterdønne er atter igen anrichet som thet vor tilforne effter Guds skick. Men huorledes thet er frandelis til gongit hoss the Jødiske vil ieg her effter beskriuffue.

Zorobabel
Iesus Sa
cerdos.

Oc Gud hassuer naadeligen beteedt denne Cyro saa stor naade / att hand er kommen til den rette tro oc sande Guds dyrckelse / formedelst Danielis vnderuisning / Lige geruist som hans eigen confessio oc bekendelse formelder / wri hualcken saa stonder / Att Gud hassuer giffuit hannom alle Riige paa Jorden / oc befalet att hand skulle hannom igen opbygge det Tempel til Ierusalem / Alt saaledes hassuer paa den tid then rette tro oc Guds bekiendelse verit icke aleniste bekand hoss the Jøder / Men oc saa hoss the Hedninger i thet Kongeriige Cyri. The Hedninger loffue oc Cyrum / fordi att hand vor Gud frøchtig / oc hassuer hollet oc formanet sine vnderdane til Guds frøcht. Oc Xenophon skriffuer att Cyrus hassuer sagt /

Cyrus er
optuchter
aff Danie
le.

Then sande tro vor
oc bekandt
hoss Hedningerne.

Is v

Att is

Then anden Monarchi.

att io bedre thet er att skube med fromme
folck / liige saa er thet løcksaligere att re-
gere oc fare i marchen med fromme oc gu-
delige folck.

Om Daniel.

Ieg skulle her mögit thale
om Daniel som vor paa den tiid then
helligeste prophet i thenne hellige
Kircke. Men ieg fandt hans loff icke
vdrerte med saa ord / fordi att hand haffuer
icke aleniste verit then høgste person i thet
Aandelige regimente / om huilcket hand haff-
uer skriffuit mange høge oc merckelige pro-
phecier oc ther wdi ocsaa clarligen beraamet
den tiid / naar Christus skulle fødtes. Men
hand haffuer ocsaa verit i thet verselige re-
gimente ebland thet offuerste rad hof K-
ning Cyro / oc haffuer ther om hafft drebeli-
ge høge prophecier / om then skick oc ordi-
nanz som skulle ske i the effterkomende store
Kongerige / huilcket man finder altsammens
wdi hans skrift / therfore vil ieg thet her la-
de fare.

Daniel
vor i riges
rad hof
Cyro Ko-
ning.

Om Cyri død.

Sliden

Then anden Monarchi. 62

Siden ther effter att Cyrus
haffde vnderuvinget Babylon / ere
the grumme fold^e Scythe indfalne
hänom i sine land / Tha haffuer Cy-
rus befalet sin søn Cambyfi thet Kongerige
att regere och hand er selfuær reyst emod sine
fiender the Scyther / oc haffuer thennom
først slaget oc fanget theris vnge Koning i
samme krig. Her offuer siger Herodotus/
att Cyrus bleff siden slagen igen aff thed
samme grumme fold^e / oc er omkømen i sam-
me slag / oc att theris Koninginde Tomyris
tog Cyri hoffuit oc kaste thet i en spandfuld
aff mandeblood / oc sagde / Cyrus haffuer
stege tørstet effter mande blood / nu skal han
fonge nock att dricke / Denne gierning / om
thet sandt er / tha beuifer hun mehr thenne
store wimmiskelige Tyranni oc forskrecks-
lige grumhedt som dette fold^e de Scythæ
bruede / End att dett känd vere thenne
fromme Cyro til nogen skendgel eller wer-
lighed / Fordi hand spørde erlige oc rerferdes-
lige Krig emod the Scyther / ligeruist som
en hellig oc loffliger Koning burde / sine
Land att beskytte oc forsuare.

Thenne
Krig Scy-
tharum
emod Cy-
ro.

Exempel
om alsom
storste
grumhed.

Thi att en Koning bør att vere en Kri-
gesmand oc icke seher eller lad emod sine
Fiender. Doch skriffuer Herodotus thet
hoff / att andre thale anderledes om thenne
Cyri

Then anden Monarchi.

Cyrus 88.
de saa
hans sette
seng.

Cyri lers
dom om
suelernes
wdddelige
bede.

Cyri død oc affgong. Saa finde wi ocsaa att
Xenophon schriffuer huorledis att Cyrus er
død paa hans sette seng oc att hand haffuer
tilforn formanet sine Sønner til Guds
frøcht / oc til att holle Eerlighedt oc enig
hedt emellom thennom selfue indbyrdes / oc
att hand med mange ord oc long thale haff
uer thennom paamindt oc vnderuist / for end
hand døde / Att the skulle vide oc komme i
hug / Att menniskernes siele skulle aldrig dø
eller forgonge med legommerne / Men att
the ere wdddelige / oc att the gode siele skulle
haffue got oc euig roo hof Gud effter dette
liffuet / Men the onde skulle lide straff oc euig
pine. Oc her paa gaff hand thennon enn det
lig beuifning att Kunde dette forsta vtass
theris eigen naturligt forstond / om miss de
dere oc onde menniske oc sagde / att mand
kand sehe / huorledis at alle missdedere haff
ue en gruelig forskreckelse i theris siel oc sam
uittighedt / saa lenge the leffue / for theris on
de gerninger skyld som the haffue bedreffuit.
Oc herutaff kand man besinde / Att the siele
haffue en besønderlig verelse oc vesen / oc ere
besønderligen att skilde fra ligommerne / oc eff
terdi att sodan forskreckelse kommer vtass
Gud / Saa er thett et vist tegen / att Gud
vil straffe alt dett wretteligen bedriffsues her
i verden. Dette er nock sagt om thenne hel
lige Koning Cyro.

Naar

Then anden Monarchi. 63
 Naar the Philosophi
 haffue først verit i
 Grecia.

Tilforn haffuer ieg sagt at
 poeter haffue første tiid verit the
 lærdiste wdi Grecia/Men siden wti
 Tyri tiid vor the andre lærde mēd /
 huilcke mand haffuer kallit Philosophos / oc
 aff thenom vore tuende parti opkomne paa
 den tiid i verden. Som ere Philosophi Ionici
 oc Philosophi Italici. Ionici vore wdi Jo
 nia oc desse haffue siteligen lerdt oc dispute
 ret Physicam oc Astronomiam. Theris fōr
 ste begyndere hed Thales/hand haffuer fōr
 ste gong hōst the greiske forordineret huort
 ar wti 365. dage/oc Endog at the haffde til
 forn 12. moneder om året/Saa motte de att
 ligeuel beregne Solens løb effter monas
 dens løb. Vesaas haffuer Thales første
 gongh forkyndet Eclipsim wdi Grecia oc
 haffuer sett oc besticket puncta æquinoctio
 rum/ huilcket tha vor paa den tiid aff hannō
 en fri Konst oc mesterstycke/ oc dette haffuer
 hand lerdt aff the Aegyptijs / hōst huilcke
 Gud haffde tilforn thenne Konst beuaret/
 denne Thales haffuer oc lerdt att menneskers
 nes siele ere wdødelige/oc vor begyndelsen til
 all then philosophi som verit haffuer i Gre
 cia.

Philosof
 phi begyn
 nes først vti
 der Tyro.

Ionici

Thales.

Then anden Monarchi.

Italiel.
Pythagoras.

The andre som kalles Philosophi Italiel ere komne aff Pythagora / fordi att Pythagoras haffuer ocsaa leffuit paa denn samme tid Cyri/wdi Italien paa denn ydersste ort som stöder paa Sicilia / oc haffuer i fordom tid verit Greisk / oc tha regerede Seruius Tullius til Rom. Pythagoras haffuer icke lerdt Physicam oc Astronomiam som the andre/Men Arithmetiam/Geometriam oc Musicam/ oc saa haffuer Pythagoras med sine Disciplex fôrdt ett strengt leffnet oc eenligt/ for vthan nogen om gengelse med andre menniske/ ligeruist som muncke leffnet / oc haffuer beskicket mange vnderlige Ceremonier/ oc lærde sielsam ting om menniskernes siele / huorlids att te skulle foruandeles effter døden/oc the onde menniskers siele skulle fare ind wdi bestier oc wskellige creatur til en straff oc pine for theris onde leffnet. Oc thesse Pythagorici haffue hemeligen brugt thenne lerdom emellom thennom selffue / Saa att thet vor forbudet haff thennom / Att ingen skulle obenbarligent thale her om for then mennige mand / paa dett att the skulle icke opuecke almuugen med theris besönderlig handel oc lerdom til nogen wielse oc wemghedt eller til att forachte theris almindelige oc seduallige viis oc skick. Doch er thenne sect oc parti icke lenge bleffuit i sin macht.

Dette

Then anden Monarchi. 64

Dette er nock sagt paa huilken tiid/
att desse Philosophi begyntes / paa dett
att mand fand vide nar the Konster ere op-
komne oc haffue seg formeheret. Siden her
effter vil ieg nogre opregne til deris tiid /
som haffue lerdt Philosophiam / Endoch
att the vore faa som ere verdige til at haff-
ue dette erlige naffn oc Falles philoso-
phi. Derforre vil ieg icke heller mange op-
regne.

Om Solon.

S endoch att ieg vil her **Solon**
for forthedt skyld mange forlade / **bestreff**
doch maa ieg icke forglemme **Sol-** **forst then**
lon/ for thenne sag skyld alene/att **Romiske**
thenne Rømiske rett huilken wi end nu i **Reta**
thenne dag bruge / er en part kommen fraa
denne Mand / som haffuer oc saa leffuit i
Cyri tiid / oc vor med Thales vel bekandt.
Men fordi att ther bleff en stor wenighedt
til Athen / for thenne sag skyld at the mech-
tigste i Staden / lode selfue gribe theris
skyldener som icke formotte att betale / oc
spode thennom til trelldom / Tha haffuer then
gangste

Then anden Monarchi.

Draco
fereff sin
long med
blod.
Strenge
werrer re-
gerer icke
leng.

En herlig
stic att
fortage
ordelose.

gangste Stadth samtyckt oc bevilget / att
Solon skulle dette foruandle oc her om giø-
re bedre skick oc ordinantz / oc om andre ting
flere som vore wilborligen paalagde i Stras-
den / oc Solon tog seg dette spore oc gjorde
mange gode ordinantz oc skick som wi end
nu bruge. Oc skal man dette her bespønder-
ligen mercke / att til spore vor ther anden
long oc rett oc leges beskreffne hofst the
Atheniensers aff en anden Mand som hed
Draco / oc the vore sare strenge oc horde for
wthan alle naade / wdi saa mode at alle miss-
gierninger sinas oc store skulle straffes med
suerd / Herfore haffuer en vussmand sagt /
att Draco haffde skriffuit sine Leges med
blod oc icke med bleck. Alt saadanne horde
oc strenge Regimente haffuer ther verit med
thet første i Verden / Men huad saa mōgit
strengt er / det pleger icke gerne att vare len-
ge. Herfore haffuer Solon giordt vnder-
skedt oc gradus her ebland att straffe sam-
me sager med swerd oc somme anderledis /
hand haffuer oc giort skick om skat oc vecht
oc aarsk ind / oc bespønderligen loffues then-
ne Ordinantz som hand gjorde / att huer
Borgere for seg skulle alle aar til kiende
giffue for øffriggheden sin formue / handel oc
handuerck / wtaff huilcket mand kunde seg
erligen vnderholle i thet aar / oc huor som
nogen tha vor funden ordeløss bleff hand
foriaget.

Om

Then anden Monarchi. 65

Om Cambyse.

CAmbyses begynte att regere
den tiid hans fader Cyrus drog emod
the Scyther / oc hand haffuer ind-
taget thet Røgerige Egypten / oc vor-
doch sin fader saare wliig i all sin handel.
Tha Prexaspes en aff hanff øffuerste Raad
straffede hannom oc sagde / att the Persæ
prussede oc lossuede hannom mōgit / Men
dette misshagede thennom aleniste / att
hand ville øffue seg til driek / Tha lod Cam-
byses kalle sine Sørster oc rad tilsammenff oc
at spurde thennom om the viste nogit att
straffe hannom fore / the suarede alle ney-
men achtede hannom operligere att vere end
Cyrus / fordi hand haffde vundet thet Rø-
gerige Egypten / ythermere til riiget end
hanff fader Cyrus. Ther emod suarede then
Koning Cresus / huilcken Cyrus haffde til-
forn besønderligen befalet / att han skulle
haffue acht paa hanff søn Cambysem / oc
hannom paa minde oc vnderuise til det bes-
ste / oc han talde alsa / att Cambyses kunde
icke end nu lignes med sin fader Cyro / for
thenne sag skyld / at hand haffuer icke end nu
sadane en søne / som Cyrus haffde effter seg
Cambysem. Thenne høffuiste thale befjeld
Cambysi mōgit vel / men strax hand haffde
hollet sadant rad / oc the Sørster haffde ind-
taget thet at Cresi.

Cambyse

Prexaspes

En høffu-
uist fors-
techt tale

Then anden Monarchi.

Cambyss
grumhed
oe Tyrans
ki.

Druckens
skab er or
sage til al
ont oc gôr
vise mend
galne.

thet att skylle hannom. Tha lod hand Faller
Prerassen for seg oc sagde til hannom / paa
dett att hand skulle sehe/att hand kunde ra
de seg self oc var end tha ved sine skell/ End
doch att hand haffde drucket / derfore skulle
hand besticke hannom sin vnge søn / oc han
nom ville hand sette til ett mael att skuide
til/ nar han vor allermest drucken / vor thet
saa / att hand rammede icke herttet / tha
motte mand retteligen holle hannom for en
druckere / Men rammede hand herttet/ tha
skulle mand forstaa att hand haffde sit skel
oc samuittighed / att ligeuel att han vor
drucken. Oc dette skede altsaa / Cambysses
lod sette børnet til ett mael/ tha hand aller
mest drucken vor/ oc skjød der til/ oc lod sin
den opskere samme børn / att beskue / om
hand haffde rammet oc treffet herttet / oc
ther mand dette altsaa befand / tha haffuer
hand vust then fader Prerassi samme hans
eiget børns herte oc sagde/ att hand mot
te vel thet aff forsta / att han vor ingen
druckere. Her kand mand sehe huilcke
høge oc drebelige mend att druckenskab
kand gijre galne oc uskellige oc Tyranni
ske / Endoch att the ere tilforne vel optuch
tede. Forthi att thet er icke tuil att Cyrus
haffuer io ladet vel optuchte sin Søn Cam
bysem fraa sin børndom til ali god besticke
lighed/ huilcken hand selfuer vil her beui
se med

Then anden Monarchi. 66

se med hans viisshed til all skiude / Doch
er hand saaledes forderffuit formedelst drus
ckenkab / i saa mode / att om hand haff
de end skont thenne bestickelighed til att
skiude. Saa haffuer hand doch forloret
mange andre høge dygder / oc hanff skell
oc fornumst er meste parten forkrenckt / oc
all dygdelighedt borte / som skulle ett mens
niste holde til tucht oc ere. Saadanne ex
empel skal mand stedse holde the vnge suens
ner spore som gerne ville giffue seg til drick oc
døy / Fordi att her strax effterfølger huor
dan ende att dette hanff onde vesen haffuer
fonget.

Siden lod Cambyses hemmeligen
huel slaa sin Broder Smerdim oc tog sin
eigen Søster til echte / endoch att naturen
bestemmer seg for saadant echteskab. Oc
der begaff seg en tiid som the alene bode
sade offuer borde / att Cambyses for lust
skyld bigede een vng Løffue oc een rasker
hund til sammens / oc daa Løffuen bleff
then hund offuer stardt / tha sled een
anden vnger hund seg løff aff sit bond
som han stod bunden / oc vor thenne an
dens broder / oc løb der til att hielpe han
nom / oc the reffue saa bode Løffuen vns
der thennom / Tha bleff Cambyses sare
glad aff dette spil / att the hunde beuiste
I q buer

Cambyses

slong sin

Broder

huel / oc

och sin

Søster til

echte.

hunde

trost

kab

4

10

Then anden Monarchi.

Cambyſes
Tyranni
emod ſin
ſøſter oc
drottning.

Cambyſes
ſik ſin
ſtraff ſom
alle Tyranner
pleie.

huer anden ſaadan troſkab / Men Koning
inden begynte bitterligen att grede / det for
trød Cambyſes oc adſpurde hinde huor fore
hun gred / hun ſuarede / fordi att han ſahe
deſſe hundes troſkab / oc fordi att hundes død
de broder vor icke vederfarede ſaadan huld
ſkab aff then andre ſin broder / Tha bleff
Cambyſes ſare vred oc lod hinde ſtrar føre
bort fraa ſit anſicht oc ſlog hinde i hiel.
Saadant veſen kunde icke lenge haſſue no
gen framgong / Fordi att Gud ſiger att the
blodgirige maa icke lenge leſſue / Herfore
haſſuer Gud ſnarligen ſtraffet hannom / den
tind han ville fare hiem aff Egypten / Som
hand ſette ſeg paa ſin Beſt / tha ſald han
nom hanſſ ſuerd wt aff ſteden / oc ſtack han
nom i hans ſude / ther aff døde hand.

Dette exempel giſſuer tilkiende at Gud
vil icke lenge lide Tyranner oc Wgudelige
Menniſker / Saaledes haſſuer Cambyſes
icke leſſuit mōgit lenger end ett aar effter ſin
Faders død / oc lod ingen arffuing effter ſeg /
oc eer ſaa aldelis vdflycht paa end tind / Ja
ſandeligē dette er ſare ynckeligt at dette løff
lige Ruge ſkulle ſaa ſnarligen komme fra
Cyri ſtamme / doch er thet att ligeuel bleffuit
i then Slecht Cyri / Fordi att Darius tog
ſeg til echte Cyri Dotter / Ellers vor han oc
her for wthan Cyro foruandt wti ſlecht.

Om en

Th
Om
ſaa / att
maa ſi / ta
te Camby
ly gæm
alle hystor
føret wd
hannom
gerne wra
herfore lod
Dommere
hannom oc
gæuſt ſom
then døde
uigmand i
Domſtolen
ſkulle aff
ſtraff / oc
hand icke
Exempel
had ſom
tinde att
wſtraffer.

Then anden Monarchi. 67
Om en wrettferdig
Dommeres straff.

Ingen første er saa wgude-
lig att hannom känd doch folge no-
gre gode dygder / Fordi att Gud
er her det Embede / oc skaffer det
saa / att nogre gode oc nyttelige gierninger
maa ske / til att vnderholle thet Regimen-
te. Cambyses haffuer giort en erlich oc loff-
lig gierning / for huilcken hand er priset wt
alle Historier / hand haffde en Hoffuizmand
yderst wdi Asia ved naffn Sisammes / om
hannom haffde hand hørdt / at hand dømde
gerne wretferdeligen for gunst oc gaffuer /
Herfore lod Cambyses thenne wretferdelige
Dommere rette / oc lod flaa hans hud aff
hannom oc vdspile hinde i Domstolen li-
geruist som en anden hud / oc beskiedede saa
then døde Dommeres son Ottanem til Hoff-
uizmand i hans sted / oc sette hannom paa
Domstolen met saadan befalning / att hand
skulle aff thenne hud betencke hans Faders
straff / oc foruare seg for lige slig straff om
hand icke ville dømme retferdeligen. Dette
Exempel haffuer Gud fore giffuit all øffrig-
hed som haffue nogen befalning / til att be-
tencke att Gud vil ingen wret lade bliffue
wstraffet.

En wret-
ferdig
Dommes
res rette
loug.

I iij Om Daa

Then anden Monarchi.
Om Dario oc huorledis
hand bleff Koning.

Nla den tiid att Cambyfes
vor wdi Egypten / Tha bleffue the
Magi til Susa hannom frasaldne /
oc tha vor ther en Magus ebland
som med list gjorde seg til Koning. Oc kals
ledes tha Magi/ alle the prester oc wüfeste i
Magi. landen/sapientes. Nu ilede Cambyfes hiem
att straffe the oprörske Magos/ Men hand
bleff paa veigen/som sagt er/ Suden toge de
Sörster wdi Persia seg thet Rüge an/ effter
di att Cambyfes vor döð/oc i hiel stunge the
Magos / Suden komme de til sammens oc
hiölle rad/huorledes att thet rüge kunde at
ter komme til rett skick igen / oc desse offuera
ste förster wore 7. ligeruist som nu i Ger
mania ere 7. Churforster / huilcke foruthan
tuil ere wüsligen forordienet aff höit be
renckelße oc for merckelige orsage skyld / lige
som dette riigis öffuerste rad. Tha nu be
melte 7. Sörster til hobe komme att radslaa
thennom huad the skulle gøre til riigens be
ste / Saa bleffue ther fore giffue trende an
slaug att betencke huilcket aff thennom nöd
teligst vor for riiget .

Et merck
ligt rad
aff the 7.
förster i
Persia .

Granes.

En ebland thennom ved naffn Granes
gaff

Then anden Monarchi. 68

gaff dette raad fore att mand skulle ingen
Koning wduelge / Men the spørster oc steder
skulle gøre en forbund med huer anden/ oc
regere til sammens / oc huer skulle doch be-
holle syn fruhedt / effterdi mand haffde for-
faret / Att naar som en enstige mand alene
haffde so stor macht / thaa bleff hand gerne
stolt oc tyrannisk oc brugede all eigen vil-
lighedt/ som Cambyses gjorde .

Then anden Megabyzus forskjød thenne
menning oc gaff til Kiende att sodan fruhedt
skulle end da bliffue skadeligere end nogen
tyranni/ fordi at spørster oc steder om the skul-
le ingen offuer here haffue/ tha skulle the oc
saa begynde fast verre handel for sodan frui-
hed skild/ Sodant att betage/ skulle mand icke
wduelge nogen Koning / Men besticke
noget spørster / oc haff thennom skulle altid
bliffue thenne høghedt oc rigens befalning /
ligeruist som Kongelig macht.

Megaby-
zus.

Den tredie Kallias Darius/ hand fattede
begges theris mening an oc rade/ Att mand
skulle wduelge en Koning oc sagde att En
doch att thet vor sandt/ att dette saa vel som
andre ting i verden/ haffuer vnder tiiden ilde
aff gonget / Saa vor doch ingen stadigt oc
bedre Regimente end en Monarchia / det
er/ att en mand er then offuerste/ oc haffuer
thet gangste regimente i sin hand alene/ for-
di at endoch att desse try raad vore alle gode

Darius.

J uij oc

Then anden Monarchi.

Monarchia
thet
beste regi-
mente.

oe visselige forgiffue / doch om mād ville lig-
ne thennom emod huer anden / tha skulle
mand clarligen finde / att inthet regimente
kunde vere herligere oc nøteligere end Mo-
narchia / fordi att hun lignes aller mest wed
guds regimente i himmelen. Ocsaa skulle det
neppeligen ske / Att fr̃j første ellers om no-
gre første bliffue vdualde wti Kongelig
macht att regere / Att the skulle lenge bliffue
endrechtelige wti sodann stor oc suor regi-
mente / huor saa mange atskillige sager oc
handel steg fore Komme wti saa vrit oc stort
ett rige / om huilcke the icke alr̃id skulle alle
for drages endrechteligen. Ocsaa kunde thet
icke feile / Att en aff the første eller flere skul-
le io vnder tiden ther effter practicere att
bliffue alene herre oc tuinge the andre vnder
seg. Thesse oc andre flere orsager fortalde
Darius / Derfor effterfulde the andre 4.
førster hans rad oc beslattede / at mand skul-
le vduelge en Koning.

hvorledes
att Darius
bleff vdu-
alt til Ko-
ning.

Men att borttage wenighed i riget / tha
ere the 7. første saa til enss Komme / att the
ville befale Gud thenne Kongelige vduelgel-
se / i saa mode att the første skulle arle om
morgenen ride med huor anden paa enn
besticket plaz / oc huilcken theris hest tha
begynte første att skenige / den skulle bliffue
Koning. Oc det skede att denn tid Darius
vor hiem Kommen / gaff hand sine Hoff-
mestere

Then anden Monarchi. 69

mestere sodant til Kiende/hand sagde/ at der
til wiſte hand gode rad/ oc ſørde ſamme aff-
ten Darih hengſt oc en mehre paa denn be-
neffnde plaz / oc ſørde thennom lunge ther
omkring oc lod thennom ſaa til ſammens /
Att naer the ſørſter om morgenen komme
til plagen / tha ſkulle heſten komme then
ſted i hug oc vrenne eſter mehren / Men nu
om morgenen att the ſørſter komme der
hen tha ſkeeg Darih beſt ſørſt / oc paa dett
att the ſkulle icke tuile der paa / Att thet wor
io Guds forſyun oc villie / Att Darius ſkulle
bliſſue Koning . Tha kom ther ſtrax enn
ſtor liune oc tordønen vtaff then clarſte hi-
mel/ for vthan ſtorm oc veder paa ſamme
tiid att heſten vrennede . Oc the andre ſør-
ſter begynte ſtrax att ſtiige neder fra theris
heſte/oc beuiſe Dario Kongelig erhe .

Saledes er Darius bleffuen Koning i
perſia / eſter Cyro oc Cambyſe / oc haſſuer
loſſligen regeret oc igen indtaget the Land
ſom vore aff ſalne den tiid Cyrus er omkom-
men wdi Scythia . Babylon vor oc aff ſal-
len / thenne haſſuer hand oſſaa atter igen
vundet eſter long belegelſe / wti ſo mode /
hand haſſde een ſørſte ved naſſu Zophyrus
hand vor Megabyſi ſøn ſom vor enn aff the
7. ſørſter wdi perſia / Denne Zophyrus ſkar
ſeg ſelſſuer bode neſe oc øren aff / oc gaſſ ſi-
den Koning Dario ſit anſlaug til kende ſom

Zophiri
nerdelig
troſſab
emod Dar-
io.

I v

hand

Then anden Monarchi.

hand i synde haffde/ oc foriso ind i staden oc
klagede att Kongen haffde saa skendeligen
tracteret hānom/ fordi att hand gaff sodant
rad att mand skulle giffue then beleugning
op oc fare hiem/ oc hand skickede seg ligeruist
som hand haffde veret Kongens fiende oc be
gerede lade oc beskermelse til Babylon.

Tha anammede the Babylonian hannom giera
ne/ oc hand sloug i hiel mange aff Darn kri
ges soldt / fordi att hand haffde saaledes
thenne sag oplagedt med Dario/ att the Bas
bylonier skulle thess bedre tro hannom/ oc
dette skede alt saaledes / At the Babylonij
sette stor loffue til hannom/ oc betrode i all
theris anslaug/ oc gjorde hannom til hoffuig
mand offuer alt theris kriges soldt/ huilcket
hād siden forrodde/ oc lod Darium ind i sta

Incorledes
Darius
vand Bas
bylon.

den / Saaledes vand Darius thenne stad
Babylon effter att hand haffde leget ther
fore i 6. Monater oc ett aar. Oc Darius
haffuer oc saa thenne Sophyro for hans tro
skab erligen betalet / oc hollet hannom i stor
ere ythermere end nogen anden første off
ner alt sit ruge/ Oc det begaff seg att Kon
gen vor end tiid giffuit et granat eble / oc
hand begynte grandgiffueligen att beskude
samme eble oc sagde/ Att hand viste in thet
mehr att ønske seg paa Jorden / end saa
mange Sophyros som thet eble haffde kiera
ne. Fordi att en Koning haffuer ingen ting
høgeligere i behoff end gode oc tro rad.

Om

Then anden Monarchi. 70

Om den frigg Daris wdi Grecia.

Efterdi att thet Persarum
rige haffuer grenget med the Ma-
cedonier oc Greeker / saa haffue the
Persæ oc begynt att ville indtage
desse land/Men Gud haffuer beskicket huort
Ruge sine lands ende / offuer huilcke mand
fand icke offuerkomme / Derfore kunde icke
the Persæ bliffue mechtige wdi Macedonia
eller Grecia. Men doch haffuer ther mange
store handel begiffuit seg hoss the Greiske
paa sanne tiid/huילcke ieg fand icke alle ber-
skriffue / Men nogre bespønderlige vil ieg
forteligen beregne.

Gud haff-
uer besck-
cket huors
Ruge sine
Landss
ende.

The Persæ besckickede nogre sendes
bud til Amyntas som vor Koning i Ma-
cedonia/ att hand skulle giffue seg vnder
thennom. Then Koning Amyntas be-
spøchtede seg for the Persier store macht /
oc beuiste seg ydmygeligen emod then-
nom oc loffuede att han ville gifre thet
som the begerede / oc giffue seg vnder the
Perser / oc lod tracttere the Legater saare
vel / Oc paa det siiste lod han thennom an-
richte et herligt bandet oc Gestebud/tha be-
gerede

Amyntas
Macedo-
nie Kos-
ning

Then anden Monarchi.

Exempel
om thenne
store w
tugt e
land mer
keltige
folck.

Alexander
Amynte
søn.

Alexandri
merkelte
gerning.

gerede samme sende bud/Att Amyntas skul
le lade hente fruer oc iomfruer til thennom /
Amyntas torde icke nedte theris begering /
hand lod thennom hente / Men tha de perse
vore nu druckne/ hiølle the seg wruchteligen
emod the edle fruer oc Iomfruer / dett for
tychte Amyntas oc then vnge koning Alex
ander/ Derforre sagde Alexander til sin herre
fader/ oc begerede att hand skulle gonge til
fengs/ hand ville selff bliffue hoff gesterne.
Tha Amyntas vor bort gongen / gjorde A
lexander seg glad / oc lod thennom rundel
gen skempte met the fruer effter theris eigen
vilge / paa dett siiste begerede hand / att the
ville lidet opstaa oc lade the fruer en spige
tiid vd gonge/the skulle strax komme igen.
Dette lode the sendinge bud saa ske/strax be
stillede Alexander / Att saa mange vnge det
lige smasuenne skulle fiede seg i the fruerff oc
Iomfruers fleder / oc komme ind igen i the
ris sted/ oc haffue steckmesser vnder theres
fleder/ oc naar the Persæ begynte att haffue
seg med thennom wruchteligen/ thaa skulle
the styngne thennom i hiel / oc dette skede alt
saaledes/ att alle the Persæ bliffue i hiel
stungne aff thesse vnge smasuenen / oc theris
wruckte bleff saaledis straffet / Oc thenne A
lexander var then stor Alexandri forfader.

Siden ere oc the Greet som vore til /
forn vnder Dario ther yderst vdi Asia / aff
falne /

ther
sine oc ha
de oc hann
hoffue fast
immedtig
sestede
uigmand
skulle blif
tha skuff
ret aff an
hannum paa
hand skul
dett hær op
dant sende
til den hoff
at hand skul
hær oc bese
alt saaledes
uig mand
hulstungen
te opræt oc
finge thøse opr
So then
skede Darius
hundrett tusind
Greciam. Att
theniensis for
legrede seg two
døt att mang
skulle icke fare
kime oc bespy

Then anden Monarchi. 71

falne/oc haffue offuer fallet then stad Sardis
 dis oc hannum opbrent/Vc the Atheniensis
 haffue fast hulpet der til / Sordi att ther vor
 en mechtig Første ved naffn Histieus / hand
 forstickedede en aff syne tienere til Dathi hoff / Histiei tres
 uigmand wdi Asia/oc paa dett att then sag sthed til
 skulle bliffue himelig oc hand icke forrod / oprdr.
 tha skreff hand icke breff/Men lod skere har
 ret aff een syn tienere oc trøckte eller skreff
 hannum paa syt hoffuit thenne menning/att
 hand skulle aff falle fra Dario / oc lod strax
 dett haer opwuxe igen paa hanff hoffuit /
 der nest sende hand samme syn tienere fram
 til den hoffuitmand med sodan befalning /
 at hand skulle selffuer bort skere hannom det
 haer oc besehe hanff hoffuit / oc dette skede
 alt saaledes / Derforre aff fiold samme hoffs
 uig mand fra Dario . Men hand bleff i
 hiel stungen strax effter att had begynte det
 te oprøre oc Histieus bleff hengt/ Saaledes
 finge thesse oprøriske theris ende.

Sardis .

Histiei tres
sthed til
oprdr.

Oprdriske
finge thes
ris ldn.

For thenne orsage oc andre flere for
 stickedede Darius en stor mechtig Frigs her / Darius
 hundrett tusind til fod oc x. tusind heste til for ind
 Greciam. Att offuerfalle oc straffe the A
 theniensis for theris oprør. Dette sold be
 legrede seg two mile fraa staden / Men en
 dock att mange rade / Att the indbyggere
 skulle icke fare theris fiender emod. Men be
 kerne oc beskytte staden/doch haffuer Mel
 etiades rad.

Darius
for ind
i Grecken
oc huor
stærkt.

Melctabio
etiades
rad.

Then anden Monarchi.

tiades sagde her anderledes til/oc beuiste/a
om staden skulle beleges/ tha skulle thet bliff
ue then menige man fast besuerligere oc tøn
gere att lude oc tolle/ end att the hasteligen
droge emod theris fiender / saa kunde mand
sla thennom aff. Dette Miltiades rad hassue
the Atheniensis essterfuldt oc beskicked han
nom til hoffuizmand / oc droge strax emod
fienderne 10. tusind mand sterck / oc hassoe
lyden hielp fra de andre steder/ for thenne
hastighed skyld oc ylende / vthan fra theris
eygen stad platea tusind mand / Saaledes
sloug Miltiades med ringe sold then store
mechtige oc vel berøstet Krigis herr persar
rum/ ligeruist som det skede/den tiid at Tyr
cken indfjeld i Tysskeland oc man kom tha
hasteligen till vndsetning med ett ringe tall
sold.

platea,
Miltiades
store off.
ueruinnig

Her skal mand ocsaa mercke om thenne
Miltiade / huorledis att the Atheniensis
hassue beuist hannom stor vtacknemmelig
hed for sine velgierninger/ligeruist som then
menige mand pleyget altid att løne store
herrer. Thenne Miltiades hassuer ocsaa for
vthan then victoria beuist the Atheniensis
bus mange flere merckelige gierninger oc
stor ere / oc vundet mange Steder oc Insel
oc formeret theris macht oc herredøme til
Athen i mange mode. Nu finder man altid
had emod dygd oc ehre / saa ath huo erligen
oc dygd

Miltiades
af ord
løn.

Then anden Monarchi. 72

oc dygdelligen handtler/then haffuer mange
affuindgmend. Hefore practicerede mange
til Athen emod Multiadi hof almugen /
Saa att Multiades bleff fæstet i fengsel /
til saa lenge att hand betalde Staden saa
møgit som 3000. Kroner/ Nu formotte han Cymon.
icke saa møgit / oc tha hand nu bleff suort
gen frant i fengsel / lod hans søn Cymon
seg indsette for hannom / oc tha hans fader
døde oc hans Søn laa end tha i iern / Saa
tog en riig Borgere Multiadis Dotter til
echte / hand betalde de pendinge oc forløste
Cymon.

Om Xerre.

Darius Koning haffde
tuende Sønner/ then elste vor fød
for hand bleff Koning/then andre
som hed Xerxes vor fød siden hād
bleff Koning / hans moder hed Atossa oc
vor Cyri Dotter. Men effterdi att Xerxes
vor fød aff Cyri Dotter/bleff hand Koning/
paa det att Røget skulle bliffue hof Cyri
effterkommere / Oc dette haffuer then elste
Søn aff sønderlig dygd oc Eierlighed beuile
get/ oc ville icke sette seg emod hannom med
mæcht.

Men nu ther effter att the Perser vore
flagne wdi Grecia / haffuer Darius taget
seg fore at gøre en veldig tog ind i Grecken/
Men i

Then anden Monarchi.

Xerxes for
ind i Gre
cken.

Men i medel tid att hand røstede seg/dø
de hand. Therefore begynte Xerxes att tage
seg thenne sag aluorligen fore/ strax effter at
hand vor kommen til sit Regimente/ oc for
ind til Grecken med ett stort rall Kruges
fold/ Sordi man skriffuer att thet haffuer
icke nogit synde verit større macht forsams
let/ end thenne Xerxis hob vor. Iustus si
ger att thet vor sin mal hundred tusind aff
thet Kongerige Xerxis/ oc iij. mal hundred
tusind aff andre/ som vor i forbund med
hannom. Men endoch att dette synes icke
troligt/ att thet skulle vere saa stor en for
samling/ Saa skriffue doch de Historier/ oc
the mange feldtslag som dere ere skede huor
effter anden giffue oc til kiende/ att Xerxes
morte io haffue fordt en stor vsigelich hob
Krigsfolck/ oc fand mand dette sehe oc for
mercke her i vor tid paa den Tyrckiske rø
stung/ huorledis att thet samme Orientiske
folck faare i store hobe oc med letferdig røst
ning. Saa skriffuer oc Daniel att en Ko
ning aff persia skulle føre een stor macht
emod Grecken/ Den tid Xerxes haffde nu
forsamlet thette store taal Krigsfolck oc sahe
thennom stonde til hoobe paa marchen skriff
uer man/ at hans øyen ere hānom tha offuer
løbne/ oc at hand haffuer gredeligen begynt
att siige/ Ah huilcken en semmerlig ding er
dette mennskens luff/ her staar saa mange
hundred tusind Mand/ huilcke thet skal icke
en aff

Menne
skens luff
er forgeng
lich.

Then anden Monarchi. 73

een aff thennom lessue igen om hundredt aar.

Man skriffuer ocsaa her hof. Suorledis
at Xerxes begynte at giøre en bro offuer thet
smale haaff emellom Grecken / oc den tiid
att ther bleff storm i haaffuet saa att hand
kunde icke vel handle seg / tha haaffuer han
vredelige befalet att slaa i vandet. Item/
att hand haaffde saa mōgit foldt med seg / att
the haaffue paa veigen vddrucket mange
vindende floder / saa att the bleffue torre.

En bro
giordes
offuer
haaffuet.

Item der skede mange vnderlige jerte-
gen til att formane Xerren haaff wlycke
som hannom fore stod / paa det att han skul-
le tha offuergiffuit hans fram sett. Ther
vor en best ebland hoben / som fødte een
haare / oc vor ther med giffuit tilkiende /
att theris beste skulle fly. Item der syn-
tes en Cometa huilcken mand kallede Cera-
tias / fordi hun bōgde seg til hobe som ett
horn / Ocsaa vor tha paa samme tiid en E-
clipsis i Solen / Sodanne tegen ske icke ge-
ne for wthan effterfølgende skade / ligeruist
som alle Historier dette beuise att ther pley-
ger altid wlycke effterkomme / nar saadan
vnderlig ting sker. Herfore skal man dette
besinde att nar Gud lader saadane vnderli-
ge tegen ske / tha vil hand ther med giffue off
sin vrede til kiende / oc att wi skulle thennom
icke forachte / Men the skulle vere off een paa
mindelse til at frōchte Gud / Fordi mād maa
her sehe /

Vnderlig
ting skede.

Cometa
Ceratias.
Eclipsis.

Suor fore
vnderlige
ting ske.

Then anden Monarchi.

her sehe/ huordan vnderlig om vendelse ther
skede strax effter wdi all skick oc regimente
offuer all verden.

Grecia er
ett besluttet
Land.

Lacedemon
morm
mandom.

Nu ville Xerxes Først anfalle de Grecs
Per til Lands/ doch er Grecia ett besluttet
land/ saa mand icke fandt komme ther ind/
wtan til vand eller oc egenom ett trangt
bjerg/ Derforre haffde the greske beskicket et
lige tusind mand som skulle beuare theris
Fluser oc veige for fienderne / Men tha de
Perser ville ther egenom med macht / flyde
den største part aff de Grecker / Men ther
bleffue aleniste 400. Lacedemonij til stede oc
hijlle seg redeligen/ som frome oc erlige
Kriiges Soldt oc tro mend emod theris fiend
der/ Oc endoch att de vore nogit forsuage til
att staa emod saa veldig en hob/ Doch haffue
de mandeligen verdt seg/ oc i hiel slouge thoo
tusind Perser / fordi att de haffde en fordelt
then sneffre veig saa at der kunde ingen stor
hob komme ind til hobe/ oc omkring giffue
thennom / Oesaa bleffue tuende Xerxis bro
dre der slagne paa samme tiid/ Men de 400.
Lacedemonij er oc paa det siiste tha omkom
ne med deris Koning Leonida. Thenne er
lige gerning oc redlig mandom løffues
storligen att saa liden en hob torde verge seg
emod saa veldig en macht / Att forsuare der
is federne land/ Oc endoch att the icke kun
de offueruinde deris fiender/ da haffue de at
lige

Then anden Monarchi. 74

lægeuel giort thennom stor skade oc forskre
det thennom mōgit.

Men nu att thenne indgong til Greeken
vor forloret/ tha haffuer then gangste Gre
cia suorligen forskreket seg / Saa at mange
Steder der yderst i Landet gaffue seg vel
uilligen vnder Kerri. Der vor oc en mand til
Athen ved naffn Cyrsilus eller som Herodo
tus kaller hannom Lycidas hand rade/ Att
de Atheniensers skulle ocsaa giffue seg til Ke
seren/ fordi att de vore doch icke mechtige att
gøre nogen modstand til at offueruinde saa
dan veldig macht/ Men Themistocles sagde
her emod/ att mand skulle verge seg/ oc hand
gaff thennom orsagen til Kende oc sagde/ Att
all tucht oc erlighed/ oc all lou oc rett skulle
da forgonge hof denom / om de Persæ
bleffue herrer wdi Grecia / oc de skulle siden
bruge all moduillighed oc skam med deris
hustruer oc børn/ ligeruist som de haffde tha
alle rede giørt hof de andre Byr oc Steder /
som haffde giffuit seg vnder thennom/ der
fore sagde hand att dett vor fast bedre att
dø wdi deris fruhed / end att anamme sa
danne herrer vel villeligen.

Her paa bleff ther saa besluttet att
mand skulle trosteligen verge seg / oc de At
thentensers bleffue mygit vrede offuer Cyrsi
lum / saa att the stende hannom i hiel for
hans werlige rad skyld/ oc i lige mode haffue
the quinder ocsaa stent Cyrsilus hustru til dø

K ij de

Then anden Monarchi.

de/fordi att hindes mand gaff sodant rad/at
haffde mand thet effterfuldt/tha haffde bo
de dem oc alle theris børn offuergonget
skam oc skendzel. Saaledes maa vel thenne
dygdelige framhed i thennom høgligen loff
ues/oc bør off alle dette merckelige Exempel
att komme i hug/huorledes att the ville hel
ler alle erligen dø / end giffue seg vnder ett
fremmed slaug Soldt/oc der med forlere alle
theris federne lands fruhedt oc regimente/
oc lade saaledes forderffue alle theris stads
gode Policij oc erlige skick.

Apollinis
spodan om
tre mure

Tha haffuer ocsaa Apollo giort sodan
prophecij om thennom/ Att the Attheniens
skulle vinde seiger wti tre mure/ Dette haff
uer Themistocles saa wdlagt / Att the skulle
røste thennom til skibs / Saa haffuer hand
oc radt/Att the skulle lade føre theris hustru
oc børn wd i skiben oc lade byn staa øde /
Fordi att mand kunde icke lunge beuare staa
den for slig veldig macht / oc for thenne or
sage att the persæ vore icke vel beskicked til
vand. Thenne anslag Themistoclis haff
ue de Attheniens oc andre steder/ Sparta
oc Corinthus alle samtycht/oc lode saa for
samble all theris skub wti en haffn hof
then Insel Salamin / der haffue the lagt
thenno til vare rekt emod de Perser/oc fordi
att Xerxes haffde mange skub/ derfore haff
ue the Grecker lagt seg paa en ort att mand
kunde

Then anden Monarchi. 75

Kunde icke omkring løbe thennom met andre
skub.

Den tiid Xerxes hørde att the Grecker
haffde berøstet seg til skubs emod hannom/
oc formerckte att hand vor i stor saar / om
the Grecker skulle haffue frii plaz paa haff-
uet / oc kunde indfalle hannom i hanss Ruge
naar the sahe theris beleilighedt / tha vor
hānom radt / At hand skulle ocsaa anfalle the
Grecker med skub / Dette skede alt saa / oc the
Greci vunde seier oc sloge Kongen ett stort
taal Gold fra / oc lode sencke mange aff hanss
skub. Saaledes fick atter Grecia en stor for-
trøstning / oc Xerxes forskreckede seg nōgit /
doch vor hand icke i thet slaug med then-
nom / Men haffuer hollet seg ther hōss paa
strandbacken oc sehet der til. Tha haffue
alle Grecker giffuit Themistocli thenne ere
oc prūss / att the haffde tha vundet thenne
seier formedelst hanss anslag oc saaledes red-
det then grantzke Grecia.

Themisto-
cles frūde
hanss se-
derne land.

Denne Themistocles haffuer paa fundet
oc giort mange vnderlige practticer i denne
Krig / Men effter dette slaug / tha hand for-
merckte att Xerxes vor forskrecket / tendte
hand ved seg / att mand kunde tha letteligen
fōme hānom til att drage aff landet i thenne
Sørste hanss forskreckelse / der fore lod hand
Kongen att vare i en god menning / ligeruist
som hand mente hannom vel / oc ville saale-
des forttiene tack oc naade hōss hannom /

Themisto-
cles snilde-
heds

A ij

Att

Then anden Monarchi.

Exempel
att mand
icke skal
driftes paa
sin macht
or velle.

Alt the Greiske haffde i synde att ville
aff bryde then bro som had lod bygge offuer
haffuet / paa det han skulle icke vndkomme/
Derfore skulle hand hasteligen skynde seg aff
landet / for end hand kome i større faare / den
tid Xerxes dette hørde / ville hand icke len-
ger tøffue / Men tha hand kom til broen / tha
vor samme broo søndre slagen aff veder oc
storm / oc hand lod hasteligen føre seg offuer
med een liden boed i en stor blesende storm /
oc vor neer drucknet / Alt saaledes omuende
Gud dette spil oc straffede hofferdighedt / oc
lerde saaledes the store Herrer att skulle icke
drifte paa theris egen macht / Men the skul-
le al theris handel begynde i Guds frøcht oc
fortrøstning til Gud. Saadan spottelig en-
de fick thenne store forfæckelige tog / der eff-
ter att Xerxes vor inddragen til Grecken
med saadan veldig macht / ligergeruist som
Tyrcken wt vor tid motte spotteligen fly
oc drage til bage igen fraa Wien / huilcken
doch haffde førdt 2. sinde hundred tusind
Mand med seg i Tyskland.

Mardonius
us Hoff-
uigman.

Doch haffuer Xerxes besticket sin Hoff-
uigmand Mardonium att bliffue til bage
wdi Grecia med 3. sinde hundred tusind
Mand / Oc dett skede aff thenne orsage / for/
di att Mardonius haffde søndreiligen giffuit
Kongen dette raad / Att hand skulle faare til
Grecken emod alle the andre Riigens radt /
oc hand haffuer Kongen der till høgeligen
fortrøst

Then anden Monarchi. 76

fortrøstet / derfore besrøchtede hand seg/
om hand drog hiem / tha skulle Kongen lade
hannom straffe oc slaa i hiel / effterdi att the
ris Frigshandel icke anderledes gick for seg /
Herfore begerede hand selffuer / att Kongen
skulle lade hannom bliffue der igen med thet
Friges soldt / hand ville forsøge sin løfte / oc
mente att han skulle fonget nogen beleylig
hedt med tiden / att forraske oc vndertuinge
the Greiske. Saledes tilstede Herres att han
bleff til bage paa en forsøgelse / Siiden be
gynte Mardonius først att forsøge the Grei
ske venlige med attskillige handel / oc rade
thennom att the skulle giffue seg / saa ville
hand giøre frind med thennom med lüdelige
vilkor / Men the Greiske hassde nu store
moed end tilforn / oc ville platt ingelede
hassue the perser til Herres / oc bode han
nom til / att han skulle verge seg.

Tha plusterde Mardonius Aithen oc Mardonius
brende Staden / oc ford siiden emod The brende
be / fordi att desse Thebani vore falne til de Aithen.
Perser. Tha begynte the Lacedemonij oc
Atthiensens att berøste seg atter med een
veldig Lands Herr / oc forsamlede vel hund
dret tusind Mand / oc gjorde mange Sker
myssel med the perser / til saa lenge att Mard
onio feilede prouandt / saa hand nødde
da til att giøre ende. Men den Koning aff
Macedonia Alexander / om huilken seg haff Alexander
R uij uer tas

Then anden Monarchi.

Thes store
macht mā
fonger /
thes store
bliffuer
homod.

uer talet om tilforn / vor nu paa samme tiid
hoff Mardonio oc de Perser / denne Alexan
der aduarede the Grecker om afftenen / Att
the skulle røste oc besticke seg til ett anfald
om morgenen / Fordi att Mardonius haffde
visseligen oplacht att slaa emod thennom
med all macht / Dette skede altsaa / oc de
Persæ bleffue slagne / oc Mardonius bleff
død / ligeruist som the andre Xerxis raad
haffde spoor hannom til forne / den tiid de be
rade seg till sammens om denne Krig / oc
sagde at thet skulle saaledes gonge hannom.
Saadan ende fick dette stor Krig oc mechtis
ge røstning. Siden ere the Steder wdi
Grecia bleffue veldige bode paa Land oc
Soldt / oc haffue mange Insel taget fraa
de Perser / Men effterdi att the Greiske vor
nu saa mechtige / ere the oc bleffue stolte oc
wrolige / oc haffue hollet mange drebelige
store Krig ebland thennom selffue indbyr
des / oc saaledes jammerligen seg selffue for
derffuet / Saa att the motte siden ther eff
ter giffue seg vnder fremmede Herskab / oc
tage seg andre Førster til besteskermelse /
oc haffue all theris lofflige Regiment oc
rucht oc gode seder forloret. Her om vil ieg
nogit ythermere siuge her effter.

Strandelis er dette Exempel oc saa nøt
teligt att mercke om Themistocle / huilcken
alle mand giffue denne ehre oc priiss / att
hand

Th
hand alant
selte oc b
fuerre for
han hpgel
giste Sps
nogit sind
paa det
gere for
de hannom
nogi god
skulle w
alant hade
store Mand
Men at saad
der sadann
skulle hpgel
besticke seg
fordi att the
bude oc from
modgong oc se
wraetnemeligh
i Verden som
Denne Themist
tarerem / hand
lige som een af
Rader / oc haffue
verre att snike
bleffue saa ga
Wend foria

Then anden Monarchi. 77

hand aleniste med sine vüise rad oc mandom
frelste oc beuarede then gäste Grecia/ oc vor
sit rette federne land huld oc tro/ Derfore er
han høgeligen prüsset/ for alle the merckeli
geste Sørster oc drebelige mend som haffue
nogit sinde verit i Grecia. Men hand fick
paa det siste ond løn aff hans eygene bor
gere for alle sine velgierninger/ the foriages
de hannom ligeruist som han haffde aldrig
nogit god forskyllet aff thennom. Her wtaff
skulle wi lere / att thenne menige mand icke
aleniste hader alle fromme oc erlige Mends
store Mandom/ dygd oc erlige gierninger/
Men at saadant er Dieffuelens spil/ der ha
der sadanne herrlige Guds gaffuer. Oc
skulle høgge oc merckelige personer her wtaff
besticke seg til att haffue taalmodighedt /
Fordi att thet känd icke andet vere / end io
bedre oc frommere een man er/ thess store
modgong oc forfølgelse fonger han / oc alle
wtacknemelighed vederfatis saadanne herr
i Verden/ som aller best haffue for skyllet.
Denne Themistocles er siden flyd til Aro
taxerren / hand hiølt hannom i stor erhe /
lige som een aff hans høggeste Sørster oc
Kadt/ oc haffuer sagt / att hand viste inthet
verre att ønske sine Fiender / end att the
bleffue saa galne/ att the ville saadanne vi
se Mend foriage fra seg.

Themistoc
cles fick
ond løn
for velgier
ninger.

Dygd haff
uer aff
uindg
mend.

Themistoc
cles flyde.

A v Om Aro

Then anden Monarchi.
Om Artaxerre Longi-
gimano.

Longima-
nus.

Efter Cerce haffuer hanss
søn Artaxerxes regeret/ hanss høger
hand vor lengre end then venstre /
derfore hedt hand Longimanus.

Thenne Koning løffues storligen/ Att hand
vor en from viis og god sachtmodig mand /
oc haffuer høllit frind / Ther fare vil ieg her
lade fare hanss Historiæ / Oc komme til den
Jødiske handel igen / paa dett att wi kunde
nu atter sehe/ huorledes at det haffuer staaet
dett paa samme tid / i det aandelige Regi-
mente.

Om Zorobabel som vor
en første offuer Juda.

Assuerus
vor Darius
us.

Artistona,
desier.

Artossa.

Eg haffuer tilforn sagt/ At
then hellige Bibel neffner enn Ko-
ning Persarum ved naffn Assuerum/
dett vor Darius Hystaspis / oc ieg
mener/ Att thenne Darius vor Assuerus som
haffde tehn Koninginde Hester / Herodorus
neffner oc en anden ved naffn Artistona /
huilcken Darius haffde for wthan thenne
Koninginde Artossa / oc siger att Darius
haffuer hafft thenne samme Artistona saare
fier/ oc synes det/ att thenne Artistona haff-
uer verit Hester.

phylo

Then anden Monarchi. 78

Phylo schriffuer ocsaa / Att then Histo-
ria Judith haffuer seg begiffuit paa den tiid
att thenne Darius regerede/oc att then Ar-
phaxat (om huilcken ther star wdi Judith)
vor en Hoffuigmand wdi Assyria / den tiid
att the Assyrii vore affsalne fra Cyro / effter
den wlpcke som vor Cyro vedersaren wdi
Cythia / Thenne Phylonis mening straffer
ieg icke / Men meg tyckes att then Historia
Judith skede til forn / att Juda det Jødiske
folck vor spjædt til Babylon/ oc for end then-
ne Persarum Monarchi begyntes / fordi att
Arbaces Medorum Koning haffuer verit
for end samme Persarum Monarchi er op-
kommen / Saa var ocsaa Ninue forstørret
paa den tiid att thesse persæ begynte theris
Monarchi / oc haffue huercken Medi eller
Ninue hafft theris eygen Koning paa sama-
me tiid / att thenne Persarum Monarchi er
begynt/doch vil ieg her lade huer beholle sin
mening.

Arphaxat.

Historia
Judith.

Arbaces.

Effter Dario Hystaspis setter Phylo
Longimanum oc forlader Xerxes/ vthan tiid
for thenne orsage som tilforn sagt er/att paa
den tiid att Xerxes vor bort faren til Greci-
am/ Tha haffuer thenne Longimanus rege-
ret i Orient/ Oc thenne Longimanus er den
samme Darius / huilcken der gaff the Jøder
loff til att igen opbygge thett tempel til
Jerusalem.

Quorfore
att Phylo
icke regner
Xerxes.

For di

Then anden Monarchi.

Sordi att endoch Cyrus hassuer til stedt att the Jøder motte fare hie in igen til Jerusalelem oc anamme theris land igen / oc att the skulle ther anrichte oc besticke theris regimēte oc Guds tieneste / som de hassde tilsoforn / Saa hassue doch theris Nabo i medel tiid strax effter att Cyrus vor død practiceret her emod/oc dette forhindret hoiff de Jøder att then bygning kunde icke hassue nogen framgong/ for end i thet andet ar effter att denne Artaxerxes Longimanus vor kommen til regimentet/ huilcken Phylotales ler Darium Longimanum / denne lod strax ett mandat wdgonge i thet andet aar effter att hand vor kommen til rüget / Att mand skulle igen opbygge det Tempel til Jerusalelem oc forbedre staden / Att saledes er nu Juda atter beskyttet oc aff thenne orsage er thet Jødiske folck atter kommen til sin fridhedt igen/oc hassuer saaledes anrichtet sitt Regimente oc Guds tieneste paa det ny/oc igen opbyggt bode staden oc Tempelet til Jerusalelem / Oc endoch att det folck Juda hassuer icke her i medel tiid hassit nogen Koning for seg selff / Saa hassde de att lige vel først aff then stamme Daud / til saalenge att de Nachabei ere komne til regimentet/ oc hassuer Zorobabel først regeret til Jerusalelem siden att Juda er kommen fra Babylon/ om hues effter kommen reg vil thale her effter/ huorledes att det er gonget then
nom /

Longima
nus besal
de att op
bygge Jer
usalem.

Zorobabel
en første
offuer Ju
da.

Then
nom oc huc
paderfust
som poet v
Christus se
Aar som
sin Dauid

huor
nager
hebi

De
ntel
Fom
folck
phelia er en
att besterke vor
der / som sage
kommen oc for
siam.
Den tiid
met / hand mand
vi herligen her
kommen rett pa
nialstiffuer att
att endoch mand
mode / Saa

Then anden Monarchi. 89

nom/oc huorlunde att then slecht Dauid er
paa dett siiste vdstøtt aff regimētet/ligeruist
som spoet vor tilforn aff propheterne / Att Christi til
Christus skulle da fødtes/ aff Dauids slecht / Kommelse
Naar som det Ruge Juda vor foruandelet naar.
fra Dauids afpde oc til fremmede Zerrer.

Huorledes att de LXX.

wger Danielis som kalles
hebdomadæ/ skulle
beregnes.

S Vd hassfuer obenbaret Da
niel den tiid / naar Christus skulle Den tiid
komme oc huorlunge det Jødiske naar Chris
folck skulle bliffue / oc thenne pro stus skulle
phacia er en skøn beuifning oc vidnisbyrd til komme
att besterke vor Christelige tro emod de Jø hassfuer
der / som siige / Att Christus er icke end nu Daniel be
kommen oc foruente end nu en anden Mes regner.
siam.

Den tiid som Daniel hassfuer beram
met / Fand mand letteligen regne / oc Kunde
wi herligen her wdi sehe/ Att Christus er
kommen rett paa den samme tiid / som Da
niel skriffuer att hand skulle komme / Sordi
att endoch mand fand dette beregne i man
ge mode / Saa finder mand doch ingen saa
stor

Then anden Monarchi.

stor wenighed eller attskillelse her ebland /
att mand haffuer ey behoff att tuiffle her
paa naar mād vil bliffue hoff de historier oc
effter thennom beregne aarss tid / Sordi om
mand ville dette regne fuldkommeligen oc
paa dett nøgste / tha skulle mand til bage
regne aff Ptolomeo alle the Eclipses som
skede ere / oc tha motte mand aldeles finde
rett rede paa alle aar / Men dette er icke een
mands arbeyde / Saadant skulle the bisper
tage seg aluarligen fore oc giøre the befoft
ning till / att mand kunde clarligen haffue
rett grund oc forstand paa desse høge oc dre
belige propheete i Christenheden. Jeg vil
nu her paa denne tid beregne alle aarss tal
aff the beste historier / oc thennom clarligen
beskriffue.

Daniel
om de 70.
wger.

Daniel siiger / att thet ere 70. wger be
sluttede offuer dette folck / oc bespnderligen
effter den befallning att Jerusalem skulle op
bygges igen / tha skulle thet vere 69. wger
till thet Regimente Christi / oc tha skal Chri
stus bliffue dødt.

Sørst skal mand her vide / att thet saa
ledes haffuer seg med thesse aarss wger / att
huer wge indeholler 7. aar / dett kand mand
letteligen beuise / Derfore giøre desse 70. w
ger / 490. aar.

Anden gong siiger Daniel / att Chri
stus skal effter 69. wger bliffue dødt / alt saa
ledes

Then anden Monarchi. 80

ledes att hand skal att ligenel predige een halff wge/ oc siden der effter skal han i hiel slaes / her haffue wi aldeles Christi tiid oc hans embede merckeligen beramet oc beskriffuit.

Wdi tredie mode/ skal mand begynde att regne desse 69. wger fraa det andet aar Longimani/ fordi att Gud haffuer tha vdsendt sine propheten Zachariam oc Aggeum/ Att the skulle det folck visseligen troste oc huguale oc tilsige/ att Jerusalem skule nu der effter bliffue opbygt for vthan nogen forhindrelse/ oc om denne thale/ det er/ om denne Guds obenbarelse skal man forstaa Engelen oc Prophetens ord/ Fordi att paa den tiid er thet folck visseligen til sagt att then bygning skulle haffue framgong.

Her forutan haffuer ocsaa Longimanus ladet vdgonge ett Edict i samme aar/ att the Jøder skulle icke forhindres paa thes bygning/ ligeruist som tilforne vor skett/ dette altsammens finder mand in Esdra.

Oc om thenne forhindrelse stonder skriffuit Johannis 2. Att mand haffuer bygt paa samme Tempel wti 46. aar / Fordi att thet vor saa mange aar emellom fraa thet andet aar Cyri oc ind til det 6. aar Longimani / wti huiicket samme Tempel bleff fuldkommet.

Nu finder mand aff then Bog Machab
beorum

Then anden Monarchi.

beorum oc Iosepho / att fraa Alexandri begyndelse siden den siiste Darius vor dødt / oc indtil Christi fødsel / tha vor ther 310. aar.

Fraa Christi fødsel oc til hans hellige dob vore 30. aar.

Summa fraa Alexandri begyndelse til Christi dob 340. aar.

Vil mand nu til legge de andre aar fraa thet andet aar Longiniani ind til Alexandrum effter then siiste Dario / Saa giør det 145. aar som Methastenes regner.

Summa fraa thet andet aar Longiniani oc til Christi Dob ere 485. aar.

Nu giøre desse 69. aarss wger rett lige 452. aar / saledes fand man sehe att paa den tiid att Christus vor døbt / tha haffue the 69. hebdomadæ oc aarss wger endet seg / oc i then effter følgende aarss wge haffuer Christus prediget / oc er i hiel slagen i then samme halffue wge / Sordi att Christus er Roorsfest i thet fierde aar effter hans Dob. Vil man nu thenne effter følgende wge legge till de 69. wger 6. aar / saa gøre the alle til sammens 70. wger. Dette er then rette tiid som Daniel haffuer beskriuit. Sordi at effter Christi Dødt vore the Jøder icke lenger Guds Folk / etc. Ligeruist som Daniel clarligen siger / att the Jøder skulle icke troo /
saa vor

Then anden Monarchi. 81

saar vor the icke lenger der fore Guds folk/
oc att thett Jødiske tempel vor siden ver
styggeligt for Gud.

Herforthan findes ocsaa mange dy
be oc trøstelige lerdome i samme Danielis
prophecia/ om Christi rüge/oc om hanss en
bede / att hand skulle predige syndernes for
ladelsse/ wraff huildet ett Christeligt hierte
Kand fonge stor trøst oc hugsaalelse. Men
dette altsammenss vor herr for langt att
beskriffue paa denne tiid.

Jeg haaffuer stitelligen opsoget thesse
Danielis 70. wgerss beregnelse / oc finder
icke nogen stor attskillelse her ebland / om
man vil bliffue hoss de Historier oc regne eff
ter thennom/ Fordi om man icke end ville eff
terfølge Metastenem / Saa kommer doch
dett Greiske tall rett offuer ens med dette/
Fordi att emellom Alexandri død oc Augu
sti begyndelse ere effter the Greiske aars tall
280. aar / Dett Kand ieg clarligen beuise.
Oc vil man nu til sammenss legge de aar
Persarum fraa thet andet aar Longimani/
til de Greiskers tall/saa finder man atter det
samme.

Fraa Alexander oc til Christi fødzel
322. aar.

Effter Christi fødzel oc til Cristi Død
30. aar.

2

Wil

Then anden Monarchi.

Vil mand nu til legge de aar Persarum fraa det andet aar Longiniani 132. aar / som de greiske regne saa finder mand.

Summa 484. aar alt saa nøge concordere oc lignes de greiske Historier med den tid som findes vdi Josepho oc Phylone / wtaff huilcket vi kunde aldeles bemercke / Att Daniel haffuer retteltigen berammet den tid paa huilcken Christus skulle komme / Jeg ved oc vel att forstandige oc lerde mend skulle dette bestaa / Att thesse tuende bereg- nelse / som her nu ere beskreffne / haffue deris grund aff de Historier. Oc vore dett icke for langt / thaa ville ieg vel beregne derte anders ledes / oc skulle dett herligen concordere her med / Saa mand Klarligen maa sehe / Att Daniel haffuer visseligen mend den tid oc hinde aldeles berammet / paa huilcken Christus er kommen. Sammeledes er dett oc saa trøsteligt / Att om mand icke end fand saa nøge beramme den tid met alle syne Minuter / Doch er dette vift / Att den tid som Daniel haffuer beschrifuit er lenge siden fram gongen / Her fore er dette obenbare sandhed / Att de Jøder ere i stor vildfarelse / Fordi att de kunde icke siige ney her til eller beutse / Att forbemelte tid huilcken Daniel skriffuer / er io visseligen fram faren / huad heller mand vil der wtaff gøre dage eller aar / Dette er nock her om paa denne tid.

Den

Then anden Monarchi. 82

**Den Taffle om aars tal
wti huilcken mand fand letteli-
gen finde den tiid / Som
er sett aff Daniel.**

1656	Til Syndfloden.	
292	Til Abrahæ fødsel.	
425	Til Mose fødsel	
80	Til den wdgong aff Egypten.	
480	Til dett Tempel Salomonis.	
128	Til den Koning Joas.	
291	Til den tiid at Jeconias bleff ford til Babylon.	
11	Til den forstøring Jerusalem aff Nabugodonosor.	
70	Til dett Babyloniske fenghel.	
191	Til den Monarchi Persarum effter att dett fenghel til Babylon vor end.	
7	Alexander effter Dario.	
146	Dett greiske Riige ind til Judam Machabenn.	
127	Dett regimente Machabeorum aff Josepho.	
80	Herodes/ thñ Christus er fød i det 30. aar Herodes.	
1532	Effter dett fødsel Christi vor her res oc frelsere.	Iuxta da- tum Cha- rionis.
Vt aff denne Taffle fand mand letteli- gen finde den tiid som er beschreffuen aff Da- niel.		
2 ij		

Then anden Monarchi.

ntele/Men hos the Greiske finder ieg den tiid
effter Alexandri død saaledes.

114. Olympiade er Alexander død.

184. Olympiade haffuer Augustus be-
gynt att regere strax effter Julij død.

Vti det 42. aar Augusti er Christus
fødder.

Dette giør effter Alexandri død ved
320. aar.

Dette tall er icke langt fraa det an-
det som tilforn er til Kiende gissuit / huilcket
viise oc forstandige mend kunde litteligen
concordere.

Om Esdra.

Esdra
haffuer for-
samlet de
Bibliske
Bøger.

En føyge tiid long effter att
fore bemelte Edicht vor vdgongen/
Tha haffuer Artaxerxes Koning giss-
uit thenne prest Esdra orloff att fa-
re fraa hoffet til Jerusalem/ Dette schriffuer
mand tilbørligen om hannom i alle Histo-
rier for thenne sag skyld / att hand haffuer
atter til hobe forsamlet de bøger i den hellis-
ge Schrift som vore attsprede / oc thennom
retteligen ordineret oc besticket til att bru-
ge. Ja dette er en rett lofflig oc biscoblig
gerning/ fordi att mand icke kand holle then
sande Religion oc rette Guds tjeneste ved
sin macht/ for wthan Guds ord oc den hel-
lige Schrift.

Vnder

Then anden Monarchi. 83

Vnder thenne Artaxerxis Longimani
tūd haffuer seg begiffuit den store krig emel
lom de greiske indbyrdes huldēt mand fals Pelopones
siacum belu
lum.
ler bellumpeloponesiacum oc i samme krig
ere de Atheniensēs meste parten forgonge.
Men effterdi att den krig ebland de greiske
haffuer varet langt siden / til saalenge att
thenne persarum Monarchi siē ende / vil ieg
forteligen beregne de effter følgende persar
um Konger / ligeruist som de haffue leffuet
huer effter anden.

Om Dario Notho.

Darius Nothus haffuer re
geret effter Longimano oc vor icke Darius
Nothus.
Longimani sōn / Men haffde hans
sōster / thenne lod effter seg tuende
sōnner Artaxerxen huldēt mand faller
Mnemon oc Cyrum den yngste / Artaxerxes
bleff Konger effter sin fader / oc Cyrus skulle
vere en mechtig fōrste wdi Jonia.

Om Artaxerre Mne mone.

Effter Darius død / ville Cy Artaxerxes
Mnemon.
rus velde seg til att bliffue Konger /
fordi hannom vor ett stort mecht
tigt fōrstendōme indgiffuit oc her
L iij foru

Then anden Monarchi.

foruthan vor han beskickelig / oc haffde
Cyrus lust til krig / der fore røstede hand seg velde
hans Bro ligen oc drog emod hans broder med stor
d.r. macht / oc saa vor hans moder hannom fast
mehr villig end Artaxerxi / som vor mögit
stille oc from / Men Gud ville icke att then
ne wret ferdelige framsett Cyri skulle fonge
nogen god ende / Derfor er Cyrus omkom
men wti ett stort slaug / som desse tuende
Konger gjorde med huer anden / oc Artaxer
xes hielt seg erligen i denne krig / doch er
hand bliffuen saar giort aff Cyro oc kom si
den paa den anden hest / paa dett hand skulle
fiende att Gud alene gaff hannom / thenne
victoria oc seyer.

Om Ochus.

Ochus er
alle tyrans
ners Exem
pel.

Thus vor thenne Artax
erxis søn oc haffuer verit een blod
hund oc i hiel sloug syn Broder / oc
brugede mange tyrannij / Hand
haffuer bygt den stad Sidon / oc atter vnder
tvinget Egypten til den persarum Monar
chi / doch er dett strax aff fallit igen / paa det
siste bleff Ochus i hiel stungen aff een hans
eigen høffuigmand.

Om Arsames.

Arsames

Then anden Monarchi. 84

Arsames vor Dchi søn / oc ^{Arsames}

hannom gjorde den samme høffuig
mand til Koning vti hanss børndom/
huilcken tilforn haffde slaget hanss
fader i hiel/ Men der effter at den ynge Ko-
ning vor kommen til sine aar/da befrychtede
seg atter denne høffuigmand oc sloug then-
ne Arsamen ocsaa i hiel / oc gaff seg strax til
een første wdi Armentia/huileken hand gior-
de siden til Koning oc falledede hannō Darius.

Vti denne Arsame er nu den gangste
slecht Cyri (som vor den aller løffligste ^{Cyri Kige} Kelt
oc Koning) plat ødelagt oc fortulget / Oc ^{oc slecht er}
dette Persarum riige er nu aldeles bort kom-
met fraa denne edele slecht oc aføde Cyri.
Oc sandeligen dette er icke aleniste her yndel-
ligt att høre / huorledes at saadan veldig
macht oc ere oc saadanne høge merckelige
Guds gaffuer / ere saa hasteligen wdslychte
oc forgongne / Men fast mehre maa dette
vore een yndelig ting/Att saa from een hero-
res oc Koninges effterkomere haffue saa il-
de skicket seg / oc strax slaget seg fraa den go-
de art / oc plat inthet betedt seg dygdeligen
effter deris fromme ollefader Cyro/ ligeruist
som wi maa her beskue i thenne Dcho / som
gaff orsage / formedelst hanss tyranni / att
thenne gangste slecht Cyri er forgongen.

Om den siiste Dario.

L iij Thenne

Then anden Monarchi.

Darius
2, ca. 118.

Exempel
om stor
vackens
melighed.

Denne Darius vor icke aff
then slecht Cyri/ Men Ochus gifre
de hannom till een Første wdi Ar-
menia/ Fordi hand vor een mande-
lig oc berombter Krigsmand/ Herfore haff-
ue ocsaa the andre Hoffuigmend som slouge
Arsamen i hiel / giffut seg til hannom / oc
fortrøstede seg att gifre hannom till Ro-
ning / paa dett att hand skulle icke heffne
Ochus / huilcken tilforn haffde giort oc be-
uist denne samme Dario mōgit gott. Formes
delst thenne orsage oc fortrøstning / att han
skulle bliffue Koning / tha bleff hand saa
forblindet / att hand forglemde all then naa-
de oc velgiertning som hannom vor vederfas-
ren aff Ochus / oc anammede dett Konger-
rige oc lod seg kalle Darius / paa det att hand
skulle regnes thess mere Edel / oc att thet
Kongelige naffn skulle icke forachtes / tilforn
hedt hād Codomanus. Men thenne falskhed
oc wtro bleff hannom retteligen gullet / For-
di att i hannom endet seg thenne persarum
Monarchi / strax effter att han bleff offuer-
vunden aff Alexandro / oc haffde forloret
alle hans Land oc Kongerige / som ieg vil
her effter siige ythermere naar ieg kommer
til thenne Alexander oc begynder then tree-
die Monarchi.

Om then Greiske Ste-
ders Krig. Ieg

Then anden Monarchi. 85

Eg haffuer tilforn sagt att the Greiske ere bleffne mechtige oc stolte effter then seyer huilcken Gud gaff thennom emod the Perser. Li geruist som homodighedt oc trog pleyer als tnd gerne att følge med stor løcke/ Derfore ^{Tess større løcke/ theff mer hos mod.} haffue the opuecht paa samme tnd vnder thenne Monarchi store langvarige krig e bland thennom selfue indbyrdes / wtaff huilcke then gangske Grecia eer aldelis for derffuit i grunde / saa att Grecia stod siiden huer mand oben fore ehuen ther ville indfal le. Saaledes ere nu the Herlige Regimente oc gude seder platt forgongne / oc bleff tha eblant thennom ett sore werligt oc wtuch selich vesen opkommet.

Men dette maa end vere fast yndeli ^{Store krig reysa ofte aff ringe ors sage.} gere att lese/ att saadan stor wodelig ska de / oc saa lange forgruelige krig ere begyn te oc reiste aff saa ringe orsage/ Saa mand maa seg retteligen her paa forundre / Oc bpr off alle att mercke oc komme i hug det te Exempel / effterdi att her haffuer aff saa ringe orsage effterfuld saa store krig / att the icke kunde fonge nogen ende/ for end fremmede Nation oc Landskab ere falne ind i Grecken/ oc vndertinget oc forderffuet begge parter. Att mand foruaret seg besone derlige for wnøttelig krig.

Thet er icke her muligt att beskriff ue then

L v

Greiske En krig.

Then anden Monarchi.

ne then gangste krig om hvilken Thucydides / oc Xenophon / oc andre flere haffue skriffuit store Bøger / Jeg vil her besønderligen fortelge ett stycke / hvilcket huermant skal vere nøtteligt att vide / huorledes att dette er tilgonget att Athen er i thenne krig kommet vnder Siendernes hender / oc hvilcket jammerligt vesen ther vor / oc saa huorledis att Athen er atter nogit kommet til seg igen / for nogle fromme oc redelige Mends beskickelig fromhed oc tolmødighed skyldt. Fordi att dristigheds oc troghaffuer forderffuit Athen / Men tolmødighet oc medlidelse haffuer atter hulpet Staden op igen.

Den første begyndelse til denne krig vor aldelis een fremmet sag / hvilken the Atheniensis haffde vel kunder hafft fordrag. The Corinthi vore Siender med thennom aff Corcyra. Tha begerede Corcyra hielp haffde Atheniensis / Nu vor Athen bleffuen saare mechtig paa skibs macht til siøss / oc mente saaledes med tiden att bliffue alene Herrens offuer den gangste Grecia / Formedelst theris hielp aff Corcyra / som vore oc saa mögit mechtige paa skib / Derforre giorde desse tuende Steder een forbund med huer anden / Her emod søgte Corinthus hielp haff the Lacedemonier / Saaledes vor nu Grecia attskildt wti tuende parti / oc the Lacedemonij hengde seg til the perser / the giorde thennom hielp med penninge oc fetalge / Men

Et got tolf
fonger all
tid en god
ende.

Athene.

Corcyra.

Corinthus
Lacedemonij.

Then anden Monarchi. 86

Men de handlede doch bedrageligen oc
 hiølle thennom icke loffue / paa det att the
 Lacedemonij skulde icke bliffue for saare
 mechtige / Oc thenne krig varede fra Longi-
 gumani tid oc ind til Artaxerxes Mnemon
 28. aar / som Xenophon klarligen skriffuer / oc
 mange Steder er ther offuer jammerligen
 forderffuede. Oesaa kand mand her se
 barligen sehe / huor vnderligen att løcken
 haffuer seg omkring vendt hoss thennom i
 saa mode / Att then tid Alcibiades som vor **Alcibiades**
 Hoffuigmand til Athen haffde hordeligen
 plaget the Lacedemonier / oc offueruundet
 thennom i det 24. aar / oc siden atter igen i
 det 25. aar / Saa att the vore tha saa mōgit
 vndertuingede / att man icke trode / att the
 skulde haffue nogensinde komet seg til igen.
 Men strax vende seg der spil hasteligen om
 igen i det negste aar / siden att the Atheniens-
 ses for had skyld haffde fortaget Alcibiadem
 deris Hoffuigmand aff Staden / Oc Lysander **Lysander.**
 der sloug de Atheniensses hoss den stad Egos
 Potami / huor som tha skede ett vnderligt tes-
 gen wti thene krigs første begyndelse / Mād
 haffuer sehet en saare stor ild i lufften paa 75
 dage tid / oc siden fiold ther en megte stor **Vnderlige**
 sten her neder aff Himmelen i staden. Efter **tegen i fæde**
 dette slaug bleff Athen hordeligē belagt saa **i then**
 at māge folck døde aff hunger. Men att lige **Greiske**
 uel vore the indbyggere sa trozige / at endoch **krig.**
 the bliffue offte tilbødne oc fortrøstede / Att
 huor

Then anden Monarchi.

The Athen huor som de ville giffue seg / oc lade neder
 neiſt ſtiff bryde deris mure oc torn / thaa ſkulle de ſon
 hed oc trog ge frud / Men de ville icke / oc gjorde ett ſta
 tut / att huilcken ſom ville der til raade / att
 de ſkulle giffue seg til nogen forligning med
 fienderne da ſkulle mand ſtrar ſlaa den i hiel /
 ligeruſt ſom i vor tid ſkede til Florentz ved
 20. aar ſiden. Men der effter att 5. Monas
 der vore forgongne oc den hunger tvingede
 thennom ſaare mōgit / forſkickede de Athen
 niens ſes budſkab til fienderne i deris leger / oc
 begerede at handele med thennom om frud /
 effter de villkor ſom vore foregiffne tilſorn.

Younger er
 ett hært
 ſverd / der
 fore motte
 Athen giff
 ge ſeg.

Oc da bleff den ſag beradſlagen hoſt
 thennom ſom vore i ſamme forbund / Men
 de Corinthij oc Thebani ville thaa endeligen
 beſlutte / att mand ſkulle aldeles i grunde ø
 delegge Athen / oc gøre en almēdelig fedriff
 wtaff all deris egedom oc landſkab / dette
 ville de Lacedemonij icke ſamtycke / Men ſag
 de / att mand ſkulle betencke de ſtore velger
 ninger ſom denne Stad haſſde beuiſt den
 gangſke Grecia enod de Medos oc Perſer /
 oc andre flere deris erlige gerninger oc man
 dom. Item att dett ſkulle bliffue den gang
 ſke Grecia til een ſtor ſkade / om mand ſkulle
 denne ſkōne Potentat ſaa platt ødelegge /
 oc ſagde / Att Grecia haſſde tuende øgen /
 Sparta oc Athen / Mand ſkulle icke gøre
 hinde en øgit. Ther neſt bleff der ſaa beſlut
 tet /

Grecia
 haſſde tus
 ende øgen /
 Sparta oc
 Athen.

Then anden Monarchi. 87

ket / Att Athen skulle bliffue stoendes/ doch
 skulle mand nederkaste bode mure oc torn/ oc
 besticke thennom et vist regimente / som de
 skulle leffue effter/ oc vere frud sommelige pa
 bode sider. Med desse vilkor gaff seg Athen/
 oc alle deris mure oc torn bliffue siden neder
 brøðne med stor triumph/ fordi mand pibede
 oc dangede der til/ oc en part aff deris skib
 bliffue forbrende oc somme bort førde. Oc ^{forlengte}
 dette skede siist i det 27. aar/ wti huilcke desse ^{den grefte}
 ynckelige oc long varige krig hassue stonde ^{krig siode}
 hof de Grecker indbyrdes / Doch bestrøchte
 de seg end nu de Lacedemonij for den emste
 mand Alcibiade / som vor da rympt til de
 Perfer/ siden hand bleff fortaget aff Athen /
 der fore schreffue de Lacedemonij til de Per
 fer/ Att mand skulle sla Alcibiadem i hiel / Alcibiades
 huilcket de ocsaa gjorde / oc lode strax Alci ^{bleff i hiel}
 biadem med sing omkomme/ Endoch att de ^{slagen wti}
 hassde anammer hannom tilforn som een ^{fril leide}
 gest oc gassue hannom leide / oc hand forlod
 seg troskab til thennom i samme leide. Men
 det gonger alsaaledes til i verden / Att huem
 det gonger ilde i hender / oc huem mand icke
 hassuer i behoff/ eller dem mand er feed aff/
 den maa seg fuld vel fore sehe/ att hand fins
 der liden troskab/ fordi att ligeruist som lø
 ften vender seg/ saa vender seg oc frundskab.
 Thenne Alcibiades vor en bestickter oc frim ^{Alcibiades}
 modiger krigs mand / men doch en wrolig ^{en gott}
 mand/ huilcken der hassuer i mange aar fore ^{Krigss}
^{man men}
 hini ^{wroolig}

Then anden Monarchi.

hindret then frind oc forligelse som vor bes
stillet emellom Athen oc the Lacedemonier/
Oc hand haffuer saa mange vnderlige prac
ticer oc anslag begynt wdi Grecia / Att
mand haffuer sagt / att huor som tuende Al
cibiades haffde verit i Grecia / tha motte
thett gangske land haffue forgonger i grun
de. Men saadant spil fonger sielden goder
ende / derfore er oc Alcibiades paa det sieste
saa mode omkommen hoff de Perser.

30. Tyrans
ner til
Athen.

Men endoch att thesse mechtige Ste
ders krig er nu hermed kommet til ende / saa
haffuer doch det aller største jammer oc
mord seg nu først begiffuet hoff de Atheni
enses. Sordi att ther var saa mange wrolige
oc oprørske Mend i Staden / Derfore bes
sticked the Lacedemonij 30. Mend / huilcke
mand falledede 30. Tyrannos / oc gaff
ue thennom fuld macht oc befalning / att
the skulle foruthan all dom oc rettegong
lade i hiel sla alle the oprørske som kunde
findes i Staden / Oc her foruthan lode de
besticke nogre hundredt knechte paa Slottet
som skulle thenne øffuerighed beskytte att
ingen skulle thennom offuerfalle.

Huorledes att Athen
haffuer atter kommet seg igen
effter thenne forstoring.

Saadan

Then anden Monarchi. 88

Saa dan streng rett haffue the Lacedemonij for ordineret til att straffe skæcke / oc forhindre opror / liigeruist som thet vnder tiden giørff behoff att sterke retten oc bruge hant nom nogett strengeligere / So haffue the 30. mend hollet seg retteligen med thet første oc ingen dræbet wthan aleniste the oprørste. Men paa det suse haffue nogre ebland thennom ladet i hiel stinge the veldigeste i Staden oc mange wskyldige fromme oc redelige mend / nar som en haffde ett gamele had til nogen / ligeruist som wi haffue end sehet i vor tid saadane exempla. Dette Tyranni misshagede en ebland the 30. som hed Theramenes / oc vor een from rettferdig mand / oc tha hand straffede the andre for saadan grumhed / tha slouge the hānom i hiel oc alle theres gods som the haffde saaledes i hiel slaget / toge de til pris oc skuffte emellom thennom indbyrdes oc theris anhengere.

Therame
nes er ihjel
slagen.

Tha flyde de aller beste oc redeligeste Borgere aff Staden til Thebe oc Argos / ther vore the vnderholne aff yndt for saadan obenbarlig Tyranni / wanschendes att the Lacedemonier haffde tilforn ladet vdgonge ett Mandat oc forbud til alle Steder / att ingen motte herberge de fluchtige aff Athen. Oc tha vor ther en ebland thesse fluchtige Thrasybulus / huilken tilforn haffde Therasibul
verit nogit mechtig til Athen / hand drog lus.
the an

Then anden Monarchi.

the andre fluchtige til seg/oc the finge siden hemmelig hielp aff thenom til Thebe/oc ind toge ett fleck wtan for Athen oc droge siden til Athen/oc slouge de 30. Tyranner med alle theris hob/ oc igen vunde Athen. Thenne Thrasibulus sette de fluchtige Borgere atter i Staden ind igen/oc bestickede thennom theres gamble regimente/oc long/oc rett at lessue effter. Ja thenne has gierning lossues herfore bespnderligen/Att effterdi han haffde thaa macht oc kunde vel haffue straffet/ oc i hiel slaget the andre hans fiender oc modstondere som vor i Staden/siden hand haffde vundet thenne seyer/ Tha ville hand fast heller rade til frid oc enighedt / oc vor saaledes raalmodig oc medlidelig i all hans handel. Men siden ther effter att ther vor saa mange Borgere som haffde mist theres gotz i forgongen tid / oc een part ther aff vor kommet til den tredie hond eller lensger / om man skulle nu haffue drestuit altt thet gotz til rette eigere igien / oc straffet all wret. Tha haffde den krig oc mord ingen ende songet/ Derfore gjorde hand thenne stick oc forbund offuer alle Staden / att all heffn oc straff skulle offuergiffues / oc alt had nedderlegges / oc all wret tilgiffues huem ther haffde skade/ hand skulle haffue skade/ huo død vor/ hand vor død/ oc skulle ther effter vere oc holles een stadig frid oc enighedt eblandt thennom alle / oc ingen heffne

Et herlig
Exempel
til att gide
re frid eff
ter selde.

Then
hør eller
men. Men
siden vers
for/ Oc san
i affluger
hille frid
oc opre/ som
att thet is
ten par de
Siden er
solte/ oc alle for
haffde tilform hals
de de Perseer
kriges sold ved
rhinder fraa At
straffede oc se
Therfore bliff
gaffue all then
fordi at the haffde
som vor fluchtige
thenne sag sig to
oc bleff der wd af
det the Laedeme
les forderffue /
medtig.
Ther nst bi
der stort krig om
da de phocenses
noge saa/ som
aff landet. Doc
siste offueruund

Then anden Monarchi. 89

heffue eller regne huad giort vor i nogen mode. Men alle sager tilgiffue. Formedelst saadan venſkab oc beſeffuenhedt bleff ther frind / Oc ſandeligen dette er ett dygdeligt oc loffliget Exempel/huorledes att man ſkal beſtulle frind wdi ſaadan yndbyrdis lerrum oc oprør / formedelst naade oc forladelſe / oc att ther icke er nørtteligt / tha att ſtrenge retten paa det yderſte.

Siden er de Lacedemonier oc bleffue ſtolte/oc ville fortiage de Perſer aff Aſia/ ſom haſſde tilforn hulpet thennom/ daa beſtickes de de Perſer een hõffuizmand med deris fruges ſoldt ved naſſen Conon oc vor tilforn Conon. rømdet fraa Aſthen wdi thet oprør / thenne ſtraffede oc ſloug de Lacedemonier hart. Therfore bliffue the Lacedemonij wrede oc gaffue all then ſkyld ind paa de Thebaner/ Fordi at the haſſde hulpet oc vnderhollet the ſom vore fluchtige aff Aſthen / oc droge for thenne ſag ſkyld for Thebe/oc i theris land/ oc bleff der wdaff ett nyt frug / wti huile cket the Lacedemonij bleffue ſlagne oc aldeles forderffuede / oc ther emod bleff Thebe mechtig.

Ther neſt begynte atter Thebe ett andet ſtort frug emod the Phocenſer wti huile cket de Phocenſes ere alle i hiel ſlagne/wthan nogre faa/ ſom bleffue fortiagede oc drefſne aff Landet. Doch vor Thebe ocſaa paa det ſiſte offueruunden oc ſtraffet aff then Ro-
ning

Lacede-
monij
bleffue
ſlagne for
Thebe.

Phocenſes
bleffue oc
ſlagne.

Thebanij
bleffue oc
offueru-
undne.

Then anden Monarchi.

Philippus
offueruin-
ner de Grei-
sker.

ning Philippo aff Macedonia. Saaledes ere
thesse mechtige Steder / først Athen / der nest
Sparta / oc siiden Thebe forderffuede / oc
de store veldige macht / som de greiske haffde
er spectt oc forderffuit / Oc haffue de Steder
Athen oc Thebe giffuit den Koning Philip-
po aff Macedonia orsage til att drage ind i
Grecken oc vnder tuinge den gangske Gre-
ciam / fordi att de haffde saa offte giord frid
med hannom oc ville doch icke holle huad de
loffuede. Dette er nock sagt med dett for-
teste om de store yndelige Krig / huilde
Grecia] haffuer hafft effter Xerre noget nes-
her i 130. aar / oc haffuer der i medel tiid
verit fuld liiden frid / Thesse Krig oc han-
del ere nock sammeligen beskreffne aff Thu-
cydide / Xenophonte oc andre flere i saa mode
som de ere skede oc til gongne / Derfore ville
ieg icke gøre det lengre / nu paa denne tiid /
Men haffuer det besønderligste Exempel
fore giffuit alle lesere til een vnderuisning oc
aduarelsse om sodan handel.

Om de Philosophos.

Hippocra-
tes.

In medel tiid haffue de
Konster mōgit forbedret thennom /
Hippocrates som vor een Doctor
i lege Konst haffuer lessuit fra Lon-
giniano oc til Q. 104. aar / Oc endoch
att

Then anden Monarchi. 90

att hand vor høgt ansehet i then gangste
Grecia/ so hassue doch the Konger vdi Ma-
cedonia bespønderligen hollet hannom i stor
ehre / so han hassuer meste parten verit hof-
thennom all sin tiid. Soranus schriffuer att **Soranus.**
Hippocrates vor et sinde kallet til then Ko-
ning Perdica/ fordi att man mente att Kon-
gen vor bortuiffen oc forsmecht aff Pthysi/
oc andre leger hassue platt inthet fundet
hielpe hannom / men tha Hippocrates kom/
formerckte han strax att Perdica vor icke saa
forsmecht oc bort torret aff nogē legomlig
franchhed / men aff Kierlighedt oc hiertens
inderlig sorg / fordi att Perdicas hassde sin **Perdice**
faderss Tomfru inderlig Kier / att saa offte **hemelig**
hand sahe hinde / tha furuandlede seg hans **siuge.**
blod oc sind i hannom oc all hans vesen. **Perdicas**
Saaledes formerckte Hippocrates orsagen **bleff hols**
til denne franchhedt / oc sagde / huorledes **pen aff**
hannom stod til att hielpe. Hand lod ocsaa **Hippocra**
paa en tiid / tha der vor stor pestilentie / op-
brende en skou emod then lufft oc onde for-
giff som bleste ther fra som samme pestilen-
te kom/oc saaledes beuarede han thet gang-
ste land Thessaliam fra giff oc pestilentie. I
lige mode hassuer hand ocsaa giort mange
naturlige oc vnderlige Mirackel effter seg/ **Mirackel.**
saa att byer hassue long tiid verit paa hans
graff/ oc nar man hassuer siuge børn smurde
med samme honig / tha ere the strax bleffne
helbrede.

M q paa

Then anden Monarchi.

Socrates. Paa den tiid att Artaxerxes Mines
mon regerede / haffuer oc Socrates verit til
Athen / oc hand bleff i hiel slagen for had
skyld wdi hanss fengsel / oc bleff hannom giff-
uen thenne sag / att hand førde ny lærdom i
staden. Men Gud lod strax ther effter straffe
hanss fiender oc affuigmend / saa att the
bleffue oc i hiel slagne.

Plato / Aristoteles.

plato .
Eudoxus .
Aristoteles **S**Iden kom Plato oc Eu-
dorus som vor en lofflig Astrolo-
gus oc haffde førd then Konst aff
Egypten til Greciam. Effter han-
nom vor Aristoteles / These achter ieg for
the aller yperligeste ebland the Philosof-
phos / oc besønderligen Eudorum oc Aristos-
telem / huilcke ther haffue icke omgonget med
wnøtteligt schuegerij / men med ret grunde-
lig lerdom / huilcken nøttelig er att vide / en
part til att bemercke naturens løb oc krafft /
oc en part til att lere / huorledes at man skal
høffuistkeligen leffue. Oc sandeligen dette er
en skøn lefflig ting / att kunde sehe / huorledes
att Gud fore giffuer oss alle honde tucht oc
dygd i vor eigen natur. Aristoteles er icke
fødd aff ringe foreldre / fordi hanss fader Ni-
comachus vor saate veldig hoff den Koning
Amynta

Nicomachus .

Then anden Monarchi. 91

Amyntha i Macedonia oc vor hans legeme-
stere oc haffuer sinn afkomme wt aff Hippo-
cratis slecht / derfore haffuer oc Aristoteles
siden verit i saa stor naade oc gunst hos den
Koning Philippo som vor Amynthe søn / att
hand haffuer betrodt hannom sin eneste søn
Alexandrum / thenne haffuer Aristoteles vel
optuchtet oc oplært wdi philosophia / Saa
hand bleff der wt aff saare mōgit beskickelig
til att thale oc finde gode rad. Thette er
noct sagt om de Greiske / saa mōgit som her
giørss behoff att mercke i thenne andre Mo-
narchi om thennom.

Aristoteles
vor Alex
andri tuch
re mestere.

Om Rom.

Sæffter att de Konger
vore foriagede aff Rom / haffuer
mand anderledes besckiet dette
Regimente / saa att den offuerste
macht bleff hos dett rad i staden / oc skulle
der aarligen tuende til hobe wduelges / liges
uist som Burgermestere / de mand falledes
Consules / oc de skulle icke vere i deris embe-
de oc macht lenger end ett aar.

Naar de
Consules
begynte att
regere til
Rom.

Thenne foruandling skede ved den tiid
Cyri som vor thē første Monarcha i Persia /
effter verdens begyndelse 3450. aar oc eff-
ter att Cyrus vandt Babylon dett 7. aar.

Oc haffue da begiffuit seg til Rom man-

III iij ge

Then anden Monarchi.

ge sager oc handel oc forskreckelige op-
ror oc foruandling i theris regimente / wti
huilcke wi kunde sehe/huorledes att store re-
gimente omfringuendes oc staa neppeligen
lunge for utan rumor oc opror/doch er then-
ne stidk altid bleffuen ved macht/ att tuende
Consules skulle stete vere then høgste Ma-
gistrat / til saa lunge att Julius er kommen/
hand hassuer begynt att gjøre seg ett andet
regiment / huilcket mand kaller Monarchi-
am / oc vor ther 464. aar emellom fra thet
første att thenne Consulatus er opkommen
oc til denne Monarchi Julij.

Her vor sare langt att recitere oc be-
schriffue alle Romiske historier / Jeg vil her
aleniste til fiende giffue tuende merckelige
handel/som hassue seg begiffuit til Rom vn-
der thenne Monarchi.

I dett 302. aar effter att Rom vor
bygt/ det er strax effter den krig Ferris tha
Longimanus begynte att regere / bleff ther
wenighed oc opror til Rom for thenne sag
skyld / att effterdi man icke hassde end tha
nogen viss beskreffuen long / saa bleff thet
folck offte offuerfalne oc besuerede bode i
dom oc wthan dom / Fordi man viste icke
end tha huad rett vor / aff thenne orsagen
buldrede almugen oc vor mögit oprøriske /
Men paa det siste bleff thenne sag saa for-
handlet att mand skulle gjøre oc beschriffue
een viss

Orsagen
til atter
første gong
beskriftes
long oc ret
til Rom.

Then anden Monarchi. 92

en viss loug oc rett / her aff skal man mercke /
att beskreffuen loug oc rett er saare nøttes
lig til att holle fründ oc enighed / huilcket
dette Exempel klarligen beuifer.

Ocsaa vor ther paa samme tiid vduol^{Decemvirs}
de Decemviri / det er 10. Mænd som bleffue^{vdsendes}
forskickede til Grecken / att the skulle ther^{til Grecia.}
lere alle gode seder oc den beste rett i alle
Hoffuitsteder. Oc the brugede tha de Phi
losopher / oc besönderligen Hermodoro aff
Epheso til hielp att forsamle oc beskriue
12. Taffler / huilcke the hengde for Radthu^{12. Table.}
set i Rom / her haffue the Römiske første
gong fonget theris skreffne rett / oc er først
kommen aff Grecia. Thesse 10. Mænd re
gerede selfue wti 4. aar til Rom / Sordi att
thenne rett haffde i behoff att vdlægges
oc forklares dagligen for almugen. Men^{Appius.}
Appius een aff de 10. misbrugede sin macht
oc befalning / oc lod steffne for seg i rette
een Borgers Dotter / for denne sag att hun
skulle vere en andens trel / paa dett han funde
de saaledes songe hinde til seg vnder dette
sten / att hun skulle gonge i rette / oc han vil
le siden sendt hinde. Tha nu hindes fader
formerckte dette spil / oc sahe att han funde
icke frñ sin Dotter for Appij mechtighed /
Tha stæck hand hinde i hiel for Dommeren /
att hans børn skulle icke saaledes beskerm
mes / oc hād römbe hasteligen til det krügs
sold i Staden vor / oc begerede beskermelse
M iij emod

Then anden Monarchi.

Dreem vi. emod thenne Tyran Appium/ Oc dett krigs
 i bliffue folck beskickedede strax ny magistrat/ oc aff set
 af sette. te de x. befalnings mend oc lode fonge Appi
 um/ hand stæck seg sielff i hiel i fengsel. Oc
 Exempel att dette er atter et merckeligt Exempel/wti hus
 wret skal ilcket mand maa sehe / att wret vil aldrig
 straffues. bliffue wstraffet.

Rom bleff Wdi dett 360. aar effter att Rom vor
 forstøret oc bygt / thaa ere første tiid ind faldne til Ita
 forbrendt lien en forsamlede der hob / Galli oc tyske / oc
 første gong hassue forbrendt den stad Rom / Men Cas
 Camillus. millus een Rømsk borgere / huilcken almus
 gen hassde tilforn foriaget aff Rom / hand
 hølt seg som een from redelig mand / oc lod
 icke staden vndgelle / thet hannom vor stett
 sodan offuerfald oc wret aff hans medbor
 gere / hand forsamlede et søge tal soldt der
 vthan omkring Rom / oc hasteligen offuer
 fiold the Gallos oc tyske til Rom/ oc vndset
 te dett slott oc de Borgere som icke vore i
 hiel slagne.

Thenne wløcke oc offuerfaldt er skedd til
 Rom paa den tiid att Artaxerxes Mnemon
 regerede/ oc vor fast ved den samme tiid/ Att
 de Lacedemonij hassue vundet oc forderff
 uet Athen.

Der Tha
 les første
 gong om
 tyske.

Oc i thenne Historia talles først om de
 tyske/ Men dett vor icke aldeles 400. aar for
 end Christus vor fød/ oc skulle wi her vide at
 thenne tyske hob hassuer paa den tiid bygt
 Mediolan oc andre flere steder der omkring
 ligendes.

Den

Den tredie Monarchi.

W Di dett 3634: Begyndel
aar effter verdens be- sen til den
gyndelse / siden at per tredie Mo-
sarum riige haffde ston narchi.
det 191. aar/dett er for
Christi fødgel 310. aar/
Tha begyntes den tres

die Monarchi/ Hvilken mād faller den greis-
ke Monarchi. Oc da er verdens macht oc
offuerste regimente foruandelet aff Orient /
til Occident/oc aff Asia til Europa/ Oc bleff Asiae for-
Asia her effter to mehr oc mehr forminskert derffuelse.
oc forarget / doch icke aleniste paa macht
oc velde/ Men oc saa i tucht oc dygdelighedt
oc i skøne regimente oc alle honde gode Guds
gaffuer. Oc endoch att de Romere haffue
nogit der ebland atter siden forbedret / Saa
ere doch de Barbari aldeles der indfaldne/oc
haffue dett altsammens forstøret/saa at de
aller skøniste Landskab i verden vor / som
den høgeste visshedt hellighedt oc macht
haffuer verit / ere nu plat wti slemhed for-
gongen/oc ere bliffne til en mordere kule / oc
der emod findes nu samme Guds hellige
M v gaffuer

Then tredie Monarchi.

gaffuer her yderst i verden wdi Occident/
Fordi att verden lider nu fast emod en-
den.

Alexander
Magnus

Thenne Monarchi haffuer Alexander
begynt the Koning aff Macedonia/huilcken
man tilbørligen Kaller then stor Alexander/
fordi hand haffuer icke aleniste verit een
lofflig Første aff macht oc velde/ Men ocsa
wti alle Kongelige dygder oc framhædt/ saa
hans liige haffuer neppeligen verit til paa
Jorden. The prophet Jeremias oc Daniel
loffue hannom besønderligen for en frimod-
dig oc løchsalig Første/ Daniel beschriffuer
hannom att vere en buck ther omkuld støder
en veher/ oc siger clarligen/ att then buck er
then Koning Grecorum/ oc then veher/ er
then Koning aff Persia.

Daniel kal-
ler Alexan-
der en
buck oc Da-
rius en
veher.

Effterdi nu att Alexander vor begaff/
uit med alle høge dygdelige gierninger/ som
en rett herre oc Heros oc Gud haffde giffuit
hannom store vnderlige seyer/ therfore haff-
ue somme dichtet måge ubequemmelige sa-
bel om hans fødsel/ huilcke teg icke vil op-
regne. Dette er vist/ att høgmæchtige oc
løchsalige Førster ere aldeles vnder Guds
beskermelse/ oc Gud aleniste giffuer thennom
saadane høge oc dygdelige gaffuer oc løche/ oc
thennom sielff regerer oc beuaxer/ ythermere
vil ocsaa Gud att saadane høge ehre oc Ma-
restet/ til att regere land oc rige/ skal bliffue
hoff the

Then tredie Monarchi. 94

hoff the høge flechter oc adel. Saledes er Alexander
 Alexander fød en Koning til Macedonia / foreldre.
 hanss Fader hedt Koning Philippus / hanss
 Moder Olympias / Men tha Alexander
 vor vndfangen / schriffuer man / att Koning
 philippus drømde om natten att hand trø
 ekte sin drotning Olympiadi ett indsegle Philipp
 paa hindes luff / wdi huilcket ther syndes en drom.
 løffue att vere vdgraffuen. Thenne drom
 haffuer man saa vdlagt / Att Olympias bleff
 fruchtsommelig aff Philippo oc skulle fød
 en stormechtig Søster. Ocsaa vore hanss fa
 der oc moder paa bode siuder fødte aff the
 tuende høgeste schlechter som haffde verit
 i then gangste Grecia / Fordi att Philippus
 vor kommen aff Hercule / som wi thett clars
 ligen Kunde beuise aff viffe Historier / men
 Olympias er fød aff Achille / Saa er thenne
 edelste Heltt Alexander fødter aff then edele
 slecht Herculis oc Achillis.

Thenne federne slecht Alexandri.

Hercules
 Syllus
 Cleodæus
 Dristomachus
 Temenus

perdtes

Then tredie Monarchi.

Perdiccas/ thenne er først bleffuen K^oning wdi Macedonia/ oc Herodotus beschiffuer hans affkomme.

Argæus

Philippus

Aeropus

Alcetas

Amyntas

Alexander

Amyntas.

Philippus.

Alexander Magnus. Oc vor Alexander Magnus fødder ved 500. aar efter det Trojaner Krig.

Then Slecht Olympiadis som vor Alexandri Moder.

Achilles.

Pyrrhus.

Molossus Koning wti Epiro/ oc Pielus som vare bode fødte aff Andromache.

Aff thenne Pielo indfører Pausanias in Atticis thesse efterfølgende Konninger Epiri.

Tarymbas.

Alcetas.

Neoptolemus oc Tarymbas.

Olympias Neoptolemi Dotter vor Alexandri Moder.

Dette

Then tredie Monarchi. 95

Dette er Alexandri Genealogia oc rett
beregnet Slecht/forsamlet aff rette grunde-
lige Historier/ huor wraff mand fand sehe
att Alexander er fødte aff Høghborn slecht.

Men ther effter att Philippus vor i philippus
hjel stungen / for thenne orsage / att hand bleff i hjel
ville icke straffe een stor oc mechtig Herres slagen for
missgierning/huileken tha haffde wblueligen di han icke
skend en yng edel dreng / Tha aff fiple the straffede
Illyria oc the Greiske fraa the Macedonia wret.
er/ oc stod det Rige Macedonia i stor fare/
Oc Alexander vor yng oc icke eldre end 20.
aar/ paa den tiid att hans Fader philippus
vor i hjel stungen / oc som the Greiske be-
gynde att beregne theris tall/ tho vor dette
Olympiades then hundrede oc elffte.

Men Alexander tog seg det Regiment
te an/ oc vndertuingede først the Illyrios Alexander
til vnderdaniched/ oc drog siden for The Mandom.
be/ Fordi att de Thebani haffde belagt the
knechte som philippus haffde besticket i the
ris Slot til vern oc vndtsetning / oc the
haffde giort forbund med the perser/huileke
oc saa haffde ind faller i thett Rige Ma-
cedonia / der fore drog han ther fore. Wti
medel tiid forskickede the Atheniensis the
ris sendebud til hannom/ fründ oc naade att
begere / oc thennom hørde Alexander naa-
deligen. Men Thebe ville icke begere naade/
Derfore lod Alexander vdtrope for end hand
stormede

Then tredie Monarchi.

Thebae er
nederflas
get oc als
drig mehr
opbyget

stormede til staden/ att huo der ville giffue
seg til hannom oc fare wtass Thebe / then
nom ville han frje oc benaade/ Tha lode de
Thebani ther emod vdrobe / att huilcke
ther ville forsuare the Geiskers frjhedt med
thennom / oc med then Koning aff persia
emod thenne Tyrann Alexandrum / de skulle
giffue seg ind i Staden til dennom. Herfore
bleff Alexander vred/ oc stormede oc vandt
Thebe / oc lod aldelis neder bryde Staden
saa hand siden bleff icke mehre opbygt.
Dette vor then første store Stad / huilcken
Alexander haffuer vndertuinget. Fordi mād
sehr / att naar Gud vil giffue nogre store oc
veldige Monarcher / saa gelder thet store
Steder til.

Indør
stærck Alex
ander ford
ind til
Asiam.

Strax effter att Alexander haffde giort
frud i Grecia/ tha ford hand til Asiam med
40. tusind Mand til fod/ oc 4. tusind Heste/
her for wthan vor thet een liiden hob till
forn wdi Asia/ som hans Fader haffde thet
indsendt / Med thenne søyge macht drog
hand ind i Asiam / oc gjorde mange store
Slaug med the Perser / oc stormede mange
theris mechtige Steder med macht/ som vor
Sardis/ Miletum/ Tyrum/ for huilcke Alex
ander vor i stor fate.

Sardis.
Miletum.
Tyrum.

Alexandri
frømhed.

Ocsaa sloug Alexander Darium then
Koning Persarum til flucht / oc fick hans
Moder / Hustru/ Døttre oc Sønner/ huil
cke hand høgt Spøstelingen/ oc falledede then
gamble

Then tredie Monarchi. 96

gamble Koninginde/ Moder/ oc hand fyste
den ynge Søn / Igeruist som hans eget
børn / Formedelt thenne fromheidt oc dygd
haffuer Alexander fongit stort loff haff Dario
oc i then gangste Asia/ Saa att Darius
lod hannom ocsaa til blude / att om hand
ville giøre frud med hannom/ tha ville hand
stifte oc partere sine Ruge med hannom /
Ther emod gaff Alexander hannom saadan
suar igen/ At Verden kunde icke haffue tuen
de Soler / Darius skulle giffue seg oc kom
me til hannum / siden ville hand oc beuise
seg naadelige emod hannom. Men Darius
giorde seg atter rede till frug oc hiølt ett
stort Slang med Alexandro / oc Alexander
vandt anden gong / Oc tha vor ther een aff
Darii Høffuigmend ved naffn Bessus/ hand
stæck sin egen Herre Darium/ den tid hand
ville slig / Doch er Alexander kommen der
til oc haffuer sehet att Darius vor suorligen
stungen saa hand stod icke til att leffue/ Tha
forbarmer hand seg offuer hannom/ oc haff
uer Dario tilsagt / att hand ville paa hans
vegne straffue Bessi wtroskab/ Derforre lod
Alexander fange Bessum / oc lod binde han
nom emellom tuende neder bøgde trer/ desse
haffue hannom stæckt oc parteret i stycke /
tha de reiste seg op igen. Alsaa er Alexander
bleffuen Herre oc Monarcha wti Asia/ oc
haffuer siden indtaget the andre Land oc
Steder/ som Babylon oc Susa.

Thenne

Darius
bleff offuer
vunden aff
Alexandro

Bessi w
troskab.

Exempel
om ret
hessu.

Then tredie Monarchi.

Naar A
lexander
begynte
thenne
Monarchi

Alexander
bleff wsta-
dig oc
forff effter
stor lycke.

Som wi
sticke off
selfue saa
gonger
thet off.
Oc effter
stor lycke
kommer
stort fald.

Thenne Monarchij Alexandri begyn-
tes strax effter att thenne forbemelte suster
Darius vor död / det er / i thet 7. aar effter
att Alexander vor kommen til Regimentet/
oc haffuer Alexander indehafft thenne Mo-
narchi i 6. aar. oc 7. Moneter / Men siden
der effter att hand haffde fongit saadan stor
sejer oc victoria / er hand bleffuen vild / oc
begynt att giffue seg til driek oc doyeri / hand
haffuer en part aff sine högste raad oc
Sørster ladet omkomme oc i hiel slaget / oc
besønderligen en drebelig vñss gammel Sør-
ste Parmenion / oc een anden Sørste Clytus
stæck hand selfuer i hiel aff vrede i ett
Pancet / fordi hand prissede Phylippum
Alexandri Sader mehr end hannom. Men
nu effterdi att Alexander foruende sin dyg-
delighedt / tucht oc gode seder / saa begynte
oc hanss løcke att foruende seg. Endoch att
Alexander vor icke stille / men begynte att
anfalle the Indier oc Scyther / oc fick een
part ind aff Landet wti India. Men saa-
dan stor løcke fonger gerne een hastig ende.
Altsaa döde Alexander tha hand vor 33. aar
gammel / oc i det 12. aar oc 7. Monet effter
att han vor kommen til Regimentet effter
sin Sader philippo. Doch er dette ett stort
vnder / att Alexander kunde nogit sinde vn-
dertuinge saa mange store mechtige Ruge /
i saadan kort tiid / fordi att haffde det end
saa verit / att ett tal folck skulle end reyst /
oc farit

Then tredie Monarchi. 97

oc fared fridsommeligen egenom saa mange land / tha haffde thet neppeligen fundet skedt saa hasteligen eller paa en saa kort tid / Men i saadane historier kand man sehe / att Guds eygne gierninger ere mett høge Konger oc Førster.

Alexander haffuer hafft mange drebelige forstelige dygder med seg / huilcke her vore for langt att beregne / men ett exempel maa jeg sette / att nar en er kommen for honom / oc haffuer beklaget en anden / som icke vor til stede / Tha haffuer Alexander bedeckt thet ene syt øre med sin hond oc hallet thet paa / til Kiende giffuendes med sadan fatun / att hand ville thet ene øre beuare til den anden vederpart / det er / hand ville ocsaa høre then anden vederpart / oc icke tro then ene vthan then andre vor hoest / ligeruist som en frommer Første oc domere bør att giøre. Hermed haffuer hand giffuit store herrer oc alle befalnings mend ett skønt exempel / att the skulle icke dømmes effter then ene parts anklage / for vthan att then andre vederpart er til stede att suare / oc att the skulle i lige mode høre begge parter. Ligeruist som the dommere motte suergie til Athen / att the skulle døme effter skreffuen loug oc rett / oc i lige mode høre begge parter til stede. Dette er oc ett herligt exempel oc bør off alle thet att komme i hug. End giffue att thet saa vore.

Alexandri
exempel at
døme sa-
ger.

Forledes
att the do-
mere til A-
then skulle
suerge.

¶

Forles

Then tredie Monarchi.
Huorledes att Alexan
 der haffuer hollet seg
 emod the Jøder.

De Jøder haffde nu igen
 opbygt Jerusalem / oc haffue nu en
 tiid long hafft modelig frid vnder
 the gode fromme Konger aff Pers
 sia. Tha nu Alexander laa for Tyro/ beger
 rede hand hielp aff the Jøder / the gaffue
 hannom saadane suar/ Att the vore the Pers
 ser vnderdane/ oc haffde fongit saa mange
 velgerninger aff de Perser / att thennom
 aldeles icke burde / att gifre nogit emod
 thennom / Saaledes slouge the den hielp
 aff. Alexander bleff vred / therfore drog
 hand emod Jerusalem/ siden hand haffde
 vndertuinget Tyrum. Tha gick then høge
 prest Jaddus her vd aff Staden hannom
 emod wri sine presterlige kleder oc the elste
 Mend med hannom / oc begerede naade oc
 frid/ Tha Alexander haffde theen prest saas
 ledes sehet / fiøl hand aff sin Hest/ paa sine
 Enæ for hannom oc tilsagde honnom frid /
 Dette forundrede seg alle Sørster att Alex
 ander saa høgelige seg ydmigede for een
 fremmet prest / oc att han lod sin vrede saa
 hasteligen falle / Tha attspurde hannom
 hans elste Sønningmand Parmenio / huad
 hannom

Alexander
 tog emod
 the Jøder.

Jaddus
 offuerste
 Prest.

Alexander
 ydmighed
 emod
 Guds
 Prest.

Then tredie Monarchi. 98

hannum der til haffde beueget/suarede hannum Alexander / att hand haffde hafft een drøm wti Macedonia/wti huileken hannum vor saadant ett billede fore Kommet oc formanede hannum til att fare ind i Asia / oc tilsagde hannom hielp oc bystond / Derfor gjorde hand nu den Gud som hannom vor ther abenbaret / denne erhe oc ydmighedt.

Siden drog Alexander fridsommeligem til Hierusalem/oc hørde de prester om theris Religion oc lerdom / the haffde oc til kiende giffuit hannom de Prophecier Danielis / att then Koning Grecorum skulle bliffue Herre wdi Asia oc Persia / Dett fortrøstede seg Alexander mögit / oc gaff the Jøder fruhed oc store gassuer i Tempelet / oc drog hemmod Babylon/som Jeremias haffde spode om hannum / Saaledes haffuer Gud beuaret sin arme Kircke i thenne stor foruandling oc verdens omkring vendelse / Endoch att ther vor da krig i alle Land.

Huorledes att the Konigerige bleffue atskilde effter Alexandri død.

Alexander haffde taget seg een Førstes Dotter aff Persia til echte / hun hed Roxane / oc vor frucht somme

Roxane
Alexandra
40ustr.

Then tredie Monarchi.

Sommelig tha Alexander døde / Men effter
 di att ther var ingen viss arffuing effter
 Alexandri død / haffue the Førster hollet
 rad huorledis det Ruge skulle ordineres /
 Somme gaffue saadan rad / Mand skulle bes
 stikke Regenter til saa lenge / att then Ros
 ninginde haffde fødte sit foster / om hun haff
 de en Herre / Tha vor tilbørligt att thet
 Ruge komme hannom til / Men de andre
 haffde anammet Aridum Alexandri Bro
 der til een Herre / som vor redder oc icke vel
 ved sine sind / Oc Perdicas vor besonderli
 gen Hoffuigmand her til oc then største part
 gaff seg til hannom / Doch morde de Førster
 bestille alle Land oc ther wri bestikke Re
 genter / Men Perdicas regerede meste par
 ten vnder Alexandri Broders naffn / Saale
 des tenckte hand thet gangste Ruge att
 bringe vnder seg / først med practicer oc
 hemmelig handel oc siden med macht / For
 di hand bad om Alexandri Søster Cleopa
 tra / oc fortrøste seg att beholle thet Ruge
 for hindes skyld. Nu regerede Antipater
 wdi Macedonia / hand bemerckte thene prac
 tica oc forhindrede thet echteskab / Derfor
 practiceret Perdicas oc gjorde all sin flud /
 att hand kunde gribe Antipatrem. Dette er
 in summa begyndelsen til all den krig som
 skede emellom the Førster Alexandri / Fordi
 att Perdicas haffde sine anhengere / ther off
 Antipater, ner forbunde seg emod hannom Antipater /
 Antigōs

Then we
 ntighed
 ebland the
 Førster eff
 ter Alexan
 dri død.

Arideus.

Perdicas.

Perdicae
 hemmelig
 fulg.

Cleopatra.

Antipater.

Then tredie Monarchi. 99

Antigonus oc Ptolomeus. Tha offuerfald
Perdiccas Ptolomeum wti Egypten oc bleff
ther strax i hiel stungen aff sit eget Frigs
folck. Dette vor hans rette løn / som han
nom burde / Fordi hand begynte det første
oprør ebland the første Alexandri.

Antigonus
Ptolomeus.

Nu vor det spil begynt / oc der vor in
gen frind mehr att forhobes / for wtan att
Perdice anhangere motte oc bliffue neder
lagde/dett syntes ocsaa icke mugeligt/ effter
Alexandri død/tha verden haffde icke nogit
vist hoffuit / att ther skulle bleffuit nogen
stadig frind. Derfor sueuede nu verden hind
oc dit/oc alle mand vor fortuifflet/oc mente
att ther skulle nu haffue bleffuit ett euigt
mord oc røfferij i alle Land / oc att ther
skulle nu aldrig mehr haffue besticket no
get rett Regimente/ Her wtass fand mand
sehe / att huor som Gud icke ville forordi
nere oc besticke Land oc Ruge / tha vore
thet icke mugeligt/ att nogit vist Regiment
te vore paa Jorden eller Kunde nogit sin
de bliffue / Men Gud haffde besluttet/at aff
thet Ruge Alexandri skulle der effter bliffue
fyre veldige Kongeruge som Daniel haffde
spodt/Derfore stöder den Bock wdi Daniele/
som bemercker Alexandrum saaledes bema
len/att thet ene hans horn fiøl aff / oc ther
wtass bleffue 4. horn / Dette vdlegger Pro
pheten selfuer / Att effter Alexandri Ruge
skulle ther bliffue 4. Kongeruge. Ocsaa maa
dette

Exempel
att han fik
sin rette
løn.

At mache
aff er Gud

aff Alex
andri Ruge
ge skulle
komme 4.
Ruge.

Then tredie Monarchi.

dette vere vnderligt / att Gud ville serdeles
vnde / att thesse 4. riige skulle komme the
Sørster besønderligen til honde / som vere i
flecht oc byrd med Philippo oc Alexandro/
Derfore vndte ocsaa Gud thennom thenne
ehre / men perdicæ vor the riige inthet ach-
tede / fordi hand lyde Alexandro inthedt til
i Kongelig etth. Saaledes gonger thet ofte
til i verden / att huo som vil selffuer vere her-
re oc atrox nogen besalning / vthan hand er
retteligen Fallet der til aff Gud / eller huo
som vil seg selffuer indsette / den vil Gud icke
haffue / ligeruist som wi maa sehe wti Absa-
lon oc andre flere / Ocsaa ere the Kongerige
saaledes skifte ebland the Sørster / ligeruist
som Alexander haffde tilforn selff besticket i
the store land / att thet skulle vere 4. øffuers-
te hoffsuigmend oc regenter.

Et i bords
ligt fall
horer Gud
til.

Seleucus bleff Koning wdi Syria.

Ptolemeus bleff Koning wdi Egypten.

Antigonus var Koning yderst wdi Asia.

Cassander bleff Koning i Macedonia oc
Grecia.

Cassander
tyrannis.

Desse Konger haffue giort store Friig
med huor anden / fordi att huer aff thennom
lagde seg effter att bliffue alene herre / oc be-
sønderligen i Macedonia haffuer thet verit
ett jama

Then tredie Monarchi. 100

ett jammerligt oc forskreckeligt mord. Cassander lod i hiel slaa Alexandri moder then lofflige Koninginde / hun haffuer hollet seg i hindes dødsstund saa erligen / att hun wforferet gick emod bødelen oc wtrachte hannom sinn halss / oc i dett fald tog hun sine kleder saa nøge vare med sine hender / att ingen kunde sehe noget aff hindes bare legomme wblueligen / Roxanen Alexandri hustru lod hand songe oc indsette i fengsel.

Alexandri moder gifte uer alle hoffuiffe quinde exo empel til att skule themoni.

Tenne wtroskab heffnede Gud / fordi effter Cassandri død / begynte hanss tuende søner Antipater oc Alexander store krig med huer anden om the riige Macedonia. Antipater gaff seg i forbund med Lysimacho som regerede thet land Hellespontum / hand gaff Antipatro sin dotter / Alexander søgte hielp hos Demetrio som vor Antigoni søn / oc the bleffue siden bode i hiel slagne huer aff sine medhielpere. Antipater aff Lysimacho sin egen suager / Alexander aff Demetrio / Men paa det siiste er Macedonia kommet til denne Demetrium Antigoni søn / fordi hand vor redelig oc løcksalig / Oc haffue the efftersølgende Konger wdi Macedonia theris begyndelse oc affkomme aff thenne Demetrio til den siiste / som bleff songen aff the Romiske / oc dett Kongerige tha saaledes fick ende.

Exempel att hand fick sin rettet lön.

Demetrius Koning i Macedo.

17

Jeg

Then tredie Monarchi.

Att wgs
deligt ves
sen oc sten
deligt hogs
steris til
Athen.

Jeg maa her fortelge en Kort Historia/
wtaff huilcken wi Kunde formercke/ huorles
des att alle gode seder ere platt forgongne
wdi Grecia/ saa vel som theris erlige Regi
mente/ strax effter att the saa skendligen for
derffuede thennom sielffue indbyrdes med
Friig oc opror/ oc gaffue thenom til fremmes
de herrer. Thene Demetrius huilcken ieg haff
uer nu thalet om/ haffuer mōgit verit til
Athen. / Der haffue de Atheniensers saa w
blueligen oc skendeligen hycklet med hānom/
att the haffue hannom tilbedet / oc Kallede
hannom theris Gud/ oc lode siunge hannom
til ehre i theris hōgtider / Alle andre Guder
soffue / Demetrius er alene then rette Gud/
hand vager for thennom alle. Thenne wgs
delige oc forskreckelige sang giffuer clarligen
til Kiende / att paa den tiid vor aldeles ingen
tucht eller blōysel mehr til Athen. Nu vil
ieg offuergiffue Macedonia oc aleniste op
regne the Konger wdi Syria oc Egypto/
fordi att thesse vore the mechtigeste riige eb
land the 4. Vcsaa haffue thesse tuende riige
mōgit hafft at giøre med the Jøder/ derfpre
thales oc om samme riige wdi Bibelen / oc
att wi Kunde retteligen forstaa Bibelen/
giørss behoff/ att vide huorledes att the
Konger haffue ther regeret effter huer an
den.

The Konger i Siria.

Seleus

Seleucus vor fød en første Seleucus.
 wdi Macedonia / oc haffde paa sin
 lend ett tegn som hand vor fødder
 med / ligeruist som ett ædere / oc det
 te tegen haffde ocsaa alle hans effterfømere.
 Thenne haffuer vndertinget Babylon med
 mægt / oc offueruandt the Konger i Asia
 Antigonus oc hans søn Demetrius. Antigonus
 gonus bleff i hiel stungen / men Demetrius
 døde i fængsel. Siden slog hand Lyssimachum Demetrius
 Effter thenne victoria wdi then 7. Monæt døde i fæng
 bleff Seleucus i hiel stungen / aff Ptolemeo sel.
 Cerauno / som vor Ptolemei Philadelphi Seleucus i
 broder. Dette ere forfæckelige exempla oc hiel stung
 historier / huorledes att mechtige Konger en.
 opstige oc nederfalle / wtaff huilket man Exempel
 skal tilbørligen lere att frøchte Gud. att frøchte
 Gud.

Antiochus Soter / Seleuci søn / haffuer Antiochus
 regeret effter sin fader wdi Syria. Soter.

Antiochus Theos / vor hans søn hād haff Antiochus
 de først Laodice / med hinde afflede hand Theos.
 tuende sønner / Seleucum Callinicum / oc Antiochus
 tiochū som kalledes Hierax / Siden gaff Pto Seleucus
 lemeus Philadelphus hannom sine dotter Antiochus
 Berenice / Men effter att denne Antiochus Hierax.
 vor død / begerede Laodice aff hinde søn
 att hand skulle indtage riget oc fonge hans
 steffmoder Bernice / Derfor belagde Seleucus
 leucus sin steffmoder / oc paa dett sieste gaff
 hinde

Then tredie Monarchi.

Berenice
i hiel sla
gen.

Ptholomeus
Euergeres.

De Galather
ere
komne aff
Tyskland.

hinde saa gode ord oc stor fortrøstning att
hende skulle inter skade / om hon ville giffue
seg / huilcket hon ocsaa gjorde / Siden lod
hand i hiel slaa thenne frome Koninginde
med forredert. Dette hassuer Daniel spodt
tilforn oc Klarligen sagt / att then Koning
inde aff Egypto skulle faare ilde wti Syria
oc att hendes wrett skulle der effter heffnes
aff then Koning Egyptiorum / Derfor er
Ptholomeus Euergeres som vor Berenice
broder / indragen til Syria strax effter att
thenne gerning vor giort oc hassuer fortaget
Seleucum oc indtaget mange Steder / oc er
atter hien faren til Egypten. Siden hass
uer Seleucus rustet seg der emod att vinde
dett Land igen oc begerede hielp aff sin bro
der Antiocho Hierar / hand vor mōgit vng /
oc hobedes doch formedelst dette spill att
bringe dett gangske Konge Riige vnder seg /
oc strax att Ptholomeus hassde giort friid
med Seleuco / begynte Hierar att offuerfals
le sin broder Seleucum oc hassde fremmede
Knechte med seg som vore de Galather / huil
cke den høffuitzmand brennus hassde tilforn
fōrdt aff Tysk land til Grecken oc vore tha
komne fram til Asiam effter de Kongers
bestelling som hiølle sodanne store Krig met
huoranden / desse Galather hassue de Konge
siden indgiffuit et Land i Asia / her vtass
komne de Galather til huilcke Sancte po
vel schriffuer / oc de hassue for vtan tuil verit
tyske

Then tredie Monarchi. 102

Tyske Soldt / fordi att de greiske haffue Faller
Tyske oc Gallos med ett naffn Celtas oc aff
det ord Celtas forhendt Galathas.

Med desse Galather sloug Antiochus sin
broder Seleucum / siden bleff hand selffuer
slagen aff then Koning i Asia oc de Konger
aff Syria forlorede mange Land. Saa att
Antiochus motte fly til Ptholomeo Euerge-
te / Men Ptholomeus anammede hannom i
saa mode / att hand lod beuare hannom paa
dett hand skulle ick rymme / da hand dette
formercke/ville hand giffuit seg der fra/ oc i
dett bleff hand i hiel stungen. Sodan ende
fick Antiochus Hierax/ Men Seleucus hans
broder fiold aff en hengst ved samme tiid oc
døde. Sodan yncelig ende oc wroligt regi-
mente haffue desse tuende brøder hafft /
fordi att de gjorde mange onde gerninger.

Antiochus magnus haffuer offuerfallet
then Koning Egypti Ptolomeum Polipator
oc bleff til rygge slagen/ Siden drog hand
anden tiid ind til Egypten / ther effter att
Polipator vor død/ Men the Romiske toge
seg then unge Koning aff Egypten Epi-
phanes i forsuar / Fordi att hans fader
Ptolomeus befalde hannom the Romere den
tiid han døde. Her wtass begynte seg the
store krig huilcke the Rommere haffue gjort
med Antiocho i mange aar / Derfor gaff
Hannibal seg til Antiocho oc bleff een tiids
long hans Hoffuizmand/emod the Romere

ste/ oc

Exempel
til att
fröchte
Gud oc
om reit
hessn.

Antiochus
magnus.
Ptholom.
Polipator.

Orsagen
til det för-
ste Roms-
ske krig
emod An-
tiochum.
Hannibal.

Then tredie Monarchi.

For fore
att Antiochus bleff
i hiel slaagen.

ste/ oc mange Land flere wdi Grecia gaffue seg ocsaa til Antiochum / Men hand bleff saa offte offueruunden att hand vor paa det siiste tvinget til att gøre frind med the Romiske / Tha vndte de Romiske hannom aleniste then part aff sit Rige/ saa mögit som ther vor ligendes paa then anden siide thet Bierg Taurum/ oc her for vthan motte han sende syne too Sønner Demetrium oc Antiochum Epiphanem til Rom til Gissel for seg/ att han skulle icke sette seg op emod dennom. Paa det siiste plundrede Antiochus thet riige Tempel Beli wti Syria/ Tha offuerfölle hannum the Lands Indbyggere oc slouge hannum i hiel oc alle hans medfölgere. Sadan ende fick Antiochus Magnus.

Scopa.

Hierusalem haffuer hafft passelig frind fraa Alexandro oc til denne tiid Antiochi Magni / Men paa saadane tiid att thesse Friig vore begynte emellom thesse tuende Konger aff Egypten oc Syria / Fordi att the Jøder haffue leget saa mit emellom then nom/ vore the sare trengde oc offuerfaldne aff begge parter/ Oc endoch att Jerusalem haffde ind til denne tiid hollet seg mere til de Konger aff Egypten / Doch vore the Jøder icke vnderdane til de Konger Egypti eller Syria. Men siden att Ptolomæus Epiphanes haffde vdsendt en Hoffnigmand Scopam emod Antiochum Magnus oc

Then tredie Monarchi. 103

num oc hand indtog nogre Steder wdi Syria/oc der til med et stycke aff thet Jødiske land / huilcken Kønigmand Antiochus sloug i hiel hof Jordan/ oc ford strax til Jerusalem/ Tha anammede the Jøder Antiochum ydmygelige an / oc giorde en forbund med hannom/ Derföre hieft Antiochus seg frid sommelig emod thennom oc skoned the nom mōgit/ oc forskaffede thennom een lande hieft till att bygge oc forbedre theris Stadt med Jerusalem/ Saaledes haffue the verit i stor fare paa saadane tid ebland thesse frīg formedelst ondt naboskab/ doch er dett att ligenel naadeligen til gonget med thennom vnder thenne Antiocho Magno.

Antiochus Magnus lod tre Sønner effter seg/ Seleucum som kalledes Philopator/ Antiochum Epiphanem oc Demetrium. Seleucus regerede en sōge tid effter hans faders dōd/ the andre tuende Brødre vore Gissel til Rom. Tha nu Antiochus Epiphanes fornam sin faders dōd/ rymde hand aff Rom oc kom til Syria oc bleff Koning / fordi att Seleucus vor wdugelig til att regere / ocsaa lessde hand icke lenge effter hans fader.

Thenne Antiochus Epiphanes haffuer verit en mechte Selle/ en listig oc trelst menneske / oc haffuer lerdt hof the Romere att skicke seg i Verden snelleligen/hof vise mēd oc flogē / vor hand viff oc flog/hof galne menneske

Seleucus
Philopator.

Antiochus
Epiphanes
een besla-
gen Aland

Then tredie Monarchi.

menneſke oc wforſtondige / lod hand ſeg in
thet vere viſere end the vore / oc kunde giſſe
re altt hues thennom behagede / oc the
haſſde luſt til / han drog allmugen till ſeg
med ſin beſtickelighed / Naar hand gjorde
pancket / lod hand vdfaste ſtore ſumma pen
ninge / Wtaff dette wſindige veſen / haſſuer
mand kallet hannom Epimanes for Epi
phanes. Epimanes bemercker wſinnig / Epi
phanes bemercker Edel.

Proton
us Philo
metor.

Jaſon er
wrettelt
gen Rømen
til ſit Pre
ſtedomme.

Antiochus begynte ſit Regimente i det
137. aar eſſter Alexandri død / oc ther hand
haſſde indtaget ſit Arffuerige / er hand ſa
ren til Egypten / Fordi att Ptolomeus Epi
phanes vor oc død paa den tiid / hand haſſ
de Antiochi Epiphantis ſøſter Cleopatram /
Derfore tog Antiochus Epiphanes ſeg det
Ruge till / att ville vere tutor wti Egypten /
oc forſuare then ynge Koning Ptolome
ſøn / ſom hed Philometor / oc lod ſeg tyckeli
geruist ſom hand mente dette ſore kierligen
med ſin Søſter ſøn / oc lod ſeg hylde paa
hanſſ vegne til Memphis oc i the andre vel
dige Steder / oc tenckte ſaaledes med tiiden
vnder ſaadant ſken att bringe Egypten vnder
der ſeg / Ther hand haſſde det beſtellet / drog
hand atter til bage igen / oc kom til Hieru
ſalem Ligeruist ſom Jaſon haſſde bedet
hannom / Fordi Jaſon achtede tha med An
tiochi hielp att bliſſue then offuerſte Preſt til
Hieruſalem / Altt ſaaledes er dette tilgonget
paa den

Then tredie Monarchi. 104

paa den tiid haff the Jøder/ att the veldi-
geste haffue kommet thet høge Presterdøm-
me vnder thennom met practicer oc sponder-
lig anslag/ oc derfore gjorde de forbund med
fremmede Konger/ oc ihuel slouge the rette
successores / Derfore gaff ocsaa Gud then-
nom theris straff/ oc det solck bleff suorligen
plagt herfor. Dette vor then første tog som
Antiochus gjorde til Hierusalem/ oc der ind-
sette hand en høg prest emod theris eygen
stick offuer sin befalning / oc plundrede der
tempel oc lod sla mange i hiel. Dette skede
i det 6. aar effter att Antiochus begynte att
regere/ oc effter Alexandri død 143. aar.

Isnorforé
at Juda
bleff so
ynckelige
straffets

Siden om 2. aar ther effter / det er i
145. aar effter Alexandro / for Antiochus
atter til Egypten/ fordi att then vnge Ro-
ning haffde da indtaget the Steder igen/ oc
haffde begeret hielp aff the Romiske/ Oc nu
den tiid att Antiochus vor saledes indfaren
til Egypten med macht/ Tha kom then Ro-
miske Legat/ som hed Popilius/ hand sagde
til Antiocho paa the Romiskers vegne/ att
hand skulle vige aff Egypten / oc icke an-
fichte den vnge Koning Philometor/ fordi
att the Romere ville hannom handthaffue
oc forsuare haff sit Kongerige.

Popilius
then Ro-
miske Leg-
gar.

Antiochus gaff suar/ att hand ville be-
tæncke seg / Popilius ville icke giffue hannom
nogen dilatio / men skreff en kress med sin
staf

Then tredie Monarchi.

Exempel
om the Ro-
mers sirög-
hed oc als
ware,

Antiochi
tyranni
mod Iude-
rusalem.

Staff omkring Antiocho oc sagde / att Fort
for end hand gick offuer then kreiss / skulle
hand giffue swar / om hand ville vige aff E-
gypten eller ey. Ther Antiochus sahe thenne
hans alvarlighed / bleff hand forstreckt /
fordi hand kiende vel then Romiske macht /
oc sagde / att hand ville vige. Saaledes drog
Antiochus anden tud aff Egypten med
flamme / oc denne forsindeelse gjorde han
nom vee / der fore drog hand ater til Hierusa-
lem i stor hastighed oc vrede / oc dette vor
then anden reyse som hand gjorde til Hieru-
salem / fordi hand vor tuende gonge der / oc
hassuer nu der beuist sitt tyranni mögit
forstreckeligere end til forn / oc befalet att
the Jøder skulle annamme hedniske affguds-
derij oc lod forbrende Bibelen / oc hassuer be-
sticket en veldig hob offuergiffne skalcke att
skulle bliffue i Jerusalem til besetningh / the
hassue grummeligen martiriseret the Jø-
der som icke ville falle fra troen / oc der til
hassue the forsuorne oc affsanle Jøder mö-
git til hulpet / de hassue ocsaa bestemmet
Guds hus / det tempel til Hierusalem / oc
ther indsett en hednisk Affgud / In summa
de ville paa den tid all Guds lerdom oc bud-
ord aldeles ødelagt oc fortilget / oc der waff
giort ett hednisk vesen. Dette begynte An-
tiochus aff høg oc stor klogskab / som han
num tychtes / fordi hand sahe att the Jøder
sette seg offte emod the hedniske Konger /
formedelst

Then tredie Monarchi. 105

formedelst theres sønderlig Religion skyld /
Derfore ville hand icke lide sodan religionss
wenighedt. Saledes spiller menniskers tan- Exempel
cke ebland de ting oc i de sager som ere Gud att mennis
anpreedes / Saa att mange fordriste seg off- skernes vis
te att besckicke Religion effter deris eget ty hed hand
cke. Herfore hassuer Daniel wti lüge mode ler offte es
bemalet oc effter lignet Antichristum ved mod Gud.
thenne Antiocho / oc gissult til Kiende / Att Antiochus
der skulle komme ett Rüge / wti huilcket de betyder An
Christne skulle bliffue forfulde / oc Guds ord tichristum.
pdelagt oc fortilget / oc att der skulle bliffue
een anden Religion besckicket vnder et kenn /
emod Guds ord / att bekomme soledes stor
macht oc rigdomme her med / Ligeruist som
Mahomet hassuer først anrichtet een falsk
Religion / oc vnder sodan falske religionss
ken / ett nytt Rüge / fordi att samme falske
Religion synes for menniskernes fornufft
att vere mögit skøn / oc hassuer doch alle hø-
ge Artickel bort taget fraa vor Christelige
tro / oc aleniste behollet den lerdøm om gode
seder / dette forblinder menniskernes for-
nufft / Derfore hassue de lettelligen anammet
sodan lerdøm i deris versselige hierte / yder
mere end troen .

Suorledes att Antiochus hassuer ty-
rannizeret / dett finder mand beschriffuit i
den bog Machabeorum / oc Daniel siger att
sodan straff skulle komme for synden skyld
som dett Jødiske folck brugede. Men attli-
ge vel

Then tredie Monarchi.

Judae
Machobes
Mandem.

ligeuel att Gud straffede / tha lod hand se
solck icke aldelis forgonge / Men opuedte
Judam Machabeum / hand forsamlede ett
föge tall solck til höbe / oc offuerföld An
tiochi höffuigmend oc sloug thennom for
medelst Guds hielp / oc fick Tempelett ind
igen i det 3. aar effter att Antiochus haffde
ther indsett een hednisk Afgud.

Daniel haffuer beslutet oc beneffnt
denne tid paa huilcken the Jøder skulle saas
ledes forfølges / wti 2300. dage / det er / 6.
aar / 6. moneder oc nogre dage / Fordi att
then forfølgelse varede saalenge / fraa det
4. aar Antiochi oc til det 8. aar oc nogre
moneder / ocsaa haffuer Daniel beregnet
denne tid / att den Afgude skulle staa i Tem
pelet 1290. dage / det er / 3. aar 6. moneder /
oc saaledes haffue de Jøder fongit det Tem
pel igen wdi det 148. aar effter Alexandri
død / det er /

348. aar ther effter att Juda bleff giff
uen løff aff Babylon / Oc vor det

152. aar for Christis fødsel.

Antiochi
straff for
hans wgo
belighed.

Oc haffuer Antiochus fortientt med
thene Guds bespottelse / at icke aleniste hans
slecht er all vdrøtt oc fortilget / Men ocsaa
att thet Kongerige Syria haffuer strax ther
effter fongit ende / Fordi att strax effter
thenne Antiocho / haffue ther allstege too el
ler tre første slagets om Syria / Oc mand
maa her

Then tredie Monarchi. 106

maa her sehe / huorledis att thet pleyger att
gonge til / Naar ett Kongerlige vil vndergon
ge / ligeruist som wi nu sehe i Vngern.

Antiochus Epiphanes døde paa den Antiochus
fardt / tha han ville atter til de Jøder oc død.
heffne sin Skade. Effter hans død rømbde
Demetrius hans Broder fraa Rom oc anam
mede thet Rige / oc i hiel sloug the unge søn
Antiochum som Falledes Eupator oc vor
Antiochi Epiphanis søn.

Alexander som vor en Høffuizmand Antiochus
begynte ett oprør / emod thenne Demetrio Eupator.
um oc sloug hannom i hiel.

Demetrius lod tuende Sønner effter
seg / Demetrium oc Antiochum Sedeten /
Thenne Demetrius sloug Alexandrū. Siden
begynte een anden ett oprør / som hedt Try- Demetrius
pho emod Demetrium oc fortagede hans
nom / Men Demetrius kom siden igen till
sit Rige / oc bleff paa det siiste i hiel stung-
gen. Antiochus Sedetes bleff oc slagen for Sedetes.
parthen.

Thenne Demetrius haffde een søn An-
tiochum Gryphum. Antiochus Sedetis
haffde een søn Antiochum Cyricenum / Desse
tuende hiølle ocsaa krig med huor anden
om Syria / oc ere bode i hiel stungne / Siden
haffue begges theris Sønner ocsaa førde
krig med huor anden om Syria / oc huer an-
den saledes forderffuet / til saa lenge att Sy-
ria motte søge frembde Herrer / oc gaff seg
O ij vnder

Then tredie Monarchi.

Triganes vnder Triganem som vor Koning wti A-
bleff frae menia / Saaledes er Syria bort kommen
geu aff fraa then Slecht Seleuci / Oc Triganes bleff
Pompeio / siiden slagen aff Pompeio / Her med kom
Oc Syria siiden slagen aff Pompeio / Her med kom
kom vnder Syria vnder the Romiske. Dett er nock sagt
the Ro- om thet Kongerige Syria.
mer.

De Konger wdi Egypto effter Alexandro.

Ptolemeus som vor Lagi
Søn / Om denne Ptolemeo skriffuer
Pausanias / att hand vor een bastart
Philippi / som vor Alexandri Saa-
der.

Prolemens 2. Ptolemeus Philadelphus loffues hogt /
vor frid- fordi han haffuer hollet wdi Egypten / oc
sommelsch anrichtet alle Konster oc got Regimente /
oc haffde Saa att wiise oc lerde Mend ere farne till
Bogelige hannom aff alle Land / oc hand haffuer then
Konster nom alle naadeligen vnderhollet / Ocsaa
Pier. haffde hand ther anrichtet een stor oc heers-
lig Bibliotheca / att hindes lige vor icke paa
Bibliotheca Jorden / Derfore var hand oc mōgit bes-
ca Ptole- kandt hōst the Jøder / Fordi att den tiid
met. hand haffde seg bespurdt om alle Solders
afkomme oc begyndelse / oc Religion oc Kon-
ster / formerckte han att the Jøder vor thet
slste folck / oc haffde wiise Historier fra Ver-
dens

Then tredie Monarchi. 107

dens begyndelse. Derfor begerede hand/att
mand skulle beskrifte hannom 72. vñise Mend
aff Jerusalem som kunde vðlegge hannom
Bibelen oc beskriffue hinde paa hans tungen
mal. Saaledes er Bibelen første gong vð
sett aff thet Hebreiske mael / oc er kommen
til fremmet tungemal. Oc thet er icke tuil
att Ptolomeus er io her wtaff kommen till
den rette troo oc Guds bekendelse.

Bibelen er
vðset paa
fremmet
tungemal.

3. Ptolomeus Euergetes offuerfald Sy^{riam} / oc heffnde saaledes sin søsters død Be^{renices}.

Ptolomeus
Euergetes.

4. Ptolomeus Philopator offueruandt Antiochum Magnum / thet effter bleff han
wstadiq oc vild / oc begynte att haffue een
pige saa fier / at han lod slaa sin egen drot
ning i hiel for hinders skyld.

Ptolomeus
Philopator

5. Ptolomeus Epiphanes / thenne offuer
fald Antiochus Magnus / men siiden gaff
Antiochus hannom sin Dotter.

Ptolomeus
Epiphanes

6. Ptolomeus Philometor / thenne off
uerfald hans Moder broder Antiochus Epi
phanes / Men the Romere toge seg thenne
Ptolomeum i forsuar oc befalde Antiocho
att fare wtaff Egypten / som tilforn er sagt.

Ptolomeus
Philometor.

7. Ptolomeus Euergetes indsette den
foriagede Demetrium i sit Røige igen.

Ptolomeus
Euergetes.

8. Ptolomeus Physco vor ett slem men
niske / oc een skendelig wnaturalig bestia / hand
tog sin slem bestia

Ptolomeus
Physco een
slem bestia

Then tredie Monarchi.

Hunde
lessnet.

tog sin egen Søster oc aff lede børn med
hinde / Siden sloug hand sit eget børn i
hiel/oc gaff modern dett att ede/ oc bleff paa
det siiste foriaget aff sit Ruge / oc desse effter
følgende Konger haffue ocsaa verit sodanne
stemme oc offuergiffne menniske med hunde
lessnet oc forgruelige tyrannq.

9 Ptholemeus Alexander.

10 Ptholemeus Latyrus.

11 Ptholemeus Auletes/huildeken Gas
binus haffuer atter indsett.

Ptho. Dio 12 Ptholemeus Dionisius / huildeken
nissus den der lod i hiel sla Pompeium / oc bleff siden
siiste Ro. Julio ocsaa wtro / Derforre tog Julius dett
ning Egy. Ruge fra hannom oc gaff dett hanss søster
ptiorum. Cleopatra / hun stact seg self i hiel / den tiid
Cleopatra. Augustus haffde offueruundet Antonium/
huildeken hun foruente de / Siden haffue de
Romiske indtaget Egypten / oc saaledes er
den edel slecht Ptholomei aldeles forgongen.

Om de Jøder.

Eg haffuer tilforn sagt/att
den slecht Daud er endoch bliffuen i
regimentet/ Siden att de Jøder ere
eigen Komne fraa Babylon / Men de
haffue icke sørdet det Kongelige waffn / men
aleniste

Then tredie Monarchi. 108

aleniste veret Sørster/ oc haffue regeret ind
til denn tiid Antiochi Epiphanis/ oc taler Lu
cas om thennom wti den genealogia Christi.

Zorobabel regerede	58 aar.
Resa Mifeolam	66
Johanna Ben Resa.	55
Judas primus Hircanus	14 aar til
den tiid Alexandri.	

Efter Alexander.

Joseph primus	7
Abner Sime	11
Eli Matathia	12
Isier Maath	9
Nagid Artaxat	10
Sagai Eli	
Waslot Naum	
Amos Sirah	14
Matathia Siloa	18

Joseph Junior 50. aar / thenne haff
uer verit i stort vensteb med Pthleomeo E
uergete/ oc heder Arses hof Eusebio.

Janna secundus Hircanus 16. aar /
hand haffuer førdt store krig emod de Ara Janna.
bes oc ofte vundet seier/ Men Antiochus E
piphanes haffuer belagt hannom wti et slot/
oc tha hand sahe att hand kunde icke lenger
behielp seg / ville hand icke giffue seg / men
O uig haffuer

Then tredie Monarchi.

Then fiste
aff den
flecht Da-
uid.

haffuer doch mandeligen vertet seg i en stor
rum / til so lunge att hand er omkommen /
Thenne vor den fiste regent aff den stamme
oc flecht David.

Machabet.

Der effter haffue de Machabet regeret
oc vore aff den presterlige flecht / Men effter
thennom er dett Jødiske Rige Kommet til
Herodes flecht oc aføde / de vore hedninger
men haffde anammet omkerelsen. Oc dette
haffde Gud tilforn obenbaret oc forkyndet /
Att den flecht David skulle bliffue vdsdudt
fraa regimentet / emod den tiid som Christus
skulle komme. Doch haffuer samme regimens
te icke lunge verit borte fraa Davids flecht oc
aføde / wtan ved 160. aar / ind til den tiid som
Christus er fødder paa / oc dette vor end da
i mande mynde / huilcken flecht det haffde re-
geret. Saaledes opregner Lucas de regen-
ter oc Førster offuer Juda ind til denne fiste
Janna Hircanum / oc siden setter hand de
andre ocsaa aff Davids flecht / som icke haff-
ue regeret / ind til Christum. Derfor vil ieg
forteligen her betegne de effter følgende
Machabeos oc Herodis flechte.

Emod
Christi fød-
sel skulle
Davids
flecht vds-
dudtes
fra regis-
mentet.

Then flecht Macha- beorum.

Matao

Matthias haffuer forma-
 net sine Sønner att de skulle sette
 thennom op emod Antiocho oc gø-
 re hannom modstand/de haffue re-
 geret effter huer anden / ligeruist som Sør-
 ster.

Matath.

Judas Machabeus den Sørste / hand
 haffuer i hiel slaget Antiochi Epiphanis
 Hoffuigmend som vore sette i Jerusalem oc
 fick dett Tempel ind igen vti dett 3. aar oc
 gjorde stor mandom oc seier. Men strax eff-
 ter att hand gjorde forbund med de Romes
 re/bleff hand slagen oc er omkommen / fordi
 att Gud vil icke att mand skal fortrøste seg
 paa nogen menniskes hielp / men til Gud al-
 lene skal all vor fortrøstning vere / hand re-
 gerde i 5. aar.

Judas

Machab.

Tempel

att mand

skal icke for

lade seg til

menisken.

Jonathas regerede 19. aar / oc gaff
 seg ind til Alexandrum som haffde da veldet
 seg til Koning i Syria. Siden bleff hand
 med forredert i hiel slagen aff Triphone /
 hand haffuer forladet seg til oprøriske oc off-
 uergiffne Menniske / Derfor er dett ocsaa
 gonget hannom ilde oc hand fick en yndelig
 affgong.

Jonathas

Simon regerede 5. aar / hand sloug
 Antiochum Gryphum / oc bleff siden i hiel
 stungen med forredert aff sin Dotters mand.

Simon.

Simon haffde een Søn / hand hedde
 Johannes Hircanus oc regerede 26. aar/vti
 hans

Johannes

Hircanus.

O v

Then tredie Monarchi.

hans tid haffuer Antiochus Gryphus be-
lagt Jerusalem / Men hand tog guld oc pe-
ninge / oc drog der fraa / Siden sick Hircan-
us Samariam.

The Konger aff then flecht Machabeo- rum.

Aristob.

Aristobulus Hircani søn re-
gerede 1. aar / oc lod Erøne seg til Ro-
ning / oc vor den Første Konging til
Jerusalem effter att de Jøder ere
komne fraa Babylon / thenne haffuer i hiel
slaget sin broder Antigonus / Derfor att
hand befrøchtede seg / att hand skulle staa
effter Røget.

Alexander.

Alexander den yngste søn Hircani re-
gerede 27. aar / effter hannom regerede Alex-
andra hans hustru i 9. aar.

Antipater
princeps
Idumee.
Aretas rex
Arabie.

Alexander lod tuende sønner effter seg
Hircanum oc Aristobulum / Men endoch att
Hircanus vor den elste søn / da giorde doch
Aristobulus seg self til Konging oc foriagede
sin Broder Hircanum. Men Antipater en
Første aff Idumee som vor Herodis fader
oc Aretas Konging wt Arabia / giorde Hircan-
us hielp emod Aristobulum. Alt soledes er
dett nu i lige mode saa wgudeligt til gonget
ebland

Then tredie Monarchi. 110

ebland de Førster i Judea/ligeruist som i de
andre Hedniske Kongertige / Derefter haff- **Pompeius**
uer Pompeius indtaget Jerusalem oc gjorde
Hircanum til den offuerste Prest/ oc songede
Aristobulum med sine tuende sønner Alexan-
dro oc Antigono/ oc førde thennom fengsle-
de til Rom.

Men Alexander er kommen der fraa paa
vegen/oc bleff atter veldig wti Judea / thaa
haffuer Gabinus den Romiske Høffuigsmåd **Gabinus.**
slaget hannom i Syria / oc der efter bleff
håd halff huggen aff Scipione til Antiochia.

Antigonus bleff giffuen ledig oc løff til **Antigonus**
Rom aff Julio / Men Antonius lod siden
lenge der efter sla hannom i hiel til Antio-
chia/i dett 3. aar/effter at Herodes vor bleff-
uen Koning i Judea / oc vor da Hircanus
den offuerste Prest / oc hanss tiid vor 34 aar /
siden bleff hand i hiel slagen aff Herode.
Dette maa vere een yndelig ting att sehe oc
lese i alle Historier/Att mange løfflige oc er-
lige slechter/ icke aleniste forgonge oc ødeleg-
ges i verden / Men oc saa att de hellige oc
fromme Førsters afføde oc efter komme
saa plat gonge aff arten oc falle i de alsom-
største oc skendeligeste laster.

**Naar de Phariseer oc an-
dre secter ere først opkomne eb-
land de Jæder.**

Ther

Then tredie Monarchi.

Der effter at bode dett Før
stedømme oc prestedomme bliffue
forstørrede haff de Jøder / formes
delst den Krig oc tyranni som Antiochus
brugede / Ocsaa der effter / Att de Mas
chabei gaffue seg til de Hedniske Konger
huilcke da indsette oc affsette Sørster oc pres
ster til Jerusalem de som fuldlidet achtede
den sande Religion. Tha haffuer seg der bes
gynst stor wenighed / Saa att mange secte oc
attskillige parti / ere opkomne i den Jødiske
religion / fordi att dett Land icke anderledes
til gonge / Huor som icke er nogit vijs hoffsuit
wti religionen / eller ocsaa naar de offuerste
forstondere ere forsømmelige / oc inthet achte
religionenss beste / Men søge alemiste verselig
er udtreligt macht oc velde oc deris eget nøtte ligeruist
som hedninger.

Pharisei. Alt saaledes vore der opkomne tren
de slaug oc parti ebland de Jøder / de Første
Kalledes pharisei / dett er / de fraa Skilde / vtass
dett ord Phares. Desse vore de lerdiste oc
hiølle nogre menniskerss lerdomme / yther
mere end Moise loug / formedelst huilcket de
vore fraa Skilde andre mennisker. Ellers
haffde de endoch en bedre oc sandere lerdom /
end de andre. Fordi att de haffue lerdet / Att
effter dette liff / er ett euigt liff / oc att Gud
skal straffe synden effter dette leffnet / Item /
att Christus skulle komme en sand Messias /
att

Then tredie Monarchi. 111

att dømme syndere oc frelse de retferdige /
Desse ere ocsaa fram dragne til regimentet
oc ere bleffne veldige ythermere end de an-
dre secret / In Summa/dett vor de lerdeste/
som hassue allermost regeret.

Saducei vore the andre oc hassue førde Saducei.
ett sar pralende naffn / doch wtlibørligen/
fordi att Zadick bemercker retferdig / Saa
ducei Justi/the retferdige/Saaledes gonget
dett til i verden / Thesse vore the argeste
skalcke/attligeuel hassue the førde sodanne
herlige naffn oc skulde saaledes deris wgu
delighedt vnder denne deilige naffn / The
hassue lerd att der er inthett luff effter døm-
den/oc at Gud hassuer giffuit de budort/ att
mand skal her i verden leffue ehrliche oc rolig-
gen/ oc att Gud vil aleniste beløne saadant
her i dette luff / The hassue aldeles vdlage
schriften effter menneskelig fornufft oc de-
ris eget tycke/oc vore rette Epicurei / The
ere ocsaa bleffne veldige / oc hassue hardt
stonder emod de Phariseer / Oc sandeligen
dette maa vere en sore forskreckelig ting att
høre/ Huorledes att mand hassuet da hollet
oc fordristet seg til att lere obenbarligen so-
dan hednisk lerdome ebland Guds sold / Att
der vore inthett andett luff til effter dette
leffnet oc døden.

Essei vor dett tredie parti / oc hassue Esai.
sehet oc formerck huorledes att de Phari- Bemerk
sei oc Saducei ta fast besømmede seg aff de de Anabap-
tis tiser.

Then tredie Monarchi.

ris fromhede oc gudelighedt/ formedelst the
herlige naffn / oc gjorde doch inther ther
effter med gerningerne / Derforre haffue
desse aluarligen taget seg dette fore oc be-
gynte att lessue strengeligen / oc kallede seg
Essæi/ det er Operarij/ aff thet ord Aissa/det
er/att giøre. Ligeruist som the Anabaptiste
nu skeloe oc fortale the andre tuende par-
tij oc achte dennom att vere helligere/ Sam-
meledes haffue ocsaa the Essæi fordt luge
saadant ett lessnet / som the Anabaptistæ /
oc icke haffue theris eigne Hustruert/ men vil-
le haffue alle ting almindeligen/ oc vor thet
ett grofft Monckertij oc Høfclertij / haffuer
ocsaa icke lunge varer/ wti luge mode att skil-
ler seg nu then hellige Kircke wdi trende
partij / fordi att then andre Christi tilkom-
melse oc Verdens ende er icke langt her fraa/
The Anabaptistæ ere Essæi/ ebland the an-
dre tuende parter / ere somme aff thennom
Pharisei / oc een part Saducei. Fordi att
hues tilforn skedt er i thet Jødedømme /
thet er visseligen een figur til Christenhe-
den / att det skall oc saaledes her till gonge-
emod enden/ ac haffue thesse trende Secter
begynt seg først hoss the Jøder vnder Jos-
hanne Hircano som vor Simonis søn/ for
Christi fødse 125. aar.

Kirckens
standr nu i
denne tiid.

Then Slecht Herodis.

Den tiid

Then tredie Monarchi. 112

DEn tiid Julius Cesar førde een stor forferdelig krig wti Egypten / tha hiølt trolige med hannom den fyste wdaff Idumea Antipater / derfore gjorde Cesar thenne Antipater siden til Hoffuigman offuer Judea. am / Saaledes hassue nu the Jøder songet fremmede Herrer / Men de sette seg oc frilighen ther emod / oc ville ickc hassue thenne Idumeer / paa dett siste bleff hand forgiffuen aff en Jøde som hed Malchus oc døde.

Herodes heffnde sin Faders Antipatri død / oc foruerffuede det hoff Augusto oc Antonio Olympiade 182. det er effter Alexandri begyndelse 292. aar / Att hand skulle vere oc bliffue then Jødiske Koning / saaledes hassde nu Juda fremmet Koning aff Idumea / oc Herodes vandt then Stadt Hierusalem effter long beleggelse oc vdstorte mægit blod / for end hand kunde tuinge the Jøder til vnderdanighedt / Christus er fødte wti thenne Herodis tiid i det 30. aar. Dette er in summa then største foruandling som hassuer seg begiffuit wti thet Jødiske land fraa thenne Monarchie tiid / oc til den siiste Monarchie oc til Christi fødsel.

Men endoch att the efftersølgende Konger aff Herodis Slecht / hassue regeret offuer the Jøder effter Christi fødsel vil ieg doch sette thennom her til hobe / paa det att

huor

Then tredie Monarchi.

huer leser maa dess letteligere mercke then
nom/ huorledes att then ene er kommen aff
then anden / oc huorledis att the haffue sin
den regeret effter huer anden / ind til den
tid att Hierusalem bleff forstøret / Endoch
att ieg er icke end nu kommen saa langt i
the Historier/ effter som the ere skede/ For
di att ieg haffuer icke end nu opregnet then
Romiske handel som haffuer seg begiffut
vnder thenne Greiske Monarchijs Regi
mente.

Herodes
Ascalonita

Herodes then første huilcken mand
neffuer aff Ascalon/ haffde mange sønner /
tre lod hand self i hiel slaa / Alexandrum/
Aristobulum oc Antipatrum/ fordi att the
haffde conspireret emod Saderen. Men eff
ter hannom leffde Archelaus/ Herodes som
kalledes Antipas oc Philippus / Ebland
thesse bleff thet Ruge skufft oc parteret.

Archelaus

Archelaus vor aff Herode vdualt til
Koning i hans Testamente / Men Augus
tus ville icke stadfeste hannom for een Ko
ning / Men gjorde hannom til een Første /
med forrøstning / Att huor som hand hie
seg vel/ tha ville hand gjøre hannom til Ko
ning/ Saaledes regerede hand i 9. aar / oc
brugede mæge Tyranni/ hand indsette oc af
sette høge Prester / oc tog Alexandri sin
Broders Hustru til echte. Paa dett siste
bleff hand forflaget hof Augusto / derfore
affsette Augustus Archelaum oc sende han
nom til

Then tredie Monarchi. 113

nom til en straff ind i Galliam / oc Skulle der
bliffue all sinn luffs tid i elendighed / oc de
Romerke Høffuigmend hassue siden rege- Cyrenius
oc Pilatus
ret den part aff Judea først Cyrenius oc der
nest Pilatus.

Herodes med dett til naffn Antipas Herodes
Antipas
tog hans
Broders
hustru.
Archelai broder vor beskicket aff sinn Sader
Herode til en første wti Galilea / hād hassuer
sinn Broder Philppo fraa taget hans hus
stru men hand leffde / oc dette er saaledes til
gongit / Herodes Skulle faare til Rom / oc i
thenne fardt / geste hand ind til sin Broder
Philppo / som bode da yderst wti Idumea oc
hassde der ett liden Land / paa den tid kom
Herodes i Kundskab med Herodiade som vor
Aristobuli Dotter oc Herodis Agryppe Sø-
ster / hand oplagde saadant radt med hinde /
att naar hand kom til bage igen / da ville
hand tage hinde med seg / huilket alt saa ske-
de / Thenne missgerning straffede Johannes
Baptista / oc bleff der føre halshuggen / De lod
halshug-
ge Johans
nem Bap-
tistam.
Men Herodes fick ocsaa paa dett siste sinn
straff / Caius Caligula sende hannom til Leo-
on wti Gallia / der vor hand i elendighed med
den horkonne Herodias / Fordi att samme
Herodias den slemme bestia til eggede He-
rodes att faare til Rom / oc bede om dett
Kongerige oc da foruerffuede Herodes intet
mehr / end att hand forlor dett Land Ga-
lileam / som hand hassde tilforn / Thenne He-
rodes hassde da regeret i Galileaa 24. aar.

p Herodes

Then tredie Monarchi.

Herodes
Agrippa.

Herodes Agrippa vor Aristobuli Søn /
om huilcken ieg haffuer tilforn om thalet /
Att Aristobulus vor Herodes elste Søn / oc
bleff i hiel slagen aff sin Fader / Denne He-
rodes Agrippa haffuer med dett første liget
fongē til Rom vnder Tyberio / Siden er hand
kommen til stor naade hos Cario Caligula /
hand gaff hannom først sin Broderss phi-
lippi Land oc dett Kongelige naffn / siden
fick hand Herodis Antipe land / Claudius
gaff hannom Samariam oc Judeam. Saa-
ledes er atter dett Kongerige Judea til sam-
menff kommet vnder een Herre. Thenne He-
rodes haffuer ladet i hiel slaget den Apostel
Jacobum / huilcken mand kaller den elste / li-
geruist som der stonder Act. 12. hand haffuer
regeret 7. aar.

Jacobus
Apostolus.

Agrippa.

Agrippa som vor denne Herodis Agrip-
pe søn vor saare vnger / den tid hanff Fader
døde / Derforre haffue de Romiske Hoffuige
mend atter regeret offuer Judea. Men sin-
den haffuer Claudius indgiffuit thenne A-
grippe ett søge Land i Syria / huilcket mand
kallede dett Kongerige Chalcis / Ietm dett
land philippi hos Idumea. Nero gaff han-
nom ocsaa nogre steder aff Judea / wti den-
ne Agrippe tid bleff Jerusalem forstørret /
oc om hannom stonder schriffuit Act. 21.
hand haffuer regeret 27. aar / Philo schriff-
uer / att denne Agrippa lod een Søn effter
seg / huilcken der effter haffuer regeret
liige

Chalcicum
regnum.

Jerusalem
forstørret.

Then tredie Monarchi. 114

Itte med en anden / som kaldedes Ben Cos
ban oc hand gaff seg wd for den Jødiske Ko
ning / oc begynte store alarom oc oprør wti Ben Cos
ban.
Syria oc Judea / ved den tiid att Adrianus
Keiser regerede.

Dette er den gangste slecht Herodis
ind til den tiid effter att Jerusalem bleff for
størret / dette haffuer ieg her tilsammen sett /
att mand kunde dess klarligere sehe / huorle
des att de haffue regeret effter huer anden /
huilcket nøtteligt er oc gøst behoff til att
forsta bibeln / oc var der 103. aar fraa den
første Herodis begyndelse / oc til den for
størning Jerusalem.

Om Rom.

Ieg haffuer i den tredie Mo
narchi korteligen beschreffuit / huor
ledes att de persæ ere vndergongne /
oc de greiske ere ophøffuede oc ne
derfaldne / oc huordan wroo oc foruandeling
der skede mannigfoldeligen haffde Jøder i
medel tiid. Nu vil ieg her effter ocsaa kortel
igen sette de store Krig / huilcke de Romis
ke haffue giort dess emellom fraa Alexandri
begyndelse. Fordi att det vore mōgit lange
att beschriffue her alle Historier.

Ieg haffuer offte tilforn sagt / att Gud
p q haffuer

Then tredie Monarchi.

Monarchi
huor
fore att de
ere beskicket
de aff Gud

haffuer beskicket de høge veldige Monarchi
chier / til att straffe oc spege de store mechtige
ge herrer/oc til att vnder holle long oc rett
emod stort herre velde oc tyranni / Dette ses
her mend i alle Monarcher/ Att de ere alt so
ledes opkomne oc begynte/ att de haffue yd
miget oc straffet de store mechtige Poten
tat/ Ligeruist som de Romerske gjorde/ siden
at de vore bleffne mechtige offuer den gang
ske Italia / Saa haffue de først lagt seg eff
ter Hispanien oc Carthago/ oc haffue der
offuer førdt lange forskreckelige krig / en
doch att de ocsaa offte ere hordeligen til
bage slagne.

Om den Krig med Carthago.

Hieron rex
Sicilie.

Orsagen
til den
Krig Car
thaginis.

Regulus
bleff fong
gen.

Den Krig med Carthago
ere første tiid begynte for det land
skild Sicilia/ Fordi den Koning Hier
on søgte hielp hoss de Romiske
emod thennom aff Carthago/ huilcke da haff
de een stor part inde aff Sicilien oc gjorde
hannom mögen wro oc offueruold. Derfore
i det 480. aar effter att Rom vor begynt /
ere de Romiske første tiid vddragne emod
thennom aff Carthago/ oc thenne krig haff
uer varet 22. aar fulde/ oc de Romiske haffue
lidt her wri med det første een sammerlig
nederlag/ wri huilcket Regulus bleff fongen.
Thenne

Then tredie Monarchi. 115

Thenne Regulus vor siiden sendt fraa Carthago til Rom att handele med de Romiske / att de skulle giffue de fongede fiender løff/huor som hand kunde dett foruerffue/da skulle hand vere løff giffuen / Men om icke saa skede / da skulle hand giffue seg til bage igen til Carthago / Ther hand nu kom til Rom/gaff hand selffuer dette radt/ at mand skulle icke giffue alle dertis fonger løff for hans skyld/ Men betencke/ att hand vor een gammel skøbelig mand/ hues liiff mand skulle icke mōgit achte/ Tha lod dett Romiske radt dette saa ske / oc hand gaff seg til bage igen til Carthago / der haffue de Carthaginenses grummeligen pint oc martirizeret hannom med attskillige pine / Saa att de haffue oc saa bort skoret hannom de øgne log / att hand skulle stese pines med euig vacht. Thenne mands trostak oc kierlighedt emod sit federne Land loffues her besønderligen / Att hand ville mehr achte den menige mands nøtte oc gaffn/end siit eget liiff / oc saa priises her hans store tro oc loffue / att hand gaff seg til bage igen til Carthago/ end doch hand viste att de skulle saa grummeligen martirizere oc plage hannom. Men paa det siiste bleffue de Carthaginenses saa vnder tuingede / att de morre begere frid / siiden att de Romiske haffde vundet dett store slag haff den Insel Egusa/ oc der bleffue 13. tusind Carthaginensis slagne aff de Romiske

Regul's tro
re pine.

Regul's tro
re dygd oc
mod hans
federne
Land/ oc
tro.

Dett slag
haff Egusa.
sa.

p 19 miske

Then tredie Monarchi.

miriske oc 32. tusind fongede / Men strax effter att de Carthaginenses begerede friid /
haffue de Romiriske veluilligen løst giffuit
desse fonger for wthan nogen løsen / Oc derte
skede effter Alexandro paa den tiid att pro
lemeus Euergetes regerede i Egypten.

Om Hannibal.

*Panicum
bellum se
cundum.*

*Disagen
til dett and
det Krig.*

*De Romer
re vore i
stor nød.*

I dett 536. aar effter att den
Stadt Rom vor bygt / haffuer Hans
nibal begynt den anden Krig / som
de Romiriske gjorde med Carthago.
Denne Krig er begynt for de land skyld wti
Hispanien / huilcke de Carthaginenses tilforn
haffde forloret / oc Hannibal nu haffde atter
igen taget / oc haffue de Romiriske aldrig til
forn verit i store nød / end nu i denne Krig /
fordi att her vor aldeles ingen løcke hos de
Romiriske med dett første / Hannibal fordt
ind i Italien oc sloug de Romiriske tre gonge
effter huer anden / Oc endoch att mange aff
de Romiriske ere da omkomne oc slagne i de
første 2. slaug / doch er det fast ynckeligere til
gonget i dett tredie / der bleffue 40. tusind
Romere slagne oc een part fongede / oc paa
samme tiid bleff Rom saa mōgit forskreckt /
Att mange aff Adelen komme til sammens
oc hiølle radt / Huorledes att de ville giffue
seg aff staden oc fly ind i Grecken / Men den
tiid

Then tredie Monarchi. 116

tiid att den ynge Scipio dette hørde / Kom
hand til dennom / oc formanede dennom att ^{Scipio sua}
de skulle icke forlade deris federne Land / oc ^{nior.}
sagde / Att huor som nogen lod seg bemercke /
at ville fly / den skulle hand strax stinge i hiel /
oc tvingede saa de ynge adel / Att de alle sam-
meniff morte suerge / att ingen skulle vige aff
Rom / Men alle skulle bliffue til stede oc lide
løfke oc wløfke med deris federne Land .

Siden gjorde denne Scipio een ende
paa denne Krug da hand haffde varet i 16.
aar / Fordi had sloug Hannibal i Aphyrica / oc
tuang de Carthaginenses til att begere frid /
oc da bleff der frid giort i saa mode / Att de
Carthaginenses skulle offuer antuorde de
Romirske deris Kriigs Hoffuitzmand Hani-
nibal / Men Hannibal vndkom oc flyde til
den Koning Antiocho magno / oc til eggede
hannom / att føre een stor forstreckelig Krig
emod de Romirske / Men Antiochus magnus
bleff offueruuden som tilforn er sagt / Oc her
wdaff Eand mand letteligen beregne / paa
huad tiid att denne anden Krig vor stonden ^{Hannibal}
med Carthago / dett er / ved 20. aar for Juda ^{flyde til}
Machabeo . ^{Antiocho.}

Om den Romirske krig i Macedonia.

p. iij

3 dett

Then tredie Monarchi.

Orsagen
til det
krig.
Philippus.

Perseus.

I det 555. aar haffue the krig
begynt seg wti Macedonia først
med philippo/for det forbund skyld
som hand gjorde med Hannibal
emod the Romere. Fordi att philippus vor
the Romiske sore fiendte / fordi hand sahe
att then Stad vile seg ophøffue oc ødelegge
alle Konger oc høge mechtige potentat / oc
hand sagde mangen tud / att hand vor be-
frychtendes / att ther skulle med tuden blesse
een storm aff Italia oc ind i Grecken / saa
att man skulle achte oc holle all then anden
Krig oc wløcke / som the Grecker haffde til
forn ludit aff the Perser oc andre / for idel
skempt oc leg/emod thenne wløcke oc offuers
fald som skulle komme aff Italien. Derfor
handeled hand viseligen strax effter att the
Romiske begynte att feyde med hannom /
oc begerde frind med thet allerførste / oc lod
seg fordrage med thennom. Men hans søn
Perseus vor siden fordriftig oc foss / oc ville
icke lessue rolige / hand røstede seg til krig
oc gjorde forbund med mange Konger / oc
offuerskold the Romiske Steder i Grecia /
oc sloug the Romiske hart med thet første /
Doch begerede hand strax frind / effter att
dette Sloug vor giort / Men the Romiske
ville ingen frind giøre med hannom / oc for-
skickede paulum Aemilium til Macedoniam /
hand sloug thenne Perseum / oc fongede han-
nom med

Then tredie Monarchi. 117

nom med hās Moder Zustru oc Børn. Saaledes haffue oc the Romiske vndertuinger trogige Konger. Thenne Persens vor then siste Koning i Macedonia / oc saaledes er nu then edele slecht Demetri vndergon gen / om huilden ieg haffuer thalet nu til forn. Thenne Persen Søn er siden bleffuen een Skriffuere til Rom / oc the Romiske Hoffuigmend haffue ther efter regeret offuer Macedonia. Thenne Krig med Persen haffuer seg begiffuit liit for end Antiochus Epiphanes offuerfaldt the Jøder.

Persens
vor then
siste Kon-
ing i Ma-
cedonia.

Hvorledes att Carthago er förstøret oc ødelagtt.

Di det 602. aar efter att Rom vor Bygt / er den tredie oc siste Krig begynt med Carthago aff thenne orsage. De Carthaginenses funde icke forligis med theris nabor / liger uist som thet pleyer altid att komme wenighed emellom the Steder oc Førster / Nu begerede samme Førster hielp aff the Romiske emod thennom aff Carthago / Tha vor thet lunge forhandlet oc disputeret ebland thet Romiske rad / om man skulle aldelis ødelegge oc fortilge then Stad Carthago / effterdi att the Carthaginenses vore saa mōgit wrolige oc ville ingen frud holle. Scipio Na

punicum
bellum
tertium.

Berod om
Carthago
skulle nes-
derbrydes.

Scipio
Nasica.

p v sica gaff

Then tredie Monarchi.

sica gaff dette rad/att man skulle then Stad
icke platt ødelegge/oc sagde orsage/først att
thet vor icke loffligt att Rom skulle bruge
saadant Tyranni oc saa måge foldt jammer-
ligen forderffue. Saa vore the oc saa icke
nøtteligt/ Fordi mand kunde neppeligen op-
peholde Aphyrcam/for wrahn denne Stad/
wthan man ville plat øde legge the gangste
Land/ i tredie mode sagde hand/att the Ro-
meste skulle tha haffue en anden Stad emod
thennom / som kunde songe thennom nogit
att tage vare / Ellers skulle thet begyndes
Frug vnder thennom selffue indbyrdes/ Nar
the haffde ingen fremmede att bestøchte.

Cato.

Ther emod sagde Cato ebland andre
argumenta dette bestønderligen / att hand
formercke / att Rom formynskede seg wti
dygd oc Mandom/ oc the Romeste vore tha
icke saa bestickelige oc frimodige som til forn
i theris forfedres tiid / Oc huor som thenne
mechtige Stadt Carthago skulle nu bliffue
stondendes / oc kunde siden formercke/ Att
Rom vor nu suager/ oc icke saa frimodig oc
forsynlig som tilforn/ Tha skulle Carthago
visseligen atter tractere effter det Imperio
oc offuerfalle Rom oc tuinge dennom alle
vnder seg/ Saadant att betage vore thet got
oc nøtteligt/ att fortilge Carthago.

Man skal
ingen ting
giøre for
hasteligen.

Om thenne disputatio ville thet Rad
icke end nu nogit beslutte / Men vdsende
thenne gamble Mand Cato oc nogre med
hannom

Then tredie Monarchi. 118

hannom til att besichte oc beskude Cartago
oc forfare alle ring / om man skulle nogen
fare besrøchte seg ther aff / Siden ville thet
Rad ythermere beradsla thenne sag / Den tiid
Cato kom igen / gaff hand til Fiende / att
hand tha besrøchte seg fast mehre for
Carthago / end nogit sinde tilforn / Fordi
att endoch theris Land vore thennom fraa
tagne / saa fornem hand vel att then Stad
vor lige mechtig / oc der til med frimodig oc
troig / oc skulle thet icke forlade / att voge
med tiden ett spilt / om the Kunde een tiid
heffue seg / Desaa spørde Cato ferske figen
med seg fraa Carthago / the vore mögit
sköne / desse figen vüste hand the Rads hers
ter / oc tha man attspurde hannom / huor
hand fick samme figen / tha suarede hand /
wti tre dage fand man segle derhen oc sag
de / the vore hoff eders Fiende / alt saa neher
haffue i eders Fiender.

Effter denne manigfoldige formaning
Catonis haffuer dett Radt saaledes besluts
tet / Mand skulle anfalle Carthago med krig
oc dett aldeles forstørre oc ødelegge. Der til
er Scipio Junior som vor Pauli æmilij søn /
wduolt til Høffuizmand / oc Carthago bleff
offueruunden i dett fierde aar / der effter att
mand haffde stormet der til i 6. dage effter
huer anden / Men endoch at Scipio lod røm
me oc fly / huem der rømme oc fly ville / Saa
skede der attlige vel ett ynckeligt mord i sta
den /

Scipio
Junior.

4

11

Then tredie Monarchi.

Carthago
er ødelagt
oc brende
i 16. dage.
den/i medel tiid att hand bleff plundret/Sitt
den lod Scipio sette ild i staden / oc hand
brende stenge vti 16. dage. Saadan yndes
lig ende fick dene edele Stad Carthago/ vti
hvilcken saa mange løfflige Sørster haffue
altid varit tilforn oc reget / hvilcket her
vore mōgit langt att fortelge / Carthago
haffuer stonder ved 700. aar.

Exempel
om Guds
heffn oc
straff.

Scipious
græd.

Sandeligen her bør huer lesere besøn
derligen at betencke dette exempel om Guds
store heffn/ oc huor forskreckeligen Gud stras
ffer / Att sodann veldig oc edel Stadt / bleff
saa yndeligen forderffuit / Mand schriffuer
oc saa/ Att effter denne ilde brand / er Scipio
der til reden / oc haffuer sehet den store ynd
oc begynte bitterligen att grede / oc sagde /
Att hannom yndede den løfflige Stad Car
thago / oc betencke Att Rom kunde oc saales
des med tiiden bliffue nederlaget / Fordi
mand kunde/ da obenbarlige sehe/ Att inthet
Riige paa Jorden er euigt/ oc ingen macht
bestendig.

Huorledes at det er gong get de Cimbris vti Ita lien.

Dette er den andre Disto
ria om de Tyske/ huorledes dett er
gonget thennom i Italien / fordi
Cimbris

Then tredie Monarchi. 119

Cimbri vore da retteligen tyske / dett beuise
dette ord Cimbrica Chersonesus / alt saa fals
ler mand dett Land Holsacia oc Danmarck /
som grensde der til / Ocsaa er dette ett ord
Cimmerij oc Cimbri / som Strabo giffuer til
Kiende oc er kommet aff dett ord Gomer. Alt
saa falledes een søn Japhet / som haffuer be
sudet oc indehafft / de Land paa denne side
Thracia her emod oss / huor som de Lituani
oc Lufflendere nu boo. Derforre haffue de
Cimmerij verit ocsaa Homero bekandt / for
di at Thracia oc huad der omkring liger haff
uer verit vel bekandt hoss de greiske. Men
Holsacia oc Danmarck haffue behollet dett
naffn Cimbri oc de Østerlenderige som lige
emod Orient oc Thracia bleffue siden fals
lede Gothi / Om huilcke ieg vil her effter tha
le / Naar ieg kommer til den Historia Got
thorum. Ocsaa finder mand her ebland
klarligen dett naffn Teutones / att de Teuto
nes ere dragne med de Cimbris paa samme
reise / Dett vor een stor hob forsamblet aff
alle Tyske land oc aff Danmarck oc vore try
mal hundred tusind / saa veldige ocsaa man
ge / att de haffue skufft thennom i tuende
parter / een del ville seg neder sette i Italien /
oc een part i Gallia / Men paa den tiid att de
haffue anfallet de Romiske / ere de atter
dragne tilsammens / Men i dett første haffue
de Cimbri hart slaget de Romiske oc vun
det 4. store feldt slag / oc besønderligen i
dett

Cimbri
komme aff
Gomer oc
falles nu
danske
mend.

The danske
falles nu
Cimbri.

Gothi.

Den kellig
Cimbros
rum nied
de Romers

Then tredie Monarchi.

Marius
ödelagde
the Cim-
bros.

Exempel
om Guds
store heffn
oc rede.

dett ene sloug huilcket Sceptio gjorde/haffue
the slaget the Romiske so. tusind Man
fraa / her wtaff bleff tha saa stor een for-
skreckelse til Rom oc i then gangiske Italia/
att hun vor icke saadan i Hannibals tid el-
ler nogit sinde tilforn. Da bleff Marius vda-
ualt til Hoffuigmand emod thesse Tyske oc
döne forsamling/hand vor en aff de veldigste
Krigsmend/ som vor nogit sinde til Rom/
hand drog emod thennom i det 652. aar
effter att Rom vor bygt oc haffde nock att
skaffe med thennom i tredie aar / for end
hand kunde fordempe thennom oc ödelegge.
Oc mand skriffuer att the Qvinder haffue
saa bitterlichen veriet seg i dett siste sloug/
att the haffue icke giordt mindre skade/end
the Mend / oc haffue løbet the Romiske
emod med theris smaa Børn oc slouge the
Børn op i theris ansicht. Dette maa vere
ett ynckeligt Exempel oc jammerlig ting /
att huert menneske maa vel forskrecke seg for
Guds vrede / Naar mand less saadan stor
jammer oc ynckelighed ebland the Historier/
fordi att thet motte to sandelgen vere een
stor Guds vrede/ som ville lade saadan elen-
dighet gonge offuer then arme menneskes
lige natur.

Om Sylla oc Mario.

Ligeruist

Then tredie Monarchi. 120

Ligeruist som Scipio Nasica

Der gonge
Scipionis
ord fram.

haffde sagt / saa er det oesaa
gonget. Den tudt att the Romeske
vore nu bleffne saare mechtige / att
ingē fremmet herr kunde giøre thennom no
gen modstond / tha ere the selfue faldne paa
huer anden indbyrdes / Marius om huelcken
ieg haffuer talet om tilforn / haffde giort
mange lofflige gierninger / emod frembde
Siender / Men till Rom haffuer hand paa det
siste anrichtet ett forferligt alarom oc op
rør. Fordi att den tiid Sylla vor vdualt til
Hoffuitzmand att fare til Asiam / emod Mi
thridaten / tha bleff Marius vred / att man
ville sette denne vnge Mand fram / oc for
achte hannom / oc han practiceret siden hoff
de Tribunis att the skulle sette seg op emod
det Romiske Rad / oc dette for holle almu
gen / att the skulle vduelge Marium. Men
niste aff dette had begyntes dett store krig
emellom Mario oc Sylla / Fordi att den tiid
Marius haffde anrichtet dette alarom til
Rom / tha berøstede seg Sylla att drage
til Asiam / Nu haffde Marius foruerffuet
hoff allmugen / att Sylla skulle icke fare til
Asiam. Item der bleffue nogre i hiel slag
ne til Rom i dette oprør / som vor Syllæ
foruandt / oc besønderligen den søn Pompei
Consulis som haffde Syllæ Dotter / Men
tha de Tribuni vdsende Bodtskab til Sylla
oc lode.

Marius

Sylla.
Mithridas
tes.

oc Mari

Then tredie Monarchi.

oc lode forbiude hannom att drage til Asia
am/ tha ford hand hasteligen til Rom igen
vel berøstet/ oc i hiel sloug Tribunum oc
måge andre/ Marius rymbde til Aphricam.
Wdi medel tiid ordinerede Sylla alle ting
vel til Rom/ oc drog til Asiam oc vdrætte der
mange store saker oc handel/ hand offuer
uandt Mithridatem oc fiek Athen med mact
oc indtog den gangske Greciam oc mange
Land i Asia.

Mari Ty. Dess emellom kom Marius atter igen
ranni. til Italien aff Aphrica vel berøstet oc da
hand kom til Rom/ i hiel stack han the al
lerbeste oc drebeligeste Spørster oc offuerste
Herrer huilcke hand der fandt/ oc tha skede
der et yndeligt mord til Rom/ derfore mot
te nu Sylla til bage igen aff Asia/ att vnde
sette sine anhengere/ Ther han kom til
Rom/ vor Marius død/ Men Marij søn
røstede seg emod Syllam/ Tha bleff Sylla
Aland bdr møget forskrecket/ oc sagde/ Att hand haff
att frøcht de hafft løcke i sin yngdom emod een gam
lökens w mel/ nu beførchtede hand seg/ att een vnger
Radighed. skulle atter haffue løcke emod hannom igen.

Her fandt mand sehe huorledes att viis
se oc forstondige Mænd haffue achtet oc be
førchtet løckens wstadighed/ Men Sylla
haffde een retferdig sag/ derfore halp han
nom Gud/ oc hand sloug sine Fiender/ Mand
finder ocsaa her om skriffuit att Sylla haff
der doch

Then tredie Monarchi. 121

uer doch verit mōgit for streng/ Fordi hand
skonedde thet effter ingen aff Marij anhenge
re/ saa att det mord som da skede til Rom
haffde huercken mode eller ende. Saaledes
bleffue the Sørster atter heffnde offuer the
ris Siender/oc indsette igen til Regimentet.
Her haffuer mand atter sonderligen att be
tencke / huorledes att saadan stor jammer oc
mord er begynt i saa loffligt ett Regiment
te aff saa ringe orsage / som tilforn sagt er
oc dette spil haffuer ret om Fring gonget/
først offuer the Sørster/ oc siiden offuer then
menige mand. Men Sylla haffuer siiden
loffligen oc viseligen handlet alle ting / thet
Regimente oc alle ting vel besticket / oc lod
aldeles aff sette de Tribunos plebis. Fordi
att the pleygde altiud tilforn att opuecke al
mugen emod thet Romiske Rad. Doch haff
uer Pompeius dette siden foruandlet/ oc lod
atter besticke Tribunos almugen til villie/
Men de lønte hannom ocsaa derforre herlia
gen. Fordi att same Tribuni plebis opueche
te den Friig emellom Caio Julio Cæsare oc
Pompeio.

Att ringe
orsage be
gyntes all
denne store
Friig.

Sylla aff
sette Tri
bunos/ oc
Pompeius
indsette
dem igen.

Om Pompeio oc Caio Julio Cæsare.

Den forgruelige Friig emel
lom Pompeio oc Julio/huilde thet
giorde een enig foruandling i thet
gangste

Then tredie Monarchi.

Mange or-
sage til
dette stor
krig.

gængste Regimente / haffuer ocsaa hafft en
fare ringe orsage / ja det er kommet alene for
had skyld emod Cæsarem doch icke Pompei /
Men fast mehre the andres / som haffde ger-
ne hafft the Land inne huilcke Cæsar haffde /
oc thenne krig er saaledes begynt Cæsar be-
gerede / att bliffue Consul / for end hand ford
aff Gallia oc sagde att det vor hannom høgt
anligendes / Fordi att naar hand komme til
Rom oc vor icke Consul / tha haffde hans aff-
uindts mend i sinde att fordrycke hānom / oc
kommet der til at han skulle bliffue fortaget
aff Rom. Nu bestillede hand thenne sag hof-
de Tribunos plebis / att thet Consulat bleff
hannom tilsagt / dette bevilgede ocsaa Pom-
peius Consul paa sammetid / Men tha den
tid kom / practicerede nogre hemmeligen / att
Raadet skulle sette seg ther emod / oc icke til
stede att Cæsar bleffue Consul / desse droge
Pompeium til seg / oc ville fordriffue de Tri-
bunos plebis / de gaffue seg til Julio / den tid
Julius sahe at thenne sag ville gelde til att
vnderdrucke hannom / stod hand hard paa
det / hānom vor til sagt oc samtyckt til forn /
oc ville tha haffue sit Consulat / oc der til
indsatte de Tribunos.

Cicero.

Nu bleff møgit forhandlet her ebland /
Cicero handlede thenne sag paa tilbørlige
medel som vore lidelige paa bode sider / Att
Cæsar oc Pompeius skulle offuergiffue the-
ris krigs sold / Oc Pompeius skulle fare til
Hispan

Then tredie Monarchi. 122

Hispanien/ som hand tilforn achtede/ oc Cæsar skulle vere Consul/ naar han haffde offuer-
 uergiffuit sit Krügs fold. Desse medel be-
 uilligede Julius / Men Pompeius ville icke/
 Tha drog Cæsar til Rom vel berustet / oc
 Pompeius flyde oc røstede seg ocsaa med all
 macht. Cæsar indtog Italien oc Hispanien
 oc drog effter Pompeio ind i Grecken/ Men
 endoch at Cæsar bød seg end nu offte til frid
 oc forhandling med hānom/ doch gaff Pom-
 peius saadan suard/ at hand ville ingen frid
 gge/vthan man spørde hānom Julij hoffuit/
 Den tiid Julius hørde thēne strengthed/ bleff
 hand oc vred/ fordi om Pompeius haffde end
 hafft en bedre sag / saa skulle hand endoch
 haffue beuist seg frøndligere emod sodan en
 mechtig Første/ som bød seg til frid/ oc søch-
 te aleniste/ at hād kunde bleffuet secker for w-
 than fare. Tha nu Cæsar sahe att thet kunde
 icke anderledes vere/ haffuer hand anfallet
 oc offueruunit Pompeium/ Pōpeius flyde til
 Egypten oc bleff forrederligen i hiel slagen
 aff then unge Koning / hues fader hād haff-
 de tilforn indseet i det Kongerige. Ther nest
 lod Cæsar indtage Asiam oc Aþhricā saa att
 hand alene indehaffde thet gānske Romiske
 Rüge med macht/ Thenne store foruandling
 oc dette yncelinge jamer er begynt aff en rin-
 ge orsage men doch er thenne krüg offuergon-
 gen bode hōge oc ringe personer / Thi man
 skriffuer/ att mehr end 3. mal hundred tusind
 ere slagne i thenne krüg. Q. ij. Her

Julius be-
 gerede als
 tiid frid.

Pompeius
 bleff offuer
 vunden.

Exempel
 om stor ma-
 tackneme-
 lighed.

Her begyn- des then fierde oc siiste Monarchi/ som er thet Romiske Riige.

Julius Caesar.

3397. aar effter Verdens begyndelse.

706. aar effter att then Stad Rom
vor bygt.

Her begyn
des then
Romiske
Monarchi.
47. aar for Christi fødsel / begyntes
først thenne Romiske Monarchi / paa den
tid att Julius vor Consul/ oc then krig er
begynt med Pompeio / om huiudet ieg haff-
uer nu sagt. Thenne krig varede paa 5. aar/
Sordi effter Pompeio død/ haffde endoch Ju-
lius att skaffe til Egypten/Asia oc Africa/
huor som Cato stac seg sielf i hiel / oc til
Hispanien/huor han offueruandt oc sloug en
søn Pompeij. Men ther effter att hand haff-
de giort frid i alle Land / er hand dragen
til Rom igen/oc kom ther ind Mense Octo-
ber / oc bleff siden strax i hiel stungen Ido-
bus Marijs aff Cassio oc Bruto oc theris
anhangere/ som hand sadt ebland Raader.
Saaledes

Cato stac
seg i hiel.

Julius er
i hiel stun-
gen aff
Sorredre.

Then fierde Monarchi. 123.

Saaledes haffuer Julius Cæsar med frid oc
rolighed regeret i 5. Monater oc i medel tiid
haffuer han ocsaa ladet forordinere oc bes Aars tiid
sticke alle aars tiid offuer thet gangste Roa er aff Jus
miske Rüge effter Solens løb/ Der til haffs lto bestis
de hand spord med seg een drebelig Mathea det.
maticum aff Egypten / som haffuer thenne
Konst bedichtet oc vdkommer offuer Ita
lien / Saaledes er thenne daglige aars tiid
beskicket aff Julio / huilken mand end nu
aarligen holder/oc er mōgit bequommeligh at
vide oc holle.

Men huor werligen oc mordeligen de
andre handlede siiden/ som haffde hannom i
hiel stunget/det giffuer seg til kiende aff the
ris eigen handel/ Fordi att Cassius oc Brus
tus oc theris seljskab haffde tilforn verit
hoff pompeio. Nu haffde Cæsar att ligeuel Julis mild
beuist thennom stor naade/oc thennom atter hed emod
indset i theris erhe oc gotz som the vore til sine Sten
forn. Oc in summa der var aldrig nogen tiid der.
een saa veldiger Første paa Jorden/ som
haffuer effter saadan stor victoria oc seier
naadeligere hædelet med sine Siender/ siiden
att the haffde giffuet seg oc vore offuerunda
ne / end thenne Julius Cæsar gjorde / hand
haffuer ingen mand beuist nogen vre
de/wthan alentste i marken/nar hand skul
le verge seg / Endoch att Marius oc Sylla
haffde tilforn stege for hans skyld ladet i hiel
O iij slager

.Then/ fjerde Monarchi.

slaget mange til Rom effter deris egen vll-
 lie oc i fredelig tiid / Saadan stycke haffde
 Julius aldeles intet bedreffuit / Item/ alle
 de Herrer aff Rom som haffde vërit hof-
 Pompeo / lod hand naadeligen komme igen
 oc tog inthet fraa thennom / hand haffuer
 ocsaa viseligen atter beskicket oc ordineret
 dett Romiske regimente dom oc rett / oc lod
 dett aluarligen holle ved macht / Ligeruist
 som mand seher att ebland oprør bliffuer al-
 tiid dom / rett oc all erlig god skick oc tucht
 forstøret. Alt saaledes vor Julius een aff
 de loff ligste heldt oc Heroas / huilcke Gud
 haffde sønderligen begaffuit med stor vis-
 dom oc døydelighedt til att begynde oc be-
 skicke store mechtige regimente/ Ellers haff-
 de dett icke verit muligt / Att der kunde
 lenge bleffuit frid effter Julij død/ Fordi att
 der vor da aldeles inthet hofuit i dett gang-
 ske Riige / oc ingen mand/ som haffde nogen
 ansehn macht eller mindighed/ til att kunde
 veldeligen opholle oc beuare frid oc roligt
 regimente/ fordi att der hører stor macht til
 att vnderholle frid. Derforre sagde Julius
 selff / Att for sin egen skyld / haffde hand in-
 gen sorg for sit luff/ Men for dett Riige/ vor
 dett icke god att hand fielde aff.

Dett wansenhendes haffue nogen mpr-
 dere hannom skendeligen i hiel stunget / oc
 Cassius. Cassius begynte dette spiel / aleniste for had
 skyld!

Then fierde Monarchi. 124

Kyld / fordi Cæsar icke indgaff hannom de
Land som hand gerne ville hafft / Brutus Brutus.
vor een heffrig mand oc lod seg bewege til
denne sag vnder dette sten / Att dett skulle
were dett rad werhligt til Rom / att haßue
eller lyde nogen Herre offuer thennom. Item
att Cæsar skulle were een tyrann / oc dett vor
re loß ligt att i hiel sla Tyranner / Med saa
dan skinnende argumenta / som pleyge offte
att bedrage vnge oc wforfarne mend i so
danne sager / vor Brutus opuecht til denne
sag oc werhlighe forbund att sla Cæsarem i
hiel. Fordi att Cassius haßde inthet kundet
bedressuit i denne sag for wthan hannom.
Dette er Summa aff den rette Historia i
denne handel / Men Gud haßfuer ocsaa
strax heßfnet denne gerning / fordi att alle de
Julium haßfue i hiel stunget ere ocsaa kortes
ligen der effter bliffue i hiel stungne / Oc Cæ
sar vor 56. aar gammel da hand er omkom
men / oc haßfuer regeret i 5. aar / huilcke aar
mand begynder fraa den tiid hand bleff
Consul / oc anheßfuede den Krig med Pomo
peio.

Dette er begyndelsen til den Romis
ke Monarchi / huilcken Gud haßfuer forskre
ckeligen bemalet wdi Daniel oc der til kiende
giffuit / Att thenne Monarchi skal fast hor
deligere vndertrøcke verden / end de andre
som vore tilforn / Item / att Christus skulle
G iij Fomme

Then fierde Monarchi.

Denne Romiske Monarchi skal vere den sidste.

Komme i denne Monarchi oc att hun skal vere den sidste Monarchi / oc herfore hassuer Gud besønderligen dette altsammens obensbaret oc giffuit oss til kiende i saa lang tiid til forn / til een vnderuisning att bestercke vor hellige tro her med / Att wi skulle visseligen vide / paa huad tiid Christus skulle komme / oc att mand skal vide / att verden skal icke saa bliffue euig stoendes / Men att Gud vil lade verden forgonge oc straffe de wgdelige med euigt pine / oc anrichte the Gud frøchtige dett euige liiff / Jeg tror oc saa att de sprock Sibylle oc andre oracula / hues wi hassue mange (huilcke til kiende giffue att dett Romiske Rige skal altid bliffue / ligeruist som Virgilius siger / Imperium sine fine dedi) ere Komne her wtass / fordi att schriffen beuise att dett Romiske Rige skal vere den sidste Monarchi paa Jorden / oc at denne Monarchi skal noget falle / oc endoch skal der en part bliffue i sin macht / wti huilcken dett Keiserlige naffn oc Keiserlig høghedt skal vere oc bliffue til verdens ende / Dette skal mand lere oc vide / att dette Keiserdomme fand ingen omstøde eller ødelegge / Ligeruist som wi oc saa maa sehe klarligen wti alle Historier / Fordi at siden den første tiid / att denne Keiserlig høghedt er kommen til de Tyske Sørster / da hassuer dett Rige haft oc lidt stor anfechting oc offuerfald / oc er offte bliffuet inøgit swagt / Doch hassuer dett ingen Ende

det

Then fierde Monarchi. 125

Det omstøde eller ødelegge/ Men dett er ste
ge bleffuet / oc haffuer altid kommet seg vel
igen/ oc vnder tiden hafft suage/ vnder tiden
mechtige Keisere. Dette er saare nøtteligt
att mercke ebland de Historier / til att bes
trachte Guds villie her wti.

Augustus.

Efter Julij død bleffue till ^{Ciceronis}
Rom store larom oc oprør/ Men ^{Cis} radt.
cero rade til frind/ i saa mode/ at Ju
lij anhangere skulle intet offueruold
ydermere ske/ oc att de andre som haffde Ju
lium i hiel stunget / skulle vere secker / oc all
wenighedt oc wret som vor emellom begge
parter/ skulle paa een tiid aff stilles/ Liger
uist som Thrasibulus fordom tiid gjorde ^{Amnistia}
enighed til Athen/ huileket mand kaller Am
nistia (Iniuriarum obliuio) dett er / Naar
att begge parter skal lude oc til giffue alt
hues tilforn gjort er/ oc ingen mand yderme
re den anden skade eller freyde. Dette rad ^{Ci}
ceronis vor viseligen oc nøtteligen betenck /
Men dett haffde ingen framgong/ Sordi att
da ville huer rade seg self oc vere sin egen
Herre / Saaledes kunde dett icke anderledes
ske/ eend att der skulle bliffue partier / Dett ^{Octavius}
radt drog Octanium Augustum til seg emod ^{Augustus}
Antonium/ som lagde seg effter att bliffue ^{bleff vds}
Herre / Men dett fruges Soldt gjorde for ^{ret emod}
Q v bund ^{Antonium}

Then fierde Monarchi.

Cicero
bleff i hiel
slagen.

bund emod radett oc lode sla mange store
Herrer i hiel / elband huilcke Cicero bleff oc i
hiel slagen / Men paa det siiste er thet riige
bleffuit hoss Octauio Augusto / hand vor
Julio foruand i saa mode.

Julia vor Julij Accius Balbus hñdes
søster. mand.

Accia vor Balbi oc Juliae Døtter/hun
haffde Octauium.

Octauius Augustus/ vor Octa
uij oc Acciae Søn.

Augustus
vor Adopt
eret.

Oc Julius haffde denne Octauium
Augustum Adopteret oc wdualt til sin
negste effter Komere i Riiget/ derfore haff
de hand ocsaa dette naffn Cæsar / oc der
fore er ocsaa dette naffn bleffuit stenge hoss
de effter Kommede Keisere / ligernist som
de vore alle med deris rette successio ind
giffue i det slecht Cæsarij / huilcket mand
haffuer ocsaa med det første hollet / att de
successores skulle bliffue adopterede eller oc
saa retteligen wdualde / Oc vor dett naffn
Cæsar icke første tiid giffuit thenne Julio
paa Riigens vegne / Men mange i hans
slecht haffde tilforn dette bynaffn. Oc schriff
ue de gamble gode Grammatici att Cæsar
Kommer aff dette ord Cæsaries/ oc bemer
cker ett stort herligt har / Her wtaff haffuer
mand

Quorfore
att alle
Keisere
kalles Cæs
sares Aug
usti.

Then fierde Monarchi. 126

mand giffuit de Julijs dette bynaffn/att vns
der tiden haffuer der een verit ebland den Cesar vnbe
flecht som haffuer haffte ett stort herligt
har.

Men dette tilnaffn Augustus haffuer Augustus.
Dett radt giffuit Octauio for hanss løcksa-
lighedt skyld / fordi Augustus Kommer aff
dett ord Augurium oc bemercker løcksalig
hulcken Gud løcksalig gør med løckelige
tegen / Saaledes er ocsaa dette mögit her-
ligt att mand kaller den høgeste Potentat
paa Jorden Augustum / til Kiende giffuen
des att Gud er hof all øffrighejt oc att all
øffrighejt er Guds gaffue oc Guds verd.

Thenne Augustus haffuer regeret
56. aar / Doch haffuer hand icke allene re-
geret i de første 12. aar / Men i de efterfø-
gende aar alle haffuer hand ene regeret / for-
di hand kom vng til regimentet / da hand
vor icke eldre end 19. aar / bleff hand Con-
sul / fordi hand hiølt seg til dett Romiske
Radt med dett første / oc dett Radt sette
hannom fram emod Antonium / Men dett
Kriigs sold vor icke vel til frids her med /
oc gjorde forbund emod dett Radt oc dett
Rads anhangere / Dette freundtskab fun-
de icke saaledes lunge bliffue staendes / der-
fore morde Augustus strax slaas emod denne
for

Then fierde Monarchi.

forbund oc hanff eigne med regenter som
vore hannom emod/alt saaledes er hand ales
ne kommet til Røiget / Oc siden att hand
haffde alle vegne giordt frødt / haffuer hand
møgt løffligen oc vel regeret/oc dett gang
ste Røige med god ordinantz dom oc rett al
saa herligen besticket/ Att hand haffuer selff
uer sagt / Att om saadan ordinantz bleffue
hollen / da morte dett Røige bliffue stoens
des euindeligen / oc denne Augustus er bes
regnet een ebland de aller viseste oc frommes
ste Førster.

Den tredie bog wti huil cken den tiid fraa Christi fødsel er beregnet.

I Eg haffuer i begyndelsen i
denne Bog parteret oc skiffet denne
gangske Chronica oc verdens tiid i
tre parter/ effter dett sprock Helix /
paa dett mand kunde dess letteligere mercke
de aller største foruandeling i verdē / oc den
rette skick oc ordo wti alle aar / oc att mand
kunde vide/Att wi ere icke langt fra verdens
ende/ Nu haffuer ieg her i denne Chronica be
schriffuit hart ved 4000. aar/ oc Christus er
fødder rett paa den samme tiid/ ligeruist som
dett sprock denne høge Prophetes Helix ly
der/

Then fierde Monarchi. 127

der / Derforre vil ieg nu begynde den tredie
Bog / om dett tredie stycke aff dett sprock
Helix / wdass huilcket mand kand herligen
sehe / att denn Prophet hassuer den rette tid
berammert / Fordi att Christus vor frelsere
JESU oc Gud / er fødder aff Maria
den rene Jomfru.

I dett 42. aar / vnder Augusti regi^{Maar}
mente. ^{Christus er}

I dett 3944. aar / effter verdens^{födder.}
begyndelse.

Nu feiler nogit i fire tusind aar / Men
den Prophete hassuer der hoss giffuit til
kiende / att Gud ville komme nogit tilforn oc
skal haste emod endē / Zuad ythermere giorss
behoff at vide om Christi fødse / finder mād
t dett hellige Euangelio / Den tid naar hand
er pindt oc opstonden / oc huorledes at Chris
tus hassuer ladet sit hellige Euangelium
wdgonge til verden / oc sin hellige Kircke
plantet oc anrichtet i den gangske verden /
vil ieg her effter sette.

Om de Tyske.

In thenne Augusti tiid
hassue de Romiske først anfallet ^{der bleff}
dett Tyskland / oc hassuer Tiber^{Tyskland}
rius oc hans bröder Drusus leget ^{først off}
i offuer ^{erfaller}
med krig.

Then fierde Monarchi.

Tiberius.
Drusus.
Rhetia
Vindelici.

i offuerlanden oc haffue indtaget the grenge omkring Rhetis oc Vindeliciis / de haffue doch icke aldeles fundet vndertuinet the Land til vnderdanighet. Rheti ere the Erschlender / Tyrol ind til pregentz Kempten oc her neder til Norlingen / hvor som the naffn er end nu bleffuit oc Falles Ries. Vindelici ere the Auspurger oc Beteren. Drusus er kommen neder til Meng oc haffuer icke langt ther fraa lidit nogen Raade oc er død ther aff.

Cherufci.

Arminius.

Quintilius.

Ther næst haffue the Romiske bestersket seg til Coln oc anfalet Westphalen oc Saxon / Nu vor the een Hertug i Saxon ved naffn German / de Historici kalle hans nom Arminium een Første til Cherufcis / The Cherufci ere visseligen the Hartzlender her neder med Weser ind til Bremen / oc ieg adhter att thett ord Cherufci er det nu Falles Hertische. Thenne Arminius offuerfiold the Romiske oc slog thennom ved 21. tusind / oc der til een stor hob aff theris forbund som vor med thennom / Thenne Romiske Hoffuigman Quintilius Varus stadd seg sielff. Hvor det Sloug er skedt / finder man aldelis hof Tacito / som er emellom Lip oc Embis / dett er neden for Cassel icke langt fraa Padeborn / Fordi att Tacitus skriffuer alt saa. Quantumq; Amisiam & Luppiam amnes inter, uastatum haud procul Teutoa

Then fierde Monarchi. 128

Teutoburgiensi saltu, in quo reliqui Vari legionum, eaq; insepultæ dicebantur. Oc haffuer thenne nederlig giort icke mindre forskrekelse til Rom end paa den tid att the Cimbri vore dragne til Italien / Sordi mand frøchtede/ att Arminius skulle tha anfaller thet Romiske Riige med all macht/ oc faret emod Rom / Augustus vor i saadan angst att han alle vegne bestillede oc paa bodt att man skulle sude i røstning/ oc hand røbte med gredende klage/ Quintili redde legiones / Men ther effter att Arminius haffde vddressuit the Romiske aff Saxon/ tha haffue the Romiske practiceret / att Arminij omligendes naboer skulle songe hannom noget att kasse/ oc dette vore de Schuober som paa den tid vare besidendes hoff den flod Elffuen oc de Bhemer. Arminius sloug desse alle sammens oc indtog deris Land / Saaledes haffuer Arminius inde haffte Westphalen / den Sartz / Saxon / March / Nissen oc Behmen / oc haffuer regeret 12. aar oc er paa det sidste omkommen med forredert aff hans eigne Venner/ Dette er noch sagt om den tid Augusti.

Tiberius den tredie Keiser.

Anno

Then fierde Monarchi.

Anno Mundi 3960.

Anno Romæ 769.

Anno Christi 16.

Endoch att ther haffuer ver-
rit mange lofflige Keiser effter Au-
gusto/ Fordi att saa lenge Gud op-
holder nogit embede oc Regi-
mente/ Saa giffuer han oc de. til dugelige
Regenter / Mand finder doch mange onde
oc wgudelige Herrer ther hof / som haffue
oc regeret / Att een lofflig Mand haffuer
sagt / att mand kunde paa en ring vdgraff-
ue alle fromme Herres Voben / Nu er ther
att ligeuel nøtteligt i the Historier att be-
skriffue saa vel the onde Regenter som the
gode / paa det mand saaledes kand aff the-
ris straff lere / att frøchte Guds vrede.

Tiberius.

Tiberius var icke Augusti søn / Men
der effter att Augusti naturlige arffuinge
vordede / haffuer Augustus thenne Tibe-
rium adopteret oc selff vdføret / Fordi han
vor Livia søn / huilken Augustus haffde nu
taget til echte / oc hannom haffde Augustus
altidt bruger for een søffuitzmand / fordi
han vor een god frtiger. Thenne Tiberius
vor then første Keiser / huilken det Romiske
Råd haffue suoret huldskab / oc haffuer re-
geret 23. aar.

Wti thet

Then fierde Monarchi. 129

Wti thet 15. aar Tiberij vor Christus
vor frelsere 30. aar gammel / oc bleff i det
aar døpt aff Johanne Baptista oc begyn-
te att predige sit hellige Euangelium/ bote
oc syndernis forladelse oc det euige lif/ oc
dette vor i det 3975. aar effter Verdens
begyndelse.

Maar
Christus
er døbt.

Det 340. aar effter Alexandri Monar-
chie begyndelse/ leg nu de andre 145. aar her
til fraa Alxandro / oc ind til det andre aar
Longimani / Saa hassuer du 485. aar / det
er de 69. wger / om huilcke Daniel hassuer
beskreffuit / ligeruist som tilforn er ythermere
her om thaler.

I det 18. aar Tiberij er Christus vor
frelser korsfest / død oc atter igen opstod
den tredie dag aff døde / oc hassuer effter sin
opstondelse giffuit sine Apostle befalning
att predige thet hellige Euangelium offuer
then gangske verden / Thenne theris befal-
ning hassue the Apostle begynt att fuldkom-
me strax om Pindesdag / den tid the hassde
songet then helligaand / oc Christus vor til-
forn skendbarligen opfaren til himmelen.

Maar
Christus er
Korsfest.

Der begyn-
des then
hellige
Christelige
Kircke.

Saaledes hassuer mand nu Guds ord
oc det Gestlige Ruge/ then hellige Kircke oc
Christenheden att søge oc finde icke aleniste
ebland thet Jødiske fold / Men omkring
all Verden/ huor som Apostlernes predigen
oc lere

Then fierde Monarchi.

Quod d'n
hellige Kir
cke skal an
des.

oc lerdom er gögen oc deris schrifte befindes
oc bruges/ Fordi att Gud haffuer off til sage
att hand vil berthe sin naade/ oc hinde wdele
ebland syndige menniske formedelst sodan
predigen oc hellige Euangelium / Derfor
kand det icke andet vere/end huor som Guds
ord prediges/ der findes jo nogre som høre
til Christi Rüge / wti huilcke Christus bor /
wercker oc berther sin naade/ som hand siger /
Jeg vil vere hofstedt til verdens ende/ Den
ne **I E R R E** Christo vor frelsere oc saalig
gørere vere loff / ehre oc pruss oc tack sigelse
nu oc til enig tiid/ Amen.

Den hellig
ge Kirckes
for fölgelse
ster i tuens
de mode.

Nu vil jeg framdeles til Kiende giffue
huorledes att Christenheden haffuer hafft
for fölgelse oc lidt hord modstand oc offuerfald / bo
de med verselig oc legomlich forfølgelse / Oc
saa aff Kerteren allermest/ huilcke altd haff
ue jammerligen forstøret den hellige Kir
ckes enighedt/ saa hon haffuer der offuer for
get fast støre skade oc er bleffuen der fore fast
mehr forachtet / end formedelst legomlig
forfølgelse aff verdslige Tyranner.

S. Stef
fen er stent
oc S. po
sil om
wendt.

Wti dett 19. aar Tyberij er Sancte
Staffen den første martir bleffuen stent i
hiel effter Christi opstondelse / oc i dett sam
me aar er Sancte Pouel vorden om wendt
til den Christelige tro.

Anno

Then fierde
Anno Wund
Anno Roma
Anno Christi

Adrianus

fierde Basile /
10. Monarch /
oc haffuer belogen
sige bleff hand i h
schuimand / De
er indtillde til Jer
sardede / liget
Att naar de
oppreist i de
fere langt til en

Anno Wundt

Anno Roma

Anno Christi

Adrianus

Basile / haffuer
nader/et forgyt
aar Claudi er
til Rom/ huilcke
prediget til Antio
m/te Basiles for

Then fierde Monarchi. 130

Anno Mundi 3983.

Anno Romæ 792.

Anno Christi 39.

Caius Caligula then *E. Caligula*
la. Caligula

fierde Keisere / haffuer regeret 3. aar /
10. Monader / oc vor ett bistert men-
niste oc haffuer belegert alle sine søstre / paa
dett siiste bleff hand i hiel stungen aff sin et-
gen søffuizmand / Denne Caligula lod op-
sette sitt billede til Jerusalem / at mand skul-
le dett tilbede / ligeruist som Daniel haffde
spoot / Att naat de Jøder vorde att sehe een
Affgud opreist i deris Tempel / da skulle dett
icke vere langt til enden.

Anno Mundi 3987.

Anno Romæ 796.

Anno Christi 43.

Claudius den femte *Claudius*
S. Peder

Keiser / haffuer regeret 13. aar / 9. Mo-
nader / er forgiffuen med giff. Wti det
andre aar Claudi er S. Peder Apostel kom
men til Rom / huilcken tilforn haffde nogre
aar prediget til Antiochia. Och her settes den
Romiske Kirckes første begyndelse.

Rij Jder

Der begyn
des den Ro
miske Kir
ke,

Then fierde Monarchi.

I dett 44. aar effter Christi fødse.

I dett 3988. aar effter verdens begyn
delse.

I dett 797. aar effter att Rom vor
bygt.

Anno Munde 4000.

Anno Romæ 809.

Anno Christi 56.

Nero nes
quam.

Nero den siette Keiser

regerede 14. aar / Hiølt seg loffli
gen i de første 5. aar / der effter brø
gede hand alle wdygt oc tyrannij / hand i
hiel sloug sin Moder / oc sin Hustru / oc man
ge drebelige Mend / Senecam oc andre / Paa
dett sieste ere hanns Hoffuizmend hannom
fra falske / oc dett Romiske Radt lod søge eff
ter hannom / Att mand skulle hudstruge
hannom til døde vnder Galgen / Derfor
stæck hand seg self i hiel / for end de Riddere
som søgte effter hannom / Kunde finde han
nom / der hand vor 32. aar gammel. Oc nu
er dett Rüge aldeles bort kommet fraa de
effter Kommere oc foruandte Augusti oc Li
uia.

S. Peder
forst fest til
Rom / oc
S. Povel
hals hng
gen.

Wti Neronis tiid er S. Peder Apostel
forst fest til Rom / Effter hannom er Linus
bleffuen Passue / oc S. Povel hals hugen / Oc
bereg

Then fierde Monarchi. 131

beregner mand 8. pouels tiid/at hand haff^{Linns}
uer prediget ved 34. aar. bleff pass^{ue.}

paa den tiid Neronis haffuer mand se
het et Cometa i 6. Monader/saa lenge ston
de sielden de Cometer. Tilforn vnder Claus
dio haffuer mand oc sehet een Cometa oc tre
soler/ Huilcke for wthan tuil haffue betydt /
at tre Herrer skulle forteligen der effter slaes
om dett Keiserdømme/ Saa tror ieg att den
store Comet haffuer icke aleniste betydt desse
oprør / Men ocsaa den store foruandling
som skede der effter i dett gantske Romiske
Riige / oc besønderlige den ynckelige vnder
gong som de Jøder finge oc dett Jødiske
Riige.

Sergius Galba/Otho oc Vitellius.

Desse tre ville verit Reiser
re effter Neronis dødt / Men Otho
lod i hiel stunge Galbam til Rom /
Siden haffuer Vitellius ladet gi
ort seg til Reiseren i Tyskland/ oc skickede een
hob til Italien/Otho drog hannom emod oc
giorde 4. sinas slaug med hannom / tre gong
ge vandt hand / men i dett fierde slaug/bleff
hans soldat slaget/ Oc endoch att møgit soldat
droch hannom til honde / da ville hand doch
icke lenger spore frigg/oc sagde/ att hand ville
fast mehre achte den menige frigg / end site
K iñ eget

Then fierde Monarchi.

Vespasianus
bleff
Keiser.

eiget liiff oc erhe/ alt saaledes stæck hand seg
selff i hiel i thenne fierde Monarchi effter Gals
bæ død/ wti medel tud bleff Vespasianus
vduald Keiser i Orient aff sit eget frugs
fold/ hand sende en Herr til Italien/ oc lod
ihiel slaa Vitellij seiskab/ Siden bleffue ther
stor alarom oc oprør til Rom/ oc Vitellius
vor fongen oc martyriseret / oc slebet om
Pring Rom i mul oc skærn / oc paa det sieste
døde oc fick sin fortiente løn/ Sordi hand vor
ocsa ett bistert bestia/ dette vor thet første
oprør som hassuer seg begiffuit til Rom for
medelst then Keiserlige vduelgelse / effter
Augusto.

Anno Mundi 4016.

Anno Romæ 825.

Anno Christi 72.

VESPASIANUS den

siuende Keisere regerede 9. aar/ Oc
er nu atter en viiff oc lofflig Første
Kommet til Regimentet igen / huilcken nu
hassuer til Rom atter beskicket rucht/loug/
oc rett/ oc al god skick/ i den sted som Calli
gula / Claudius oc Nero hassde tilforn icke
aleniste tilstedt all wtucht oc tyranni aff
andre/ Men hassue selffue indført oc bruket
saadant offuer alle mode/hand hassuer ocsaa
ladet

ladet thet Riige besørget med all god for-
radt oc forsynlighedt / oc the Land vel be-
sticket med hielp oc setalge/ hand hassuer oc
til Rom stiftet stipendium oc sold til de
Medicis oc andre Lesemestere som tha lærde
Bogelige Konster til Rom.

Den siiste forstøring Hierusalem.

Det andet aar Vespasiani Titus bes-
lagde Hierusalem.
hassuer Titus Vespasiani Søn be-
lagt den Stad Hierusalem/om paa
sten Mense Aprili / oc siiden vandt
Staden oc lodt vorbrende hannom mense
Septembri/ wti medel tiid vor saadan jam-
mer i Staden aff Hunger/ oprør oc mord/
att man aldrig hassuer hørdt saadant om
nogen Stad paa Jorden/Moderen hassuer
føget sine egne børn / oc endoch er the him-
de siden fraa tagne aff det krigsfolck oc
opedne / saa att Moderen morte siiden dø
ther offuer aff hunger/ mange hassue stun-
get thennom selfue i hiel. Josephus skriff-
uer att ther vor til Hierusalem 10. sind hun-
dret tusid Menniske/ fordi att mange Jø-
der komme didt om paske tiid/ ocsaa hassue
det Lands Indbyggere giffuit seg der ind
aff thet gødtiske Jøde landt med denne for-
trøstning/at de skulle der bliffue secker oc frø
i saadan

Titus bes-
lagde Hieru-
salem.

Then stor-
ynck til
Hierusale-
m.

Riig i saadan

Then fierde Monarchi.

Gad strafs
fer synden
i trende
mode.

Et forfkr
kelig exem
pel om
Guds stor
re vrede.

i saadan en stor oc fast Stad/ Oc thenne stor
forsamling er meste parten omkommen aff
hunger/ pestilentie oc suerd. Titus hassuer
sendt 16. tusind Jøder til Alexandria / der
att arbeide oc trele som fongne menniske / 2.
tusind forde han med seg til triumph oc lod
bestier rissae thennom i hiel wti spil. In
summa mand kan then store jammer oc ynd
icke fuld siige / fordi att Gud hassuer ther
wti fore gissuit verden ett sønderligt exem
pel/wtass huilcket wi skulle lere oc vride hans
store vrede oc heffn offuer alle wgudelige
mennsker/ oc sandeligen dette maa vere ett
steen oc iern hierte / som icke forskreckt seg
for saadane gruelige exempel/ oc besond
lige skulle wi Christne her betende/ att eff
terdi Gud hassuer icke forskonet oc sparet
dette Israelske folck/ huilcket hand hassuer
Fallet sit eget folck/ oc er begynt oc opkom
met aff høge hellige forfedre/ Saa vil han
oesaa / oc skal fast mindre skone oss Hedning
ger/ Gud hassuer doch fore gissuit oss i dete
exempel sin store naade oc miskund/ Att wi
nu ere viffe / siiden att thet Jødiske Regi
mente er saa aldelis vdror oc fortiget/ Att
wi Hedninger er io nu visseligen Guds folck/
alle wi oc the som troo sandeligen paa Chris
tum.

Oc er thenne forstøring skedt til Hieru
salem i det andet aar Vespasiani/ det er/
J det

Then fierde Monarchi. 133

I dett 74. aar effter Christi fødsel.

I dett 40. aar effter Christi pine.

I dett 4018. aar effter Verdens begyndelse / oc haßfuer dette Tempel verit
stoendes fra det andre aar Longumani 526.
aar.

Tha vore oc mange forfreckelige te-
gen skede effter huor anden til Hierusalem
for end thenne forstöring kom / huilcke her
vore forlangt att opregne / Offuer det Tempel ^{ett gloens}
pel haßfuer mand sehet ett brendende suerd ^{des suerd.}
stoendes ett gangst aar om kring. Dette set-
ter ieg aleniste herfore / Att man skal icke
forachte Guds regen / Men ther aff lere att
de bemercke oc betyde Guds vrede / oc paa
minde oss oc att vare / att wi skulle rette oc
bedre oss / att saadan straff oc Guds vrede
kunde oss fraa vendes / ellers oc bliffue mil-
dere / ligeruist som Gud naadeligen aff vende
then straff Niniur.

Anno Mundi 4025.

Anno Romæ 834.

Anno Christi 51.

Ihus den ottende
Keisere regerede i 2. aar / vor Vespasi-
aniani søn / begaßfuit med al spørstelig
dygd

Then fierde Monarchi.

Titus Vespasianus
 dygd oc skickelighedt / Derfore er hand høgt
 priset i alle Historier/ oc kalles Amor et de-
 litiae generis humani / Nogle som practice
 rede emod hannom oc lagede seg effter att
 ville vere Keisere/ hassuer hand venligen att
 varet att de ville offuergiffue sodan deris
 fram sett/ Sordi att sodan practiceren kunde
 intett hielpe dennom oc sagde att det vor
 Guds gaffue/huem Gud vndre att vere Kei-
 sere den bleffue/ ythermere hassuer hand in-
 thet giort dennom / Titus døde / som nogle
 mene/med giffte forgiffuen.

Effter Lini død bleff den tredie pa-
 ffue Anacletus.

Anno Mundi

4027.

Anno Romæ

836.

Anno Christi

85.

Domicianus
 ni wdygt.

Domicianus den 9.

Catti.
 Loessi.

Keisere / Titi Broder / regeret 15.
 aar / hand førde krig emod Tysk
 land/oc besonderligen emod de Catten/ huil-
 de mand nu kaller Hessen/Til Rom hassuer
 hand bruket nogen wdygd oc tyranni / der-
 fore er hand paa dett sieste i hiel stungen /
 hand hassuer de phylosophos oc Mathema-
 ticos fortaget aff Rom/ hassuer oc de Christ-
 ne lader forfølge oc martirizere lige som
 Nero gjorde.

Effter

Then fierde Monarchi. 134

Effter Anacleto vor den 4 Passue Cle-
mens den første aff dette naffn.

Anno Mundi 4043.

Anno Romæ 852.

Anno Christi 99.

Nerva den X. Reise

Nerva re/regeret 1. aar/4. Monader/hand
haffuer adopteret Traianum / huil-
cken daa vor paa den tiid Hoffuigmand i
Tyskland til Colne / Nerva døde / da hand
vor 68. aar gammel.

Anno Mundi 4044.

Anno Romæ 853.

Anno Christi 100.

Traianus den elffte

Traianus
vor from
oc god.
Traian
ord naar
hand bes
seide no
gen Maar
hannom i kald.
Traianus
reiser / regerede 19. aar/6. Mona-
der / hand vor den første fremmede
Keisere / icke fød i Italien / men i Hispanien /
oc er hans fromhedt saa høgt prisat / Att al-
tiid siden / saa ofte mand haffuer wduolt
nogen Keisere / da haffuer mand ønsket / Att
hand skulle bliffue saa løcksalig som Augu-
stus oc saa from oc god som Traianus. Naar
hand ordineret een Marfalk / gaff hand

Traianus
vor from
oc god.

Traian
ord naar
hand bes
seide no
gen Maar
hannom i kald.

Then fjerde Monarchi.

hannom dett suerd i handen med sodanne ord/dette suerd skalthu føre emod mine fiender huor som ieg hassuer een rett sag / Men huor ieg gør wret/ daa fød dett suerd emod meg. Dett Romiske Rüge hassuer i hanss tude verit aller størst/ocsaa vor ingen Reiser kommen saa langt i Orient som hand / I Tyskland oc vngerer hassuer hand fødrt store krig.

Johannes
er igen
kommen aff
Pathmos.

Under hannom er Sanctus Johannes den Apostel / huleken Domicianus hassde fortaget/ atter kommen til Epheso igen aff den Insel Pathmos / Her vtaff følger / att Johannes hassde prediget mehr eend 60. aar / I denne lange tid hassuer hand sehet mögen ynckelighedt / bode att Jerusalem hanss faderne Land vor vndergonge / Item/ att hand hassde saa mögen stor stridt med saa mange Kettere. Mand schriffuer/at hand vor een tid kommen i et Bad/der fand hand Cerinthum den Kettere/ oc hassde da siit selvskab der omkring seg/oc disputeret ebland dennom heffteligen oc bespottede Christum/ att hand skulle icke vere Gud / Da stod Johannes op oc sagde til sine Venner/som saaa de hoff hannom/att de skulle gonge vd/ Gud ville gøre ende med denne bespottere / strax effter ath Johannes vor vdkommen / fiold dett Ruff neder/oc sloug Cerinthum oc hanss selvskab til døde / I dette Exempel maa mand

Exempel
om Guds
heffnossuer
Guds bes
pottere.

Then fierde Monarchi. 135

mand sehe/ Huorledes Gud beuiser seg emod
dennom som hanss naffn laste oc skende.

Effter Clemente bleff den 5. passue
Quaristus.

Effter Quaristo bleff den 6. passue
Alexander den Første med dett naffn.

Vnder Traiano ere oc mange Christ. De Christo
ne formartert / Men siden paa lagde hand / nes forføl
att mand skulle icke offuerfalle dennom eller gelse vnder
føre for dom / wdan saa skede att de bleffue Traiano.
obenbarlige anklagede/ da skulle de straffes/
oc dette skede for Plinij bøn skyld. Traianus
døde aff blod sott.

Anno Mundi 4054.

Anno Romæ 873.

Anno Christi 120.

¶ Adrianus den XII.

Reisere/regerede 20. aar/vor adopte
ret aff Traiano / oc hassuet verit een
viss Første som icke søgte krig (ligeruist som
Traianus) men frød huor hand kunde frød
beholle / Paa dett hand skulle attet saaledes
tōme det Ruge til god Rick oc ordināg huil
det hand oc saa loff ligen oc herligen gjorde /
Saa

Adrianus
Asironos
mus.

Then fierde Monarchi.

Saa att effter Augusto hassuer ther ingen
Keiser verit det Ruge nøtteligere/ end then
ne/hand hassuer oc selff verit altsaa lerd wdi
Astronomia/ att hand giorde selff en prog
nosticon i alle aar / The wlerde Professores
hassuer han affsett doch besorget thennom/
oc andre dugelige anammet oc indsett i deres
sted/oc han anrichtede herlige Bibliothecas.

The Jøder
sette seg
op igen.

Wti hans tiid begynte de Jøder at set
te seg op igen/ oc giorde thennom en Messia
am / Men Adrianus sloug thennom / doch
med stor møde / Suden befalede han atter
at opbygge Hierusalem oc falledede thet effter
sit naffn Eliam.

Adriani
mildhed
emod the
Christne.

The Christne vore hordeligen plagede
oc martyriseret wti denn Adriani tiid / Der
fore hassue tha nogre lerd Christne skriffuit
til Keiseren/ hues Bøger wi end nu hassue/
wdaff huilcket Keiseren bleff rødt oc be
neget til mildhedt/oc lod forskaffe oc vdrobe
att the Christne skulle icke ythermere bliffue
offuerfaldne paa Religionenss vegne.

Effter Alexandro bleff then 7. Passue
Xystus then første aff thet naffn.

Effter Xysto bleff then 8. Passue Te
lesphorus / om hannom skriffuer man att
han hassuer besticket the 40. dages faste att
holles for Paschen.

Anno

Then fierde Monarchi. 136

Anno Christi

140.

Antoninus Pius den Antoninus Pius.

13. Keiser er adopteret aff Adriano /
haffuer regeret 23. aar / vor en from
oc fridsommelig Første / oc haffuer offte
sagt / Att thet vor en Keiser fast loffliget
att beholle en Borger i liffue / end tusind
Siender i hiel slaagne.

Effter Thelesphoro bleff then 9. passue
Hyginus. Effter Hyginio vor Pius then 10.
passue. Effter Pio bleff den 11. passue Anis
etys.

Anno Christi

163.

Marcus Antoninus Marcus Antoninus Lucius Verus.

philosophus den 14. Keiser rege
rede 18. aar thenne gjorde sin Bro
der Lucium Verum til Keiser med seg / Saa
ledes vore tuende Keiser tilsammenff paa
den tiid med thet første / Men Verus leffde
icke lenge i Regimentet / Marcus vor from
oc lerder / oc haffuer førdt früg i Tyskland
med thennom aff Moravia / Slesia oc Vena
den / hand gjorde mange herlige leges / huil
cke man end nu bruger / oc ere bestreffne in
pandectis / hand haffuer oc skriffuit Bøger
huilcke ieg haffuer sehet.

Wi thenne Marci Antonini tiid haff
uer Pro

Then fierde Monarchi.

Prolemus
Astronomus^o

ner Prolemus Astronomus leffuit/ huilcken
ieg maa vel tilbørligen her beneffne / Fordi
att Gud haaffuer aldeles vnderhollet thenne
høge Konst Astronomiam formedelst thenne
ene Mand Prolemeum ind til vor tid/ hand
haaffuer doch icke verit Koning/ fordi att ther
vor inge Konger paa den tid i Egypten/ el
lers vor hand en mechtig Philosophus til
Alexandria wt Egypten / Fordi att Gud
haaffoe funderligen begaaffuit Egypten med
thenne konst/ oc hun er stedte bleffuen der i
landet fraa Josephs tid oc ind til thenne
Prolemeum/ det er ved 2000. aar. Fordi att
Alexander oc ther nest the Romiske haaffue
møgit erhet thenne Land Egypten for desse
Konster skyld / oc ville icke forstøre theris
Scholar/ the haaffue ocsaa giort stor bekost
ning der paa/ att vnderholde saadane Bos
gelige Konster der i Landet. Men siden att
the Romiske haaffue forloret Egypten / oc
Mahomet haaffuer thet Land saa skendelig
gen forderffuit oc ynckeligen forstøret/ Saa
bleff thenne løfflige gamble Schole ocsaa
forstøret oc ødelagt. Men doch paa det att
the Konster skulle icke aldeles vndergonge
i Verden/ haaffuer Gud tilforn giffuit thenne
høgbegaaffuede Mand Prolemeum/ huilcken
tha skulle alle the Konster til hobe forsamle
oc ordeligen beskrieffue / Herfore bør off alle
tilbørligen att tacke Gud/ oc sandeligen her
wtaff maa wi sehe / huilcke groffue bestier
the Mas

I Egypten
ten lerdas
besønderli
gen Mas
thematica.

Scholar
Alexandria
na.

Then fierde Monarchi. 137

the Mahometer ere / att the haffue saa plat
ødelagt een saadan gammel Schole / som
haffuer stonde mere end 2000. aar / for den
nom / oc haffuer altid verit beuaret oc med
stor fligt oppehollet aff alle høge Potentat
oc mechtige Førster / wri huldten Gud haff
uer giffuit her paa Jorden all som størst
vijsghed / Philosophi oc herrlige Konster.

Mahomer
forstørede
Egypten
oc the her
lige Kon
ster alle.

Efter Aniceto vor thenne 12. Passue
Soter / hand haffuer ordineret att man skal
obenbarligen til sammens giffue Brud oc
Brudgamme i Kircken.

Anno Christi

183.

Commodus then 15.

Keiser regerede 12. aar / oc haffuer fast
verit then andre Nero med grumhedt
oc Tyranni.

Commo
dus vor
Incommo
dus.

Efter Soter var then 13. Passue
Eleutherius.

Anno Christi

195.

Lucius Pertinax then

16. Keiser / regerede 6. Monader /
bleff i hiel stungen aff Iuliano / som
Fisfte seg det Keiserlige naffn til aff thet
Kriigs folck.

Lucius
Pertinax.

6

Anno

Then fierde Monarchi.

Anno Christi

196.

Didas,
Julianus.

JULIUS Julianus
den 17. Keiser / regerede 7. Monar-
der / vor mögit lerd in Jure / oc bleff
thiel stungen aff Severo.

Anno Christi

196.

Severus

SEVERUS den 18.
Keisere / regerede 19. aar / hand halp
dett Rüge atter nogit op igen / med
hansf strenge Regimente oc horde straff / da
hand begynte att forfølge de Christne / bleff
hand dödd.

Origenes
professor
Alexandrie

Effter Eleutherio bleff den 14. passue
Victor. Effter Victore vor den 15. passue
Zephyrinus. Wdi denne tid hassuer Ori-
genes lessuit / oc hassuer lerd den hellige
Schrift til Alexandria / hansf böger bleffue
siden forbødne / fordi att hand hassuer man-
ge vnøttelige disputationes oc allegorias
indsørdt / Effter hannom hassuer mand be-
gynt att beblande Philosophiam Aristotelis
ebland schriften / wtass huilcket mögit ondr
er opkommet i den hellige Kircke / Fordi att
den Phylosophia Platonis / er aldeles een
wbe

Then fierde Monarchi. 138

wbequemlig oc wbrugelig lerdom/ Irregu-
laris / Men der emod er Aristotelis philoso-
phia mōgit brugelig / regularis / saa att
hun er de lerdē Christne nyttelig att vide/
om mand hinde retteligen bruger oc for-
staer.

Anno Christi

214.

MAntonius Bassianus Antonias
Bassianus

Caracalla den 19. Keisere/regerede 6.
aar/lod i hiel sla sin Broder Gethan/
oc tog sin Steffmoder til echte/hand begere-
de aff Papiniano Jurisconsulto / att hand
skulle vndskylle dett mord som hād gjorde sin
Broder/oc Papinianus suarede/ Att det vor
icke saa lett att vndskylle ett mord / som det
vor att gøre / Derforre lod Bassianus stinge
denne Papinianum i hiel / Thenne mand vor
retteligen verd att hede oc kalles/ een Juris-
consultus / effterdi hand haffde retferdig-
hedt oc redelighedt saa Kier/Att hād ville fast
heller sette sitt luff i fare oc lade slaa seg
i hiel / end hand ville vndskylle oc forsuare
dett som wret vor oc wredeligt / Strax der
effter bleff denne Keiser Bassianus oc i hiel
stungen/oc fick saaledes sin rette heffn for sit
Tyrannij.

Papinias
nus Juris
consultus.

Exempel
om rett
Gudsheffn

Effter Zephyrino vor den 16. Passue
Calistus.

S ij

Anno

Then fierde Monarchi.

Anno Domini

220.

Marrinus

Macrinus den 20.

Keiser / haffuer regeret lige med
sin Søn Diadumeno 1. aar / oc 2.
Monader / de bleffue bode i hiel slagne.

Anno Christi

221.

Varius.

Alexius Helio-gaba-

lus den 21. Keiser / regerede 4. aar /
hand vor en saare skendelig bestia /
oc gjorde inthett gott / bleff paa dett suiste i
hiel stungen.

Anno Christi

225.

Alex. Sege-
rus.

Alexander Seuerus

den 22. Keiser / hanss moder hedt
Mammea / regerede 13. aar / Mand
schriffuer att hand haffuer verit Bassiani
søn / oc er bliffuen Keisere / da hand vor saare
vng / wdualt aff dett krigsfolck / oc Stads
festet aff dett Romiske radt / hand loffues
møgit for hanss store fromhedt skyld / hanss
besønderligste Radt vor Vlpianus Juris-
consultus ebland all hanss handel / Hand vil-
le oc ingen mand lade komme alene for seg /
wthan denne eneste Vlpianum / Huilcken de
Kriiger haffue saare møgit hadet / fordi att
Keiser

Vlpianus
Juriscons-
ultus.

Then fierde Monarchi. 139

Keiseren hiølt dennom vnder affue oc tuang /
 formedelt denne ene mands Rædt / Derfor
 ville de een tiid stunget hannom i hiel / oc da
 er Keiseren sprunget i veigen for hannom /
 oc hassuer voget syt luff for Vlpiano / oc ka
 stede sin mantel offuer hannom / paa dett att
 de Kriger skulle sehe / Att Alexander ville be
 skytte hannom / Dette er et ret skønt Keiser
 ligt Exempel / wti huilket offklarliges giff
 ues til Kiende / Att de høge mechtige Førster
 skulle voge luff oc leffnet til att beskytte loug
 oc rett.

Att mere
 Keligt Ex
 empel at
 off bōr att
 forsuare
 loug oc rett.

Effter Calisto vor den 17. Passue Vrb
 banus den første aff det naffn. Effter Vrb
 no vor den 18. Passue Poncianus.

Anno Domini

238.

MAXIMINUS then
 23. Keiser / hassuer regeret 3. aar /
 vor i hans vngdom een Hyrde i
 Thracia / siden bleff hand een Kriger / oc er
 saaledes opstiget formedelt hans legommes
 store styrcke oc med hans dristighed / til saa
 lenge att hand er paa det siiste bleffuen Kei
 sere / Hand hassuer vnder tvinget Tyskland
 ind til Rart / oc der offuen fore ind til Frans
 ken / Men hand brugede mange Tyrannij /
 6 19 dets

Maxim
 nus.

Then fierde Monarchi.

Gordianus derfore haffuer det Rad til Rom vdualt an-
dre Keisere emod hannom / for huilken sag
the Romiske motte giøre nogre krig ebland
thennom selfue/oc tha bleff then vnge Gor-
dianus slougen/ oc then gamble Gordianus
hengde seg self / Paa det sieste bleff Maxi-
minus i hiel stungen oc hans søn med hans
nom/aff sit eget Krigsfolck for Aquileia.

Effter Pontiano vor then is. passue
Antherus.

Anno Christi

241.

Gordianus

GORDIANUS then

24. Keiser haffuer regeret 6. aar/
thenne haffuer det Rad til Rom
vdualt liige med Pupieno oc Balbino/emod
Maximinum. Pupienus oc Balbinus bleff-
ue i hiel stungne til Rom aff theris eigne
Krüger/ den tiid the ville icke tilstede then-
nom att bruge theris eigen moduillie oc Ty-
ranni / Saaledes er then vnge Gordianus
bleffuen alene Keiser/ oc haffuer slauget the
perser wti Orient/ oc indtaget atter nogre
Steder til Krüget igen / Men den tiid att
the Krüger liide stor hunger/tha giorde the
Philippum til Keisere / hand lod i hiel stin-
ge Gordianum.

paa

Then fierde Monarchi. 140

paa den tid att Gordianus vor bleff
uen Keisere/haffuer ther verit en saa mōgit ^{Eclipsa}
stor Eclipsis i Solen/att mand morte bruge ^{solis.}
liuss/ saa lenge hun varede. Ther haffue ocs
saa verit terremotus/ oc nogre Steder for
sundt.

Anno Christi

247.

Philippus then 25 ^{Philippus}
Keiser regerede 5. aar/vor fødder i dōpte Keis ^{then første}
Arabia / oc haffde lenge verit een sere.

hōffuitzmand/thenne haffuer ocsaa giort sin
søn til Keisere lige med seg. Decius lod stinge
thennom bode i hiel/Saadant mord haffue
the Keisere bedressuit offuer huor anden/att
thett er stor ynct oc mōgit forskrefelight att
lese / huorledes Gud haffuer saa rumoret
ebland the mechtige Herrer.

Anno Mundi

4192.

Anno Christi

248.

Anno Romæ

1000.

Her settes det første tusind aar effter
att Rom vor bygt / wti dette aar haffuer
mand hollet ludos seculares til Rom med
stor pompa oc triumph.

Effter Anthero vor then 19. Passue
Sabianus/ om hannom skriffuer mand / att
S u g h a n

Then fierde Monarchi.

Sabianus han haffuer døbt den Keiser philippum / oc
 Passue skal philippus vere then første ebland the
 døbtte Phi- Keisere/ som haffue anammet then Christes
 lippum. lige tro.

Anno Christi

253.

Decius

Decius then 26.

Keiser/ regerede 2. aar/ vor en viff
 Første oc berømpet Kriger / hand
 gjorde oc sin søn til Keisere lige med seg/ oc
 bleffue bode slagne i hiel aff the Gothis /
 hvilcke tha vore indfalne i Thraciam / oc
 haffde siden vendt seg emod Hungeren. Oc
 endoch att the Romiske haffue oc nogit til
 forn hafft att gjøre med the Gothis/ vil seg
 doch her først sette begyndelsen til den Hi
 storia Gotthorum/ Sordi att the haffue her
 verit mōgit stercke/ ved 3. sind hundred tus
 sind Mand/ oc haffue gjort mechtige germin
 ger oc offueruunde Decium / som vor en rett
 heldt oc veldig Krigsman/ Men Gud stras
 ffe de hannom derfore att hand haffuer for
 fuldt the Christne/ Sordi hand lod ihel sla
 oc martyrizere den Passue Sabianum / oc
 Cyprianum wdi Aphrica / oc mange hellige
 Mend. Herfore ville nu Gud/ att the Gothi
 oc andre fremmede folck skulle forstørre oc
 attskillie thet gangske Romiske Rige / for
 then store blotstørning skyld som den tid
 skede offuer the Christne/ oc saadant haffuer
 Sybilla

Her begyn
 des Histoe
 ria Got
 thorum.

Exempel
 om ret
 Guds
 heffn.

Cyprianus
 Martyr oc
 Sabianus.

Monarchi.

er Philippum / oc
spiste bland the
net the Christu

253.

en 26

aar / vor en
t Kriger / han
nge med seg
the Gorthu
i Thraciam / a
od Sangeren. O
affue oc nogge til
he Gorthu / vil
delfer til den
rt the haffue
ind hunder
mechtige gæ
/ som vor en
/ Men Gud
and haffue
and lod ihu
Sabianum /
ic mange hellig
id / att the Gorthu
Eulle fæstet oc
niste Rige / for
ld som den t
sindant haffue
Sybil

Then fierde Monarchi. 141

Sybilla spodt tilforn / Gessa er off dette
clarligen in Apocalipsi til kiende gissuit.

Efter Sabiano vor then 20. Passue
Cornelius / hand haffuer fordømt det Kets
teri Nouati / som lærde wretteligen om Peni
tens oc Bod / Att om nogen Christen sihle i
synden effter doben / tha kunde han icke bliff
ue salig eller rette seg igen / oc haffuer met
saadan wret lerdom bedraget mange Mens
niske oc kommet thennom i fortuilelse / oc at
skildt then hellige Kirckes enighedt.

Anno Christi

255.

Sebius Gallus then

Nouati
Ketteri
er for
dømt.

27. Keiser / haffuer regeret 2. aar /
lige med sin søn Volusiano / Fordi
att strax Decius vor slagen / haffue the Kris
ger vdualt thenne Gallum til Keiseren / oc
selfue stunge the hannom siden i hiel oc
hans søn med hannom.

Efter Cornelio vor then 21. Passue
Lucius.

Anno Christi

257.

Valerianus then

Valerianus.

23. Keiser regerede 6. aar / bleff
vdualt til Keisere aff thet Krigs
folck i Ostuerlanden oc stadfestet aff thet
S v Romis

Then fierde Monarchi.

Sapores
rex Persarum
/ een
homodig
Mand.

Odenatus

Galienus.

Romiske radt / fordi hand vor een rett eddel
Romere / oc haffde vel hollet seg i Tyskland
oc beuist der stor mandom / paa dett siiste
haffuer den Koning Persarum Sapores fon
get hannom oc hollet i stor treldom / Fordi
samne Koning vor een stolt oc homodig
Barbarus / Saa att den songede Keisere
motte neder ligge paa Jorden for hannom
oc vere hans fode skamel / oc naar hand ville
sige til sin hest/daa stod Sapores paa hans
rygge/ Men Sapores bleff atter straffet aff
Odenato den Romiske Høffuizmand.

Galienus Valeriani

Søn den 29. Keisere/ haffuer reget
lige med sin Fader/ oc der effter i 9.
aar/siden at hans Fader bleff fongen / hand
vor mōgit lerdt / oc haffuer doch gerne pans
eteret oc ringe achtet sitt Regimente/Der
fore haffuer dett Ruge forloret mange Land
wti hans tid/Dess emellom vor der een Høff
uizmand / haff dett Krigsfolck i Tyskland
ved naffn Posthumus/hand regerede saa vel
i sit Regimente/ at de Kriger gjorde hānom
til Keisere/Men den tid Galienus forskick
de ett tal folck emod posthumum/ da opreis
ste Posthumus de frandker oc andre folck
emod Galienum. Aff denne orsage ere de
frandker første tid opreisste/ Fordi at endoch
Posthumus bleff siden i hiel stungen med
forres

Posthu
mus.

Then fierde Monarchi. 142

forredert / da ere de Francker doch bleffne i
deris røstning / Som jeg vil ythermere siige
her effter naar jeg kommer til Carolū. Men
dette hassuer jeg her korteligen til kende giff
uit/att huoe lesere skulle mercke / Naar oc
huorledes dett hassuer seg første tūd begiff
uit/At de Francker sette seg op emod de Ro
miske / oc att de her wtass ere siden bleffne
veldige i Tyskeland oc Gallia. Alt saales
des hassue nu først de Gotthi begynt att
forstøre dett Romiske Rüge / der næst de
Francker oc siden mange flere Landskab /
Ocsaa hassue de persæ i Orient giort dett
Rüge stor skade.

Anno Christi

272.

FLAVIUS CLAUDIUS

Flavius
Claudius.

Den 30. Keisere/regerede 2. aar/den
ne er høgligen priset for alle honde
from dygdelighedt skylde / Derfor hassuer
ocsaa Galienns for eend hand døde/oc siden
dett krigs sold / oc dett Romiske rad vda
ualt hannom til Keisere/ Sand hassuer giort
mange store skug med de Gothis i Hunga
ren oc Macedonia / oc altid vundet seiger/
Ocsaa hassuer hand slaget de Tyske som vo
re indfaldne til Italien / Item / Egyptum
hassuer hand tvinger til vnderdanighedt.
Men Gud hassuer icke lunge vndt de Roma
ske denne høge oc løfflige Keisere / fordi att
dett Rüge skulle daa nogit falle/Doch er dett
atter

At hues
orsage de
Franci ere
første rad
reiste emod
the Roma
ske.

Then fierde Monarchi.

atter opkommet igen oc haffuer seg mōgit
forbedret formedelst Claudium oc 3. eller 4.
Keisere effter hannom / Aff denne Claudij
slecht er Constantinus magnus fødder / Huil-
cket jeg vil her effter til Ende giffue.

Lucius
Martyr.

Valerianus haffuer ladet martirize-
re den passue Lucium / effter hannom bleff
den 22. Passue Stephanus / den første aff det
naffn.

Effter Stephano bleff den 23. Passue
Kystus / den andre aff dette naffn. Effter
Kysto vor den 24. Passue Dionysius.

Anno Christi

274.

Aurelia
nus.

Valerianus den 31.

Keisere/haffuer regeret 5. aar / 6. mo-
nad / Hand er for sin store mandom
skyld / aff Claudio wdualt til Keisere / oc haff-
uer de Francker hart slaget hofst Ments / der
nest de Gothos wdi Illyrico / oc siden den
Koninginde Zenobiam wdi Orient / huilcken
daa haffde emod all quinde art førdt mange
store Krig mod de Romiske / som een veldig
heldinde.

Zenobia
Konginde.

Hand er oc mōgit priset oc loffuit her
fore / att hand hiegt ett strengt Regimente /
oc tucht ebland sit Krigs Soldt. Der vor een
Kriiger som haffde beleget sin verdinde med
vold /

Then fierde Monarchi. 143

vold/ da sodant kom for Aurelianus straffede
hand den Landsknecht i saa mode/ Hand lod
neder bølge tuende trer/ oc bandt den quinde
skendere der emellom / siden lod hand de trer
atter opspringe / att partere oc flecke den
Landsknecht i stycker / Thenne Aurelianus
haffuer oc hordelige forfuldt de Christne.

Aurelia-
nus holt
strengt de
giment off-
ner de Friis
ger.

Om de Kettere Ma- nicheis.

S Trax effter att Euangeliz-
um vor vdprediget / ere der ocsaa
bliffne Secter oc Kettere som haff-
ue giort wengighedt ebland the
Christne. Men jeg haffuer icke her villet
opregne alle vildfarelse oc Secter / Men the
aller største Ketterij/ huilcke som haffue for-
giffuit mange store Land med deris giffit / oc
giort dennoim oprør / Att mand saaledes
maa sehe/huor skadelig een ting att falsk oc
wret lerdom er / oc huorledes att alle Kette-
re ere oprørre/oc betencke intett andet/ end
att vdspre oc beskytte deris vildfarelse med
oprør / Fordi att deris mestere dieffuelen er
bode een løgnere oc een mordere/ Desse tuens-
de stycke beutse seg i alle Kettere/ bode att de
lere løgen/oc opuecke mord formedelst deris
oprør / oc anrichte saaledes om vendelse oc
forstyrning i alle Regimente.

Inge ting
er skades-
lige ere end
Ketterij.

Tuende
vil for heff-
ue alle Kette-
re.

Paa

Then fierde Monarchi.

The Ket-
te re Mani-
chei,

Theris fal-
ske lerdom

Thomas
Monetas-
rius.

Paa den tiid Aureliani ere the Kettere
Manichei opkomne / oc theris Mestere Ma-
nes vor aff Persia / oc hassuer vdsprett sin
giffte om kring Arabia / oc ther nest offuer
Aphrica / oc hassuer songit saa mange an-
hengere til seg / Att man thet Ketteri haff-
uer icke fundet fordempe i 200. aar. The-
ris hoffuit lerdom vor / att der ere tuende
Guder till / en god oc en ond lige enig / her
hassuer menniskelige fornufft ville vere Mes-
tere oc mente / effterdi att Gud er god / oc
der onde er doch saa sterckt ocsaa mechtige
som thet gode / saa ma ther oc vere een be-
sønderlig Gud / som hassuer thet onde att
bestaffe / lige mechtig med then andre. Her
for wthan hassue the ocsaa hafft mange an-
dre vildfarelse / The lerde att Christus vor
icke Gud / oc ville icke anamme Apostlernes
skriff / Men dichtede dennom selfue besyn-
derlig skriff / huilcken the falledes Euangeli-
um Christi / Ocsaa berømmede the seg aff
sonderlig abenbarelse / oc sagde / at the gaffue
then hellig Aand / oc haffde der til anrich-
tet mange Ceremonier / oc sønderlig spiff
oc echteskab forbudet / saaledes att foruerff-
ue then hellig Aand / the hassue ocsaa for-
achtet Versellig Regimente / oc lerde / Att
Echteskab oc Versellig Regimente vore skab-
te aff then onde Gud / oc icke aff then gode
Gud. Wti vor tiid vor Thomas Mynter
wti Dyringen aldeles fallen i thenne vilfa-
relse.

Anno

Then fierde Monarchi. 144

Anno Christi

280.

Tacitus then 32. Tacitus.
Keiser / regerede 6. Monader.

Probus then 33. Probus.
Keiser regerede 6. aar 4. Monader/
thenne haffuer oc verit een aff the
loffligeste Sørster / vdualt aff thet Krüigs
folk / oc stadfestet aff Rader / hand haffuer
beskicket fründ offuer alt Tyskland / oc offuers
uundet the Francker oc Dyringer / oc taler
mand først om Dyringen her i thenne Keis
fers Historia. Der beness
nes først
Thuringia

Effter Dionisio bleff then 25. Passue
Soelix.

Effter Soelice vor thenne 26. Passue
Eutichianus.

Effter Eutichiano bleff then 27. Passue
Caius.

Anno Christi

287.

Carus then 34. Keiser / regerede 2. aar / oc gjorde sine
sønner Numerianum oc Carinum til
Keisere lige med seg / ebland huilcke Nume
rianus vor from oc mögit lerd / Men Car
us vor en anden Nero. Carus.
Anno

Then fierde Monarchi.

Anno Christi

288.

Diocletianus ville
ödelagt
Christen
dommen.

Diocletianus then

Maximianus.

Galerius.
Constantinus.

35. Keiser / regerede i 20. aar /
Thenne vor en aluorlig viff Spro
ste / oc hassuer giort mange losslige gremis
ger / oc atter indtaget Egypten / Men the
Christne hassuer hand hordeligen forfuldt /
Fordi hand hassde i sinde / att ville kom
met thet Rige til sin gamble skick oc vesen /
han giorde allting effter sin egen fornufft /
therfore kunde han icke lide attskillige Res
ligion / Oc effterdi hand befandt / att saadan
stor Regimente kunde icke regeres aff een
Heere alene / oc effterdi offte vor skedt til
forn / att mange hassde thennom selfue ops
sett oc giort til Keisere / Saa vdualde hand
selff Maximianum att skulle vere Keiser i
lige macht med hannom / thenne Maximianus
sorde krig i Gallia / Desse tuende som
hassde lige macht kalledes tha Augusti / Oc
siden hassue desse Augusti vdualt andre too
til seg / doch icke med lige macht / Men lue
geruist som successores / thennom kallede
man icke Augustos / men Caesares. Diocle
tianus vdualde Galerium. Maximianus /
Constantium / oc siden ere thesse tuende
Augusti affuigede fraa Riget / oc hassue at
ter giffuit seg til ett religt lessnet / Men
Maximianus hassde gerne verit i Regiment
tet igen

Then fierde Monarchi. 145

tet igen / paa det hand Kunde saaledes haff-
 ue giort sin søn Maxentius til Keisere / For
 thenne sag Skyld lod hans Dotters Man **Maximianus**
 Constantius stinge Maximianum i hiel. Alts-
 saa pleger thet att gonge / Naar ett Rüge
 Kal nederfalle / saa bliffuer ther oprør oc w-
 enighedt indbyrdes / ligeruist som wi maa
 her sehe / Diocletianus leffde saaledes i man-
 ge aar / in vita priuata. Paa det siiste haff-
 uer han stunget seg self i hiel / den tid hand
 besøchtede seg for Licinio oc Constantino
 som haffde hannom mistenckt / att hand skul-
 le villet hielpe Maxencio theris Fiende til
 Rūget.

Anno Christi

308.

Constantius then 36 **Constantius**
Galerius.

Keiser haffuer regeret lige met Gale-
 rio Maximino / oc haffue bode verit
 lofflige Keisere. Constantius regerede 4. aar
 effter Diocletiano oc haffuer indehafft Gallia
 am oc Tyskland / oc ther wti hollet frid. The
 Frander oc Alemanos haffuer hand offuers-
 vundet / oc saaledes er nu Tyskland att-
 skyld / The Frander haffue besidder den part
 vd met Rinstømmen. Alemani kalles the
 høye Tyske / Constantius døde i Engeland /
 tha bleff hans Søn Constantinus Keiser.

hulde the
 rette Frans
 ær ere / oc
 hulde
 Alemani.

Galerius gjorde tuende Successores /
 T Severum

Then fierde Monarchi.

Seuerum oc Maximianū then yngste/ Men
i medel tūd begynte Maxentius til Rom att
giffue seg vd for Keiser/ Thenne Maxentius
lod omkōme Seuerum. Maximianus døde/
oc gjorde til forn Licinium til Keiser.

Anno Christi

512.

Constanti-
us.

Constantinus then

Maxentius
fick sin rette
løn for sitt
Tyranni.

Or sagen
att Cons-
tantinus
oc Licini-
us bleffue
wensf.

37. Keiser/ regerede 30. aar / Thenne
haffuer atter besticket det Rige til
frid oc rolighed/ Fordi att den tūd Maxen-
tius brugede saa mange forgruelige Tyrans-
nū til Rom/ tha bleff Constantinus fallet /
hand offueruandt Maxentium/ oc Maxentius
bleff drucknet i Tybern / den tūd hand
flyde / oc fick sin rette løn for sit Tyranni
hand haffde brugt bode emod the Christne
besonderligen oc saa emod andre / Saaledes
regerede Constantinus oc Licinius een tūd
long met huor anden i god enighedt / oc
Constantinus gaff Licinio sin Syster/ Men
i saadan stor Regimente begiffue seg offte
mange sager / om huilcke tuende Regenter
kunde seg icke vel forlige/ Mand skriffuer att
Constantinus bleff wensf med Licinio herfor-
re/ att Licinius forfulde the Christne/ oc han
lod hannom offte bede oc formane att han
skulle thet offuergiffue / paa det siiste motte
Constantinus med krig offueruinde Licini-
um/ oc lod hannom doch beholle lifuit/ med
flug

Then fierde Monarchi. 146

slig vilkor/ Att Licinius Skulle aff trede fraa Regimentet oc leffue vitam priuatam/ Saaledes hassuer nu Constantinus siiden regeret alene/ oc loffligen beskicket det Ruge alle vegne med frid oc god skick oc ordinantz. Thene vor then første Christelige Keiser / oc for wthan tuil hassuer hand verit een rett Christen/ Fordi hand hassuer thet hellige Euangelium altsaa herligen erhet / Att han lod alud obenbarligen føre før seg en Euangelij Bog/ til en obenbarlig bekiendelse om hans Christelige tro. Itē han hassuer befalet med sin bekostning att vdskriffue Bibelen/ oc lod strax forskicke samme Bibel til alle Land / Item hand hassuer thet hellige oc nøttelige Concilium til Nicena ladet holle/ oc saaledes vel beskicket then hellige Kircke i sin tid til frid oc enighedt/ Ja dette er en ret Christelig Keisers rette gierning oc embede/ oc bør fast mehre att loffues end att hand hassue giffuit Passuen store gaffuer / End doch att dette er ocsaa vel loffligt / Att giffue Eleemosinas til att vnderholle lerdomme oc Arckens Tienerer/ Men att Constantinus Skulle hassue skenckt Passuen det halffue Keiserdømme oc Rom/ som mange Fabulere oc siinge/ thet finder man ingen stes i nogre vassuiffe Historier.

Den Stad Constantipolis er opbygt Constantia aff thenne Keiser / oc bleff saaledes kaldet uopolis. effter hannom/ doch hassuer der til forn vassuiffe

T h rit pas

Constantinus then første Christelige Keiser.

Hand lod vdskriffue Bibelen oc forsende til alle Land. Concilium Nicenum.

Then fierde Monarchi.

Byzantium. rit paa samme ort een anden berømpter Stad / med naffn Byzantium / Saaledes haffuer nu den Keiserlige hoff verit siden til Constantinopoli / luger uist som the Historier skulle her effter til Kiende giffue.

Men effterdi att theenne Keiser haffuer oc verit en aff the rette høgeste Helder oc Heros / huilcke Gud haffuer sønderligen begafft uit med høj oc stor dygdelighedt / vil ieg her effter sette hans slecht oc aføme / wri huilcket wi kunde sehe / att Gud giffuer saadan høj dygdelighedt i høge slechter besønderligen.

Constanti
ni affkom
me oc
Slecht.

Then aller loffligeste Keiser Claudius haffde tuende Brødre / Quintilium oc Crispum / Thenne Crispi Dotter Claudia bleff giffuen then Edel Første Eutropio / desse ere den første stamme til den slecht Constantini.

Eutropius een for
nemligster Første
til Rom.

Claudia / som vor
Keisers Claudij
Broder Dotter.

Constantius then Keiser haff
uer hafft.

Helenam /
hindes søn vor.

Constantinus Mag
nus / hās Kustru Sau
sta / vor Maximiani
Dotter / theris sønner
vor / Constantius / Con
stantinus oc Constans.

Theodoram / som vor
Maximiani steffdot
ter hindes søn vore

Constantius /
hans sønner vor.
Gallus oc
Julianus.

Om

Then fierde Monarchi. 147

Om then Kettere Ario.

Ala den tiid Constantini/
hassuer Arius leffuit / hand vor een
Lector i Egypten til Alexandria /
oc hassuer anrichtet een forgruelig
wenighedt / oc forderffuelse i then hellige
Kircke formedelt sin vildfarelse oc Ketteri/
Hand lerde att Christus var icke varhafftig
ger oc naturliger Gud / Men huorledes att
hand smøckede dette / vore her for langt att
fortelge. Thenne giff hassuer verit saa rack
nemmelich for Verden / att the lerdeste Bis
coper oc nogit neher then gantske Orient /
oc mange folck wri Occident hassue faller i
samme vildfarelse / Men tuende fromme Bis
coper hassue hordeligen stonde ther emod/
Sørst Alexander / hand fornerffuede aff Con
stantino / att thet Concilium til Nicena bleff
forsamlet oc hollet / wri huilcket Arijs lerdome
bleff fordøimpt / Derforre affsette oc fortaget
de Constantinus Arium / Men effter Con
stantini død / vor ther en prest hoff Con
stantio / oc vor høgt i hans rad / thenne
prest practicerede / Att Constantius lod igen
falle oc indsette Arium / her wtass bleff atter
den ild optend igen / oc Keiser Constanti
us fiold ocsaa i samme vildfarelse / Men
paa den tiid att Constantius hassde forordie
neret oc bestellet een Disputatio emellom
T iñ Alexand

Arijs lerdome
oc
Ketteri.

Alexander
Episcopus

Arius bleff
fortaget oc
igen fallet.

Then fierde Monarchi.

Constanti-
us bleff
Ketterisk.

Artj ddd/
vor rett
Guds
nessa.

Athanas-
us bleff for-
jaget aff
Egypten
til Trier.

Alexandro oc Aris / bleff Alexander ligendes
i Kircken om natten / oc bad inderligen med
Gudelig bøn / att Gud ville styre denne A-
ris / Tha nu om morgenen tiden vor kom-
men att de skulle bode komme til sammens
oc Arius vor paa vegen att gonge til dett
auditorium / fick hand ondt i sin bug oc bege-
rede att komme paa ett mag / den tid mand
haffde fördt hannom durt / Døde Arius
hasteligen paa maget / Saadant vor dett
endelygt Aris / Men doch fick dett Ketteris-
ingen ende her med / fordi Aris anhengere
besorgede dennom oc dreffue den handel fast
heffrigere / Da nu Alexander vor ocsaa död /
begynte Athanasius att sette seg emod de
Arianos / thenne Athanasium fortagede
Constantius saa hand morre fly aff Egypten
til den Stad Trier i Tyskland / Ja sandeligen
dette vor een lang reisse / oc hand morre en-
doch vere hummeligen i Trier (oc torde icke
vere seg bekendt) oc vor der i s. aar. Wti
medel tid haffuer dett Ketteris vdsprede
seg offuer den gangske Orient / Saa att mehr
end halff parten aff Christenheden vor daa
een tid long Arianisk vorden / oc her wtaff
ere siden mange flere Secter opkomne / Oc
endoch att mand haffuer fortiget dett naffn
Arianorum wti mange Conciljs. Saa er
doch samme Ketteris ofte opkommet igen
vnder andre naffn / Saa att mand da kunde
finde mange Secter wti een Stad / oc det ene
partij

Then fierde Monarchi. 148

partij forfulde dett andre/oc fiølle huor and
den offuer i Kircken oc slouge mange Sold i
hiel / Tha haffuer Christenheden hafft een
yndelig skick wraff huilcket de hedninger
morte mōgat forarge seg / det haffuer ocsaa
mange mennister fallet til bage fraa Chris
tendommen for denne sag skyld oc bliffue
hedninger igen/ ligeruist som Keiser Julia
nus gjorde/ Wti denne wenighedt ebland de
Christne / er paa dett fuste Mahomet kom
men/ hannom haffuer Arius giffuit orsage/
oc vor denne for gruelige AntiChristi forlø
bere / Fordi att den tiid Soldet vor i sodann
stor vildfarelse forbiſtrede / Da kom Maho
met oc fandt paa dett tredie/ som syntes att
vere saare fornumstelig / oc hand aff stillede
de disputationes / dette befiøld alle mand
vel/ Om huilcket jeg vil ythermehre tale her
effter / Dette er nu nock sagt om Ario oc an
dre saadanne Ketterij/ Huilcke jeg haffuer nu
her fore beregnet / Att mand saaledes skal
her med betencke/ huilcken stor skade/ mord /
oprør oc fordressuelse altid pleger att kom
me aff Ketterij/ bode i det aandelige oc ver
slige regimente.

Effter Cato bleff den 28. passue Mar
cellinus.

Effter Marcellino vor den 29. pa
ssue Marcellus.

Effter Marcello bleff den 30. passue
Eusebius.

T iij Effter

Mahomet

Arius vor
Maho
mets for
løbere.

Then fierde Monarchi.

Effter Eusebio vor den 31. Passue Melciades.

Effter Melciade bleff den 32. Passue Syluester.

Effter Syluestro vor den 33. Passue Marcus.

Cometa.

Sør Constantini død / haffuer mand sehet een stor Comet skinnendes i nogre monader / Huilken da haffuer betydt de yndelinge krig oc oprør / som ere skede effter Constantini affgang.

Anno Christi

342.

Constantini
ni sønner
re regere
de til sam-
mens.

Constantinus den

38. Keisere / regerede 24. aar / Men Constantinus haffte Sader haffde saaledes ordineret det Rige / att de brødre skulde regere alle tre / Constantinus i Gallia / Hispania oc Tyskland. Constantius i Orient / Constans i Italia oc Illyrico / Men den unge Constantinus ville icke lade seg nøge / utan hand haffde bleffuit allene Herre / oc hād drog ind i Italien emod sin Broder Constans / oc fortrøstede seg paa sin store macht fordi hand haffde dett beste Krigsfolck / Denne haffte moduillighedt ville icke Gud haffue wstraffet / Derfor bleff samme Constantinus strax i hiel slagen. Saaledes bleff Constans Herre i den gantske Occident / oc regerede vel / Men hand haffde een søffuit mand

Utionis
exemplum.

Then fierde Monarchi. 149

mand Magnentium til Augspurg / oc hans
luff hadde Constans nogen tiid reddet til
forn / denne Magnentius stæck sin eigē from-
me Herre i hiel / oc gjorde seg til Keisere / oc
drog siden emod Constantium.

Magnen-
tius stæck
nemmelig.

Constantius gjorde sin frende Gallum
til Keisere i Orient oc ford emod denne op-
røstke oc slaug hannom til bage igen / Oc da
Kede saa stort ett mord / att mand schriffuer /
att for dette slag skyld / ta bleff dett Ruge en
lang tiid saa mōgit forskmechtet / att dett
Kunde icke siden komme seg til i lang tiid / oc
haffuer da forloret det beste Krigsfolck / saa
mand haffuer icke i lang tiid fundet giort
de Barbaris nogen modstand. Effter dette
store slaug haffuer den bōssuicht Magnen-
tius stunget seg self i hiel / Saaledes haffuer
Gud heffnet dett mord som hand gjorde
emod denne fromme Constante / sin eigen
Herre.

Magnen-
tius heffn-
de seg self.

Effter Marco bleff den 34. Passue Ju-
lius / den første aff dett naffn.

Effter Julio vor den 35. Passue Libe-
rius / hand bleff foriagt aff Constantio / Her
fore att hand icke ville anamme den vilfarels-
se Arrii / Oc i hans sted bleff Soelix indsett /
hand lude de Arrianos for Keiserens frōcht
skyld / oc paa den tiid bleffue der holdene Sy-
nodi til Meiland oc Arminio / som vore emod
dett Concilio Niceno / Men desse Synodi
som vore holdene til Meiland oc Arminio /

Liberius
foriager.
Soelix dissi-
mulator.

T v

bleffue

Then fierde Monarchi.

bleffue strax ther effter igen forsagede oc for
dømde / Her wtass hand mand formercke /
huilcken ynckelig vesen paa den tiid hassuer
verit i Christenheden.

Anno Christi

365.

Julianus
Apostata
forforen
Christen.

Julianus Apostata
den 39. Keiser regerede 2. aar effter
Constantio / Thenne vor Constantij
frende oc Galli Broder / som ieg hassuer an
tegnat tilforn / Denne Julianus hassuer ve
rit saa lerd / att hand vor i hans yngdom
en Lector i den Kircke til Nicomedia / Si
den hassuer hand til Athen studeret in Phi
losophia / Men siden att hans Broder Gal
lus vor i hiel stungen / tha forstickedede Con
stantius hannom til Gallien oc Tyskland / der
hassuer Julianus nederlagt hoss Strass
burg 30. tusind Alemanos / det er / høge
Tyske / oc derfore bleff hand vdualt Keisere
aff thet Krigsfolck til Strassburg / Men
effterdi att der vor saadan stor tuedracht
ebland the Christne / saa att mange menni
ske siølle ther fore i fortuilelse / oc gassue seg
aldeles paa det sieste fraa then Christelige
troo / bleff Julianus ocsaa een Hedning oc
Aposteteret / Fordi hand vor yng / oc hassde
gerne Rethores oc Philosophos hoss seg / huil
cke tha vore then Christelige lerdom fiende
ske / oc disputerede om Gud effter menniske
lig fors

Then fierde Monarchi. 150

lig fornuft oc forstondt/Men Julianus haff
uer the Christne icke endoch ladet i hiel sla/
men ville att ligeuel fordempe thennom med
lust/ Saa forbød han thennom att haffue
Scoler/att the Skulle icke songe lerne Mend/
oc mente saaledes/att om the icke bleffue lerne
de/ tha Skulle thetis lerdom icke lunge bliffue
stoendes/ hand forbod ocsaa/ att man Skulle
icke vduelge thennom til Krüger/paa det att
the Skulle icke kōme til nogit Regimente/hād
tog gog oc rente fraa Kirckerne/ spottede oc
sagde/hand ville hielpe the Christne til Him
meruge oc giøre thennom fattige/effterdi at
Euāgelium siiger/ Att Summeruge høre the
arme til/ Sand haffuer oc Karpeligen Skriff
uit emod the Christne i hans Bøger/til huil
cke Cyrillus haffuer slüteligē ātuordet oc sua
ret/hues Bog findes end nu til pfortia eblād
Reuchlins Bøger oc vore nøttelig att lesse/
Nazāsenus haffuer oc antuordet Juliano oc
Skriffuit emod hānom herligen / doch icke saa
heffteligen som Cyrillus / den tiid Julianus
begynde att anfechte Euangelii oc sagde/at
ther forbiuder heffu oc straff/ derfore necter
det al øffrighebt oc straff / for wtan huilcke
dette menniskelige lessnet kād doch ingelunde
bliffue bestendig/Med thenne calūnia haffde
Julianus nock at Kasse/Endoch at huor for
stendig Christen kād vel vide/ at Euāgelium
forbiuder icke the heffu oc straff som øffrighe
den bruger/Men forbinder aleniste the heffu
huor

Julianus
ville foruils
giz Chris
tenheden
med list.

Cyrillus.
Nazanzen
nus.

Then fierde Monarchi.

Ingen
maa heffne
seg self.

Exempel
om Guds
hvisn off
uer Guds
bespotter.

huor som nogen vil heffne seg self for wtan
dom oc ret aff øffrigheden / som saadan straff
haffuer i besalning. Thenne listige oc fors
smehelige forfølgelse gjorde the Christne
møgen sorg / Derfore gjorde the almendes
lig Bøn emod hannom alleuegne / att Gud
ville hannom styre / oc thet Skede / den tiid
att Julianus drog emod the Perser / bleff
hand i hiel stungen paa vegen / Oc mand
skriffuer / att den tiid hand saaledes lahe oc
bløde / tog hand en hand fuld med blod oc
fastede op emod Himmelen oc sagde / Vicisti
tandem Galileæ / Du Galileer nu haffuer du
vundet / Fordi hand fælde Christum Galis
leum. Saaledes haffuer Julianus fortient
att thet Rige er bortkommet fraa then Ede
le Slecht Constantini.

Anno Christi

367.

Julianus
en Gud
trochrig
Keisere.

JULIANUS then
40. Keisere regerede 7. Monader /
Thenne vor from oc en rett Christen
Keiser / oc lod igen falle de frøme Biscoper /
huilcke Constantius oc Julianus haffde
fortaget / oc befolde att mand skulle giffue
the Kircker theris gotz oc rente igen / hand
døde aff Febris / som hand fick aff hanss sto
re møde oc arbeide.

Anno

Valentinianus then

41. Keisere regerede 12. aar / oc giorde sin Broder Valens til Keisere linge med seg / Valens regerede i Orient / Valentinianus drog til Occident / de haffue boede verit Christen. Valentinianus vor een hoffsuitmand tilforn vnder Juliano oc bleff affsett aff hannom / Fordi hand icke ville affsalle fraa Christo / Oc saa haffde hand slaaget een Hednisk prest i hans ansicht wdi Kircken / Fordi hand bar hannom nogit Affgudisk vand / oc ville att hand skulle der med offte til Affguder / den tiid hand stod oc varedede paa Juliano / Derfore haffuer Gud atter ophoffsuit Valentinianum saa hand bleff Keisere / Hand førde krig i Tyskland / oc offeruand the Saxer oc the Burgunder / som ere oc Saxer / oc vore paa den tiid opdragne til Rinstømmen / oc endoch att the bleffue slagne paa samme tiid / haffue the doch atter besterck et seg siden / oc ere komne offuer Rin / oc haffue indtaget the Land / huilcke nu kalles Burgunden / som ieg vil ythermere siige her efter.

Valentinianus gaff een Hednisk prest en kindhest

Burgundiones ere oc Saxer

Valens regerede effter sin Broders død 3. aar / oc fald oc saa i dette Ketteri Arh / Derfore straffede

Valens Arianus.

Then fierde Monarchi.

Exempel
om Guds
bessin.

straffede hannom Gud / De Gotthi slouge
hannom hof Constantinopoli / oc den tiid
Valens gaff sluchten / oc kom til ett torp oc
ville skule seg der wdi / da haffue de Gotthi
stunget ild der paa / oc Valens bleff der inde
forbrendt / Siden haffue de Gotthi gjort
stor skade for Constantinopel / Men den Kei
serinde gaff dennom penninge / att de ere der
fraa dragne.

S. Jeron
ymus vor
Notarius
Damasc.

Effter Liberio bleff den 40. Passue
Damasus / hof hannom vor S.
Jeronymus som een Notarius i
hans vngdom.

Effter Damaso vor den 41. Passue
Syricius.

Anno Christi

383.

Gratianus

GRATIANUS then

42. Keisere / regerede effter Valen
te 6. aar/hand vor Valentinian el
ste Søn/oc bleff giordt til Keisere aff sin fa
der i nogre aar før end hand døde / Effter
hans faders død haffuer hand gjort sin
yngste Broder Valentinianum til Keisere
lige med seg / Men effterdij att der vor saa
mågen vro oc oprør alle steg i ruget / oc
mand da haffde een vuss oc løcksaalig første
i behoff/Derfore gjorde Gratianus Theodosi
um ocsaa til Keisere lige med seg/oc sende
hannom til Orient / Der sloug Theodosius
de Gots

Theodosi
us offuer
mandt de
Gothos.

de Gotthos hof Constantinopoli oc fortage Maximus
de dennom aff Thracia. Gratianus bleff oc Arbog
forredeligen omkommen i Gallia aff sin eis
gen Høffuizmand Maximo / Zvildken da
opuelde seg til Keisere. Gratianus vor een
saare frommer lerd oc vel beskicket første / oc
haffde een rett tro / oc haffuer sin troes be
kendelste schriffuit til Ambrosio / Valentini
nus Gratiani broder er ocsaa bleffue mærd /
i Gallia med forredere aff sin Høffuizmand
Arbogast. Desse bode Maximum oc Arbog
gast haffuer Theodosius siden offueruundet
med stor macht. Maximus bleff fongen oc
affliffuit. Arbogast stæck seg self i hiel. Alle
saa er nu dett Ruge kommet til Theodosium
alene.

Anno Christi

388.

Theodosius den 44

Keisere/regerede 11. aar/ effter Gra
tiani dødd / Thenne Theodosius vor
aff Hispania oc haffuer alle vegne beskicket
frind offuer dett gangste Ruge / fraa Tysk
land oc ind til Egypten / Med dett første
haffuer hand selfuer leget i Tyskland oc Gra
tians fællede hannom der fraa til Thracia
an/ Siden haffuer Theodosius wdsendt den
Høffuizmand Stillico til Tyskland igen /
hand haffuer tvingit de Francer oc Saxer
til att holle frind.

Theodosius
us en Gud
fædlig
Keisere.

Stillico
Høffuiz
mand.

Athen

Then fierde Monarchi.

Ambrosius Ithermere haffuer oc saa Theodosius
giort stor freud oc enighedt i den hellige Kir-
cke/hand haffuer hollet Concilia oc fremmed
den Christelige tro i alle Land / Ambrosius
beklager hans død saare mōgit/oc siger eb-
land anden tale om hannom saaledes/ Dilect-
vrum/ qui cum corpore solueretur / magis
de statu Ecclesiarum quam de suis periculis
angebatur (Dett er/ Jeg elste Theodosium/
fordi hand mehr sorgede for den hellige Kir-
cke den tid hand døde / end for sitt eget
liiff) Ja dette er een rett hōg førsteling dygd
oc fromhedt att haffue sodan sorg for Chris-
tenheden.

Effter Syricio bleff den 42. Passue
Anastasius / den første aff dett
naffn.

Effter Anastasio vor den 43. Passue
Innocentius / then først aff dett
naffn.

Om Pelagio here- tico.

Pelagius
Rettore
wti Bryt-
tannia.

Wi denne Passues tiid haff-
uer pelagius leffuit i Brytannia /
hand lerde att menniskerne bleffue
rettferdige for Gud oc salige/ for-
medelst eigne naturlige gode gerninger / oc
att

Then fierde Monarchi. 153

att mand icke skal holle/Att wi for wtan fortieniste fonge syndernes forladelse / oc ere Gud behagelige oc bliffue salige / visseligen aff Guds barmhiertighedt for Christi skyld/ om mand tror oc setter sin liid oc hob paa saadan barmhiertighedt / Men Augustinus haffuer hordeligen sett seg emod Pelagium/ oc disputeret her om oc skriffuit / Att wi for wtan fortieniste visseligen fonge syndernes forladelse / oc ere Gud behagelige oc bliffue salige aff naade oc barmhiertighedt for Christi skyld/ om wi fortrøste oss paa saadan barmhiertighedt/ Fordi om syndernis forladelse oc salighedt skulle bliffue oss giffuen for vor eigen fortieniste / Tha vore saadant altsammens wuist / effterdi mand io ved / att vore gode gerninger oc fortieniste ere alt for ringe til att forsøne Guds vrede/ oc bort tage synder oc døden / Doch vdkreffuer Gud att lugeuel vor ydmighedt oc gode gerninger / Men paa dett att wi skulle vere viffe / att wi ere Gud behagelige/oc att Gud vil høre oss oc giffue salighedt/ tha skal saadant icke staa paa vor fortieniste oc verdighedt / Men alene paa Guds foriettelse oc barmhiertighedt. Desse ere the ord Augustini/ huilcke oss bør trøsteligen att vide/ oc lære oss retteligen att tro/ oc att ligeuel giøre gode gerninger / Fordi att Gud kreffuer gode gerninger/ Men hand vil doch att wi skulle formedelst troen fonge syndernes forladelse/

Augustinus skreff
mod Pelagium.

Then fierde Monarchi.

delse/ oc salighedt/wansehendes vor verdig
hedt oc fortieniste. Thenne lerdom pelagij
er paa denne tid fordømpet oc condemneret
wti mange Concilijs.

Huordan forstörung ther skede i then fierde Mo- narchi.

Anno Christi

398.

Arcadius.

Arcadius Theodosij Søn /
regerede 13. aar i Orient til Constans-
tinopel/oc lige med hannom regerede
hans Broder Honorius i Italia 29.
aar / bode den tid Archadius leffde oc sin
den/ Sordi Honorius leffde effter Arcadio.

Honorius.

Om the Gotthis.

Anno Christi

405.

Anno Romæ

1157.

Anno Mundi

4349.

Tha ere the Gotthi første gong ind
Gotthi ere dragne til Italien / med stor forskreckelig
indsældne macht / Men effterdi att man finder mögig
til Italia. Skriffuet om thennom/ vil ieg korteligen her
til sam

Monarchi.

sehendes vor redig
perne ledem Palat
mpt oc condimma

störing the
fierde Mo
i.

398.

geodofij San
i Orient til Consta
med hannom regere
honorius i Italia
ichadius lefde oc
lefde effter Decian

Gothis.

405.

1157.

4349.

hi første gang til
ed stor indtækt
er man finder m
vil lig fortælling

Then fierde Monarchi. 154

til sammens sette deris Historia / saa skal
man her vide/ att det er icke et sloug foldt/de
Gothi/Vandali/Rugiani/ Huni / Men the
Gothi vor de foldt aff thenne Insel Gudt
land/ huilcke paa den tiid hassde indtaget oc
besudet the Land Liuania oc Lituania/ som
lige tuerdt offuer hassuit emod Gudtland/
Derfore hassuer Procopius ret skriffuit/Att
the vore Cimmerij oc Gethæ / Dette foldt
hassue først veldet seg ind i Thraciam/ oc
drog siden til Vngerer wti the Romiskers
tiid/ oc tha hassue the Romiske Keiser be
gynt att driffue thennom til bage igen/ Men
hassue thet icke kundet bekomme. Jeg hassuer
sett begyndelsen til deris Historia vnder De
cio / Fordi att thenne første store krig som
the Romiske gjorde emod the Gotthos/ skede
vnder Decio/ wti huilcket sloug Decius bleff
oc slagen/ Oc endoch att the Keisere hassde
siden der effter mōgit at skaffe med the Go
this/ oc ville thennom fordriffuet/ saa ere the
doch bleffne wdi Thracia oc Vngerer / oc
hassue indtaget nogre Land om fring Con
stantinopel wti Asia / Mand siger att ther
end nu boor en part Gothi in Taurica Cher
soneso oc tale Tyfke oc Fælle seg Gotthos /
Men aff Vngerer oc Thracia ere the Go
thi saledes fraa kōne / de hassue selfue første
tiid giffuit seg der wt aff oc ere inddragne til
Italien oc paa det sieste kōne til Hispanien/
Der nest ere the Vendiſke oc Hunni kōne aff
V ij Scythia/

Det er
Danſke oc
Gudlenſke

Then fierde Monarchi.

Scythia / oc hassue fordressuit de offueruendendes Gotthos. The Hunni hassue seg nedder sett vdi Hungeren. De andre Land nest omkring Hungeren hassue de Wendiske indtaget.

Theodosius.

Ruffinus Gallus.

Stillicus vor een Wend.

Kadgast Gotthorum Konning.

Men vnder Arcadio oc Honorio hassuer dette seg anderledes begiffuit / Att de Gotthi ere inddragne til Italien / den fromme Keisere Theodosius hassde da for ordineret oc besticket sine tuende Sønner / desse Spffuigmend Ruffinum oc Stillicon / oc dennom befalde hand oc betrodde de vnge Keisere / Men den ene hassuer icke beuist seg i trost. Ruffinus vor een Gallus/hand opuechte de Gotthos emod Arcadium / oc mente saaledes att kommet dett Riige vnder seg / Men denne anslag feylede Ruffino / for di att Stillico sloug hannom i hiel. Nu vor Stillico een Wendisk mand / oc effterdi att der vore mange Gotthi dragne emod Arcadium / Derforre beskaffede Stillico att den sold bleff de Gotthis aff schriffuen / huilcke Theodosius hassde tilforn anammet oc besoldet / oc saa opuechte Stillico de Wendiske emod de Gotthos. Der effter nu att de Gotthi vore saaledes opuechte aff Ruffino emod Keiseren oc bleffue siden forarrede aff Stillicone / for deris sold bleff dennom aff slagen / da førde deris Konning Kadgastus too mal hundred tusind Gotthos / ind i Italien i dett aar som tilforn er sagt / oc mand schriffuer her

Then
for besunder
den rind
mange mente
liger der for
Guder oc
effueruand
hans sold
emod Arcadium
om de Gotthis
Lissa Kadg
thorum med de
Men denne ha
stulle face aff
de fræncker
da i Gallien
lenger att bel
des att førde
de dennom sel
lia / Alrich vil
fild hannom
rendes i lade
rich / oc sloug
om igen vdi
rius lag til Ka
con ligemist
wtroligen / oc
dett Riige fr
des vor der in
den rind / som
hassuer Alrich
hassde belagt
indtaget i.

Then fierde Monarchi. 155

her besønderligen / Att der vor stor Flage
paa den tiid til Rom offuer Christum / oe
mange mente att saadant offuerfald kom i
Riget der for/att de icke hiølle deris gambo
le Guder oc Guds tieniste / Men Stillico
offueruandt oc sloug thenne Radgast oe
hans Soldt paa een trang platz for Florentz
emod Apennino/ dette er den første Historia
om de Gotthis i Italien.

Effter Radgast kom een anden hob Got Alrich
thorum med deris Høffuizmand Alrich / dux Goto
Med denne handlede Honorius / att hand thorum.
Skulle fare aff Italien til Galliam / Fordi att
de Francker / Burgunder oc Wendiske lage
da i Gallien / oc Honorius fortrøste seg icke
lenger att beholle Galliam oc tenckte saale
des att føre de Barbaros til sammens oc la
de dennom selfue indbyrdes røfkes om Gala
lia / Alrich ville faret der hend / Da offuer
siøld hannom Stillico om påske dag watua
rendes i leide/ Den anden dag røstede seg Al
rich / oc sloug atter Stillico oc wende seg
om igen wdi vrede oc belagde Rom/ Honor
rius lag til Rauenna / oc lod i hiel sla Stilli
con ligeruist som hand skulle haffue handlet
wtroligen/oc lagt seg der effter att songet
dett Riige fraa Honorio vnder seg/ Alt sole
des vor der ingen dugelig Høffuizmand paa
den tiid / som kunde vndsette Rom/ Derfor
haffuer Alrich vundet Rom/ siden hand det Alrich
haffde belagt i 2. aar / oc hand haffuer Rom vand Rom
indtaget i. V iij 15. aar

Then fierde Monarchi.

15. aar Honorij.

412. aar effter Christe fødsel.

1164. aar / effter att Rom vor bes
gynr.

De 12 Gris
be som Ro
mulus sahe

Men hues Varro hassuer sagt att de
12. Grisbe huilcke Romulus hassde sehet / skulle
bemercke / Att Rom skulle stonde 1200. aar /
Endoch att nu denne tiid er icke langt ther
fraa / Achter jeg doch att dett skal betydes oc
forstoess om Totila / huilcken her effter hass
uer siiden nederlaget oc forbrendt den Stad
Rom vnder Justiniano 136. aar effter denne
Ulrich / fordi / Ulrich hassuer inthet forderff
uet aff den Stadt Rom / Men hassde befalet
att mand skulle de Soldt skone som vore ind
flydde / i de Christne Kircker.

Ulrich lod
binde Kir
cke friid.

Adolph
Gotho
rum Ro
ning

Ulrich er atter dragen fraa Rom oc
bleff strax død / effter hannom bleff Adol
phus Gothorum Koning / hand kom atter
til Rom / oc tog Placidiam den Keisers Ho
norij Søster til ekte / hun bevilgede den
mand att hand forskonede Rom / oc drog til
Gallien oc siiden til Hispanien / Saaledes ere
de Gotthi paa denne tiid atter wdsarne aff
Italia oc gaffue seg til Hispanien / Fordi Ul
rich hassde tilforn anfallet Hispanien. Oc
da ere de Gotthi alt siidē effter den tiid bleff
ne i Hispanien oc hassue der regeret oc hollet
Imperium. Ocsaa ere de Wendiske oc Sue
ui noget her effter indtagne til Hispanien /
Men

Then fierde Monarchi. 156

Men de Wendiske ere komne til Aphyricam /
oc de Gotthi bleffue i Hispanien. Aff desse
Gotthis ere de Christelige Koninger aff kom
me wti Hispania / vtaff huilcke den aller løff
lugeste Keisere Carolus 5. haffuer sin afkom
me / Sordi att endoch de Sarraceni ere siden
indfaldne til Hispanien / oc bleffue der saare
mechtige / Saa haffue de doch icke aldeles
fundet fortilge de andre Koninger.

De Hispan
iske Kon
ger ere
komne aff
de Gota
this.

Anno Christi

456.

Anno Romæ 1207. Kom then Wende
diske Hoffuizmand Genserich aff Aphyrica til
Rom / oc skendeligen forderffuede Staden /
Men aff hues orsage Genserich kom til
Rom / vel jeg siuge / Naar jeg taler om de
Wendiske.

Genserich
hus.

Ditrich von Bern.

Siden ere the Gothi icke
komne til Italeen / for end i den
Keisers tid Zenonis / den tid Otha
ker vor bleffuen mechtig til Rom /
hand var en Barbarus aff Rugia / oc haffde
ligget til Rom i besoldning vnder Augustus
lo / oc vor ther offuer bleffuen veldig oc bru
gede stor Tyranni til saa lenge att the Ro
miske motte begere hielp emod hannom /

Othac
rus.

Orsagen
att Gota
thi finge
dets regis
ment til
Rom.

V iij

Tha

Then fierde Monarchi.

Didericus
de Berna
vor en Go-
thus oc
Consul til
Rom/ vt
infra.

The Gothi
vore Arias
ker.

En anden
Didericus
Gothorū
Koning.

Tha vdsende Zeno een Hoffuigmand som
Falles Dietrich von Bern til Italien / hand
i hiel sloug Othaker/ oc regerede offuer Ita-
lien 32 aar/ oc hielt god frud oc beuiste then
gangste Italien mōgit gort / Saa att man
skriffuer om hannom/ Att Italia hassuer ala-
drig tilforn haft nogen beder oc naadeliger
fremmet Herr. Hand hassuer ocsaa forordi-
neret oc beskicket mogit gotz oc rente til att
vnderholle Kirckens Tienere oc Christeligh
lerdom. Men hand vor en Arianer/ ligeruist
som the andre Gothi/ Fordi att den tid the
begerede aff Keiser Valens/ att hand skulle
forsticke thennom Prester som skulle lere
thennom then Christelige tro/ tha sende han
thennom Arianos/ Samme Dietrich hassuer
ocsaa foruerffuet denne pruss / formedelst
then store fromhedt oc dygt som hand alle
stet beuiste/ att the vüser bleffue giorde om
hannom/ huilcke alle mand end nu siunge oc
lesse/ bode paa Tyske oc anden sprock / wti
huilcke de Keser oc Kemper betyde the Bar-
baros/ som han hassuer offueruundet oc sla-
get/ hand er ocsaa Fallet Dietrich aff Bern/
for thenne sag skyld/ att hand hassuer hollet
Hoff til Verona.

Ther vor oc en anden Dietrich som vor
ocsaa en Gothus/ oc hassuer mōgit tilhulpet
att Attila bleff offueruunden / oc hand er
omkommen i thet Slaug / Doch hassuer
hand mōgit giort i then hādel oc store krig /
att for

Then fierde Monarchi. 157

att for vthan hannom / haffde ingen mand
 fundet giort denne Attila nogen modstond /
 Thenne Dietrich vor icke then Dietrich von
 Bern / men vor hans frende / oc leffde 40.
 aar for end thenne Dietrich von Bern.

Alrich
 Adolph
 Vallia
 Dietrich / som sloug
 Attilam.

Vestgøttiske Konger Vestgøttske
 wti Hispanien. Konger.

Hermenrich
 Ditmar
 Dietrich von
 Bern.

Ostgøttiske Konger Ostgøttske
 i Hungeren. Konger.

Himelsuith som vor ^{Himelsuitha.}
 Dietrichs von Bern Dotter / haffde
 een søn ved naffn Adalrich / regerede Adalrichus
 8. aar wti Italien oc til Rom effter Dietrich
 von Bern / oc thenne Quinde haffuer loffli
 gen oc vel regeret / Men den tiid hinde søn
 vor død / antuordede hun sin frende Theo
 dato det Regimente / hand beuiste hinde icke Exempel
 troskab / Men lod mordeligen sla hinde i hiel / om wtros
 i den tiid Justiniani Keisers. skab.

Dietrich von Bern haffde oc flere Døt
 ter / hand haffuer oc saa giffuit then Koning
 v v aff Dy

Then fierde Monarchi.

aff Dyringen sin Søster dotter / dett er de
Herrer aff Dyringen sagt til ere oc loff.

Theodatus

Theodatus regerede

Bellisarius.

Exempel
om rett
heffn.

2. aar / oc fick sin løn / Fordi at effters
di den fromme førstinde Himelsuit /
haffde seg oc hindes søn befalet den Keiser
Justiniano / tog Justinianus dette for en or
sage / Att straffe dett mord / oc sende Bellisa
rium til Italien emod de Gotthos / Nu vor
Theodatus kommen i Mistenke ebland de
Gotthos / fordi hand ville icke verge seg / li
geruist som hand haffde villet forrodt the
Gotthos / Derforre wdualde de Gotthi en an
den Koning ved naffn Wittich / hand lod t
hiel slaa Theodatum.

Wittich.

Wittich regerede 3.

1. aar / Emot hannom førde Belli
sarius Justiniani Hoffuigmand
den krig med stor viss heds / oc snille / Fordi
Wittich haffde een stor veldig hob Krigs
fold 3. mal hundred tusind / Bellisarius hie
seg i den Stad Rom / oc Wittich lahe der fo
re offuer ett helt aar / Da vor der saa stor
forgruelig hunger bode i Rom / oc offuer den
gangske Italia / Att de Gotthi motte drage
til bage fraa Rom / oc da de saledes forde for
wthan sorg oc for wthan deris rette slaag
orden

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 158

orden/ Kom Bellisarius hasteligen effter den
nom/ oc sloug dennom oc fangede Wittich
med stor listighedt / doch bleffue de Gotthi
icke fortulgede/ Men Justinianus lod gøre en
freud med dennom / att de skulle indrage oc
beside det Land fraa Alpes oc til Padum /
oc icke der offuer trede/ Siden lod hand igen
Kalle Bellisarium/ Sordi hād besørge seg/ at
Bellisarius skulle opuelde seg til Keisere off
uer Italien/ Endoch att Bellisarius inthet
saadant tenchte/ Men hiølt seg aldeles i tro
Kæb emod sinn Herre/ Derfore drog hand oc
saaledes atter hiem til Constantinopel oc
førde med seg Wittich oc then beste Adel
som hād haffde songet aff the Gotthis/ med
stor triumph.

Keiserens
contracht
med de
Gotthis.

Totilas bleff iudualt

Koning aff de Gotthis/ der effter at
Bellisarius vor aff faren / oc haff
uer regeret 10. aar. Nu vore de Gotthi mōgit
suag gjorde aff Bellisario / Derfore brugede
siden de Keiserlige hōffuismend all mod
ullighed wti Italien emod Gotthos oc Ita
lianer/ Herfore morte nu atter de Gotthi bes
Kicke seg til modstond oc verge seg / Totilas
giorde ett loffligt slaug med sine Siender
hōff placencia/ Endoch hand haffde ett Kūn
ge taal Soldt / som vor 5000. mand / oc de
fiender

Totilas
Gotthos
rum Kōn
ning.

Then fierde Monarchi.

Den mans
delig strid
aff Totila.

Exempel
om Kon-
gelig mild-
hed i Toti-
la.

fiender vore sare stercke ved 20. tusind/ Men
Totilas da hand sahe/ at de fiender ville icke
giffue seg til bagge/ tog hand een liden hob
aff de beste Ritter oc lod suemme offuer ett
vand oc kom bag paa fienderne oc sloug
dennom/ oc vandt seier/ Dette vor een lofflig
gerning/ Men her for wtan loffues end dette
fast høgeligere/ att hand hassuer soledes holdt
seg gangsk naadelig effter sodan victoria
bode emod fiender oc frender/ oc inthett Ty-
rannij bruger / Men hassuer allesteg hollet
god streng Justicia / Huor fore de Greder
hassue oc gerne giffuit seg til hannom/ Huor
som hand hassde fanget nogre Matroner oc
erlige Quinder eller unge fold aff Ide-
len wt samme krig/ dennom sende hand de-
ris venner hiem igen / vel oc strengeligen be-
uared for wtan løsen/ Den tiid hand indtog
Neapolim / huilck da hassde liidt stor hun-
ger / forskaffede hand dennom all god pro-
uiandt oc fetallie / oc lod Keiserens Krigs-
fold wbehindret aff fare/ oc der offuer bestid-
ede dennom penninge/ skib oc heste.

Totilas
vand Rom

Den tiid att Totilas hassde nu sodan
løcke oc gunst / da morte Justinianus atter
besticke til Italien sin fornemligste Hoffuig-
mand Bellisarium/ hues liige mand icke end
nu hassde / siden att de rette gamble Romis-
ke vore til. Totilas hassde da Rom effter
long beleggelse ande gong vundet oc plund-
ret oc

Den fierde

en mange fold
fold / Men str
fold / hassue
der hiel saa oc
sam / att mand
is ornament
Justiniano och
annom / Saa vil
hassue stoendes / oc
hodes hand til att
der at ingen skal
emod hannom. Me
paa hans Hoffuig
igen seud gøre /
skalde alle borg
ff staden / oc sag
blaffue boendes / oc
de torum oc paa de
am. Solides blej
paa samme tiid forbe
ffter denne forst
lai obne Stadt / to
er forbedre oc opb
laden til veen. M
drog Bellisarius hie
tiid hand fornem
forstandig Kriigs
nether aff Italien
edlas atter Rom ig

Then fierde Monarchi. 159

ret oc mange folck i hiel stunget i dett første
indsald / Men strax for den Passues Pelagij
bøn skyld / haffuer Totilas befalet / ingen
mehr i hiel slaa oc ingen Quinde att skende /
Item / att mand skulle forskone Kirckerne oc
deris ornamment / oc hand forsende Passuen
til Justiniano oc begerede att gøre frind med
hannom / Saa ville hand lade den stad Rom
bliffue stoendes / oc huor hand icke ville / ta
nøddes hand til att forbrende staden / paa
dett att ingen skulle slaa nogen leyger der
emod hannom. Men Justinianus forlod seg
paa hans Høffuitzmand Bellisario oc ville
ingen frind gøre / Da bleff Totilas wred / oc
befalde alle borgere oc alt dett folck att fare
aff staden / oc sagde dennom huor de skulle
bliffue boendes / oc lod saa neder faste mure
oc torum oc paa dett siiste sette ild paa sta-
den. Soledes bleff den edele Stad Rom
paa samme tiid forbrendt / oc neder slaget.
Efter denne forstørring kom Bellisarius i
den obne Stadt / tog hannom ind / oc lod at-
ter forbedre oc opbygge murene oc beskickte
staden til vern. Men Fortelige der efter
drog Bellisarius hiem igen til Grecken / Den
tiid hand fornam (som hand vor een viiss oc
forstandia Brugsmand) att hand haffde
inther aff Italien / Tha belagde oc vand To-
tilas atter Rom igen.

Totilas
lod binde
Kircke
frind.

Rom bleff
brend oc
neder sla-
get.

Totilas
vand Rom
igen.

Huor

Then fierde Monarchi.
Huor offte att Rom
er bleffuen forstøret.

Rom fier
gonge vundet.
Det.

Saaledes er then Stadt
Rom/aff the Gotthis oc Vendiske/
fiere gonge vundet/ wti 139. aar/
Sørste tiid aff Alrich vnder Hono-

rio.

Anno Christi

412.

Ther nest aff then Vendiske Genserich
wti then Keiseres Martiani tiid.

Anno Christi

456.

Tredie gong aff Totila Gotthorum
Koning/ oc dette vor then sørste forstøring/
Sordi att paa denne tiid bleff den Stad for-
brent oc neder slaget.

Anno 21. Justiniani.

Anno 1300. effter att Rom vor op-
bygt.

Anno Christi

548.

Fierde gong i dett tredie aar effter
thenne forstøring.

Anno Christi

551.

Men effter denne tiid att Totilas haff-
de nu atter indtaget oc vundet Rom/begyn-
te han selff att igen opbygge Staden/oc be-
falde

Then fierde Monarchi. 160

salde att the Borgere skulle indkomme igen.
Oc huor naadeleg hand siden hassuer seg
hollet oc beuist/ saa vel som tilforn / giffue
desse ord til Kiende / som skriffues om hano
nom i the Historier/ Hand hassuer seg hols
let emod sine vnderdane oc bespønderligen
til Rom/ ligeruist som een fader emod sine
Børn. Oc skriffuer man att S. Benedic-
tus hassuer hannom her til vnderuist oc
formanet.

Totilas
bleff vn-
deruist aff
Benedictus.

Ther effter vdsende Justinianus een
saare vüß Første Marsen til Italien emod
Totilam. Thenne Marses begerede hielp aff
the Longobardis/ the vore Saxer oc hassde
seg opreyt oc giffuit seg emod østerrüge /
Thennom förde Marses ind wti Italien / oc
hassuer formedelt theris hielp offueruundet
Totilam/ oc ther effter slaget Tetiam / hand
vor den siiste Gottorum Koning wti Itali-
en / Saaledes fick thet Rüge Gotthorum
sin ende wdi Italia/ fraa thet første att the
begynte der att regere fraa Dietrichs von
Bern begyndelse oc ind til Teia/ ved 60. aar.
Oc beuise the store merckelige gierninger /
att Dietrich/ Totila oc Teia hassue verit dres
belige fine vüße Førster / huilcke mand icke
retteligen maa kalle Barbaros. Effter dette
Gottorum Regimente ere the Longobardi
siden bleffne veldige wti Italien / oc hassde
ther ett Kongerüge haft / doch icke then
gængste gere.

The Longo-
bardis
vore
Saxer.

Teia then
siiste Gots-
thorum
Koning.

Quorledes
the Longo-
bardi kom-
me til Ita-
lien att re-
gare.

Then fierde Monarchi.

gantske Italien indehafft / Men aleniste
then part / som end nu aff thennom Falles
Longobardia / oc hassue the Longobardi
ther regeret ind til den tiid Caroli Magni.

Naar Dis
pania oc
Gallia
föme fraa
Rüiget,

Men endoch att the Gotthi hassue icke nu
mehr regeret wti Italien / saa ere the doch
bleffne mechtige wti Hispanien / oc hassue
ther inde regeret ind til denne vor tiid / oc
saaledes er förste tiid Hispania oc en part
Galliae kommen fraa thet Romiske Rüge
ynder Honorio / Doch er Italia kommen til
fridsammelighedt igen / for end Honorius
døde / Fordi att the Gotthi vore tha vddrago
ne aff Italien / oc en part aff thennom sette
seg yderst i Gallia / oc en part wti Hispani
en / ocsaa vore the Frandker bleffne saare
mechtige i Gallia.

Effter Innocentio vor den 44. Passue
Sosimus.

Effter Sosimo bleff then 45. Passue
Bonifacius den förste aff det naffn.

Effter Bonifacio den förste / vor den
46. Passue Celestinus den förste aff dett
naffn.

Anno Christi

527.

Theodosig

Theodosius then yng
ste Arcadij søn / then 45. Reifere re
gerede til Constantinopoli 27. aar
effter

Then fierde Monarchi. 161

effter Honorij død / oc vdualde Valentinianum lige med seg til Reifere wti Occident / hand vor Constantij oc Placidia søn / som vor Theodosij Dotter.

Om the Vendiske.

Wti thenne Theodosij tiid / Anno Christi 433. ere the Vendiske komne til Aphricam aff thenne orsage. De tuende Romiske Hoffuigmend bleffue sienske emod huor anden / giorde ocsaa mange slaug med huor anden / Derfore Practicerede den ene som hed Bonifacius med the Vendiske / huilcke the Lage wti Hispanien / att the skulle giffue seg ind til Aphricam / Det giorde the gerne / For di att the Gotthi vore mechtige wti Hispanien / oc ville icke gerne lide the Vendiske / for thenne sag skyld / som ieg haffuer tilforn sagt / Att the Vendiske vore opreisste aff Stillicone emod the Gotthos / ocsaa haffde the indtaget the Land hof Ungeren / Valachiam oc Illyricum / huilcke the Gotthi haffde tilforn indehafft / oc siden vore samme Vendiske indfalne i Tyskland / oc komne ther fraa til Galliam / oc haffde alle steg giort stor skade / Men the Francker oc Gotthi foragede thennom aff Gallia / Siden gaffue the seg ind til Hispanien / oc ther morre the atter
Æ slags

Naar the Vendiske komne til Aphricam.

Hvor fore at the Vender oc Gotthi funde icke fordrages.

Then fierde Monarchi.

Naar S. Augustinus døde til Hippo.
 Slags mett the Gotthis / oc Komme paa de
 sieste til Aphricam effter Bonifacij raad / oc
 ther bleffue the mechtige. S. Augustinus er
 bleffuen død ret paa samme tid / tha Gen
 serich som vor then Vendiske Koning haffuer
 belagt Hippo / wti huicken Stad S. Aus
 gustinus vor Biscop.

Effter Valentianiani død opuelde seg
 een til Keisere i Rom som hed Maximus /
 emod hannom begerede then Keiserinde
 Eudoria hielp hoss Genserich / Fordi hun
 Genserich
 Sorredere. haffde gerne behollet thet Ruge hoss sine
 arffuinge / Tha kom Genserich fraa Aphri
 ca / oc indtog den Stad Rom oc plundret
 hannom / oc beuiste then fromme Keiserinde
 Vendiske
 loffue. Vendiske tro / oc bort spørde hinde oc tuende
 hinders Døttre fangene med seg til Aphri
 cam. Saaledes pleyget thet att gonge / naar
 man binder saadanne Gester / oc indkaller
 fremmet Soldt til hielp. Men siden the eff
 ter bleffue the Vendiske fordempede wti
 Aphrica vnder Justiniano / doch icke aldeles
 fortilgede. Fordi Bellisarius drog the ind
 oc fangede theris Koning Gilemerum / oc
 vndertuingede attet Aphricam til vnderda
 nighedt. Men strax her effter Komme the
 Sarraceni oc bleffue Herrer offuer Aphrica.
 Det er nock sagt om the Vendiske.

Om Behmen.

See

Then fierde Monarchi. 162

Her skal mand oc mercke /
 Att i denne tid ere the Vandali
 først indkomne i Tyskland / hvor
 som the end nu indehaffue een stor

The Vendi-
 ske Rø-
 til Behem-
 men.

part aff Landet som kalles Behmen / For-
 di the Behemer vore fordom tid rette Ty-
 ske / oc thet naffn Behmen vor ocsaa een
 Tysk naffn / oc haffde verit longt tilforn /
 end the Vendske komme i thesse Land / oc
 thet ord er kommet aff Baiern / huldte til
 forn haffde thet Land vnder thennom oc
 kallede thet Boienheim. The Vendske wt
 Behemen kallede seg oc icke Behemiske / men
 best i efter thetis Hoffuigmand som haffde
 første tid indfdrdt thennom i Behemen.
 Ther haffuer ocsaa the gamble Tyske wt
 Behemen verit mgit ansede hof the Ro-
 miske / oc vore i forbund med thennom / oc
 kalledes soch Romanorum / oc loffues stor-
 ligen aff Cornelio Tacito. Saaledes er oc
 saa Tyskland bort kommet fraa then Ro-
 miske Monarchi / oc the Francker ere bleffne
 mechtige i Nederland / oc the Alemanni i
 Høgetyskland. Men i Behmen ere the Ven-
 diske bleffne Herrer. Suorledes thet er
 ythermere tilgonget i Behemen / oc naar
 the Tyske Keisere haffue siden atter tvinget
 Behemen til vnderdanighedt / vil ieg her eff-
 ter sette ebland the Keiserlige Historier / tha
 vil ieg ocsaa nogit mehre tale om anden for-
 handling som skedt er i Tyskland.

The Behem-
 mer vore
 Tysker.

Besti.

Naar Tysk-
 land kom
 fraa Riis-
 get.

K h

Anna

Then fierde Monarchi.

Anno Christi

454.

Valentinus
anus.

Æfter thenne yngste

Theodosij død / regerede Valentinus
anus then 46. Keiser end siden 5.
aar wti Occident / oc haffuer tilforn luge
Marcianus med Theodosio regeret 25. aar / Men effter
thenne Theodosij affgong haffuer Marcia-
nus den 47. Keisere regeret i Orient / Wti
hans tid haffuer seg begiffuit then forgrue-
lige tog Attilæ.

Om Attila oc Hunnis.

Attila
Hunnorū
Koning
oc Hoff-
uigmand.

Hungeren
haffuer sit
naffn aff
Hunnis.

Ærft ere the Gotthi / ther
nest the Vandali / oc siden the Hun-
ni indfalne til Hungeren / desse fiste
haffue thet Land behollet / wraff
hulde thet haffuer ocsaa songet thet naffn
Hungeren. Dette forgruelige fold haffuer
giprot then største skade / meste parten off-
uer then gangste Europa. Attila er vdras-
gen aff Hungeren med try mal hundred tus-
find Mand / oc er indfallen i Tyskland oc
haffuer forstøret mange store Steder / som er
Basel / Auspurg / Strasburg / Worms / Col-
ne oc mange andre veldige Steder / oc er sit-
den frandeles inddragen i Gallien oc fons-
gede then Burgundiske Koning oc belagde
Orliens / oc mente att bliffue Herr offuer
Europa.

Nu

Then fierde Monarchi. 163

Nu vor ther en Rømsk Hoffuigmand
 ved naffn Aecius yderst i Gallia / wti den
 part Gallia som the Keisere end tha inde
 haffde / thenne handlede met the Francker
 oc Gotthis / att the skulle alle til sammens
 giøre modstond emod then forgruelige Ty-
 ran Attila. Tha besprøchte seg Attila for
 the Gotthos / oc practiceret med theris Kō-
 ning Dietrich / att hand skulle icke giøre the
 Rømske nogen bistond / Men the Gotthi
 hiølle seg trofast som from folck oc ville in-
 gen frundsckab giøre med then Tyrā At-
 tila. The droge emod huor anden hof den
 Stad Tolosa wti Gallia / paa then Rømske
 side Aecius / Gotthi oc Francker / Paa then
 andre side Attila. Oc man skriffuer / Att al-
 drig haffuer ther verit tuende store oc meche-
 tigere hobe Friigsfolck forsamlede emod
 huor anden wti Occident / end nu paa then-
 ne tid / oc dett slaug varede fraa morgen
 ind til natten / Tha flyde Attila oc haffde for-
 loret hundred tusind oc so. tusind Mand /
 oc vor i saadan angest / att hand ville stum-
 get seg sielf i hiel. Endoch nu att Aecius /
 the Gotthi oc Francker haffde behollet then-
 seyer / Saa er doch thenne Koning Gottho-
 rum Dietrich omkommen i thet slaug / hans
 død ville tha hans unge søn heffne / oc mente
 att faret effter Attila oc slaget then ringe
 hob der igen vor / huilcket hand haffde oc saa
 giort / haffde icke Aecius afftradt hannom
 Æ iij dette /

Aecius Kei-
 serlig Hoff-
 uigmand.

Thet slaug
 med Attila
 hof Tolos-
 sa.

Dietrich
 Gotthorū
 Koning.

Then fierde Monarchi.

En vnder-
lig syn At-
tela.

Den for-
færdelige
titel Attila
le.

dette / oc saaledes gaff hand ett ondt radt /
Sordi hand haffde da kundet letteligen slaas
get Attilam / Suden kom Attila igen til Hun-
geren / røstede seg med macht / oc drog atter
der wt aff ind wti Italien oc forstørrede der
mange Steder / fraa dett første i Italien oc
ind til Apenninum / Da ford den Passue Leo
hannom emod / oc bad hannom faare til ba-
ge igen / Men siger / Att Attila haffuer sagt /
Att hād sahe en mand stondendes hof Passu-
uen oc haffde ett draget suerd / oc hødte han-
nom der med / oc truffuede / Derfor bleff
hand forstreckt oc loffuede att faare aff I-
talien / huilket hand ocsaa gjorde / Men den
tiid hand vor atter kommen hiem igen til
Hungeren / haffde hand brudlop oc bleff plu-
zeligen død i den første brudlops naat / sin
den hand haffde vel drucket / Saadan ende
fick denne tyrann Attila / huilken seg haffuer
schriffuit i sin Titel / flagellum Dei.

Venetia.

Orsagen
att Venetia
byg bleff
byg.

W I thenne tiid bleff then
Stadt Venetia bygt wti haffuet
oc tha begynte dett beste sold aff
Italien att rømme oc fly der ind
for Attila Hunnorum Koning skyld.

Efter

Then fierde Monarchi. 164

Effter Celestino/ vor den 47. Passus
Kysus/den tredie aff dett naffn.

Effter Kysto / bleff den 48. Passus
Leo/den første aff dett naffn.

Effter Leone/vor den 49. Passus
Ziarius.

Den Keisere Valentinianus lod aliff
ne Necium fordi hand mistenckte hannom/ at
hand skulde tractere effter Ruge / Saaledes ^{And 18a}
belønner verden mandelige gerninger/ Stilla ^{for gode}
co Necius oc siden Bellisarius vore de dre ^{gerninger.}
beligeste første / som dett Ruge haffuer no
git sinde hafft/siden de rette gamble Romis
ske vore til / oc haffue doch songet ond betala
ning for deris mandom. Valentinianus
adspurde een første til Rom / om hand men
te/Att Necio vor skedt wret/hand sagde / att
hand viste dett icke / Men dett viste hand ^{Et herlige}
vel / att Keiseren haffde seg selffuer aff hug ^{suar.}
get sin høgere hand/ med den venstre.

Effter Valentiniano er dett Romiske
Ruge saare mögit forstørret vorden/ oc man
ge haffue seg kallet Keisere wti Italien/doch
er att luge vel dett Keiserlige naffn oc den
første macht bleffuen hos Keiseren til Con
stantinopel / Justinianus haffuer oc mögit
til sammens draget oc opreist dett Ruge wti
Occident formedelst Bellisarium oc Marsen/
Men effter Valentiniano haffuer mange seg
selffue ophöggit til Keisere wti Italien / Saa
att

Then fierde Monarchi.

Augustus.

Quorledes
de Gotthi
finge dert
Regiment
i Italia.

att Italia haffde 9. Regenter effter huor an-
de nogit mehr end i 20. aar/oc altud bleff den
ene i hiel stungen aff den anden / Den siiste
fallede seg Augustulus / huilcket naffn da
bemerckte/att dert Rige Augustorum skulle
neder falle wt Italien. Thenne Augustu-
lum foriagede Othaker / emod Othaker vor
Ditrich von Bern wofende til Italien wt
Zenonis tiid / Saaledes kom Italia til de
Gotthos / Siden bleffue de Gotthi arter
fordempet vnder Iustiniano / som tilforn
sagt er.

Anno Christi

460.

Leo.

Leo den første aff det-
te naffn bleff den 48. Keisere/oc re-
gerede 16. aar/denne gjorde sin Søn
Leonem til Keisere/ Huilcken / for sin vng-
dom skyld / selfuær opsette sin Stessader Ze-
noni den Keiserlige Krone.

Anno Christi

476.

Zeno.

Ditrich
Consul.

Zeno den 49. Keisere
regerede 17. aar / denne haffuær forski-
cket den Ditrich von Bern til Italien /
oc gjorde hannom Consulem / Formedelt
denne Ditrich er Zeno mehr bekand vorden /
end

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 165
end for sin eigen mandom (fordi hand vor
een Tyrann).

Anno Christi

493.

Anastasius den 50. Anastasius
Keisere / regerede 26. aar / bleff i hiel
slagen aff Liune yld.

Anno Christi

519.

Justinus den 51. Kei Justinus.
sere / regerede 9. aar / vor een Suines
hyrde med spersten / oc bleff siden een
Kriiger / Effter Anastasij død vor der en Ri-
ger Eunuchus / hand gaff Justino store pe-
ninge / att hand skulle practicere hoss dett
Krigsfolck / Att de skulle wduelge denne
samme Eunuchum til Keisere. Men Justis-
nus betenckte seg self / oc practicarer at hand
bleff sielfsuer wdualt.

Anno Christi

528.

Justinianus then Justinia-
nus.
52. Keisere / regerede 38. aar / vnder
denne haffuer dett Riige atter nogit
kommet seg til / hand vor Justini søster søn /
X v oc Gud

Then fierde Monarchi.

Bellisarius
oc
Narses.

oc Gud haffde giffuit hannom tuende vltise
oc lpsaluge opffingmænd / Bellisarius oc
Narsen / formedelst huilcke hand mange sto-
re sager haffuer bedreffuit oc wdret / Bellisa-
rius offueruande de Perser / oc vndsette Sy-
rtam oc sloug de Wendiske wti Aphrica / oc
igen ruingde Aphricam vnder lyelste / hand
haffuer ocsaa hafft stor seier i Italien emod
de Gotthos / Men Narses haffuer paa dette
siste aldeles fordempet de Gotthos wti Ita-
lien. Justinianus gjorde ocsaa frind oc
Vendskab med de Francker wti Gallia / oc
samtyckte att de skulle inde haffue een part
Gallie / som Procopius schriffuer.

Justinia-
nus haff-
uer bescri-
ffuit Jus-
quile.

Lotharius

Der efter att Justinianus haffde nu
allesteg giort frind / haffuer hand ocsaa den
gamble Romiske ret vorsamlet / oc ordeligen
beskriffuit wti sponderlige bøger som kalles
libri digestorum. Men samme bøger oc rett
ere strax efter Justiniano bleffue vnder-
trichte / formedelst den rett som de Longo-
bardi oc Francker brugede oc indførde / doch
ere samme bøger digesti atter fram komne
etter mange hundret aar / oc den Romiske
rett igen indsett aff Keisere Lothario Sax-
one / om huilcket ieg vil ythermere thale /
Naar ieg kommer til Lotharium. Men det
te vore her for langt att fortelge oc siuge /
Suor høgeligen denne forsynlighede bør att
loffues wti een Keisere / som ville dette saa
besticke / att mand haffuer een saadan herlig
oc for

Then fierde Monarchi. 166

oc fornumstig rett att leffue effter / Huilcken
alle forstondige mend vide oc kunde siige / At
aldrig vor nogit synde nogen herligere rett
bestriiffuen / som kunde vere nøtteligere eller
herligere besticket effter all skel oc redeligs
hedt / end denne Romiske rett er.

Om Bellisario.

Ette maa jeg icke forglem
me. Bellisarius haffuer trofastelis
gen handelet i alle mode / oc gjorde
frid offuer all verden / oc atter op
reiste dett Romiske Rige / som da vor nogit
mehr oc aldeles vndergonget. Oc in Sum
ma / hand haffuer sin Herre oc den gangste
verden beuist de aller høgste velgerninger /
som kunde nogit sinde berømmes paa Jor
den / Ja dett haffuer verit idel Guds høge
oc wsigelige eigne gerninger. Men her wti
haffue wi oc saa ett andet att betencke / huor
ledes verden pleyger altid att beuise seg
wtacknemmelig for saadanne Guds gaffuer. Een yncke
lig lön for
gode gern
inger.
Justinianus lod denne fromme Heldt Belli
sario / wthan all orsage oc skyld / aleniste for
en ringe mistencke / wdistinge bode hans øge /
oc foriagede hannō / Saa hād motte gōge at
tygge sit brød / oc er soledes paa det siste bles
ffuē død / som en arm oc elendig tyggere. Alt
saa pleiger dieffuelē at handle med hōge dres
belige mend / som alle Guds gerninger oc stor
dygdelighed hader i menniske. Dieffues
lens flidr.

Then fierde Monarchi.

Narses
kom i wna-
de .

Narses kom oc saa i stor wgunst/ Men
hand ville icke giffue seg hiem igen til Con-
stantinopel/ men bleff wri Italien all sin liffs
tid til Neapoli / for større sæckerhed skyld.

Effter Hilario bleff den 50. Passue
Simplicius.

Effter Simplicio/ vor den 51. Passue
Felix / den andre aff dert naffn.

Effter Felice/ vor den 52. Passue Ge-
lasius.

Effter Gelasio / bleff den 53. Passue
Anastasius/ den andre aff dert naffn.

Dett første
oprør for
Passuens
wduelgelse

Effter Anastasio bleff den 54. Passue
Symmachus/ wri hanff tid bleff det første
alarom for Passuens wduelgelse/ Fordi nos-
gre wdualde een anden med naffn Laurens-
tium emod Symmachum/ oc bleffue der fore
mange menniske i hiel stungne til Rom / til
saa lunge att Dietrich von Bern stillede dette
oprør.

Effter Symmacho/ bleff den 55. pas-
ffue Ormisda.

Effter Ormisda / vor den 56. Passue
Johannes primus.

Effter Johanne primo / vor den 57.
Passue Felix tertius.

Effter Felice tertio / bleff den 58. pas-
ffue Bonifacius secundus.

Effter

Then fierde Monarchi. 167

Effter Bonifacio secundo/ vor den 59
passue Johannes secundus.

Effter Johanne secundo/ bleff den 60
passue Agapetus / hand foruerffuede hoss
Kaiser Justiniano att de Kettere bleffue for-
sagede aff Constantinopoli.

Effter Agapeto / bleff den 61. Passue
Syluerius.

Effter Syluerio / vor den 62. Passue **Justinia**
Vigilius/ Denne lod Justinianus fengle oc **nus bleff**
tractere hannom ilde / Fordi att hand ville fangen.
icke samtycke/ att de foriagede Kettere skulle
atter indsettes.

Effter Vigilio / bleff den 63. Passue
Pelagius primus/ wti den tiid Totila.

Effter Pelagio / vor den 64. Passue
Johannes tertius.

Wti denne tiid haffuer mand sehet Underlige
mange forskreckelige tegn paa Himmelen tegn for
offuer Italia/ som vore fyrige oc brendende end Maho
Krig oc Cometer/ Tyberen haffde ocsaa no **met kom**.
gut neher forsenckt Rom / Desse tegn haffue
betydt dett store fald / som haffuer strax eff-
ter folget i dett Romiske Ruge / oc i den hel-
lige Kircke / Fordi Mahomet er nu strax her
effter kommen / med sin forgiffelige for-
derffuelste.

Anno Christi

566.

Justi

Then fierde Monarchi.

Justinus.

Justinus then audre

aff thet naffn/vor then 53. Keisere/
oc regerede 10. aar/ vor Justinian
Dotter Søn/ wti hanss tiid hassue the Longobardi seg neder sett wti Italien.

Anno Cristi

572.

Tyberius.

Tyberius then andre

aff thet naffn/then 54. Keisere / re-
gerede 7. aar/ vor Justin Hoffuig
mand/ oc bleff adopteret aff hannom/ hand
hassuer slaget the Perser/ Men wti Italien
emod the Longobardos hassde hand ingen
lycke.

Effter Pelagio vor den 65. Passue Be-
neditus.

Effter Benedicto bleff then 66. Passue
Pelagius secundus.

Gregorius
primus
hassuer
draget
Kircken til
enighed.

Effter Pelagio secundo bleff then 67.
Passue Gregorius primus / hand hassuer
mange Ceremonier beskicket / Sordi saa att
alle ting vore tha forstørede i then hellige
Kircke/ formedelst frug oc attskilige Ketter
ri / Saa att ther vor alle vegne ett bistert
vesen / oc ingen steg nogen viss skick/ Derfor
re begynte Gregorius att igen forsamle then
hellige Kircke med Ceremonier/ oc drog hina
de saales

Then fierde Monarchi. 168

de saaledes til enighed der med. Wti denne
 tid haffuer seg ocsaa begiffuit den trette de
 primatu. Oc den Keisere Mauricius ville
 att then Patriarch til Constantinopel skulle
 vere Oecumenicus eller vniuersalis Episcopus
 / det er / then offuerste Biscop i Christen-
 heden / Men Gregorius ville icke ther wti
 beuillige / oc hielt seg Christlich / oc skreff /
 Att ingen Biscop wti Christenheden skulle
 berømme seg Vniuersalem.

Anno Christi

584.

Mauricius then 55.

Keisere regerede 20. aar / hand
 haffde stor seyger emod the persee
 oc Hungern / Siden bleff han i hiel stungen
 aff sin haffuizmand Soca / om huilken hand
 tilforn haffde en forstreckelig drøm / oc tha
 hand forspurde seg om hannom / bleff hand
 nom suaret / Att hand torde inthet befrøch-
 te seg for hannom / Sordi hand vor en redder
 mand / Tha suarede Mauricius / Si est timi-
 dus / est homicida. Det er ondt att falle for
 en reddermand.

Mauricius
 bleff forres
 deligen om
 rommen.

Ther er
 ondt att
 falle for
 red mand
 hand.

Effter Gregorio primo bleff den 68.
 passue Sabintanus.

Begyndelsen til den tref- te om Passuens øffrighedt.

Effter

Then fierde Monarchi.

Conclasto
om then
Romiske
Stoel.

Lster Sabiniano bleff then
69. Passue Bonifacius tertius /
hand hassuer foruerffuet aff Keiser
Soca formedelst stor trette / att thet
bleff samtycht / Atter Passuen til Rom skulle
vere Oecumenicus / oc then offuerste Biscop
i Christenheden / fraa denne tiid hassue nu
frandeles de Passuer lagt seg effter att op
høge oc formehte theris macht oc erhe.

Effter Bonifacio tertio bleff then 70.
Passue Bonifacius quattus.

Anno Christi

604.

Socas.

In Cas then 56.

Keisere regerede 8. aar / vnder han
nom hassuer det Riige atter songet
saare stor skade / oc nu er Gallia / Hispania /
Germania oc Longobardia aldeles bortkom
met fraa Riiget / Oc then Koning Persarum
Cosroa tog mange Land oc Steder fraa the
Romiske wti Orient / oc indtog den Stad
Hierusalem / oc bortførde med seg vor Her
res Jesu Christi Korss. Korteligen der eff
ter bleff Socas i hiel stungen aff Prisco sin
Hoffungmau / Saaledes betalde hand sin ei
gen wtroskab / huilken hand tilforn hassde
bruger emod Mauricio.

Exempel
om Guds
hessn.

Anno Christi

612.

Heracius

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 169

Heraclius then 57. Heraclius.

Keisere regerede 29. aar / Thenne
haffuer atter igen vundet Hierusa-
lem / Siriam oc Egyptum / oc slaget the
perfer / oc vandt det Korss igen / oc førde det
til Constantinopel oc siden framdeles til
Hierusalem / oc thenne frug Heraclij med
the Perfer haffuer varet i 6. aar / oc bleff
Cosroa i hiel stungen aff sin egen søn.

Om Mahomet oc thet
Riige Saracenorum.

Anno Christi	630.
Anno Heraclij	15.
Anno Mundi	4574.
Anno Romæ.	1353.

Mahomet haffuer seg vdgiffuit hoss the Agarener oc Saracener for een Prophet oc Røning. Oc er saaledes tilgonget.

The Agareni som bode yderst wti Arabia / haffde stæte verit fruger oc brugede røffuerij / Nu vore the oprenste formedelst den frug Persarum / oc haffde sold aff Heraclio. Men tha de Keiserlige Røffuigmend ville icke lenger giffue tennom den sold / begynte dette frugsoldt att gipre ett opre emod

Mahomet
the Arab
bers Pros
phete.

Agarene

Orsage til
det Maho
metiste
Riige.

Then fierde Monarchi.

Mahomet
mets lise
biighede.

emod de Romiske Hoffuigmend / wti dette
oprør er Mahomet bleffuen veldig / fordi att
det soldt skulle doch haffue et hoffuit oc Hoff
uigmend. Derfor hengde de seg til Maho
met / di hand vor Riig oc haffde en stor anse
hen ythermere end andre / for sin bestickelig
hedt. Men paa det at det soldt kunde da bes
stickes vnder et endrechtigt Regimente / bes
tenckte Mahomet / icke aleniste at anrichte et
versseligt regimente / Men oc saa en ny Reli
gion / paa der at hand kunde det soldt soledes
bess bedre holde i enighede / Efterdi hand
sahe oc formerckte at mange oprør vore end
da i landen ebland de Christne paa religio
nens vegne / Fordi Kircken oc den rette Chris
sti lerdom oc enighede vor da forstørret for
medelst mange Ketterij / oc bespnderligen aff
det forgifftelige Ketteri Arrij. Oc huor som
de samuittighede ere i nogen vildfarelse oc
stonde wti tuilffmal / taa fonge de snarligen
mess lossue til Christi lerdom / oc falle letteli
gen fraa den ene vildfarelse oc til den anden /
Saaledes befandt Mahomet att dett soldt
vor redebon i detis Hjerter / Att falle fraa
Christo / Derfor opdichtede hand een ny
tro / wti huilden had bort tog alle høge Ar
tickele om Christo / paa dett att troen skulle
icke gøre eller haffue mange tuilachtige dis
putationes / Men skulle vere en fornumstig
versselig lerdom om wduortes seder / huorles
des mand skulle lessue her i verden hoffuigke
ligen.

Mahomet
mets tro
huordan.

Then fierde Monarchi. 170

ligen. Dette besjold almugen aller mest eff-
ter deris legomlig forstand / Da siold de der til
bedninger / Jøder / Artianer / oc onde Christo-
ne / fordi att denne tro vor da alle liige mō-
git behagelig / Saa att den hob bleff paa det
siste saa stor oc endrechtig att de kunde daa
giøre de Romiske veldig modstand / Siden
begynte de først att indtage Arabiam oc een
partt Syriæ / Fordi att Mahomets sæte
vor til Damasco / der nest finge de ocsaa E-
gypten. Dette er korteligen sagt om begyn-
delssen til dett Rige Mahometi / wri huil-
ket de Arabes oc Egyptier hassue først re-
geret / oc fallede seg Sultan / dette er / en før-
ste. Siden er det Rige komet til de Tyrcker.

Mahomet
indtog
først Ara-
biam.

Sultan.

Dette Rige er een then besjonderligste
partt AntiChristi / oc hassuer off Gud stren-
geligen aduaret oc paa mynt om samme Ri-
ge hoss the Propheter / att paa den bestia /
som bemercker dett Romiske Rige / vorer ett
Horn / dett stöder 3. Horn bortt / dett has-
ssuer øgen oc thaler gruelig bespottelsse
emod Gud. Dette Horn er Mahomet / the
øgen oc gruelige bespottelsse emod Gud /
er Mahomets Alcoran oc lerdom / huilket
en fast videre oc lenger er wdgongen end
dett Rige / fordi at den gangske Orient hass-
uer skjøt anammet denne dieffuelste lerdom /
de 3. Horn ere de 3. Kongerige / Arabia /
Egyptus oc Syria / Sodant hassuer Gud off
til fiende giffuit tilforn / Att wi skulle tage

Danleles
spaadom
om Maho-
met.

R ij

off

Then fierde Monarchi.

off vare for saadan forargelse oc vilofarelse /
Item / att wi skulle vide / Att dett Romiske
Ruge er det siiste Ruge / oc att den yderste
dag skal icke da være langt der fraa / Men
Mahometers effterkommere hassue icke ladet
seg nøge med desse Ruge / de hassue slagets
om Asia med de Keisere aff Constantinopel.

Forer føre
att Maho-
met heller
vilde p-
les en Sar-
racener end
Agarener.

Oc deris Ruge vor med dett første
Fallet dett Ruge Sarracenorum / Fordi end
doch Mahomet vor een Agarener / hassue
hand doch foruandlet dett naffn aff thenne
orsage / Fordi att Guds foriættelse hørde til
de børn Abrahæ / som vore fødte aff Sara /
oc icke aff Agar / Effterdi nu att Mahomet
fore gaff att sitt folck skulle vere Guds eget
folck / oc hassue den foriættelse / att de skulle
bliffue herter offuer all verden / saaledes
wdrøye Mahomet den foriættelse om dett
versfælige Ruge / Derforre falledes hand den
nom Sarracener / ligeruist som de børn Sa-
ræ oc icke Agarener.

Om Sar-
raceners
mechtig
hedt.

Ocsaa ere desse Sarracener paa dett
siiste bleffue mechtige wti Asia oc Aphyrica /
oc ere komne der fraa til Hispanien oc hassue
der i lang tiid indehaft en stor partt aff land
det / ere ocsaa offte indfalne til Italien.

Om Tyrckers bes- gyndelse.

Etiden

Then
S
g
de
alp off de
hoff dett
ilfor att
ar Christi
gong aff
bleffue
plegar att
fremmer
offuer
ffredt att
er dett
Saa kom
funderlig
mechtig
primus
dolphi
fodsel
uer nu
ste Ruge
uist som
gynst
Keisers
eigste
vndertryc
Samm
Ruge

Then fierde Monarchi. 171

Siden ere de Tyrcker Kōne
 aff Tartaria til Asia aff denne orsag
 ge/De Sarracener fødte frug emod
 de Perfer / Da begerede de Persæ
 hielp aff de Tyrcker/de vore Tartari som bo
 de hof dett bierg Caucaſo / Dette ſkede lue
 tilforn att Carolus Caluus regerede/ ved det
 gar Christi 870. Eſfter denne reiſſe oc wd
 gong aff deris eigne Land ere de Tyrcker
 bleffue ſtamdeles wti Asia/ligeruist ſom det
 pleyger att gonge / Naar mand indbrudee
 fremmet Gold til hielp oc de bliffue off ſiden
 offuer ſtercke / Saa ville de icke rømme. Oc
 eſfterdi att ſamme Tyrcker vore fruger / ſaa
 er dett Riige oc regimente paa dett ſiſte oc
 ſaa Kommet vnder dennom / Oc vor da be
 ſonderligen den Tyrck Othoman bleffuen
 mechtig paa den tid att Keiſer Albertus
 primus aff Oſterriige / ſom vor Keiſer Ru
 dolphi ſøn / regerede / dett er eſfter Christi
 fødsel 1300. aar. Fra denne Othoman bliff
 uer nu Mahometſ Riige kaller dett Tyrcki
 ſke Riige. Oc ſkal mand her mercke att liger
 uist ſom denne Tyrckiſke ſlecht haſfuer be
 gynt att regere / paa den første Oſterrigeſke
 Keiſers tid / Saa hobes wi att een Oſter
 rigeske Keiſere ſkal dennom igen fordempe
 oc vndertrycke.

De Tyrcker
 vore Tar
 tari.

Den Tyrck
 Othoman

Naar dett
 Tyrckiſke
 Riige be
 gyntes.

Sammeledes er ocſaa dette Tyrckiſke
 Riige forſtrecteligen wdmalet oc beſchriſſet
 X iij

Then fierde Monarchi.

ult i then hellige Skrift / att wi skule vide
att thet er Dieffuelens Rige / oc att wi skule
le icke lade oss forskrecke for then store macht
oc ei falle fra Christo til Mahomet. Ezechiel
oc Johannes kalle the Tyrcker Gog oc
Magog.

Gog.
Magog.

Gog mercker hule / Magog mercker
det Soldt aff the huler / Fordi de Tartere ere
boendis wti iord huller / oc siiger Ezechiel
clarligen / att Gud haffuer ladet Gog bleffa
uen mechtig for vore synder Skyld.

Mahomet

Mahomet mercker bister eller glubende.

Turcka.

Tyrck mercker en Kriger eller forderffuer.

Røde Jøder.

Methodius haffuer dette Soldt Fallet
de røde Jøder / derfore att the skule anama
me nogre aff the Jødiske Ceremonier / Men
de ere doch icke rette Jøder / men røde Jø
der. Fordi att the ere blodhunde / eller oc
derfore att Mahomet er kommen aff Edom
wti Arabia / oc Edom mercker rød. Doch
skriffuer Methodius / att Gog oc Magog
vore forborgede oc indeluchte paa hin siden
vnder the Bierg Caspius / det er Caucasus.
Oc att een reff skule giøre thennom ett hul /
Thenne reff er Mahomet / Fordi att the ere
her wd lofede formedelst Mahomets lers
dom oc ere saledes bleffne mechtige.

Caucasus.

Tilforn haffuer ieg sagt / huorledis
thenne

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 172

thenne Romiske Monarchi er kommen til
Occident/ Siden haffue the Mahometiske
bort taget Egypten / Syriam / Asiam oc
Aphricam fraa de Keisere / Ind til nu de
Tyrcker haffue vundet oc ødelagt Greciam
oc hues igen vor.

Effter Bonifacio quarto bleff den 71.
passue Deus dedit/paa den tiid Heraclij.

Effter denne vor den 72. passue Boni-
facius quintus. Wti denne tiid haffuer S.
Gallus verit til / oc prediger Christelig lere
dom wti høg Tyskland. S. Gallus

Effter Bonifacio quinto bleff den 73.
passue Honorius primus/wti hans tiid haffue
uer Mahomet verit.

Effter Honorio primo vor den 74. passue
Seuerinus.

Effter Seuerino bleff den 75. passue
Ioannes quartus.

Effter Johanne quarto bleff den 76.
passue Theodorus Grecus.

Anno Christi

641.

Constantinus/ Hera-
clij Søn den 58. Keisere/ regerede 4.

Monader / oc bleff aliffuet aff sin ei-
gen steffmoder/ att hun kunde gifre sin søn
til Keisere.

Constanti-
nus.

X iij

Anno

Then fierde Monarchi.

Anno Christi

642.

Heracleos
mas.

Heracleonas / Hera

clij Søn then 59. Keisere regerede 2.
aar / Men det Solet til Constantinos
pel vor hans Moder saa fiendte / Sordi hun
haffde affliffuit Constantinum / att the sette
N. it heffn. seg op oc fangede Heracleonam oc hans Mo-
der / oc lode aff flere tungen aff Moderen
oc nesen aff sønnen / oc foriagede thennom
siden med then Patriarch som haffde hulpet
thennom.

Anno Christi

643.

Constans.

Constans / Constans

tint Søn den 60. Keisere / regerede
27. aar / bleff offueruunden aff the
Saracener wti Orient / oc aff the Longobars
dis wti Italien / vor en gerig menniske / oc
bleff endeligen i hiel stungen wti ett bad i
Syraculis.

Efter Theodoro bleff den 77. passue
Martinus primus wti Constantis tud.

Efter Martino primo vor den 78.
passue Eugenius primus.

Efter Eugenio bleff den 79. passue
Vitalianus.

Anno Christi

670.

Constans

Then fierde Monarchi. 173

Constantinus / Con- Constanti-
nus

stantis Søn/den 61. Keisere regerede
17. aar/ vor Fallet Pogonatus/det er/
Barbarus/ hand haffuer førdt krig med the
Sarracener wti 7. aar/ oc slaget wti ett
slaug 30. tusind Man i hiel/ Derforre bleff
ue de tvingede till att begere frind/Den gior
de Keiseren med thennom i saa mode att the
skulle arligen giffue hannom tribut til Con-
stantinopel.

Efter Vitaliano bleff den 80. Passue
Adeodatus wdi den tid Constantini Pogo-
nati.

Efter Adeodato vor then 81. Passue
Donus.

Efter Dono bleff then 82. Passue Aga-
tho.

Efter Agathone vor then 83. Passue
Leo secundus.

Efter Leone secundo vor then 84. Pas-
sue Benedictus secundus.

Efter Benedicto secundo bleff then
85. Passue Ioannes quintus.

Efter Ioanne quinto vor then 86.
Passue Conon.

Anno Christi

687.

X v

Justin

Then fierde Monarchi.

Justinianus.

Justinianus / Con

Leoncius.

stantini søn den 62. Keisere / regerede 16. aar / men icke effter huor anden / Fordi Leoncius foriagede Justinianum oc regerede 3. aar / Siden att Justinianus haffde regeret 10. aar / Denne Leoncium fangede Tyberius Apsimarus oc regerede effter hannom 7. aar / Men Justinianus kom atter ind igen / oc fangede desse tuende Leoncium oc Apsimarum oc lod dennom legge for seg paa Jorden oc trade dennom med sine søder / oc lod wdrobe / Super aspidem et Basileiscum ambulabis / oc lod dennom siden aff hugge.

Beda wti Engeland.

Effter Conone bleff den 87. Passue Sergius / Oc da haffuer der ocsaa paa den tiid verit et stort oprør for den vduelgelsse skyld / wti denne tiid haffuer Beda leffuit i Anglia.

Effter Sergio / vor den 88. Passue Johannes sextus.

Effter Johanne sexto / vor den 89. Passue Johannes septimus.

Effter Johanne septimo vor den 90. Passue Josimus.

Effter Josimo / bleff den 91. Passue Constantinus.

Anno Christi

713.

philip

Then fierde Monarchi. 174

Philippus Bardesas philip's

nes den 65. Keisere/regerede 1. aar/
6. Monader / hand bleff fangen aff
sin egen Høffuigmand oc skildt fraa Rūget/
oc bleffue hannom bode hanss øgen wd
stungne.

Anno Christi

715.

Anastasius den 66. Anast's

Keisere/regerede 1. aar/3. Monader/
hand bleff oc saa fanget aff sin Høff-
uigmand Theodosio / oc skyld fraa Rūget oc
indskudt i ett Kløster.

Anno Christi

717.

Theodosius den 67 Throd.

Keisere/regerede 1. aar/ haffuer for-
ladet dert Rūge / den tiid Leo drog
emod hannom oc hand fortrøste seg icke till
att beholle Rūget/oc gaff seg i Kløster.

Anno Christi

718.

Ecotertius den 68.

Keisere/regerede 24. aar/hand bleff
Kallet Iconomachus/en billede stor
mere/derfore att hand haffde vdkast de bil-
leder aff Kircken / Vnder hannom vor Con-
stanti

Leo ten
billede stor
mere.
Iconoma-
chus.

Then fierde Monarchi.

Bulgari. **Constantinopolis** belagt 3. aar / aff de Sarracener / huilcke doch finge stor skade der fore aff Hunger oc Pestilenz. De ere ocsaa bleffne slagne aff de Bulgari / Huilcke den Keisere da haffde hulpet. Ocsaa haffuer mand opbrendt de Sarracener deris skub / med ild som vor giort vnder vandet med sponderlug konst.

Efter Constantino bleff den 92. Passue Gregorius secundus / wri den tid Leonis Iconomachi.

Efter Gregorio secundo / vor den 93. Passue Gregorius tertius.

Anno Christi

742.

Constantinus Copronymus.

Constantinus Leonis søn / den 69. Keisere / regerede 34. aar / oc kalles Copronymus / derfore at han haffuer kacket i fundkædet / vor oc ska een bilde lede stormere.

Anno Christi

777.

Leo 49.

Leo quartus Copronymi søn / den 70. Keisere / regerede 5. aar.

Anno Christi

783.

Con

Constantinus Leonis Constanti

quarti søn / den 71. Keisere / regerede
lige med sin Moder Irene / som vor
aff Athen / oc denne førstinde regerede loff
ligen oc viffligen 10. aar / der effter foragede
Constantinus sin Moder / oc regerede 5. aar /
Men de aff Constantinopel ville icke lide
hannom oc reuocerede hans Moder / oc hun
regerede siden 3. aar / Saaledes haffuer den
ne Irene oc Constantinus regeret in summa
15. aar / ind til det aar Christi 801. Endoch
nu att de Christne Keisere ere frandeles bli
ffne til Constantinopel / huilcke seg haffue oc
saa kallet Romiske Keisere / ind til saa lange
att Tyrcken haffuer vundet Constantinopel /
Men effterdi att deris Ruge haffuer verit
saa ringe oc suagt / oc haffue icke lenger hafft
eller funde beskytte Rom oc Italien / Men
Rom morte søge hielp oc vndsetning hos de
Francher / som vore paa den tid saate med
tuge / Derfor er nu soledes den Keiserlige
høghedt kommen til Carolum magnum.

Irene

Derfage
at de Rø
mere toge
andre Kei
sere / end
de haffde
til Const
tinopel.

777
Oc effterdi att vore Keisere haffue nu
veldeligen beskyttet oc inde hafft Rom oc I
talien / vel ieg icke lenger opregne eller sette
de greiske Keisere / dett haffuer oc sandeligen
verit ett wartigt folck / Men ieg vil vere eige
ne loff lige Keisere opregne oc dennom sette
effter huor anden / huilcke mand tilbørligen

De greiske
Keisere
satts icke
lenger i
bøt denne bog;

Then fierde Monarchi.

bør att prisse for theris Mandom skyld oc merckelige gierninger.

Pipinins
en Første
i Francker
rige.

Efter Gregorio tertio vor then 94. Passue Zacharias. Hand hassuer beuilliget att the Francker motte affsette deris gamle Koning Hilderich / oc besticke hannom een Førstelig vnderholning i ett Cløster / oc gibe re Pipinum til Koning / Fordi att the gamle Konger vore tha bleffne ringe oc arme / oc all macht vor kommen til de Førster. Wti denne tid Zacharias hassuer S. Bonifacius prediget i Tyskland.

S. Boni
facius.

Efter Zacharia bleff then 95. Passue Stephanus secundus / hand lod indhentte pipinum til Italien / emod the Longobardos / Theris Konig belagede Pipinus oc tuingede hannom til att begere frid / oc holle.

Efter Stephano secundo vor then 96. Passue Paulus primus.

En wret
Passue.

Efter Paulo primo bleff then 97. Passue Stephanus tertius / Wti denne tid vor re atter store larom oc oprør til Rom for passuens vduelgelse. En som hedt Constantinus vor giort til Passue med macht / oc bleff affsett igen / oc alle the som hand hassde ordineret / bleffue ocsaa affsette.

Efter Stephano tertio vor then 98. Passue

Then fierde Monarchi. 176

Passue Adrianus primus/hand lod indhente
oc FALLE Carolum magnum til Italien emod
Desiderium then Koning Longobardorum.

Efter Adriano bleff then 99. Passue
Leo tertius/emod thenne bleff ett oprøt til
Rom / Saa hand morte fly til Carolum
Magnum / hand sette hannom atter ind
igen / oc thenne Leo vdualde Carolum til
Reisere / oc frønte hannom / siden hand
haffde offueruundet the Longobardos / oc
giort frind offuer Italien.

Om the Tyske Reisere.

Carolus Magnus.

Carolus
Magnus.

Anno Christi	801.
Anno Mundi	4745.
Anno Romæ.	1551.

Carolus Magnus bleffuen da Frøndt
til Reisere om Tuldag til Rom / aff then
Passue Leone tertio / Oc dette er begydelsen
til det Reiserdømme i Tyskland / Oc haffuer
nu Italia oc Occident songet formedelst
thenne foruadling / ett veldigt hoffuit oc
mechtrig

Begyndelsen
sen til det
Reiserdømme
me i Tyske
land.

Then fierde Monarchi.

De Tyske
Keiseres
loff.

mechtig beskermere / Fordi att endoch the
Tyske Keisere hassue icke verit alle lige meche
rige/ Ligeruist som the Konger hassue icke
alle hassit lige macht oc løcke wti theris Kon
gerige/ Saa ere doch vnderinden nogre
Keisere bleffle mechtige/ oc hassue beskyttet
oc reddet Italien/ oc giort mange store loff
lige gerninger/ oc alle sager saa forhandlet /
att the hassue fongit friid/ oc ved macht hol
let theris regimente/ oc den sande Religion
wti Occident. Oc nar man vil retteligen
achte vore Tyske Keiseres handel befindet
mand / att the hassue sandeligen veret høge
vise Sørster oc icke Barbari/ oc maa vel lig
nes med the løfflige Romiske Keisere/ Auo
gusto/ Traiano/ Adriano/ Constantino. Oc
saa spører mand/ større erbarlighed oc tucht
i thesse vore Keisere end i the andre/ Sam
meledes finder mand acsaa/ att vore løfflige
Keisere hassue icke begynt nogen krig for
thris egen loff oc pruss eller egen nøtte
skyld/ Men aleniste aff høgeste nød oc trang/
til att beskytte oc vnderholle then sande Rel
igion/ Land oc Lyde.

Oc endoch att ieg er for ringe her til
oc icke bør att dømmen eller siige nogit / om
høchmechtige Herrer / Saa maa ieg doch
prusse nogre besønderlige Sørster for andre /
Fordi att huer oc een Histori skriffuere skal
besønderlige mercke oc til kiende giffue all
spønderligt tucht oc dygdelighed. Saa er
ingen

Then fierde Monarchi. 177

ingen liffligere ting paa Jorden end att sehe
oc mercke mōgen dygd oc fromhēdt wti yper
lige Mend / oc mechtige Førster. Derfor
vil ieg gerne ocsaa rettēligen beskriue desse
Keisere / att man skal saaledes Kiende oc elste
theris dygdelige fromhēdt oc beskickelig
hedt / huilcket off Kand i mange mode tiene
til stor forbedring oc gode Exempel. Oc
haffue (desse effter min forstand) verit saa
dane merckelige Førster / att the maa vel
offuersettes the gamble Romiske / wti wiiss
hed / dristighēdt oc all erbarlighēdt oc dygd.

Carolus Magnus.

Ludouicus Pius Caroli Søn.

Ther nest de sex Saxer.

Henrich then første.

Otho Magnus.

Otho secundus.

Otho tertius.

Henrich then andre som liger til
Bamberg begraffuen.

Lottharius Saxo.

Item thesse Francker.

Conradus.

Henricus / Conradi søn.

3

Item

Then fierde Monarchi.
Item desse Suaber.

Fridericus Barbarossa.
Fridericus then andre.
Ther nest Rudolphus.
Sigismundus.
Maximilianus.

Om Tydsland oc bes
gyndelsen til Franckeriige.

De Romiske haffue icke
verit Herrer offuer thet gangste
Tyskland/ Men haffue aleniste inde
hafft huad thet liger emmellom
Rhin oc Donau/ Item huad thet er emellom
Rhin oc Hartz / oc haffue endoch thet Keisere
hafft nock att gifre/ for end thet funde thesse
Land vinde oc beholle / Saaledes haffuer
Drusus oc Germanicus fordt store krig
thet fore vnder Augusti tid/ Thet nest Ca
ius/ effter hanom Vitellius oc Domitianus.
Traianus haffuer inde hafft Nederland her
neder til Mein. Maximus er kommen ind
til Hartz. Valerianus haffuer leget i Høge
tyskland. Effter hannom ere thet Francker
opreyt vnder Gallieno/ Men desse effters
følgende Keisere haffue offte sillet then
nom /

Om stor
krig i Tys
land.

Then fierde Monarchi. 178

nom/ som er / Aurelianus sloug the Francker
hoss Menz/ Probus hassuer fonget stor seyer
i høg oc neder Tyskland. Constantius hass
uer bygt Spier. Julianus/Valentinianus/
oc Theodosius hassue ocsaa til rygge driff
uit the Francker oc Alemanos oc behollet
Rhinstromen oc Suaben / Men ther effter
ere the Francker oc Alemani bleffne mechtia
rige / oc the Keisere ere icke mehr Komne i
Tyskland.

Om then første Francorum affkomme
skriffues mange sielsamme Fabulas / Men
the Francker hassue wthan tuil verit hōge
Tyske wti Augusti tid/ Sordi lenger til ba
ge kand man inthet finde / nogit thet som
vist er om Tyskland ebland the Historier/
Men att the Franci hassue paa den tid ve
rit i Høgydsland / Kand man clarligen be
uise aff Strabo / som hassuer skriffuit
istorias wti Augusti tid/ oc vor selfsuer med
i then frug hoss the Romiske. Thenne Stra
bo setter klarligen desse Francker nest hoss
de Vindelicos/ dett er / hoss Beiern / huor
som the end nu paa en part ligge til grens
se.

Oc desse Francker er saaledes opreytste.
Wti then Keisers Gallieni tid/ vor ther een
Høffuitzman i Tyskland/ Posthumus/hand
regerede sare vel/ derfore giorde hans Sold
hannom til Keisere / den tid att Gallienus
3 4 lahe til Røget.

Francier
ges begyn
delse oc
affkomme

Strabo

Orsagen
att the
Francker
ere opreytst
oc gaffue
seg fraa
Røget.

Then fierde Monarchi.

lahe til Rom oc pandfeteret / Men den tiid
 Gallienus hørde att posthumus bleff vduale
 til Keisere / skickede han ett tall folck emod
 hannom. Tha opreyste posthumus ebland
 andre sit folck / ocsaa the Francker / Oc si-
 den / Endoch att posthumus bleff hemmelis-
 gen i hiel stungen med forredert / ere doch
 the Francker stenge bleffne i theris røstning /
 oc hassue gissuit seg her neder fraa Mein /
 emod Rinstrommen / oc ere ther offuerkomne
 oc hassue først indraget Trier fraa de Ro-
 miske / ther nest ere the indsalne i Gallien.
 Men siden ther effter att the hassde hulpet
 the Romiske att offuerwinde Altilam / hiølle
 the seg altid ventlige med the Keisere /
 Saa att Justinianus bleff fordragen med
 thennom / oc beuilligede / att the skulle inde-
 hassue oc beholle then part wti Gallia / som
 end nu kalles Francia. Saaledes hassue the
 Francker indehafft til hobe bode then Rins-
 strøm oc Gallia / oc hassue begge Land vertt
 ett Kongerige. Oc ere the Francker høg-
 gen loffuede ebland the Historier / att the
 hassue vnseligen oc vel regeret / oc hassue
 plantet oc vdsprede then Cristelige tro strax
 the begynte theris Kongerige / Wti medel-
 tid ere the Alemanni ocsaa salne fraa the Kei-
 sere / the Alemanni vore høge Tyske / som nu
 er Suaben / Suizer oc Baiern. Alt saa vor
 nu Tyskland / effter att then Romiske Mo-
 narchi bleff forstøret / delt i tyende parter / til
 Almanos

Francia er
 en part aff
 Gallia.

Alemanni.

Then fierde Monarchi. 179

Alemanos oc Francos. Men the Francker ere
bleffne Herrer offuer the Alemanos wti pi
pini/ Carolt Saders tiid/ Derfore haßue the
Francker suden delt theris Riige i saa mode/
Hög Tyßkland haßue the Kallet Österrige /
Oc Nederlandt oc Gallien/ Västerrige / her
wtaff er thet naffn end nu bleßuit paa den
part i Tyßkland som Kalles Österrige.

Österrige.
Västerrige

De foreldre Carolt Magni vore Tyds
ße Sörster oc Hoffmeßtere oc offuerste Ke
genter wti det Hoff hoff the Konger i Franco
Fertige/ oc ere Kallede aff theris embede Ma
iores domus/ Mand holler dette oc saa for
vift/ att theris arßfuelle Sörstedomme oc
Herrßab haßuer der förßt verit/ som dett
Pfalsgreßfuedomme nu er hoff Rin/ Sordt
att dette er vift/ att then gamble Pfalsgreß
uiffe slecht haßuer sin aff komme aff then
slecht Carolt/ Ther effter nu att then Konge
lige slecht vor bleßuen saare ringe oc suag i
Franckertige/ oc the Sörster vore tha mechtis
ge/ haßuer passuen dette beuilliget/ att thet
Riige motte bliffue tråßfereret til de Sörster/
Saaledes bleß Pipinus Koning i Francken
oc indehaßde bode Tyßkland oc Galliam.

Keiser
Carls
foreldre.

Pfalsgreß
ue.

Pipinus
Koning i
Francken.

Effter Pipino regerede hans søn Caro
lus/ som er Kalet Magnus i thet Kongertige
Franckorum 32. aar for hand bleß Keisere/ oc
suden i thet Keiserdømme regerede hand 14.
aar/ Saaledes haßuer hand regeret 46. aar
tilsammens bode for hand bleß Keisere/ oc
3 iij suden

Then fierde Monarchi.

Carolus
vor født
til Ingel-
heim.

Siden/hand er født til Ingelheim/ som liger
i Pfaltz greffue dømmet icke lågt fraa Mæng.
Strax effter hand haffde begyndt sit Regi-
ment førde hand frug wdi Aquitania emod
de Sarracener / Siden haffuer hand frugt
met de Saxer wti 30. aar / til saalenge hand
haffuer vnder tvinget dennom til lydelse vns
der Keiseredømmet oc kommet dennō til den
Christelige tro/ for wtā andre frug som hād
haffuer ocsaa førdt i medel tiid emod andre.

Saxonia
bleff Chris-
ten.

Desiderius
Longobar-
dorum Ko-
ning.

Desiderius den Koning Longobardorum
tog seg fore at vere Herre offuer den gangske
Italia/ oc for til Rom oc lod der affliffue no-
gre besønderlige borgere aff de beste/ Da bes-
kedede den passue Adrianus budskab til Ca-
rolo at hand ville vndsette Rom oc Italien/

Orsage at
Carolus
bleff Kei-
ser.

Fordi hans fader Pipinus haffde tilforn ocs-
saa beskyttet Rom emod de tyranni Longo-
bardorum / Derfore drog Carolus til Italiē oc
belagde Desideriū til pavi/ oc tvingede hannō
at hand motte giffue seg. Men effterdi at Ca-
rolus befand med flare gerninger/ at de Lon-
gobardi vore mōgit oprørske oc kunde icke
haffue ro eller sude stille / Fordi mand haffde
det offte forsøgt med dennom tilforn oc lod
dennō at luge vel bliffue i dertis Riige/ Ocsaa
paa det at der skulle bliffue bestendiger friid
wti Italien / haffuer Carolus indtaget den
gangske Longobardia/ oc regerede det oc bes-
stillede ligeruist som sit eget Kongerige/ Oc
bord førde met seg Desideriū med hustru oc
børn

Desiderius
bleff fang-
en.

Then fierde Monarchi. 180

børn sågede/oc lod dēnom beuare til Lytich/
Saaledes haffuer det Riige Longobardorñ
fonget ende wti Italien / Huilcke da haffde
standet 203. aar / fraa dett aar Christi 572.
aar / den tiid Justinus vor Keisere/oc indtil
dett aar Christi 775. dett er/ det 6. aar effter
Caroli Riige / for end hand kom til Keisers
dømmet / Fordi endoch Carolus vor nu til
Rom i denne tog / oc haffuer icke aleniste
giort frid wti Longobardia/Men ocsaa paa
den anden side Rom offuer Italien / Saa
ville hand doch icke bliffue Keisere eller fraa
tage de greiske deris ehre/hand haffuer ocsaa
ladet de Keiserlige Steder wti Italien bliffu
ue ved deris frithedt / Men Longobardiam
haffuer hand indtaget / for sit eget Riige /
fordi att de Keisere haffde dett icke heller in
dehafft i long tiid.

Naar dett
Riige Lon
gobardorñ
sicke ende.

Carolus
ville icke
vere Kei
sere.

Thassilo den Hertug aff Beyern op Thassilo
reiste een frug emod Carolum / Men Caro
lus offuer fiold hannom i det 20. aar sit Ri
ges / oc tog hannom dett Hertugdømme
fraa / oc bestickede hannom oc hans søn i ett
Kløster / Fordi Thassilo haffde oc tilforn seg
opset emod Carolū / oc hand tog hannom til
naade/ Men nu effterdi at hand icke hold lo
ffue/brugede Carolus denne strengthed emod
hannom/endoch at hand vor hannom skyld.

Anno 33. sit Riiges drog Carolus til
Rom oc indsette igen den Passue Leo / emod
huilcken de Romiske haffde opuecht ett stort
d iij optør.

Then fierde Monarchi.

Carolus
bleff Kei-
sere om
Christnat.

oprør/att Passuen motte fly / Da nu Caro-
lus befandt / att der kunde ingen frind holles
wti Italien / Effterdi de Steder vore frij oc
bedressue all moduillighedt / nødes hand til
att tage seg dert Regimente an / Saaledes
bleff hand herre offuer den gangiske Italien/
oc gaff Passuen nogre Land oc Steder / til
att vnderholle Kirckens regiment / Oc om
Christnatten wdrobede Passuen i Kircken /
Att Carolus skulle vere Romiske Keisere oc
Augustus. Her skriffuer mand att Carolus
haffuer sagt/ hand ville icke haffue Kommet i
Kircken/haffde hand seg der til forsheet/Oc
saa ville hand icke skriffue seg Keisere for end
hand haffde fordraget seg med dennom til
Constantinopel/ Da beuillgede Irene / Con-
stantini Moder oc Nicephorus/ Att Carolus
skulle bliffue Keisere i Occident / oc saadant
vor hinde lett att beuillige/ Fordi de Keisere
til Constantinopel haffde da intett mehr aff
Landen.

Tyske ble-
ffue sette i
Hungeren

Sybens
borg.

Der effter att Carolus er nu vorden
Keisere/oc haffuer besticket Italien med stor
møde oc arbeyde til frindsommelighedt /
haffuer hand begyndt een krig med Hunge-
ren/denne krig varede 8. aar/oc der wti ble-
ffue de Hungeriske mesten parten aldeles for-
dempede / Oc Carolus haffuer Tyske indsett
i Hungeren att beuare Landet/ Aff denne or-
sage ere end nu Tyske i Hungeren til Sybens
borg/Oc mand skriffuer/ at Carolus haffuer
fundet

Then fierde Monarchi. 181

fundet mōgit suart gōz ebland de Hungers
 ke/huileket vel er troligt/ Fordi de Hungers
 ke haffde da fōrde Frug lenger end 200. aar/
 oc rōffuet aff alle Land/ oc ingen vor end da
 indfallen i deris Land/ Derforre, haffuer der
 wtan ruil verit mōgit gōz befunder / Wri
 medel tiid haffuer oc Caroli sōn med nāssn
 Carolus indtaget Behmen / oc slaget deris
 Herre Lechon / Alt saa vor Carolus een vel
 diger Monarcha offuer Italien / Gallia /
 Tyskland/ Behemen/oc Hungern / Oc haff
 uer giort oc behollet god frind/ wti den gang
 ske Occident/Ocsaa er Carolus een aff de hō
 geste Helde oc Heroas / huileke Gud giffuer
 her i verden til att opreisse gode Regimente/
 oc besticke long oc rett / tuchtighede oc frind
 ebland menniskan/ ligeruist som andre haffue
 verit tilforn Dauid/ Hercules / Cyrus/ Alex
 ander / Julius / Augustus / Constantinus /
 Theodosius / Oc skulle wi her mercke/huor
 ledes att Carolus haffuer rumort ebland de
 mechtige Konger oc Sōrster / Fordi att her
 til wdsender Gud oc besticket saadanne Mo
 narchas/til at straffe/stille oc styre andre sto
 re Potentat/Ligeruist som i vor tiid Carolus
 quintus haffuer stiller Francke Ringe / Rom
 oc Venedigen.

Men dett hōrer oc de store Herrer til/
 att de icke aleniste fōre Frug / men ocsaa att
 de retteligen ordinere oc besticke de Regi
 mente med long oc rett oc Christelig religi

3 v on/

4. for fore
 Gud sticke
 er Monars
 has.

Caroli ger
 ninger da
 hand haffa
 de frid.

Then fierde Monarchi.

Concilia. on/ Dette hassuer Carolus ocsaa giort/hand
hassuer offte hollet Concilia til Rom / til
francffort oc nogre i Gallia. Ocsaa hassuer
hand funderet 3. høge Scholer til att plante
oc opholde Christelig lerdom / som er de
Gymnasia Scholer til Bononia/ til Paris/ oc til paut.
Wri Tydskland hassuer hand stiftet mange
Monasteria Cløster/ huilcke paa den tiid hassue ocsaa ves
rit Scholer / Hand hassuer ocsaa forsamlet
Scholer. then frandiske Ret / oc lod giøre Loughsø
ger / Fordi then gamble Romiske rett vor
alt tilforn i lang tiid vndertrycht aff the
Longobarder oc frandker.

Item the gamble Tydske historier oc
viser lod hand ocsaa beschriffue oc hassuer
dennom sielfsuer vlderdt.

Carolus
funde latis
ne oc Grei
ste.

Hand hassuer oc fundet redeligen tha
le Tydske oc latine/ Greiske hassuer hand vel
forstondet / saa hand hassuer sielfsuer hørde
the Greiske Legater / hassuer oc thalet Grei
iske med thennom / doch i long thale hassuer
hand bruket latine / Mand hassuer end nu
mange gode vers / huilcke hand gjorde om
sin frende Rolands død/ i hanss gamble dage
hassuer hand stunderet wdi Astronomia / oc
der hiemme lod hand altid lese Augustinum
for seg offuer siit bord.

Roland.
Carolus
haffde al
tiid bord
lexe.

Carolus
hassuer
sungen i
Ror.

Wri Kircken hassuer hand hulpet att
siunge horas / oc selfsuer sunget lectiones /
oc hassuer hollet sine Sørster der til/ att the
ocsaa motte siunge lectiones / oc hassuer
then

Then fierde Monarchi. 182

thennom selffuer opkast huad huer skulle le-
se/ det som bode hannom oc thennom kunde
best riene til forbedring oc gode exempel/ oc
haffuer elsket Christelig lerdom/ oc seg be-
uist wti all sit leffnet/ som een from Guds
frøchtig Sørste/ hand haffuer ocsaa forski-
cket oc vdsendt store penninge til de Christne
som vore i fremmede Kongerige wdi feng-
sel oc trelldom/ til deris vnderholdning/ oc
fornerffuede hoss the Konger Saracenorum
att the Christne bleffue siden mildeligere
holdne oc tracterede ebland thennom/end de
vore tilforn.

The veher oc Monater haffuer hand
gissuit the naffn/ huilcke the end nu haffue.
Aff desse ting alle haffue wi att mercke/
huorledes Gud haffuer begassuit oc ehret
thenne Reisere med alsom høgeste dygdelig-
hedt oc med stor løcke/ huorfore hand er ret-
teligen kallet Magnus. Ther effter nu att
Carolus haffde alle vegne giordt frudt oc re-
formeret loug oc reth/ oc kommet Kircken i
sin rette stic/ tha haffuer hand ocsaa for end
han døde beskicket oc ordineret thet Rige en
viss arffuing oc herre/ til att affuerge oc be-
tage mōgit ondt oc stor oprør effter hans
død/ Derfore gjorde hand sin søn Ludouic
cum priu til Reisere men hand leffde/ Si-
den bleff hand død til Aken/ tha vor hand
72. aar gammel/ Oc før end hand døde bleff
then bro opbrent til Mētz offuer Rhin/
huilcken

Carolus
fallis
Magnus.
fordi man
finder icke
hans luge.

En bro
offuer Rhin

Then fierde Monarchi.

Zuilkē Carolus haffde ladet opbygge med
stor bekostning wti 10. aar / Dette tegn haff-
uer betydt / At Germania oc Gallia skulle nu
forteligen skilles att fraa huor anden.

Ludouicus Pius den an- dre Tyske Keyser.

Ludouicus
Pius.

Lotharius
bleff Keyse-
re.

En hans
del mer Pa-
ffuen om
de Land.

Saderen er
fonget aff
sønner.

Anno Christi 815. haffuer Ludouicus
pius Caroli søn begynt att regere / oc haffuer
regeret 26. aar / Carolus haffuer doch haff-
flere sønner oc vore døde for end faderen døde /
Ludouicus haffuer med dett første wti
hans Regimente fornyet oc stadfestet den
frind med de Keyserer til Constantinopel. Der
effter gjorde hand sin søn Lotharium til Key-
serer lige med seg / att hand skulle regere off-
uer Italien / oc sende hannom til Rom / der
haffuer hand anammet den Keyserlige Krone
oc dett naffn Augusti aff den Passue Pascali /
Siden haffuer Ludouicus hollet ett Cons-
cilium til Aken / oc reformeret Kircken oc
flytteligen beskaffet / at de Kircketienere kun-
de haffue deris vnderholdning. Hand haff-
uer ocsaa giort een Contract med Passuen /
Att mand kunde saaledes vide wti effter
kommende tiid / hues Passuen til hørde / oc
huilcke Land der skulle høre til Riiget.

Denne fromme Keyserer haffuer Lo-
tharius hans egen søn ladet fonge / formes
delst

Then fierde Monarchi. 183

delst nogre Biscoper oc Sørsters hielp/ for
denne orsage att hand besrøchte seg / Att
hans Fader skulle vende dett Ruge fraa
hannom oc til hans yngste Broder/ ligerust
som hans Steffmoder practicerede / Doch er
Ludouicus strax bleffuen ledig igen oc kom
atter til regimentet/ oc hassuer med macht
dressuit sin søn Lotharium til bage igen til
Italien / Men paa dett siiste hassuer hand
atter taget hannom til naade igen.

Efter Leone / bleff den 100. Passue
Stephanus quartus. Denne hassuer bege
ret sin Confirmatio aff Ludouico Pio.

Stephans
lod seg
først Cona
firmere aff
Keiseren.

Efter Stephano / vor den 101. Pas
sue Pascalis / denne bestickede ocsaa til Lu
douico om sin Confirmatio.

Efter Pascali / bleff 102. Passue Eua
genius secundus.

Efter Eugenio secundo/ bleff den 103
Passue Valentinus.

Efter Valentino / vor den 104. Pas
sue Gregorius quartus / hand ville icke aa
namme Passue dømmet/ for end Ludouicus
haffde Confirmeret hannom.

Lotharius den Første aff dett naffn den tredie Tyske Keisere.

Annō

Then fierde Monarchi.

Anno Christi 841. siden att Ludouic
 Lotharius cus pius vor død/regerede hanff søn Lothar
 Lud. ger. rius 15. aar / Nu haffuer dert Mureum secu
 Carol. cal. lum wti denne slecht fanget ende / Sordi Lo
 tharius haffde flere brødre / Ludouicum Ger
 Vor tren: manicum oc Carolum Caluum / Desse vore
 de Brødre. icke til frends med deris Land skifte. Her
 wtastt begyntes en stor jammerlig Krig / oc
 de Brødre gjorde ett slag med huor anden
 saa stort wti Gallia / Att mand schriffuer / at
 den Franckiske macht bleff da saa suarligen
 forsmectet / att hun haffuer icke fundet no
 git sinde der effter komme til slag styrcke
 igen / oc de tuende brødre Ludouicus Germa
 nicus oc Carolus Caluus finge offuer hana
 den / Siden begynte de spørster / att handele
 dennom emellom / den tiid att skaden vor
 skedt / oc fordroge de Brødre saaledes / Att
 Tyskland bleff Ludouico vdlagt til sin part
 oc Suaben / Beyren / Behmen / Osterreich /
 Ostfrans: Ost Francken / Döringen / Saxon / ind til Rin
 den. strømmen / Denne Ludouicus vor kallet Ro
 ning i Tyskland oc loffues storligen / Att han
 nom haffue de Hertuger som haffuer siden
 verit i Francken / fonget deris affkomme /
 Det lands Hand haffuer ocsaa tuinget Behemen til den
 schiff emel Christelige tro / Carolus Caluus fick den stør
 lom de tre ste part aff Gallia / aff hannom haffue de eff
 Brødre. ter kommende Konger wti Gallia fonget
 deris affkomme / Lotharius behiølt Italien
 oc Narbonensem Galliam / oc den part som
 end

Then fierde Monarchi. 184

end nu effter hannom falles Lotharing oc
den Keiserlige høghed / Saaledes bleff nu Gallia oc
Gallia oc Germania atskyldt fraa huor an Germania
den / Der nest hassuer Lotharius giort sin søn bliffue ad
Ludovicum secundum til Keiser / oc hand er skyldt.
selfsuer gongen i et Kloster .

Mange Cometer hassuer mand sehet i
de agt tilforn / som desse Brødres wenighed
oc krig begyntes.

Effter Gregorio 4. bleff den 105. Passue
Sergius secundus / denne vor den første som
hassuer sit naffn forandret oc foruend / Sordi
man siuger / att hand hassuer tilforn hedt. Os
porci / oc effterdi att dert vor ett wbequem
meligt naffn til saa høg een dignitet / Bleff
det foruendlet. Denne Sergius hassuer Erp
net Ludovicum secundum som vor Lotharij
Søn.

As porci
foruende
sit naffn oc
schriffuer
mand at de
Passuer
hassue sie
ge foruend
deris naffn
effter han
nom.

Effter Sergio secundo / bleff den 106.
Passue Leo quartus / Denne hassuer ladet
bygt den Enggelborg til Rom / oc bleff an
Elaget for Lothario att hand skulle hassue
practiceret emod hannom / oc ville transfere
re dett Rige fraa de Francker oc til de Gre
cker igen / Derfore kom Lotharius til Rom /
oc Passuen morte seg purgere .

Enggels
borg til
Rom.

Effter Leone quarto / bleff Johannes
octauus Passue / oc mand siuger om hannom /
att hand vor en Quinde oc fødte i Meng.

Johannes
Nulier .

Effter

Then fierde Monarchi.

Effter Johanne octauo bleff then 107.
passue Benedictus tertius / wti denne tid
hassuer atter veret ett stort oprør for then
ne vduelgelse skyld / huilcken Keiser Lottha
rius motte stille.

Ludouicus Secundus then fierde Tydske Reiser.

Ludouicus
secundus.

Anno Christi 856. hassuer begynt att
regere Ludouicus Secundus Lottharij søn /
oc hassuer regeret 20. aar / hand hassuer for
taget oc til rygge slaget the Saracener / som
vore med stor macht indfaldne til Italien /
oc han gjorde atter god frind offuer Italien
oc er død wdi Italia.

Effter Benedicto tertio bleff then 108.
passue Nicolaus primus.

Effter Nicolao primo vor then 109.
passue Adrianus secundus vdualt bode aff
Presterne oc aff almugen.

De Pass
uer ville
icke gerne
haffe det
Keiserdøm
me i Tyds
kland.

Effter Adriano secundo vor then 110.
Passue Johannes nonus / hand hengde seg
møgit til de Gallos / oc ville det Keiserdøm
me foruandle fraa Tyskland til de Konger
wdi Gallia / først til Carolum Caluum / oc
siden til Calui Søn Ludouicum Balbum /
Men de Tydske behiølle thet Keiserdømme
perfors /

Then fierde Monarchi. 185

perfors / som ieg vil hereffter siige / oc den
ne passue Johannes bleff derfore fan
gen / oc vndkom oc flyde til Gallien til Ludow
icum Balbum.

Carolus Caluus Keiser aff Gallia.

Anno Christi 676. Kom Carolus Caluus til Rom / oc practiceret med passuen
Johanne nono / att han giorde hannom til
Keisere oc regerede 2. aar. Nu vor same
me Carolus Lottharij Broder som vor p
søn / oc haffde fongit Galliam wti det skifte /
oc passuen haffde gerne transfereret det
Keiserdømme til Galliam fraa de Tyske /
Men Ludouici Germanici sønner ville thet
icke tilstede / Tha vndsagde han thennom oc
truffuide / att han ville føre ett thal Sold
saa stort emod thennom offuer Rhinstrø
men / att the heste skulle vddricke Rhin / oc
dett Sold gonge ther offuer tordt sto / Dette
vor / Gallicæ minæ / oc hand drog emod
thennom 50. tusind sterck ind til Colne /
Ther bleff hand offueruunden hof Anders
nach / aff de tuende sønner Ludouici Germa
nici.

Andet aar ther effter ford Carolus
Caluus til Italien / Tha droge de tuende
sønner Ludouici Germanici effter hannom /

Da Den

Carolus
Caluus.

frangosist
trugd.

Then fierde Monarchi.

Calvus
døde aff
frøcht.

den tiid Calvus dett fornam/ sigld hand i en
stor frandthet aff redgel oc døde.

Ludouicus
Balbus
bleff Keiser
re.

Men atligenel lod then Passue Johana
nes icke aff/ att practicere emod Ludouici
sønner / oc ville giøre Calui søn til Keisere/
Derfore bleff hand fangen til Rom aff de
Tydske Legater oc theris anhengere / Men
hand vndkom atter oc flyde til Galliam/der
frønte hand Ludouicum Balbum Calui søn
til Keisere / Thenne Balbus leffde effter sin
faders død icke lenger end 2. aar / Saaledes
haffuer det Keiserdømme wdi Gallia fonget
ende / oc tha feylede Passuen sine anslag oc
practica.

Carolus Crassus den femte Tydske Keiser.

Carolus
Crassus.

Anno Christi 881. er dett Keiserdømme
me atter kommet til de Tydske/ fordi de Sa
racener vore tha atter igen indfalne til Ita
lien oc gjorde stor skade / Tha igen fallede
the Romiske Passuen aff Gallia/oc nu haffde
Italia hielp i behoff emod the Saracener/
oc then Koning aff Gallia vor død / oc ther
vor ingen opuuren arffuing/ Derfore vor oc
saa stor wenighet i Gallia / huorledes thet
rige skulle regeres wdi medel tiid / saa lenge
then arffuing opuuxste / Alt saa motte pass
uen

e Monarchi.

foran / si hånd /
edhel oc døde.

lod then passue John
acriere emod Ludow
re Calui søn til Bal
fangen til Rom af
theris anhengere /
de flyde til Gallien
cum Balbum Calu
Balbus leffde effue
ger end 2. aar / Saale
dpmme wd Gallia for
de passuen sine anslag

Crassus den
ste Keiser.

ssr. er den Keiser
il de Tydske / fordi de
ner igen indfaldne til
Fode / Tha igen fald
aff Gallia / oc indfald
Femod the Saracene
Gallia vor op / oc
ffuing / Dage nu oc
Gallia / hvedes the
de mod / ind / saa lue
e / Allsa men

Then fierde Monarchi. 186

uen begere hielp aff de Tydske / att the vil
le hielp oc vndsette Italien / Tha kom Ca
rolus Crassus Ludouici Germanici søn til
Italien / oc foriagede the Saracener / derfor
bleff han Erønnet aff passuen i thet 882. aar
Christi / oc hassuer Carolus Crassus regeret
effter sin Erønning 9. aar. The Normanni
vore ocsaa paa den tiid alle vegne indfaldne
i Gallia oc gjorde saa stor skade / att the Gal
li søgte hielp hoss Keiseren / oc gjorde hana
nom til Koning offuer Gallia / Saaledes
hassuer Carolus Crassus atter indehaffte
Tydskland oc Gallien / men strax ther effter
bleffue the land attskylde igen / fordi att den
tiid Crassus førde den krig vdi Moravia /
oc bleff mögit wformugelig oc forarmet /
tha forlod hand thet Regimente veluilligen
oc gjorde sin broderss søn Arnolff til Keisere /
Thenne Arnolff bestickede Crasso en første
lig vderholdning i riiget all sin liffs tiid.

Normanni
ni ere ind
faldue til
Galliam.

Arnolff then siette Tydske Keisere.

Anno Christi 819. er Arnolff Carolus
māni søn / then Hertug i Baiern / Suaben oc
Franken / vorden Keisere / hand hassuer re
geret 12. aar / oc hassuer først offuermundet
Ala q the Mos

Then fierde Monarchi.

Arnolfus
Keisere
affueruand
Morauos
oc Nors
manbos.

the Morauos/ siden the Normannos/ som
vore atter vddragne aff Gallia til Rhina
strommen oc hassde indtager Worms / oc
ther i hiel slaget oc Martirizeret een Biscop
aff Meng. Hand hassfuer oc endeligen tuins
get de Normannos til den Christelige tro /
Ther effter er hand dragen til Italien/ Sordi
then Hertug aff Spoleto med nassn Vuido /
hassde seg opueldt til Keisere/ Derfore mot
te nu Arnolff indtage Rom med macht / oc
tha hassfuer hand mange store Herrer lader
affhugge / oc bleff krønnet aff then Passue
Formoso / Saaledes sic hand Italien igen
oc foriagede Vuido/ hand hassfuer ocsaa igen
tuinget the Burgundiske vnder dett Tydske
Rige.

Effter Johanne nono bleff then 111.
passue Marinus.

Effter Marino vor then 112. Passue
Adrianus tertius.

Effter Adriano tertio vor then 113.
passue Stephanus quintus.

Oprør til
Rom for
Passuens
skyld.

Effter Stephano quinto bleff then
114. Passue Formosus/ wti denne tiid vore
atter store oprør til Rom for thenne vduel
gelse skyld/ Sordi Sergius vor ocsaa vdualdet
aff nogre paa samme tiid / Men han bleff
foriaget aff Formosi anhengere/ oc Formos
sus lod

sus lod atter indkalle Keiseren til Italien /
 paa det hand kunde behølle Passuedømmet / *Sergius*
 fordi Sergius flyde til Galliam / oc practis *then wmls*
 ceret med then Frangosiske hielp att bliffue *de Passue*
 passue / Men hand kunde det icke bekomme *oc Tyran.*
 for end Formosus døde / siden er han nogre
 aar der effter bleffuen Passue / oc hassuer
 seg heffnet nock tyranniskeligen / hand hass
 uer ladet opgraffue Formosum / oc det Cada
 uer degraderet oc affhugget / oc lod kaste det
 i Tiberen / Mand skriffuer att Sergius vor
 en wlerd Man / thed synes paa hans gernin
 ger.

Effter Formoso bleff then 115. Passue
 Bonifatius sextus.

Effter Bonifatio sexto vor then 116.
 Passue Stephanus sextus / Thenne hassuer
 forskudt alle Decreta oc ordinationes For
 mosi.

Effter Stephano sexto bleff then 117.
 Passue Romanus.

Effter Romano vor then 118. Passue
 Theodorus secundus.

Effter Theodoro secundo bleff then
 119. Passue Johannes decimus / Thenne
 hassuer Formosi ordinationes atter appro
 beret.

Effter Johanne decimo vor then 120.
 Passue Benedictus quartus.

Ala 19

Effter

Then fierde Monarchi.

Effter Benedicto quarto vor then 121.
passue Leo quintus / hand bleff fanget aff
Christophoro.

Effter Benedicto quarto vor then 122.
passue Christophorus / hannom hassuer oc
Sergius tertius ladet fange.

Det grumme
tyrānī
Sergij off
uer thet dō
de legome.

Dette er
forfærdet
ligt att lese
om sliig
mend.

Effter Christophoro bleff then 123.
passue Sergius tertius / dette er den grumme
Tyran / som hassuer ladet affhugge det
døde Formosi legome / det er forfærdeligt
att lese saadanne alarum oc Tyrannij / som
the Passuer hassue bruket emod huor anden /
oc hassue de lithet kundet achte Christelig
lerdom / for saadan Hednist vesen skyld / Att
thet er icke vnder / om mange misbrug ere
indkomne i Kircken.

Ludouicus den tredie aff thet naffn / oc then 7. Tydske Keisere.

Ludouicus
tertius.

Anno Christi 903. er Ludouicus Arnolfs
Søn vorden Keisere / oc hassuer regeret
10. aar / er doch icke bleffuen Krønnet til
Rom / Fordi effter Arnolfs død ere the
Hungerste indfaldne i Tydskland med stor
mact / Med thennom hassuer thenne
framme Keisere Ludouicus haft nock att
gøre / oc hassuer thenne

Then fierde Monarchi. 188

Der thennom hordeligen slaget hof Lech /
 Er doch siden strax effter aff thennom bleff
 uen atter igen slagen. Tha haffue the Hung
 gerſke bedreffuit oc bruget forſreckelige jam
 mer i Suaben / Francken / Baiern oc Oſter
 riige / oc myrdr thet ſold wtan all barm
 hertighed / Kircker / Steder oc Landsbyr
 forbrent.

Thet yndes
 lige mord
 aff Hun
 gern.

Siden ere the inddragne til Italien / Berengari
 oc haffue ther ocsaa bruget store tyranni /
 Nu vor ther en ſørſte til Soroultio Beren
 garius / hand ſamlede ett thal ſold til ſam
 mens emod the Hungeriſke / Endoch hand
 haffde liden løſke / er han doch formedelſt
 thenne røſning / Kommen i ſaadan anſehen /
 att hand haffuer ther aff ſkriffuet ſeg Kei
 ſere.

us Prin
 ceps Soros
 iulij.

Cunradus then ſørſte aff thet naffn / then 8. Tyd ſke Keiſere.

Anno Chriſti 913. er Cunradus vor
 den Keiſere / oc haffuer regeret 7. aar / er doch
 icke Frønet aff Paſſuen / hand vor thenne
 neſte Luduici Broder ſøn / oc een Hertug i
 Francken / oc then ſiſte Keiſere aff then
 Slecht Caroli Magni / ligeruift ſom her eff
 ter findes i then Genealogia Caroli / huilcken
 ieg derfore haffuer ſedt / att mand kunde
 Na uſ mercke

Cunradus
 primus.

Then fierde Monarchi.

mercke / huorledes det Tydske Rige haffuer
vendt seg bode hüd oc düdt / oc haffde stor
anfechtning / att mand maa seg her om ret
teligen forundre / Mand seher ocsaa / att
the Rige bliffue paa det siiste i Verden mō
git suage oc saare wrolige / oc att Gud en
doch att ligenel vnderhollet thennom. Lu
douicus tertius lod ingen Søn effter seg /
derfore ville bode the Francker oc Saxer
haffue giort then Hertug Otho / som vor en
Sax til Keisere / Men then fromme Første
ville icke betage then Edele Slecht Caroli
thenne erhe / Men sagde att man skulle v
uelge thenne Cunradum som vor Hertug i
Franken / Saaledes bleff Cunradus Keise
re. Men Otho haffde thet største ansehende
oc regerede mehr end Cunradus saa lenge
hand leffde / oc hielt doch troligen med han
nom.

Derengari
us.

Men wti Italien opuelde seg Beren
garius som vor en Første aff Foroulio til
Keisere / oc practicerede med the Hungers
ke / att the atter igen indfille i Tyskland.
Thennom offueruand Cunradus med Otho
nis hielp aff Saxen.

Henricus
Aucaps.

Effter denne Othonis død bestøchtede
seg (ma vel ske) Keiseren for samme Othonis
Søn Henrico Aucupe / om hand bleffue for
saare mechtig / att han skulle tage Riger
fraa hannom / oc ville icke giffue hannom
alt

Then fierde Monarchi. 189

alt hues Orho haffde tilforn inde hafft/det
te kunde Henricus icke lide / Derfore haffde
Cunradus gerne hemmeligen ladet hannom
omkomme / Der til vor en Biscop aff Mæng
biskickit / att hand skulle fange hannom med
list / Men thenne handel bleff forfundsa
bet / Derfore bleff Henricus vred oc drog
hiem / oc lod indtage alt hues then Biscop
til hørde i Döringen oc Hessen / Her wraff
begyntes een stor krig emellom the Fran
cker oc Saxer.

Orsage til
den krig
emellom
the Fran
cker oc
Saxer.

Den tiid Cunradus skulle dø / Fallede Ebrart
hand sin Broder Hertug Ebrart til seg / oc
befalde hannom att spørre den Keiserlige Kro
ne til Hertug Henrich aff Saxen / Fordi
hand achtede hannom att vere det Keisers
dømme verdig / oc formanede samme Herts
tug Ebrart høgeligen / att han skulle icke
lenger spørre krig med Hertug Henrich / paa
det / the Francker skulle icke aldeles bliffue
fortilgede / Fordi hand sahe / att Gud vor
med Hertug Henrich / Strax gjorde Hertug
Ebrart som Keiser Cunrad besolde han
nom / oc spørde then Krone til Henrico / oc
giorde frid med hannom / oc hielt seg tro
fasteligen oc horsammelig emod hannom /
Alt saaledes er thet Keiserdømme kommen
fraa then Slecht Caroli til de Saxer.

Ebrart
Cunrad
Broder.

Sworledes
thet Keiser
dømme er
kommen
fraa then
Slecht Ca
roli oc til
de Saxer.

Da v Genealog

Then fierde Monarchi.

Genealogia Ca-

Carolus Mag-

Ludouicus Pius Imperator

Ludouicus Germanicus / som
haffde Høgtyskland / oc vndertuingede Be-
hemen / hans Sønner vore.

Ludouicus.

Carolus Crassus som tog Keiserdø-
met fraa Caluo. oc

Carolomannus.

Carolomanni Søn vor.

Arnolffus som regerede effter Crasso.

Arnolffi Sønner vore.

Ludouicus then
tredie aff thet
naffn Romiske
Keiser.

Cunradus. oc
hans Sønner
vore.

Eberhart.
aff thenne
Komme the
Sørster i
Fracken.

Cunradus
then sieste
Keiser aff
den slecht
Caroli.

Then fierde Monarchi. 190
roli Magni.

nus Imperator.

hans Sønner vore thesse tree.

Lotharius Impes
rator hand haffde Lothar
ring oc Italien/ hans
Søn vor.

Carolus
Caluus Ro
ning wti Gals
lia. hans
Søn vor/

Ludouicus secundus
Imperator/ han haffuer
foraget the Saracener
aff Italien.

Ludouicus
Balbus Ro
ning i Gallia.

Effter thenne Ludouico ville passuen
foruende dett Keiserdømme i Galliam till
Carolum Caluum oc hans Søn Ludouicum
Balbum/ Men Ludouici Germanici Sønner
haffue det Keiserdømme atter kommet til
denom i Tydskland.

Ve strax her effter er ocsaa det Kon
gerige Gallia kommet fraa then Slecht Ca
roli Magni. Saaledes seher mand huorles
des the høge Slechter opstige oc nederfalle.

Effter

Then fierde Monarchi.

Effter Sergio bleff then 124. passue
Anastasius tertius.

Effter Anastasio tertio vor then 125.
passue Lando.

Effter Lando vor then 126. passue
Johannes undecimus.

Henricus primus som kalles Auceps / then 9. Tydske Keisere.

Henricus
primus.

Anno Christi 920. er Keisere bleffuen Hen-
ricus primus / vor kallet Auceps en Hertug
i Saren/oc hassuer regeret 17. aar/hand vor
icke Frøndt aff Passuen / oc ville icke fare til
Italien / Endoch att tuo andre Sørster hass-
de seg ther opuelde for Keissere / oc der an-
richtede mange oprør/ oc hassde offte slaget
huor anden/ Fordi Henricus hassde tha noch
at gjøre wdi Tydsland sit federne land / det
hassuer hand atter som en vñss Sørste stillet
til frødsommelighed oc høgeligen ophøffuit.

Aldrig vor
Tydsland
vñss oprør

Dette Tydske Røge hassuer doch steg
verit fuldt med oprør / Saa att ther hassuer
skøtt ingen Keisere varit / att nogre Sørster
hassue io sett seg op emod hannom / oc ville
sielfsue bliffue Keisere / Doch hassuer Gud
attligenel altid varit mett the Keisere / oc
thannom steg beuaret oc altid oppehollet
thens

Then fierde Monarchi. 191

thenne ordelige oc rette bestickede Offrig
heed/ saa att den er stæge bleffuen ved macht
oc Gud hassuer altid straffet the oprørste.

Den Hertug aff Baiern Arnold sette seg ^{Arnolds}

mod Henrico/ derfore drog Henricus streng
eligen emod Baiern med macht / er doch icke
ther indfallen/ men vdeste then Hertug Ar-

nold oc thalde aluarligen med hannom / att
thet riige vor en Guds gaffue/ oc sagde/ Om

the andre Førster ville heller hassue hannom
til Keisere/ tha ville hand gerne vige/ oc vere
then første/ther hannom skulle hylde/ Denne

thale gaff siden Arnold sine venner til Fiens
de/ oc the sagde alle / Mand seher att Salo-

mon hassuer sagt rett om viisshed / formes
delst meg skulle the Konger hassue Herre-

døme/ Oc effterdi at saadan viisshed oc gods
hedt vor hof Henrico / tha skulle hand icke

sette seg lenger emod hannom / fordi man
kunde mercke / att Gud hiølt med hannom/

Saaledes gaff seg then Hertug aff Baiern
oc bleff hørsam oc lydig for vthan blodstøt-

ning. Mand schriffuer att Sanct Vl-

rick hassde nogit tilforn haft en visio om

then Hertug aff Baiern / saa att Gud hassde
ladet samme Hertug synes for hannom sto-

endes med ett suerd for vthan heffte / Dett
betyde / att hand skulle icke føre det suerd/

dett er / thett Keiserdomme icke beholle / oc
dette aduarede hand Hertugen / att hand

skulle inthet wforsynligen begynde.

Ther

Al Offrig
hed er aff
Gud.

Visio S.
Vdalrici.

Then fierde Monarchi.

Quad Hen-
ricus haff-
uer vdrat
tha han
vor Keiser

Ther effter haffuer Henricus vundet Brandenburg/oc vndertuinget the Vendiſke/ ind til haffuet oc kom thennom til den Chriſtelige tro.

Hand haffuer ocsaa belagt Praga oc tuinget the Behemer til vnderdanighedt.

Siden haffuer hand ſlaget 40. tuſind Hungerſke hoſt Merſſburg/ oc haffuer ſaaledes ſonget ſtor frøcht oc anſehen hoſt fremmede Nation / oc beſtickede god frind offuer det gangſke Tydſkland.

Det ſpiud
ſom Chriſ-
tus vor
ſtungen
med.

Hand haffuer ocsaa tuinget Lotringen til det Tydſke Ruge igen / oc offuerkommet det ſpiud hoſt Rudolff den Koning aff Burgundien / med huilcket Chriſtus vor i hielſtungen / oc huilcket Conſtantine haffde i long tid hafft tilforn.

Henricus Auceps gjorde ſin ſøn Otho til Keisere for end hand døde / paa det att ther ſkulle icke ſiden bliſſue krig for Ruge get ſkyld.

Effter Johanne vndecimo bleff then 127. Paſſue Leo ſextus.

Effter Leone ſexto vor then 128. Paſſue Stephanus 7.

Effter Stephano 7. vor then 129. Paſſue Johannes 12.

Effter Johanne 12. vor then 130. Paſſue Leo ſeptimus.

Effter

de Monarchi.
ffuer Henricus vnder
deruinger the vnder
m thennom til da Cys
oc saa belagt praga
r til vnderdanighede
hand slager 40. vnder
ffburg/ oc haffuer
der oc ansehn hof
ffede god freid off
and.
oc saa runge Loring
ge igen i oc offuor
dolf den Koning af Bu
ulder Christus vor i bi
fer Constantinus hof
fforn.
ps gjorde sin sin Oth
and opde / pa det
en bliffue kong for d
me undecimo bliff
itus.
erto vor then 11. p
no 7. vor then 12.
12. vor then 13. p
ff

Then fierde Monarchi. 192

Effter Leone septimo vor then 131.
passue Stephanus s. en Tydske Mand.

Otho primus den tiende
de Tydske Keisere.

Anno Christi 938. haffuer begyndet att Otho primus
regere Otho primus Henrici Aucupis søn mus.
oc haffuer regeret 36. aar / hand bleff krong
net i Aken aff then Biscop til Ments / Oc
da bleffue strax try store veldige skadelige
opprør opuechte emod hannom wti thet firs
ste hand begynte att regere.

Sørst aff then Pfalzgreffue Ebrard oc Ebrard.
Giseluert Hertug i Lotharing / huilcke seg Giseluert.
vnderstode / ligeruist som effterkommere Car
oli oc Francorum / att komme thet Keiser
dømme atter fraa de Saxer oc til Francken /
Desse tuende droge Henricum Otthonis elste
Broder til thennom / med dette sken / Att the
Kunge skulle høre hannom til / for han vor
then elste Broder / oc icke Otho. Henricus
Otthonis
Broder.

Thenne krig med Pfalzgreffue Ebrard
oc Hertug Giseluert haffuer varet i 6. aar /
oc i medel tid skede mange slaug ebland then
nom / Hertug Herman til Suaben / oc Her
tug Cunrad i Francken / som kalles Cunra
dus Vormaciensis Sapiens / Ebrards fren
de / hiølle med Keiseren / Desse tuende gior
de pa det sieste ett slaug med the fiender
hoff

Hermanno
Cunradus
Sapiens.

Then fierde Monarchi.

Exempel
om rett
heffn. blad
store her-
rer.

hoss Andernack / wti huilcket pfaltgreffue
Ebrard bleff slagen / oc Hertug Giseluert
bleff drucknet i Rhin den tiid han flyde. Det-
te er ett ret forskreckeligt Exempel / wtaff
huilcket wi hassue att mercke / huorledes
Gud straffer wlyelse / oc icke heller ville sko-
ne the store forster / Men om thet vor then-
ne Ebrard / om huilchen teg hassuer til forn-
sagt / att hand forde Henrico Nucupe then
Arone / ved teg icke / Fordi the grossue Hi-
storici hassue icke haft saa stor forstand / att
the kunde vide / huorledes mand burde att
skriffue Historias.

Ander op-
er gjorde
atter her-
icus mod
sin Broder

Efter denne victoria hassde Otho end
nu att giorre med sin Broder Henrico oc
then Biscop aff Meng / Tha bleff Henriens
belagt til Merssburg / Men den tiid hand
sihe / att hand vor forsuaag / ford hand til
Keiser Otho / fiold neder for hans foder oc
begerede naade / Altsaa hassuer Otho benist
hannom naade. Icke langt ther effter / ere
the Hertuger vddøde aff Baiern / Saa att
thet Hertugdømme vor tha for wthan arff-
ning / Der hassuer Otho gissuit thenne sin
Broder Henrico / Oc hassuer denne Keiser
Henrich som ligger til Bamberg / verit then-
ne Hertug Henrici Sønne Søn / lügeruist
som ieg vil ythermere siige her effter.

Otho gaff
sin Broder
Baiern.

Meng

Thenne Keiser Otho hassuer siden be-
lagt Meng oc indtaget Staden / oc songet
Biscopen /

Then fierde Monarchi. 193

Biscopen/ huilcken hand Forteligen ther effter
haffue oc saa giffuit løff igen.

Dett tredie oprør emod Ottho/haffuer
hans eigen Søn Ludolff opuecht lang tid
her effter / aff thenne orsage / Ottho haffde
først en Koninginde aff Engeland Edith /
huilcken begraffuen er til Magdeburg / Med
thenne Koninginde Edith haffuer hand aff
let thenne Søn Ludolff. Effter hindes død /
tog hand en Koninginde aff Burgundia /
Dette haffuer icke befallet Ludolff / Men
huorledes thenne sag er ythermere til gong
gen/ finder ieg icke heller. Fordi de Tydske
Historici haffue ingen handel grundeligen
beskriffuit / med orsage oc anden omslang /
fordi the vore moncke oc haffue icke verit
møgit forfarne wti attskillig handel / saa
haffue the icke hafft saa stor forstand/att the
haffue spurd ther effter eller kunde betendæ/
huad en ret Historico tilhører.

Allemste dette schriffue de/ att Ludolff
haffuer hollet en dag til Salueldt/ oc gjorde
ther en forbund emod sin fader / oc derfore
Falle de Salueldt/ locum consilijis funestum/
Doch haffuer Ludolff attligeuel hafft en dre
belig anhang aff store Herrer / fordi Cunra
dus Sapiens then Hertug i Francken haff
uer oc saa verit med Ludolff / Wti medel tid
vor hans fader i Italien / men siden att
hand vor atter igen kommen til Tydskland/
B b haffuer

Tredie op
ror emod
Ottho gior
de hans ey
gen søn.

Ludolff.

Edith.

Salfelde

Then fierde Monarchi.

Arnold .
Ludolff
bad om
naade.

haffuer hand belagt sin Søn til Meng / Da
indkom Ludolff oc gaff seg til Regenspurg/
hans Fader drog effter hannom oc belagde
Regenspurg hardt i 2. Monader / Da er mō
git Soldt omkommet oc bespnderligen een
rnger Hertug aff Bayern Arnold / Effter
hans død begerede Ludolff frūd / oc kom for
sin Fader med bare spōder / oc kaste seg nes
der for hannom paa Jorden oc bad om naa
de / Dette yndedes mange Spørster / oc fader
ren tog hannom til naade / oc bleff saaledes
een god frūd berammet med horde vilfor.

Ortho haff
de mōgen
modstand.

Ingen Keisere haffde saa mange be
suerlige handel som denne Ortho / Saa mō
git som jeg kand bemercke / doch haffuer Gud
alle vegne giffuit hannom lōcke oc seier / For
di att end her for wthan desse benessnde
Krig / haffuer hand offueruundet de Behe
mer / Hungerste oc Francker / oc kommet I
talien til frūdsommelighedt / som jeg kortes
ligen vil fortelge.

Conradt
død.
S. Ulrich

De Hungerste haffuer hand endeligen
slaget for Augspurg hōff ledt / oc dennom saa
mōgit forsmecht att de ere icke siiden no
git vidt indkomme i Tydskland / wti dette
slaug er Cunradus Sapiens omkommen oc
haffuer S. Ulrich Biscop til Augspurg leget
i mercken hōff Keyseren.

The Francker hobedes end nu att Kun
de for vende dett Keiserdømme igen til den
nom

Then fierde Monarchi. 194

nom / effterdi Ottho vor saa hordeligen
 treugt paa alle siider / Men her wtaff Kand
 mand sehe att huem Gud vel vil / hannom
 Kand ingen Skade / Omkring Ottho vore ydel
 fiender / de Behemer / Hungerske / Frangoser
 oc Italianer / Alle desse tilsammenff formote
 te icke att neder trøcke denne fromme Spr
 ste / Men de Frangoser trussuede suorligen at
 de skulle føre saa stor een macht ind i Tydsk
 land / hues liige mand hassde aldrigt sehet /
 Ottho gaff dennom ett ret hønligh antswar /
 oc sagde / att dett vor ydel trag oc intet an
 det / oc saaledes burde icke vise spørster att
 troge oc trussue / effterdi att all seier oc victo
 ria henger hof Gud / oc saa gaff hand de
 Frangoser dette swar / Att hand ville oc saa
 der emod føre saa mange strahatte ind i Gal
 lien / at dess liige hassde oc aldrigt sehet / Der
 fore motte hans Aruigsfold føre strahatte
 ter til Galliam / Saaledes drog hand til Pa
 ris / Fordi en første wti Gallia kalles Hugo
 hassde da songet sin egen Herre oc Koning
 Ludouicum / oc indraget Galliam oc mente
 der offuer at bliffue Reiserer / Men Ottho fick
 hannom til Paris oc deponerede hannom / oc
 igen indsette sin suager Koning Ludouicum
 i det Kongerige Gallie / Fordi denne Ludo
 uicus hassde Otthonis søster / som kalles Ger
 burg. Da hassde Ottho vndertuinger Ne
 derlanden / Lothringen / oc Burgunden / till
 dett Tydsk rige.

hæ Gud
 er med /
 hannom
 Kand inges
 skade.

Gallie
 Mue.

Strahatte
 Hugo.

Ludouic
 cus Kon
 ing.

B b q De

Then fierde Monarchi.

De Hangeriske vore ocsaa offte ind-
 faldne til Italien/ Nu haffde mange Keisere
 for Ottho saa mógit att skaffe i Tydskland/
 att de kunde icke vndsette Italien / Men nu
 vor den nód saa stor wti Italien/ att de Ita-
 liske førster nódtes nu til att gøre modstand
 emod de Hangeriske / Der med haffuer dette
 Berengari-
 us schreff
 seg Keisere
 saaledes seg begiffuit / Att Berengarius een
 første til foro Julio haffde fonget saa stor
 ansehn / att hand haffuer seg der effter for-
 dristet / att indtage den gangske Italien / oc
 endoch att nogre andre førster haffue seg der
 om slages oc bekriget med hannom . Saa
 vor doch Berengarius bleffuen saa mechtig/
 att hand arffde Italien paa den tredie arff-
 uing / Denne skreff seg Keisere/ oc brugede
 mange tyrannij wti Italien/ Emom hannom
 søgte de Italianer hielp oc bestermelsse hof-
 Ottho/ Der fore drog Ottho til Italien/ oc
 indtog Longobardiam oc Berengarius gaff
 seg fongen der med fick hand naade/ oc Ottho
 ville icke første gong aldeles foriage han-
 nom/ Men lod hannom beholle ett førstens
 dømme . Siden om 12. aar der effter bleff
 Ottho atter igen indfallet til Italien att frj
 dennom oc vndsette fraa det tyrannij Be-
 rengarij/ Da kom Ottho anden gong til Ita-
 lien oc fangede Berengarium med hans
 søn Alberto / Oc effterdi att de haffde icke
 hollet loffue/ da relegerede hand dennom/ oc
 forsende faderen med hans Hustru til Bama-
 berg/

Berengari-
 us bleff
 fongen oc
 relegeret.

Th
 tag/ der h
 ans lufft
 Constanti
 an til Ro
 ff Joham
 Keisere/ so
 kuldren o
 mino Joha
 Noge
 Kommet til
 ffue Joham
 derfor ville
 frjgrede h
 Siden wdi
 octauum/
 gen aff Ro
 ingede Leo
 handelude
 wti oc ville
 siede at Joh
 Effter Joh
 te Leonem
 Romiske id
 de een ande
 ren til treat
 land ind /
 lagde Rom
 ffue tuing
 i siden /
 de Romiske
 gjorde hani

Then fierde Monarchi. 125

berg/ der haffue de bleffuit i elendighedt alle
deris luffs dage / oc Albertum sende hand til
Constantinopel/wti denne tog er Ottho draa
gen til Rom/ oc bleff der frøndt til Keisere
aff Johanne 13. Denne Ottho vor den første
Keisere/som haffuer suoret Passuen den edt/
Zulcken der staer 63. Dist. capite/ Tibi Do
mino Johanni.

Otho vor
første Keis
sere som
haffuer
suoret pas
ssuen.

Nogit der effter er Ottho anden tiid
Kommet til Rom for denne orsage / Den Pas
ssue Johannes førde ett straffeligt lessnet /
derfore ville Ottho straffet hannom/ Da bes
frøchtede hand seg for Otho oc rømde bort/
Siden wdualde de en anden Passue Leonem
octauum/Men strax effter at Ottho vor draa
gen aff Rom/Rom Johannes ind igen oc for
iagede Leonem/ Leo flyde til Keiseren / Nu
handelede den Keisere saare visseligen her
wti oc ville icke gøre nogen scisma / Men til
stede at Johannes bleff Passue sin luffs tiid/
Effter Johannis død/ville hand igen indset
te Leonem/ som den rette Passue/ da ville de
Romiske icke samtycke Leonem/men wdual
de een anden ved naffn Benedictum / Keise
ren til tratz/ Da kom Ottho oc tog Passuens
land ind / oc gjorde der wti stor skade oc bes
lagde Rom / til saa lange att de Romere bli
ffue tvingede aff Hunger att lade Otho ind
i staden / Da lod hand aff hugge mange aff
de Romiske/oc indsette Leonem / Saaledes
giorde hand frid / oc drog atter til Tydsk
land/

Otho ville
straffuet
Passuen.

Then fierde Monarchi.

land/ oc førde Benedictum med seg oc lod
hannom beuare til Hamburg.

Tredie reysse er Otho dragen til Rom /
att foriage de Sarracener oc Grecker paa
den anden side wd aff Italien/ Samme tiid
hassuer hand ladet Krøne sin søn Otho den
andre til Keisere/oc gaff hannom den Keise-
res dotter aff Constantinopel / Her vtaff
Kand mand sehe/ att denne Otho hassuer oca
saa verit een aff de høgeste Heldt oc Heroas/
huilcke Gud giffuer her paa Jorden/ att op-
reysse de nederfaldne regimente/ Fordi Otho
hassuer nu saaledes atter opreyst dett Romi-
ske riige/oc gjorde god frid offuer den gang-
ske Europa/ oc hassuer beskermet den gang-
ske Italia oc Tydskland/ oc deponeret the
Hungeriske oc Franzoser/ Oc in summa hand
hassuer dett Keiserdømme retteligen befats-
ret oc kommer til sin rette stid/ paa det siste
er hand fridsømmeligen død til Quedeln-
burg / Mand schriffuer ocsaa/ att hand hass-
uer første tiid funder de Bergwerck i Meyss-
sen/ hand hassuer ocsaa stiftet mange Epi-
scopat/ til Magdeburg/ Meyssen/ Brandens-
burg / Merspurge oc Teyn/ til att vnderholle
Christelig lerdøm.

Otho er
død till
Quedeln-
burg.
Bergwerck
i Meyssen.

Efter Stephano s. vor den 132. pa-
ffue Martinus tertius.

Efter Martino tertio / bleff den 133.
passue Agapetus secundus.

Efter

Then fierde Monarchi. 198

Effter Agapeto secundo/ vor den 134.
passue Johannes 13. Denne hassuer Krønde
Othonem den første til Keisere/ Siden flyde
hand aff Rom / Fordi hand besrøchtede seg
for sit onde leffnit skyld/ att Otho skulle aff
sette hannom oc lade straffe.

Effter att Johannes vor rømbt bleff
den 135. Passue Leo octauus/ Da Johanne
nes kom igen/ flyde Leo til Keiseren/ oc effter
Johannes død bleff hand atter indsett.

Effter Leone / bleff den 136. Passue
Johannes 14. Denne hassuer Krønt Otho
den andre til Keisere.

Otho den andre aff beten naffn den 11. Tydske Keisere.

Anno Christi 974. Otho den andre
regeret effter sin Faders død 10. aar/ Der vor
ocsa opuecht ett oprør emod hannom/ For
di hans frende Henricus Hertug aff Baiern
achte seg att bliffue Keisere / Denne Hen
ricus vorickte den anden/ om huilcken talet er
tilforn/ som vor Othonis broder oc sette seg
op emod Otho oc kom doch atter til naade
oc bleff Hertug til Baiern/ fordi samme Hen
ricus som bleff den første Hertug i Baiern / ger.

Otho 10
andus.

Henricus
Hertug i
Beyern
stondede
effter sig
ger.

B b iij

Then fierde Monarchi.

aff den Sariske slecht vor død 15. aar / for
end Otho primus døde / Saa vor denne Hen-
ricus / huilken nu sette seg op emod denne
andre Otho / den andre Henric søn. Men
Otho tvingede hannom strax vnder lyelste.

De Galli Siden haffue de Frantzoser wforsehen
monte for: des offuer fallet Keiseren til Acten / att hand
suerge Lothringen.
Funde neppeligen vndkomme / Men Otho
rustede seg atter / oc drog siden ind i Gallien
til Paris / oc tvingede de Gallos til att be-
gere frid / huilcke da motte suerge / att de vil-
le aldrig mehr begere Lothringen .

Otho bleff Den tiid Otto haffde giort frid i Tydsk-
fongen aff land / drog hand til Italien oc førde krig
skibwærd . med de Grecker oc Saracener wti Apulia /
Men hans soldt bleff slaget / oc Keiseren
bleff fangen aff skiff mænd / den tiid hand
flyde / huilcke hannom doch icke kiende / fordi
hand kunde dett Greiske sprock / Derfor vor
hand icke achted for nogen stor Herre aff
Tydskland / oc hand løste seg fraa dennom
med penninge / oc kom igen til Rom / oc hipte
der hoff / som een Keisere / Mand skriffuer att
de Italianer haffue forgiffuit hannom / fordi
hand regerede dennom strengeligen.

Efter Johanne 14. bleff den 127. Pa-
fue Benedictus quintus.

Efter

Then fjerde Monarchi. 197

Effter Benedicto quinto / vor den 138.
passue Donus secundus.

Effter Dono secundo / bleff den 139.
passue Bonifacius septimus.

Effter Bonifacio septimo / bleff den
140. Passue Benedictus sextus / wti hanff
tiid er Otho tertius bleffuen Keisere.

**Otho den tredie aff dette
naffn / den 12. Tydske
Keisere.**

Anno Christi 684. Otho den tredie
regerede effter sin Faders død 19. aar / hand
vor doch yng ved 12. aar / da hans Fader døde
de / Derfore lod hanffs frende Henricus den
andre Hertug aff Beiern beuare hannom til
Rom. Oc achtede nu anden tiid att Komme
dett Keiserdømme vnder seg / Nogle Italia
ner vnderstode dennom att gøre Crescenti
um til Keisere / oc att vende saaledes den
Keiserlige høghed til de Italianer igen /
Men de Tydske første beuiste trostak hoff
deris Herre / oc wdualde den yng Otho til
Keisere / oc igen eskte hannom fraa Henrico /
Her wti samtychte ocsaa den passue Bene
dictus.

Den første Kriig haffuer Otho førde
emod de Frantzoser / de hiølle icke loffue / men

B b v ville

Otho ter
tius.

Henricus
aff Beiern
vdrade ri
git anden
gong.

Then fierde Monarchi.

ville atter indtage Lothringen / oc haffde
fonget nogre steder ther i landet / Men Ottho
dreff thennom alle til bage / oc behiølt Loth-
ringen.

Crescentii
rette straff.

Wdt medel tiid vdgaff seg en første
til Rom Crescentius for Keisere oc brugede
mange Tyranni offuer Italien / derfore
motte nu Ottho drage til Rom / slog oc fæ-
thenne Crescentium / oc lod hannom aff skæ-
bode næse oc øhren / oc sette hannom til bage
paa en Esel baguendt / oc lod hannom saales-
des omkring føre til Rom / siden lod han
henge hannom.

Huorledes oc naar de Churførster ere første tiid indsætte.

Mirabilia
mundi.

Bruno
Papa.

Nu vor Ottho ved 28. aar gammel / oc
haffde saadan forstand / att hand vor Fallet
for sin Floghedt skylt / Mirabilia mundi /
ythermere vore the Sæter nu bleffne slindige
Soldt / oc haffde lerdet de Italiiske practicer /
oc effterdi att the sahe / huorledes de Pass-
uer til Rom haffde stæge opuecht saa mange
oprør / bode emod Keiseren oc andersteg / Der-
fore giorde Ottho en Tydskmand til Passue
som hed Bruno / oc vor hans frende / hand
bleff siden Fallet Gregorius 5. aff hannom
bleff

Then fierde Monarchi. 198

bleff Orho tertius Erønnet. Oc effterdi Orho
 haffde befunder/huorledes the Galli oc Tra-
 li haffde altid lagt seg effter att vende thet
 Keiserdømme fraa de Tydske oc til dennom.
 Item att thet haffde ocsaa mange oprør ve-
 rit i Tydsland emod alle hans Foreldre for
 then Keiserlig vduelgelse skyld / Oc Chri-
 stenheden haffde doch sønderligen i behoff /
 att haffue en saadan Potentat / som kunde
 beskerme Rom oc Passuen / oc holle Religio-
 nens enighed tilsammens wri Europa / Oc
 att dette kunde icke bliffue bestendigt / wthan
 saa vore / att saadan Potentat oc offuerste
 Regent bleffue visseligen stiftet oc ordineret
 til nogen sønderlig oc mechtig Natio / Der-
 for haffuer Orho begynt / med then Passue
 Gregorio (hand haffuer oc gerne hulpet her
 til / som en Tyskmand) att instituere oc ind-
 sette denne Ordning om the Churførster i
 saa made / Att the fornemligste Geistlige oc
 Versselige Førster skulle vere der til vduel-
 de / oc haffue thenne befalning / at vnderholle
 enighed ebland the Geistliche oc Versselige
 om Keiserens vduelgelse / Thenne Christelig
 Religion til gode. Oc saaledes ere thesse tre
 Erchibiscoper giorde til Churførster / Mentz /
 Colne / Trier. Oc til thennom thesse 4. Ver-
 selige Førster / Den Første aff Behmen / For-
 di Behmen haffde icke end tha Konninger
 paa den tiid. Den Pfalzgrefue haff Rhin /
 Then Hertug aff Saxon. Then Marggrefue
 til Brandenburg.

Orsagt att
 the Chura
 förster ere
 indsette.

Wille the
 Churför-
 ster ere.

Then fierde Monarchi.

Meg forundrer dog/att andre Sørster/
som vore mechtige paa samme tiid / ere icke
vdualde til saadan høg erhe/ Oc bespønderli
ge the Hertuger aff Baiern/ Suaben/ Frans
cken / Effterdi then Hertug aff Baiern vor
den tiid Othonis neste frende oc en sare mec
tig Sørste / oc haffde Baiern oc Østerruge /
indtil Aquileiam/ huilcket Hentius Otho
nis primi Broder haffde vundet/ Oc saa vor
then Hertug aff Suaben Othonis neste fren
de / Sordi Hertug Herman aff Suaben vns
der Othone primo / haffde ingen Mands
ærffuing effter seg/ Derfore begaff hand sin
Dortter med Ludolff Otthonis primi Søn /
som haffde førde krüg mod sin Sader Ottho
nem/ Aff thene Ludolff haffue the Hertuger
i Suaben theris afomme/ Derfore maa vel
dette vere vnderligt/ huorledes thet er til
gonget med the Chursørsters institutio.

Johannes
Stabius.

De Tydske
Historici
vore förs
smættelig.

De Tydske Historici haffue verit saa
wforstondige / att en maa fortryde att lesse
thennom. Johannes Stabius then høgloff
lige Keisers Maximiliani Mathematicus
haffuer offte sagt til meg Charionem/ huor
ledes then Keiser Maximilian haffuer Elager
offuer de Tydske Historicos / att the haffue
saa wbestickeligen skriffuit oc corrumperet
the høge/ viise/ oc aff Gud begaffuede Sør
sters handel oc gerninger / oc att hand haff
uer befalet / slüteligen att forsamble alle Hi
storicos

Then fierde Monarchi. 199

Historicos oc aff thennom alle giøre een lüdelig Chronica / huldēt wthan tuil haffde verit skedt / om hand haffde lenger lessuit / oc haffde icke verit forhindret formedelst andre store vichtige sager oc handel.

Jeg vil doch giffue min dorhedt til Kien- de / hues ieg tencker her om. Behmen er for wthan tuil vdualt til den Churförstelig erthe for sin mechtighedt skyld / oc att thet er ett belegeligt oc besluttet Land. Saren haffuer Ottho villigen ophöffuit / effterdi hand vor en boren Hertug til Saren / ocsaa haffuer Saren verit paa den tiid ett medhte stort Förstedömmē. Brandenburg haffue paa den tiid inde hafft the Förster aff Saren / oc vore Keiserens frender / oc fand mand vel betencke / att Ottho haffuer mehr verit villig til att ophöffue thesse Land / end andre. Den Pfalzgreffue achter ieg att haffue fonget thenne Herlighed / then Slecht Caroli til ehre / paa dett att thenne Churförstelig erthe skulle icke aleniste bliffue hof then Saxiske Stamme / men ocsaa en part hof the Francker. Fordi saa / att paa den tiid haffue the Pfalzgreffuer verit aff then slecht Caroli.

Men huor högeligen thenne ordinanz oc skick om the Churförster / er att loffue / fand ieg icke nocksammeligen fortelge som behoff giordes / thenne sag beuifer seg vel selff / Att thenne ordinanz haffuer giort mō- git gore

Orsage att
thesse Sars
stedömmē
ere sagne
til det
Chur.

Wor nō
teligt det
er att haff
ue desse
Churförst

Then fierde Monarchi.

gitt got/ Sordi att thet Romiske Rige er ma
 lenger end 500. aar hollet ved macht i den
 Tydske Nation / Aleniste for thenne herlige
 ordinans skyld. Nu er ocsaa ingen menneskes
 lig ting nytteligere bedre oc løcksaliger paa
 Jorden / end att forsyne/ werge oc forekom
 me/ att icke sker nogen ny foruandling i no
 gre Rige/ligeruist som wi maa sehe / att icke
 heller skedd er i dette Romiske Rige formes
 delst thenne ordinans oc Guds naade/ Saa
 ledes ere the Italiske oc Frantzøiske practi
 cker forhindrede / huilcke seg haaffue tudt oc
 offte fore taget oc ville transferere thet Kei
 serdomme til Gallien. Ocsaa haaffuer en Kei
 sere flere anhengere ebland the Sørster/naar
 hand saaledes bliffuer aff thennom vduald /
 Der kand icke heller ske saa mange oprør for
 thene vduelgelse/Naar the fornemligste Sør
 ster haaffue selffue nogen samtycht oc beuillt
 get/ Effterdi ocsaa att Rigsens høghedt oc
 macht er stillet paa mange Sørster til hobe/
 ligeuel achtendes / huilcken best dugelig er
 der til/ Saa forhobis mand / att thet Rige
 bliffuer bestendeligere end om thet stode paa
 en slechts successio/Dette alt sammens tiener
 her til / att betage stor wenighedr oc trette
 om then Keiserlig vduelgelse / Att man ved
 huor man skal finde Rigsens offuerste hoffu
 i Occident paa en viss ort/Ocsaa er dette nøt
 teligt/att man haaffuer ett viss hoffuit/til at
 vnderholle then Christelige Religion oc een
 stadig

Radig frid offuer then gānske Occident/ For
 dom tud haffue de Athenensers hōgeligen
 loffuit theris ordināns formedelst the Ares
 opagitas/ The Lacedemonier priffede theris
 Herlige skick wraff de Ephoris / oc ther er
 sandt/ att ther offuer ere samme theris Regi-
 mente i lang tid holdne ved macht/ Men off
 bōr nu fast hōgeligere at loffue thenne Chur-
 forstelige indsetning oc skick/ formedelst huil-
 den alle bestendige Regiment oc Christelig
 Religion ere bleffne vnderholdne/ icke alen-
 ste i en Stad eller ett Land/ men i then gang-
 ske Occident/ Herfore skulle the Churførster
 achte denne theris erhe att vere hōg oc stor/
 forst for then menige Christenhedts skyld/ att
 then offuerste hōghedts oc besalning er besøn-
 derlige skicket hōff thenom/ oc at de til hobe-
 ere thet bestendige hōffuit som altid skal op-
 peholle den gangske Occident / Fordi saa att
 the eere den rod / wraff huilken the Reiser
 skulle altid her komme/ Vthermere fand in-
 gen større erhe vere thenom giffuen paa Jor-
 den/ end att the haffue sadan hōg besalning/
 som er offuer alle Konger oc Potentat/ Alts-
 saa er thene ordināns i sandhed en Guds gaff-
 ue oc indsettelse/ Derfore er thet saare tilbø-
 ligt / att man hōg oc Herlig achter saadan
 Guds skick oc institutio/ paa det att ther skal
 icke giffues orsage/ at samme gudelige oc nōt-
 telige ordināns/ oc then allerstøniste Harmoni
 paa Jorden/ skal bliffue forstøret oc adskildt.
 Fordi

Then fierde Monarchi.

Fordi att paa thennom stonder thet gantske
Romiske Rüge/ Derfor skal man vide / att
naar som the Churførster bliffue forstørrede /
tha skal thet Rüge ocsaa haffue sin ende /
oc then yderste dag vere icke langt thet fraa.
Fordi met dette Rüge/ skal verden ocsaa end
des / Oc mand skriffuer att thenne Chur
førstelig indsettelse er giort.

Anno Christi 1002.

Anno Mundi 4946.

Anno Romæ 1752.

Anno 201. effter den Frøning Caroli
Magni.

Siden thet effter att thenne ordinans
vor giort med the Churførster / haffue de
Italianer giort mange forbund oc oprør
emod Orthonem tertium/ Saa att han kun
de icke vere sikker til Rom/ oc haffuer Cres
centij Zustru vdsent en giste effter hannom
med forrederij / wtass huilcken hand bleff
død paa reissen / den tiid hand vor ved 30.
aar gammel oc er begraffuen til Augsburg.

Otho ter
tius bleff
forgiffuen.

Effter Benedicto 6. vor then 141. Pass
ue Johannes 15. oc bleff fangen aff Boni
facij Fader/ Derfor att hand ville icke sam
tycke Bonifacium til Passue.

Effter Johanne 15. vor then 142 Pass
ue Johannes 16.

Effter

e Monarchi.

om stonder the gangst
fore Kal mar tide / m
fter bliffue seide
oc saa haflue i mende
ere icke langt the
e / Kal werden oc saa
fuer att theme
giort.

1002.

4946.

1752.

fter den heping Ca
mi.

fter att theme ordin
thuefester / haflue
ge forbund oc op
um / Saa att han
som oc haflue
en giffte offer han
off hualden hand
i tuid hand vor
raffuen til
6. vor then
leff fangen
tt hand villat
Passue.

15. vor then 142.

Then fierde Monarchi. 201

Effter Johanne 16. vor then 143. Passue Johannes 17. hand bleff oc saa fongen aff Crescentio oc foriaget / Derfore søgte hand hielp hoss Otthone tertio.

Effter Johanne 17. bleff then 144. Passue Gregorius quintus een første aff Saxen / for thenne orsage som tilforn er sagt / Fordi att the Italianer practicerede alrud emod the Keisere / oc kunde aldrig afflade att opuecke thet ene oprør offuer thet andet / Derfore bleff thet saa betenckt / att det skulle tiene til fründsommelighedt / om man gjorde de en Tyskmand til Passue / Doch att ligeuel bleff thene Gregorius foriaget aff the Italianer / oc en anden bleff giort til Passue som hed Johannes / Men Ottho sette sin frende atter ind igen.

Thenne
hedt Brus
no tilforn.

Effter Gregorio 5. bleff then 145. Passue Syluester secundus / mand siiger att hand skulle haflue verit en Magus.

Syluester
Magus.

Effter thenne Mago vor then 146. Passue Johannes 18. wti hans tuid haflue mand sehet en forskreckelig Comet i sønden / oc er strax gruffuelig hunger oc pestilenz efftersølget.

Henricus then andre / vor Kallet Claudus / den 13. Tydske Keisere.

C c

Anno

9 10

Then fierde Monarchi.

Henricus
secundus.

Anno Christi 1003. er Keisere vorden
Henricus den andre aff dett naffn / een Herts-
tug til Beyern / Jeg hassuer doch tilform
sagt / Att Ottho primus hassuer giffuit sin
Broder Henrico dett Hertugdømme Beye-
ern. Den samme Henrici sønss søn vor denne
Keyser Henricus / Sordi Henricus Otthonis
primi broder døde 15. aar / for end Ottho
primus bleff død / Ther hassuer doch verit
saa stor forschømmelighedt hoss de Tydske his-
toricos / Att mand icke kand endeligen vide /
om hand hassuer verit den samme Henrici
søn eller sønne søn / Oc dette maa sandeligen
vere et stort vnder at de Domherrer til Bam-
berg skulle icke wisseligen vide att beregne
deris fundatoris slecht.

Stepha-
nus rex un-
garie.

Thenne er den første Keyser som vor
vdualt aff de Churførster oc hassuer regeret
22. aar / oc vor een vüser seyr fuldt Keyser
som hassuer løcksaligen fördt mange store
Krig / Først hassuer hand igen tvinget the
Behemer oc Wenden vnder lyelste / Metz oc
Gendt belagt / Lothringen oc Flandern bes-
tuinget / wti Italien hassuer hand slaget the
Sarracener / oc fortaget dennom aff Italia-
en / oc bleff samme tiid Erønnet til Keyser aff
Benedicto 7. til Rom / hand hassuer kommet
de Hungerste til den Christelige tro / oc giff-
uit den Koning aff Hungeren Stephano sin
Søster / For end hand døde hassuer hand
med

Then fierde Monarchi. 202

med de Churførsters samtycke vdualt til
Keisere Cunradum den andre/een Hertug til
Franken. Denne Henricus er begraffuen til
Bamberg / hvor som hand haffuer stiftet
dett Episcopat.

Effter Johanne 18/bleff den 147. Pa
ffue Johannes 19.

Effter Johanne 19/ vor den 148. Pa
ffue Sergius quartus.

Effter Sergio quarto/ bleff den 149.
Passue Benedictus septimus / som haffue
Erpnet Henricum Claudum.

Effter Benedicto septimo / bleff den
150. Passue Johannes 20/ hand haffuer Erp
net Cunradum.

Cunradus secundus den 14. Tydske Keisere.

Anno Christi 1025. er Keisere vor
den Cunradus then Hertug til Franken / Cunradus
hvilcken da haffuer boedt til Limburg hofff secundus.
Spyer oc regerede 15. aar / Men effterdi
att der vor saa mōgen wroo alle stes i rīget
med dett første hand begynte at regere/der
fore beskaffede hand / att hans sōn bleff wdu
alt til Keisere liige med hannom / paa dett
att der skulle vere ett hofffuit i Tydskland /
naar som hand drog der wt aff.

Ec ij Ernest

Then fierde Monarchi.

Ernestus. Ernest den Hertug til Suaben / oc de
Catuli som kalles velphi / Fordi de Catuli
vore oc saa Herrer i Suaben / Desse sette seg
emod Keiseren / Men den Keisere vndertuins
gede dennom / oc kom dennom vnder lyelste /
Siden drog hand til de Hungeiske oc tuins
gede dennom til att begere frid. Burgun
diam / Leon oc dette riige Arelatense hassuer
hand atter igen indtaget oc dett veldeligen
inde hassit oc regeret / Der effter er hand saas
ren til Italien / hassuer belagt Meyland / oc
drog siden til Rom / oc bleff krønnet aff Jo
hanne 20. Da begynte de Romiske att gøre
oprør emod Cunradum / men de bleffue hard
slagte aff Keiserens krigsfolck / derfore gi
orde hand atter frid til Rom. Wti medel
tiid hassuer Hertug Ernest til Suaben an
den tiid giort oprør / Derfore bleff hand aff
Cunrado fortaget / den tiid hand ford til ba
ge igen / oc i hiel stungen / oc saa gaff Cunra
dus dett Hertugdømme Hermanno som vor
Ernesti Broder. Denne Cunradus gjorde
mange leges huilcke mand end nu hassuer /
Oc saa hassuer hand ett Concilium hollet til
Tribur hos Aleng / hand hassuer begynt att
opbygge den herlige Domkyrcke til Spier /
huor som hand ligger begraffuet med sin Kei
serinde Gisela.

Gisela. Denne Gisela er høgeligen pruiset oc skal
vere een Førstinde aff Burgundien / aff den
slecht

Then fierde Monarchi. 203

ſlecht Caroli/ hun haſſde förſt Erneſtum een
Hertug i Suaben/ oc ſpödde tuenne ſønner /
Erneſt ſom bleff foriaget oc Hermannum /
Studen bleff hun begiffuen med denne Kei-
ſere Cunrado .

Her thale the ſcriptores förſte tiid om Den mark
den Mark i Öſterriige / Huilcken Albertus i Öſterriige
inde haſſde paa den tiid / oc hand vor den
gamble Erneſti Broder aff Suaben / Saa-
ledes vor Öſterriige icke end da nogit Her-
tugdømme / Men de aff Suaben vore alt
ſaaledes komne der til / att de haſſde vundet
Öſterriige fraa de Hungeſke med macht .

Dett Landgreffuedømme Döringen Naar Dö-
er ocſaa begynt paa ſamme tiid Cunradi / ringe bleff
fordi Giſela haſſde een frende aff den ſlecht förſtedom
Caroli / vor Kallet Ludouicus Barbatuſ / me .
hand haſſde mögit ladet ſeg bruge wri Kei-
ſerens hoff / derfore giorde Cunradus han-
nom til Landgreffue i Döringen / Saa-
des høre the Herrer aff Döringen / til den
ſlecht Caroli .

Efter Johanne 20. vor den 151. Paa-
ffue Benedictus/ denne bleff foriaget/ oc een
anden hedt Sylueſter kom til paſſue døm-
met for penninge ſkyld / Men Benedictus
kom atter igen/ oc paa dett hand kunde gøre
een forbund oc oprør emod Sylueſtrum/ taa
Cc iij solde ſette

Dette 3.
paſſuer
bleffue aff

Then fierde Monarchi.

Sueiger
Biscop til
Bamberg
bleff pass
ue.

solde hand passuedømmet til den tredie/son
vor kallet Gregorius sextus/for hannom vi
gede Benedictus / Men Syluester ville icke
vige / Denne store trette oc wenighedt gaff
orsage / til att Henricus Niger motte haste
ligen komme til Rom / oc aff sette dennom
alle tre med dom oc rett / oc gjorde Sueiger
til Passue/hand vor Biscop til Bamberg oc
bleff kallet Clemens secundus / den 152. Pa
ssue / denne haffuer Erønnet Henricum Ni
grum.

Cardina
les.

Ved denne tiid finder ieg nu dett ord
Cardinales/wtass huilcket mand fand besin
de/att denne dignitet haffuer icke verit m
git eldre.

Constitu
tio att in
gen skulle
bliffue pa
ssue wthan
Keyserens
samtycke.

Effterdi nu att der haffuer saa m
gen trette oc wenighed begiffuit seg til Rom
oc altid for passuens wduelgelss skyld/ Or
dineret Henricus Niger / Att effter den tid
skulle ingen bliffue Passue / wthan hand vor
Confirmeret oc stadfest aff Keiseren/Thenne
Constitutio haffue de Passuer siden hordes
ligen ansechtet / Saa att der wtass ere man
ge forgruelige oc jammerlige Erig opuech
te/paa den tiid Henrici quarti oc quinti.

Henricus tertius falles

Niger/den 15. Tydske
Keyser.

Anno

Then fierde Monarchi. 204

Anno Christi 1040. haffuer Henricus den tredie aff dette naffn / Kalles Nigier be^{Henricus tertius.} gynt att regere / oc regerede 17. aar / drog først emod de Behemer / oc bleff aff slagen / Fordi de Behemer haffde hielp aff Hungere / i dett andre aar / sloug Henricus de Behemer saa hardt / att den første aff Behemen morde komme til Regenspurg / oc giffue seg oc hylde Keiseren / Der nest drog hand ocsaa emod de Hungerske / med huilcke hand førde Friig i 3. aar / tog nogre Steder ind / oc tuingede dennom att begere frid / den Hertug aff Lothringen haffuer hand ocsaa kommet vnder lyelsse .

Til Rom haffuer hand affset de 3. Pa^{Cuno daf} ffuer som haffde trette til sammens paa een^{Bauarie.} tid om Passue dommet / oc gjorde een Tysk mand til Passue Clementem / Siden haffuer hand slaget oc foriaget de Sarracener hof Capua / Effter denne reysse haffuer Henricus hollet ett Synodum til Mienz / wti huilcket den Passue Leo vor selffuer personligen .

Den Hertug aff Bayern Cuno som inde haffde dett Hertugdømme effter S. Henrich / gjorde forbund med de Hungerske oc halp dennom emod Keiseren / fordi hand haffde gerne kommet dett Rüge vnder seg / Men Keiseren sloug de Hungerske oc foriaagede den Hertug aff Bayern / Saa hand morde bliffue i Hungeren al sin liuffs tid / oc i medel tid stod Bayern ledig for wthan Herre oc Spriste.

Ec iij For

Then fierde Monarchi.

For end Henricus Niger døde hassuer
hand sin søn Henricum quartum / som vor
icke wthan 5. aar gāmel / ladet velge til Kets
fere oc Krøne til Acken / paa dett att rüget
skulle hassue ett viss hoffuit effter hans død/
oc ingen wroo bliffue for den vduelgelse.
Henrici quarti Moder hedt Agnes / een bo
ren Sørstinde aff Potters i Gallia.

Effter Clemente/bleff den 153. Passue
Damasus secundus / hand tog dett Passues
dømme ind med macht.

Effter Damaso secundo/bleff den 154.
Passue Leo 9. hand vor i dett Synodo til
Menz / oc bleff siiden long tiid hoff Henrico
Nigro / Wti hans tiid hassuer Berengarius
Diaconus aff Andegaut wti Gallia lerdt / att
Christi legomme oc blod vor icke varhafftes
ligen wti dett Brøds oc vinn Sacramente.
Hulcken vildfarelse oc Ketterij er nu igen
opuecht i vor tiid aff Zwinglio i Switserland/
oc Leo hassuer fordømt denne vildfarelse i
dett Concilio Vercellensi / Endoch att dett
onde frud er attlige vel icke altsammens op
rycht i grunde paa een tiid / fordi mand hass
uer end siiden haft mehre att gøre her med.

Effter Leone 9 / bleff den 155 Passue
Victor secundus / vor tilforn een Biscop til
Richstedt.

Effter

Then fierde Monarchi. 205

Effter Victore secundo/ vor den 156.
passue Stephanus 9.

Effter Stephano 9 / vor den 157. Passue Benedictus 9.

Effter Benedicto 9/bleff den 158. Passue Nicolaus secundus hand hassuer aff sett Benedictum / oc skal først passue ordineret / att de Cardinaler skulle alene passue macht att velge Passuen/ hand hassuer ocsaa anden tid fordømt oc condemnere Berengarium oc kom hannom til att reuocere hues hand passue wchristeligen lerdt om Sacramentet.

Maar de Cardinaler sige mact att velge Passuen.

Effter Nicolao secundo/ vor den 159. Passue Alexander secundus/ oc skede nu atter er stort slag til Rom for denne wduelgelse.

Effter Alexandro secundo / bleff den 160. Passue Gregorius 7 / vor tilforn kallet Hildebrand / hand hassuer excommuniceret oc forspilget Henricum quartum / oc anrichte store jammerlige Krig for denne sag skyld alene att hand kunde forsuare / att een Passue motte vduelges for wthan Keiserens samtycke oc Confirmatio paa det/ at de Keisere skulle icke vendicere dennom al macht oc Dominium offuer de Passuer/ som ieg vil ythermere om tale hos Henrico quarto.

Wilde brandus.

Henricus quartus / den 16. Tydske Keisere.

C c v

Anno

Then fierde Monarchi.

Henricus
quartus.

Anno 1057. haffuer begynt att regere
effter sin Saders død Henricus den fierde /
vor end nu saare vng oc regerede 15. aar /
Nu er thet aureum seculum wti thenne slecht
oefsa wde / Ja det gangste Tydske Rige be-
gynder nu att falle / oc er aldrig siden igen
kommet til sin rette gamle stik oc forige
macht / dette spil haffuer den Passue Hilde-
brand anrichttet / oc haffuer opuecht store
skrekkelige krig ebland the Herrer i Tysk-
land.

Wti Henrici bñrdom regerede hans
Moder Agnes saare vel oc hiølt god frid i
Tyskland oc Italia / Men then Biscop aff
Colne lod hemmeligen bort føre then unge
Herre / tha hand vor 12. aar gammel / oc vil-
le nu self begynde att regere / wti medel-
tid haffuer Biscopen guberneret i hans sted /
oc mand skriffuer / att hand haffuer thenne
unge Herre wtilbørigen ladet optuchte.

Constitutio
om Pass-
uens vde-
uelgelse.

Jeg fand thenne handel icke all sam-
mens fortelge / the besønderligeste sager vil
jeg forteligen opregne. Hans Sader Henricus
Niger haffde i een god mening giordt
thenne ordinantz om the Passuers vduelgelse /
Att ingen skulle bliffue Passue wthan
Keiserens samtycke / Men nu den tid Hilde-
brand vor vdualt til Passue / Flagede hand
paa denne ordinantz / oc ordineret ther emod /
att mand skulle inthet achte Keiserens Con-
firmatio /

Then fierde Monarchi. 206

firmatio / Nu ville Keiseren fast holle paa sin Faders ordinantz. Item for denne tiid haffde Keiseren ocsaa macht att forlene the Biscopsdømme wti Ruet / Dette ville Passue Hildebrand oc icke tilstede. Oc thet begaff seg offte naat en Biscop døde / att Keiseren sette en / oc Passuen sette en anden oc excommunicerede then første / Endeligen aff thenne arsaage / excommunicerede thenne Passue Keiseren / oc besolde the veldige Førster / att the skulle falle fraa Keiseren / oc vduelge thennom en anden Keisere / oc then Biscop aff Halberstad drest sønderligen dette spil hardt wti Saren. Saaledes aff fiolde fraa Thesse fids Henrico quarto / Ottho Hertog til Saren / le fraa Rudolff Hertog til Suaben / som haffde Keiseren. Keiserens Søster / oc nogre Biscoper / sønderlige the aff Saren. Paa Keiserens side vore the Behemer oc the Førster Catuli aff Thesse vore Suaben / huilcke Henricus haffuer siden re paa Keiserens side. giffuit Baiern ther effter att Ottho aff Saren bleff foriaget / oc nogre Biscoper hiol le ocsaa met Keiseren / som icke samtyckte Passuens trogige fram sett / att hand ville fraa tage the Keisere theris rettighed oc frihedt / oc thennom affsette effter sin egen vilie / Thesse Biscoper hiolte oc Synodos / oc forskude thenne excommunicatio Hildebrandi / oc excommunicerede Passuen.

Nu drog Keiseren til Italien att gifre handling med Passuen / oc fordrage denne
wenig

Then fierde Monarchi.

Rudolff er
vdualt til
Keisere aff
Biscoper
ne til Vor
chen.

wenighedt/ wti medel tiid vdualde hans ve
derpart til Vorchem en anden Keiser / som
vor Rudolff Hertug til Suabē/ Anno 1077.
Til denne Rudolff sende Passuen en Krone /
der paa vor skreffuit/ Petra dedit Petro/ pe
trus diadema Rudolpho. Det er / Christus
haffuer giffuit Passuen Keiserdømmet/ det
haffuer Passuen att forlene oc giffue Sør
sterne.

Derfore drog Henricus hasteligen igen
til Tyskland / oc foriagede Rudolff aff sit
Sørstedømme Suaben til Saxon / oc gjorde
mange slaug med hannom / oc nogre skede
høff then stod Vnstrøt / huor som de Bisco
per ere omkøne aff Magdeburg oc Vorms.

Rudolffus
miste sin
høgre hād
oc skede
hānom til
ret heffn.

Anno 1080. skede thet sūste slaug med
Rudolff hōff Mersburg/der miste Rudolff
sin høgre haand wti slaget / Men siden att
the haffde rømpit ind i Mersburg / oc lag
de hans haand for hannom som hand lag
paa sengen / oc the Biscoper stode omkring
hannom/ tha sagde han til thennom/ Seher
i Herre/ dette er thenne haand / med huil
cken/ ieg haffuer loffuit min Herre Keiser tro
oc huldskab/ nu maa i betencke/ om i haff
ne retteligen vnderuist meg / att ieg skul
le falle fra hannom. Dette er io ynckelige ord/
oc giffue til Kiende/ att thenne fromme Sør
ste vor icke vel til frunds i hans samuittig
hed/ oc kende seg selff skyllig att hand haffde
giordt oprør emod sin egen Herre / Altsaa
døde

Rudolphi
flag offuer
the Bisco
per.

Then fierde Monarchi. 207

døde Rudolff i det fierde aar effter att hand
bleff vdualt. Det maa friligen vere ett iern
hierte/ som dette forfreckelige Exempel icke
forfreckter oc formaner til att vere sin Herre
huld oc tro. Men the Biscoper vore end doch
lige onde/ oc offuer thenne wlycke opuechte
Henrici Son emod sin eigen Fader. Passue
Hildebrand berømmede seg/ att hand haffde
sehet en visio / Saa att i dett aar skulle then
wrette Keisere omkomme / Dett vor Cai
phae prophecie / Fordi att dette rammede
Passuens anhangere oc icke Henricum.

Rudolff
døde.

Effter denne victoria drog Henricus til
Rom/ oc indtog Staden med macht/ fange
de oc affsette Passue Hildebrand / oc gjorde
en Biscop aff Rauenna til Passue hand hed
Clemens/ Themne haffuer Erønnet Henricum
quartum til Keisere/ oc Hildebrand bleff no
gen følge tünd ther effter død i elendighedt.
Sigebertus Historicus loffuer Hildebrand
icke mögit/ men straffuer hans handel hart /
att hand saaledes for wden merckelig orsa
ge haffuer anrichtet saadan oprør/ ebland
the Christne Førster bode Geislige oc Ver
selige/ han skriffuer oc/ att Hildebrand haff
uer selfue dette beklaget tha han døde / oc
lod bede Henricum/ att hand ville det forla
de hannom. Hildebrandus haffuer ocsaa for
budet the prester wti Tyskland theris echte
Kab/ oc mange Preste gifftermaal afskildt.

Anno

Then fierde Monarchi.

Anno 1105. ther effter att Henricus
 haffde anden tid hært slaget the Saxer / oc
 then Marggrefse aff Meisen Ebert vor
 omkommen/huilde en de Biscoper haffde giff
 ut fortrøstning att skulle bleffue Keiser eff
 ter Rudolff/ oc thenne seide vor nu stillet i
 Tydskland oc Italien / Tha lod Henricus
 quartus vduelge sin Søn Henricum quinq
 tum til Keisere/Til denne unge Herre gaffue
 seg the Biscoper oc practicerede atter / att
 hand skulle foriage sin Fader. Ja dette gior
 de tha denne fromme Først allermeest vethe.
 Saaledes giorde Henricus 5. forbund emod
 Faderen / Anno 1105. oc belagde hannom
 førstegang til Mētz/ doch ville the Førster
 icke hielpe til storm/ Derfore mottede den unge
 Henricus forlade Mētz oc fare ther fraa/oc
 drog op for Norinberg/om 2. Monater ther
 effter fick hād Staden oc slaug hānom neder.
 Siden drog hans Fader effter hannom/
 oc the lagde seg en tid long emod huor an
 den/ med feldtleger hof Regensspurg/Doch
 sloge the Versselige Førster seg ther ebland/
 att thet kom icke til nogit slaug / oc then søn
 aduarede sin Fader/ att han skulle vochte seg
 for sin eigne Tienere / Derfore rømde then
 gamle Henricus hemmeligen bort / oc lagde
 seg til Lyttich/ ther døde hand i det samme
 aar/oc bleff siden iordet til Spier om 5. aar
 ther effter/att thet døde legomme bleff ab
 solueret i Rom. Man haffuer end nu thenne
 Henrici

Henricus
 5. belagde
 sin Fader
 til Mētz.

Henricus
 4. whes
 graffuit i
 5. aar.

Then fierde Monarchi. 208

Henrici quarti skriffte til de Konger i Franche/ wti huilcken hand Elager offuer sin Søn / oc the andre som haffde hannom forø herst emod sin Fader.

Naar Jerusalem bleff vundet.

Wti denne tiid Henrici 4. Godfridus

haffuer mād begynt den tog til Jerusalem emod the Saracener oc Tyrcker. Then offuerste Hoffuig mand vor Godtfrid som kalles von Bilion/ en Hertug aff Lothringen. Med hannom ere fast flere drebelige Førster dragne aff Gallia.

Anno 1099. haffuer Godtfrid vundet den Stadt Jerusalem oc bleff ther vdualt til Koning/ Men hād ville doch icke opsette den gyldene Krone / effterdi att Christus haffde borit ther en torn Krone/ oc dette skede 468. aar effter den tiid/ som Heraclius haffde vundet Jerusalem igen fraa de Perser / Men strax ther effter om 13. aar/ haffue the Saraceni vundet Jerusalem fraa Heraclio oc behølle det i long tiid til saa lenge att de Tyrcker vundet Jerusalem fraa de Saracener / wti dēne tiid haffue nu de Christne atter igen songet Jerusalem oc vundet mange veldige Steder oc Land ther om kring/ oc haffde det Ruge til Jerusalem wti 88. aar til det aar Christi 1187. vnder Friderico Barbarossa haffuer the Sultan atter vundet Jerusalem.

Om

Then fierde Monarchi.
Om uendelse paa mange
Førstedømme i Tyskland.

Ciuile bel-
lum i Tyske
land.

Hvor skadeligt dett Ciuile
bellum i Tyskland haaffuer verit/huil-
cket passuen haaffuer opuecht med si-
ne præctiker / End man her wdaff
vel bemercke / att saa mange Førster oc høge
Herrer ere slagne / oc the Førstedømme om-
kringuende oc forandret. Det Hertugdøm-
me Baiern haaffuer Henricus 4. giffuit de
Catulis som vore Førster i Suaben. Dett
Hertugdømme Suaben effter Rudolphi
død gaff Henricus sin Dotters Mand Fri-
derico von Stauffen / som liger i Suaben
hoss Gemund. Den Frænkens Slecht er oc
strax vndergongen / Eckbert Marggreffue
aff Meissen bleff slagen / Gebhardt bleff sla-
gen / hand vor Lotharij Fader som her effter
er vorden Keiser. In summa Tyskland er
aldeles forsmæchtet oc vnderligen omkring
vendt aff thenne indbyrdes Seyde.

Effter Hildebrands død vdualde hans
anhangere wdan for Rom een Passue for
thennom selfue med nassu Victor den tres-
die / emod Clementem / huilcken Keiseren
haaffde indsett / Men Victor døde strax. Eff-
ter hannom vdualde samme partijs Orba-
num secundum / hand bleff indført til Rom
met thes

Then fierde Monarchi. 209

met theris htelp som vore paa then reisse til
Jerusalem/ oc fortagde Clementem.

Effter Urbano secundo bleff Passue
pascalis secundus/hand bleff fangen aff Hen-
rico quinto / Siden motte han frøne hans
nom til Keisere.

Henricus then fempte/
den 17. Tydske Keisere.

Anno 1107. hassuer begyndet att regere Henricus
re effter sin Faders død/ Henricus quintus/
oc regerede 20. aar. The Biscoper hassue
retteligen lønet hannom/ for hand effterful-
de theris raad oc forfulde sin fromme Fader/
thenne merckelige Spørste. Sordi att den tiid
hand kom til Rom / ville icke Passuen frøne
hannom/ wthan hand ville lossue oc tilsiuge
hannom / att Passuer oc Biscoper motte
blissue vdualde for wthan Keiserens samty-
cke. Her til opuechte Passuen saadant ett op-
rør til Rom/ att Keiseren vor nogit nehr i
hiel slagen/ oc motte redde sit luff met sin ei-
gen hand / Men Keiseren fick siden offuer-
handen / alissuede oc fangede mange aff
the Romiske / fick oesaa Passuen oc førde
hannom med seg fra Rom. Ther nest hand
lede Henricus met Passuen paa vegen om
then frøning / oc om then ordinantz att vds-
D d uelge

Henricus
quintus.

Løn som
skyld.

Then fierde Monarchi.

uelge Passuer oc Biscoper wti Riiget / Paa
det siiste beuylgede Pascalis / att Keiseren
skulle beholle det priuilegium / att for wthan
Keiserlige samtycke skulle icke vduelges no
gen Passue eller Biscoper. Siden droge the
igen til Rom / oc Pascalis Erpndte Henric
eum quintum.

Men strax ther effter att Keiseren vor
kommen aff Italien / vende Passuen det spil
om / hiølt ett Concilium / oc reuocerede det
priuilegium oc excommuniceret Keiseren /
Tha ford Henricus atter ind i Italien / for
iagede Passuen oc sette en anden ind igen /
Wti medel tiid practicerede de Biscoper i
Tyskland emod hannom / oc atter igen op
uechte de Saxer emod Keiseren / Saa att
thet gangste Tyskland drog atter starckelis
gen emod huor anden / oc skede ther et slag /
Anno m. c. l. v. 3. idus Februarij haff Manss
feldt ved Velfsholt / wti huilcket Grasse
Spier aff Mansfeldt er omkommen. Men
tha Keiseren formerckte / att ther ville bliff
ue en euig blodstørtning aff thenne sag / oc
att the Passuer skulle icke afflade for end the
haffde vnderdrøcht hannom / ligeruist som
hans Fader. Tha beuylgede thenne fromme
Spørste / att afftrede fraa thet fore beneffoe
priuilegio / alemiste then frind oc enighedt til
gode / Saaledes bleff ther frind emellom Pass
uen oc Keiseren / oc emellom Keiseren oc Spør
sterne / oc samme frind bleff vdrøbt oc for
fynden

Ther slag
haff Mans
feldt.

Keiseren
gick villett
gen fraa
so frithed

Then fierde Monarchi. 210

Kyndet obenbærligen hof Rhin paa den heid
wdan for Worms / huor som det store tal
Kriiges soldt lag samme tid emod huor anden
paa bode sunder / oc tha bleff ther en stor gles
de offuer det gangste Tydskland for thenne
frud skyld.

Thenne Henricus haffuer ocsaa førde
Krig i Holland oc Lothringen. Lotharius
then Hertug aff Saxon / som bleff Keiser eff
ter Henrico 5. er kommen ind for Keiseren
til Mænz wti en gross oc lang Kleddebon / oc
bad ydmigeligen om naade / huilken then
fromme Keiser haffuer ocsaa naadeligen
vndfanger oc giffuit vensteb. Henricus
quintus haffuer icke ladet nogen Søn effter
seg / Derfore er thet Hertugdømme Fran
cken / kommet til Cunradum then Søn Sti
derici von Stauffen oc Henrici 5. Søster.

Effter Pascali secundo bleff Passue
Gelasius secundus / hannom fortagede Hen
ricus 5. fraa Rom / oc sette wdi hans sted en
anden Passue Gregorium / Gelasius flyde til
Galliam oc bleff ther død.

Effter Gelasio 2. bleff Calistus 2. vda
uult til Passue wti Gallia. Tha hand kom til
Rom / gjorde han nogre slaug med then An
tipapa Gregorio / huilken Henricus 5. haff
de indsett / Endeligen bleff Gregorius fan
gen / oc indførde til Rom baglenges paa en
Esel / Oc vnder Calisto bleff then fordrag oc
frud besticket med Henrico 5.

¶ D d ij

¶ Effter

Then fierde Monarchi.

Effter Callisto 2. bleff then passue Honorius secundus.

Effter Honorio 2. vor passue Innocentius secundus. Emod hannom bleff vdualt Petrus Leonis / oc lod seg kalle Anacletum / oc foriagede Innocentium med macht / Dette larom haffuer Lotharius stillet / hand fick sin Erøning aff Innocentio.

Lotharius Særo / then 18. Tydske Reiser.

Lotharius
Særo.

Anno 1127. er Lotharius then Hertug til Særen vorden Reiser / hans Fader Gebhardt vor slagen aff Henrico quarto / thenne Lotharius reget 13. aar.

Wti denne tid haffuer dette hans Rige hafft stor anfechtning / oc bleff atter opuecht ett stort languaricht oprør emod Lotharium. Fordi the Suaber oc Francker / som haffde nu førdt krig med the Særer i long tid / lode icke gerne thet Rige komme til de Særer / oc her til med vore the Hertuge søner aff Suaben fødde aff Henrici quinti Søster / Derfore begynte de att sette seg op emod Lotharium / oc achtede saaledes att beholle thet Rige hof thennom / Fordi Henricus quintus haffde giffuit sin søster Søn Cunrado aff Suaben / dett Hertugdømme

Then fierde Monarchi. 211

Øst Francken/Til denne Cunradum hiølt seg
then Pfaltzgreffue Gottfrid / oc giorde han
nom til Reifere/ ocsaa hiølle seg til hannom
de Steder i Suaben oc Francken.

Men thenne Hertug aff Baiern Henricus
Søn en Welff / hiølt seg til Lothario /
Sordi Lotharius haffde giffuit hannom sin
Dotter / derfore haffue ocsaa the Baierske
siden arffuit Saxon/ oc saaledes ere the Hert
tuger aff Brunsuig end nu effterkommere
aff thenne Henrico Catulo/ som vor Hertug
i Baiern.

De giffuer
aff Bruns
suig ere
komme aff
the Catu
lis.

Cunradus ville komme Lothario til
forn oc ville indtage Italien/ oc drog ind wti
Longobardien/ oc bleff ther krønnet met een
iern Krone/wti medel tiid belagde Lothario
us oc vand Spier / Vlm oc Norinberg / oc
drog effter Cunrado til Italien. Saaledes
vor thenne Saxiske Herre then Suabiske
for flog/ oc betencke seg ret om/ at naar hand
haffde Tydskand/ tha skulle Cunradus bliff
ue forsuag wti Italien/ Men den tiid Cunra
dus sahe/ att hand haffde forspømmet oc for
loret de Steder i Tyskland/ oc hand icke nu
Funde foruente seg nogen hielp/ aff Tyskland
til Italien/ drog hand til bage igen aff Ita
lia / oc foruerffuede fruid hoss Lothario for
Sancti Bernardi bøn skyld / oc til sagde att
viige fraa Keiserdømmet.

The Ketser
re bleffue
forligte
for S.
Bernardi
förbøn.

Lotharius er tuende reiser faren til Ita
lien/ Spørst att stille thet oprør til Rom/ den

DD iij tid om

Then fierde Monarchi.

Atid een anden passue vor wdualt emod Innocentium. Anden tiid drog hand emod Rogerium / som haffde indraget Campaniam oc Apuliam. Thenne Rogerium foriagede Lotharius / Men effter Lotharij død / Kom Rogerius ind igen.

Naar den Romiske Rette er atter opkommen igen.

Lotharius er mögit loff
uit / icke aleniste for sine krig skyld
formedelst huike hand haffuer
kommet Tydskland oc Italien till
god fridsommelighedt / Men ocsaa fordi / att
hand haffuer Religionem / loug oc rett sön
derligen kierhafft / Wti hans tiid vor der een
lerd mand wti Italien Kalles Wernherus /
hulcken Accursius offte kallet Irnerium /
hoss den Koniginde Mechtildis. Hand
haffde da fundet den Romiske rett oc loug
böger wti een gammel Bibliotheca oc den
nom nogit forklaret / saa att de vore leseli
ge / Thesse Böger haffuer Lotharius besa
let att lesse i Skolerne / oc att mand skulle
dömmes effter dennom i all Keyserlig rett /
Saaledes er denne dyrebare ting atter her
fram kommen / wtass huike mögit god
haffuer effter fölget / som er dette / Att mand
haffuer atter igen fonget een fornymtig
loug

Wernherus.

Then fjerde Monarchi. 212

Iouge oc att dømme effter offuer den gantske
 Europa/fordi alle Land rette seg doch effter
 samme Romiske rett / Effterdi mand befin-
 der / Att hand er retteligen skicket oc lignet
 effter all erbarlighed oc skel. For wthan all
 anden nytte oc gaffu her wt aff kommer er
 i andre mode / Fordi mand finder ingen be-
 dre lerdøm om gode seder oc tucht oc ehre
 end denne er. Item / her wt aff er ocsaa den
 rette Latiniske Sprock atter fram kom-
 men/ oc haffuer mand strax her effter begynte
 de studia Juris / oc siden ere mange Juris-
 consulti bleffne huor effter anden / som haff-
 ue samme Romiske rett forklaret oc kom-
 met hannom i sin rette brug/ Oc meg foru-
 dret storligen/att mand haffuer endoch fun-
 det offuerkomme saadan forstand / effterdi
 att den rette Latiniske sprock / Historier oc
 alle gamble Romiske seder vore da aldeles
 vndergongne / Men her wthaff fand
 mand achte / att the første Jurister haff-
 ue icke aleniste verit sluttige mend / oc saa-
 re mógit studeret/ Men the haffue ocsaa ve-
 rit hógge / viise oc velforfarnne mend wti alle
 Regimente / Ellers haffde dert icke verit
 mugeligt/at de haffue fundet retteligen for-
 staa samme Romiske rett/ for wthan sadan
 forfarenhedt. Herfore skal mand icke ringere
 achte desse Doctores/end de gamble Juriscon-
 sultos Seruii/Vlpiani etc. Also den berøm-
 deste ebland de gamble scribenter som haffue

D D uq for

Then fierde Monarchi.

Accursius. forklaret samme Romiske ret/leffde wti den
ne Lotharij tid/Effter hannom kom Accur
sius / hand leffde til den tid Friderici secun
di/ Vnder Henrico Lucelbergensi vore man
Bartolus. ge herlige Doctores oc Juriste/som er/Barto
tolus oc andre.

Gratianns Gratianus som haffuer til sammens
draget Libros decretorum / leffde ocsaa wti
denne Lotharij tid / Doch haffuer der verit
sodanne bøger ocsaa tilforn / Fordi een Bis
cop til Worms haffuer oc draget sodan een
bog til sammens / huilcken mand da haffde
bruket paa samme tid / oc ieg haffuer sama
me bog sehet. Ther effter nu att de studia
Juris vore bleffne saa menlige/oc alle lerdes
mend gaffue seg der til / som mand pleyger/
naar nogit nytt opkommer / oc de Monacht
da formercke / Att den hellige Schrifft vor
der offuer forsmatt oc icke mōgit achtendes/
haffue de her emod begynt et studium Theos
logiæ/oc beskicked deris disputationes scho
lasticas wti den hellige Schrifft / ligeruist
som de Jurisconsulti gjorde in Jure / Her
wtasser denne scholastica Theologia opkom
men/som jeg vil her effter ythermere siige.

Naar det
studium
Theologie
er begynt.

Conradus Sueuus /
den 19. Tydske Key
sere.

Anno

Then fierde Monarchi. 213

Anno Christi 1140. effter Lotharij
 Saxonis død / haffuer Cunradus begyndet
 att regere / hand vor een boren Hertug til Cunradus
Sueuus.
 Suaben / oc bleff giort een Hertug til Fran-
 cken aff Henrico quinto / hand regeret 14 aar/
 oc er icke bleffuen frøndt aff Passuen / Om
 denne Cunrado haffuer jeg sagt tilforn / att
 hand haffuer sett seg emod Lotharium oc
 motte paa dett siiste giffue seg / doch er dett
 Riige kommet til hannom effter Lotharij
 død / Endoch Lotharij dottersmand Henricus
 som vor Hertug i Beyerne oc Saxon / tog
 seg fore att komme dett Riige vnder seg / oc
 belagde Cunradum til Augspurg / Men Cun-
 radus lod komme Henricum wti Acht / oc
 gaff den Marggraffue til Osterreich Beyer-
 ne / denne krig siick strax sin ende / fordi Hen-
 ricus døde i Saxon / oc ligger hosi Lothario
 sin Suager begraffue / Men siden der effter
 haffuer hans Søn Henricus Carulus lenge
 førdt krig med denne Marggreffue oc med
 Keyseren for Beyerne skyld / doch kunde hand
 icke beholle dett Hertugdømme / Men bleff
 paa dett siiste fordragen med Cunrado / for-
 medelst Fredericum som bleff siden Keiser /
 Ther nest drog Cunradus med mange frø-
 ster oc med ett vel berustet tal Krigsfolck
 emod de Sarracenos til Jerusalem / effter
 S. Bernhards råd oc formanelse / paa same
 me tiid vor ocsaa den Koning aff Franckertis
 ge Ludouicus i denne tog med een veldig
 Heer /

Cunradus
drog til
Jerusalem

Then fierde Monarchi.

Emanuel Keysere til Constantinopel.
 Zeer / Men den Keysere til Constantinopel Emanuel handlede med dennom wtrofasteligen / saa att mange aff samme Krügsfolck ere omkomne/doch giorde desse paa vor side mange store slaug med de fiender i Asia oc til Jerusalem / Oc Cunradus kom icke hjem for end om 4. aar der effter/da døde hand oc liger til Lorch begraffuen hoss Gemund.

Edele fruer / vandt Cunradus det Slot oc Stad Vinsburg / som liger icke langt fraa den flod Necker / da lod Keyseren fonge alle edele Mend / Men deris hustruert tilstede hand at de morre faare der fraa oc fründt tage med seg / saa mögit huor kunde bere / da roge de fruer alle edele börn / oc nogre sagde der emod att den naade oc fröhede vor eckon om gods oc penninge / oc icke om menisker / oc ville der offuer behollet de edele börn / Men denne dygd besöpl Keyseren saa vel wtass desse edele Quinder/at hand vndte dennom/at faare sicker der fraa med deris vnge börn/ oc lod dennom tage deris gods med seg.

Effter Innocentio secundo/ bleff passue Celestinus secundus.

Effter Celestino secundo/ bleff passue Lucius secundus.

Effter Lucio secundo/vor passue Eugenius tertius/emod hannom giorde de Romiske

Then fierde Monarchi. 214

miske een anden Passue/hand foriagede Eugenium/ Men denne kom igen oc førde hielp med seg aff Gallia / sloug sin Vederpart / oc bleff saaledes indsett igen .

Efter Eugenio tertio / vor Passue Anastasius 4.

Efter Anastasio 4 / bleff Passue Adrianus quartus / hand hassuer Krønnet Fridericum Barbarossam / Men siden hassuer hand giffuit seg til Vilhelmum Syculum huilcken da inde hassde Neapolim / oc drog de Longobarder til seg/oc gjorde een skrekkelig forbund emod Fridericum / oc excommuniceret hannom/ oc opuechte store Krig offuer Italien / Mand schriffuer/att hand sagde korteligen for end hand døde/att der kunde ingen jammerligere stand vere paa Jorden/end att vere Passue. Oc att bliffue Passue med blodstørtning/dett vore icke Petro/ Men Romulo at succedere/huilcken sin Broder sloug i hiel for Herredømme skyld/ Desse ord giffue til Fiende att Passuen hassuer angret dett spil som hand begynte emod Keyseren .

Passuens
Plagemaal
offuer seg
selff.

Efter Adriano/ bleff een stor Schisma/ nogre Cardinaler wdualde Octavianum / hand vor Fallet Victor/ the andre wdualde Alexandrum tertium. Fridericus Barbarossa hielt seg till Octaviano / doch lod hand forskriffue Concilia / att the skulle dømme/

Then fierde Monarchi.

dømme/huilde den passue skulde bliffue / Men
Alexander ville icke søge dit / oc forhiølt seg i
Gallia oc excommuniceret Fridericum / End
deligen behiølt Alexander Passuedømmet
formedelst the Italianeress hielp som vore
hans anhengere oc kom igen til Rom / Men
siden at Fridericus drog ocsaa til Rom / flye
de hand til Venedigen / der bleff denne sag
fordragen / som jeg vil siige i denne effterspø
gende historia Friderici.

Fridericus then Første Kalles Barbarossa / den 20. Tydske Keyser.

Fridericus
primus.

Anno Christi 1152. bleff wdualt Key
ser Fridericus den første aff dette naffn Kal
les Barbarossa oc regeret 37. aar / hand vor
een Hertug til Suaben / Keyser Cunradi
broder Søn / een drystig / aluarlig oc retuiff
Første / oc som jeg formercket aff hans han
del tødtes meg / att hand haffuer verit en ret
sindig Suab oc kunde icke vel liide / at de pa
ffuer haffde begynt saa mōgen handel emod
hannom wtilborligen / oc dette achter jeg att
være orsage / att hand haffuer thess hefftigere
handelet emod dennom.

Med dett første i hans regimente /
haffuer hand fordraget Bayern oc Østerrit
ge /

Then fierde Monarchi. 215

ge / oc igen giffuet Henrico Catulo Beyern/
hand vor da Hertug i Saxon Henrici Søn/
som haffde Lotharij datter / oc her emod gi-
orde hand sin frende Henricum den Marg-
greffue aff Österrüge til een Hertug / oc sette
de grenze emellom bode Sørstendømme / da
er Österrüge først bleffuit ett Hertugdøm-
me / Men Beyern haffuer Henricus Catulus
icke lenge behollet / fordi hand forlod Frideri-
cum wti Italia oc gjorde en forbund emod
hannom i Tydskland / Derfor foriagede sin
den Fridericus Henricum / oc gaff Ottho von
Vitelsbach Beyern. Aff denne Ottho ere de
Hertuger aff Komme som nu ere i Beyern oc
Pfalzgreffuer / Dett Churførstendømme til
Saxon gaff hand den Første aff Anhalt
Bernardo / Henricus flyde til den Koning aff
Engeland / oc kom igen paa dett siiste / tha
bleff der en fordrag giort / att den velff Hen-
ricus skulle beholle det Førstedømme Bruno-
suig / paa samme tid haffde philippus then
Biscop aff Colne / indtaget Vestualen med
macht fraa dett Hertugdømme Saxon.

Ottho von
Vitelsbach

Bernar-
dus første
til Anhalt
bleff Chur-
første.

Fridericus haffuer belagt oc vundet
Lybke oc tvingede den Koning aff Dan-
marck att gøre frid.

Meylan bleff wlydig oc achtede att
tvinge de andre Steder vnder seg / ligeruist
som de haffue altud siden giordt wti Ita-
lien

Then fierde Monarchi.

Fridericus
Rom i
Vand.

Friderici
store yd-
mighed.

Men effter theris viff/ Derfore drog Fridericus til Italien oc gjorde med thet første god frud / Ther effter practicerede Passuen med Meilan oc andre Steder / oc gjorde en forbund emod Fridericum oc excommunicerde hannom / Tha ford hand fierde gong til Italien / vandt oc lod nederflaa Meilan / oc forspogte alle medel til att gjøre frud emellom Passuen oc hannom / men thet kunde inthet hielpe / Fordi Passue Alexander tertius lod then fromme første ingen rolighedt haffue / Derfore drog hand til Rom / tha rømde Alexander til Venedigen. Fridericus bestickede sin Søn Ottho emod the Venediger / thenne Ottho bleff fangen / derfore kom thenne sag til en fordrag / Fordi Fridericus sahe / att the Passuer kunde icke afflade / ocsaa betendte hand / huorledes thet vor tilforn gonget the andre Reisere / her til med vor hans søn songen / Derfore motte Fridericus falle til søyge oc ydmige seg offuer alle mode / Kom til Venedigen oc lagde seg neder paa Jorden for Passuen wtan for Kirckedøren / oc Passuen tradde hannom med sine Spødder / oc lod ydrøbe / Super aspidem et Basiliscum ambulabis / oc hand siden absolueret hannom / Fridericus sagde thet emod / att thene ydmighedt beuiste hand Petro / icke Alexandro. der til suarede Alexander / Et mihi et Petro. Men huorledes man skal thenne Passue gierning

gierning achte / thet vil ieg lade huor lesers
 selff besinde oc dømme / The Passuer haff
 ue opuecht desse frug for wtan alle skelliga
 orsage / Fordi Alexander stræde for sin ei
 gen vduelgelse skyld / oc ville icke lide nogit
 Concilium / eller nogen anden forhandling /
 Men for wtan alle thenne hans wret / brua
 gede han end tha saadan stolt homodighede
 emod then offuerste øffrigheid oc macht paa
 Jorden / att hand trade Keiseren vnder sine
 fødder / huilden Gud haffde hannom be
 falet att erhe.

Effter thenne fordrag lod Fridericus
 vduelge sin Søn Henricum til Keisere Anno
 1156. paa det att ther skulle saaledes vere ett
 hoffuit i Ruger / effterdi hand tendte att
 fare til Asiam / oc gaff hannom Constantiam
 Rogerij Dotter / Derfore er thet Kongeriige
 Neapolis oc Sicilia atter komet til Ruger /
 oc til de Tydske igen / oc hand sette denne vne
 ge Koning wri Italien der att regere. Saa
 den drog Fridericus med mange Førster til
 Asiam / att ingen vinde Jerusalem / som tha
 nyiligen vor forloret / oc hand vandt mange
 veldige Steder wdi Sicilia / oc sloug the Sas
 racener oc Tyrcker saa hardt / att then Sula
 tan lod selfuer nederbryde murene i the saa
 ste Steder i Syria / effterdi han mistrøstede
 seg lenger att kunde thennem beholle / oc
 gaff seg

Fridericus
 drog til
 Asiam.

Then fierde Monarchi.

Henricus
døde i A la

gaff seg i flucht ind til Egypten / Fordi the
andre tuende Koninger aff Francherige oc
Engeland vore ocsaa tha personlige Komne
til Asiam / Men den tiid de haffde ther for
samlet den aller største macht / vende seg then
løcke om Fring. Fridericus Keisere / tha hand
haffde indtaget Armeniam / ville hand føle
seg i then store hede / oc red saa offuer ett
stridt vand / oc bleff der wti druckner / Anno
1189. Jeg finder ocsaa att hand haffuer seg
offte lettelligen vaget i vand / Derfore er thet
icke vnder / att han haffuer tha ocsaa giffuit
seg i dette vand i thenne store hede. Wti the
andre tog for Meilan / haffue de Italianer
leget paa den andre side thet vand Abdua /
som er icke mindre end Elffuen / oc spottede
Keiseren Friderico / som lag paa denne side
oc mente att han kunde icke komme offuer
vandet / Tha gaff Keiseren seg dristelligen
wti det vand / Saa att then reissig tog mot
te følge hannom / de Italianer haffde icke
forsehet seg her til / men lahe for wthan all
orden / Derfore gaffue the seg til flucht / oc
bleffue saaledes slagne oc offueruundne aff
een liden reissig tog. Aff thenne gierning
fand mand lettelligen formercke / att Frideri-
cus haffuer verit een sare dristig Første / oc
fordi haffuer hand lettelligen vaget seg i
vandt.

Behemen
er bleffuit
et Koning
rige.

Then Første aff Behemen haffuer Fri-
dericus giort til Koning / fordi hand haffde
hollet

Then fierde Monarchi. 217

hollet seg trofasteligen hoss hannom for
Meilan.

Efter Alexandro tertio bleff Passue
Lucius tertius.

Efter Lucio tertio vor then Passue
Urbanus tertius.

Efter Urbano tertio bleff Passue Gre-
gorius octauus.

Efter Gregorio octauo vor Passue
Clemens tertius.

Efter Clemente tertio bleff Celestinus
tertius Passue / han hassuer Erønnet Henricus
cum then Søn Barbarossi til Keisere.

**Henricus then siette/
then 21. Tydske Keisere.**

Anno 1190. hassuer Henricus then 6. ^{Werkens 6.}
aff thette nassn begynt att regere efter sin
Faders død/oc regeret 7. aar hand førde sto-
re krig wti Apulia / oc tvingede paa det
siste thet gangske Rüge til vnderdanighedt.
Wti Tyskland hassuer then Biscop aff Colo-
ne/ oc then Biscop aff Lyrich / oc the Bur-
gunder/sett seg op emod hannom/ wti then-
ne oprør oc larom bleff then Biscop aff Ly-
rich i hiel slungen / siden gassue seg de andre
vnder lyhelse. Hand lod vduelge sin Søn
Ricard

Then fierde Monarchi.

Fridericum som vor end da ett bøn til Keyseren/oc tog breff oc segel der paa aff de Churførster/hand bleff siden kallet Fridericus secundus/Men da Henricus skulle dø / befolde hand dett vergemaal oc rigens administration sin broder Philippo / huilken oc tilforn haff hannom haffde mehr reget / end Henricus self.

Effter Celestino tertio / bleff denne Paffue Innocentius tertius / hand haffuer forfuldt den Keyser Philippum/oc sagde/at ena than skulle hand tage Keyseren kronen fraa Philippo/eller Philippus skulle tage hannom Paffue kronen / hand haffuer forfuldt Orthodonen første aff Saren til Keyseren effter Philippo dø / Men dette venskab varede oc saalcke lunge / fordi Innocentius haffuer oc siden excommuniceret Orthonem.

Philippus Barbarosse søn / den 22. Tydske Keyser.

Philippus
Keyser.

Anno 1198. bleff Keyseren Philippus Barbarosse søn een Hertug til Suaben oc Keyserlig gubernator offuer Italien / oc reget 10. aar / wti denne tid er atter vorden ett stort alarom wti Tydskland / fordi Philippus hasteligen aff Italien effter Henrici dø / oc formanede de Churførster om den

Then fierde Monarchi. 218

den forgongen wduelgelse som vor tilforn
giffuen den unge Friderico sin broders Søn/
oc paa dett att dett Rüge skulle icke komme
fråa hannom / da skulle de lade hannom be-
holle den Administratio/ellers wduelge han-
nom self oc ingen anden første/ den tiid In-
nocentius Passue dette fornam / forarbeid
de hand strengeligen hofte Churførster/att
de skulle wduelge een anden Keysere / oc gaff
til Kiende / att hand ville icke lide eller tilste-
de Philippum/ fordi hand vor hannum vred
herfore att hand haffde giort Passuen nogit
emod/da hand vor gubernator offuer Ita-
lien / Suorfore Innocentius haffuer oc ex-
communiceret hannom.

Nu haffde een Legat absolueret Philip-
pum / hulkten Innocentius haffuer siden
straffet derfore/ In Summa/ den Passue vor
den gangste slecht Friderici fiendst/ oc haffde
den gerne vndertryckt / Saaledes wdualde
de Churførster Hertug Bertold von Zerins-
gen til Keysere/ hand vor paa den tiid hollen
for een saare rug første/ellers haffde had icke
inøgit loff / Philippus lag til Mulhausen/
der vore mange Førster/ Behemen/ Saxon/
Beyern oc Suaben / de wdualde Philippum
til Keysere / den tiid Bertold den Hertug aff
Zeringen sahe att hand vor for suag / ville
hand icke anamme dett Rüge / Men kom til
Philippo / oc hyllede hannom for sin Herre.

Le ij Den

Barthol
dus aff Zer-
ringen.

Then fierde Monarchi.

Ortho.

De som
retteligen
eretallede/
bliffue vild
macht.

Den Passue Innocentius funde icke
endoch afflade / men practicerede hoss den
Biscop aff Colne oc pfalzgressuen / att the
wdualde til Keyseren den Hertug aff Bruns-
swig som hedt Ortho den fierde aff derte naffn
oc vor den foriagede Henrici Søn aff Sax-
en / Denne Ortho stadfestede Innocentius
oc excommunicerede Philippū / Derfore fi-
le mange forster til Ortho / Behemen / Land-
gressue Herman til Döringen / den Biscop
aff Strassburg oc andre / Men Gud gaff
Philippo lycken / att hand behiølt dett Ruge
saa lenge hand leffde / Først drog hand ind
wri Elsas / oc der indtog Strasburg oc tuins-
gede den Biscop aff Strassburg vnder ly-
helse / wri medel tiid vor Ortho dragen op
til Spyer / oc Philippus jagede hannom der
fraa til bage igen til Saxen / oc drog ind i Dö-
ringen / Der vore til hobe forsamlede den For-
ning aff Behemen / oc den Landgressue til
Döringen / The ville icke slaas / men gaffue
seg vnder philippo oc bleffue lidige / Der nest
belagde hand Colne oc ruingede den Biscop
aff Colne / att hand motte oc giffue seg / oc
Erøne philippum til Aken / Endoch att hand
haffde tilforn Erøndt Orthonem / Nogen tiid
der effter kom Ortho med nogre Biscoper
oc aff sette den Biscop aff Colne / fordi hand
haffde giffuit seg til philippum / Tha kom
philippus atter igen til Colne / oc gjorde no-
gre

Then fierde Monarchi. 219

gre slaug med Otthone oc vand seyger/ Saa
att Ottho motte fly til Engeland.

Ther effter nu att Otthonis anhengere
vore saa mōgit suage oc de fōrster saae att
philippus behiølt dett Rige / oc her for
wthā hiølt seg philippus mōgit frundlig
emod de fōrster / hand haffde Irenen den
Keyseres dotter aff Constantinopel / med
hinde aff lede hand 4. Dōtter / Een aff den
nom gaff hand den Konings Sōn aff Behe-
men/oc een anden gaff hand den Sōrste aff
Brabant etc. Tha begynte de Sōrster att
tage seg handling fore / oc beskickedē til pa-
ssuen/ att gōre fordrag / emellom philippo
oc passuen / oc emellom philippo oc Ottho /
Derfore wdsende passuen en Legat til Tysk-
land / oc lod philippum absoluerē aff den ex-
communicatio / oc taa bleff forhandlet / att
philippus skulle bliffue Keyserē / oc giffue
Otthoni een aff sine Dōttre/ paa dett att der
skulle gōres ett fast venskab emollom den
nom oc holles / oc dette skede saaledes alt
sammens.

Effter denne fordrag / lag philippus
til Bamberg/ oc paa en dag som mand haff-
de slaget hannom een ahre / oc den fromme
Sōrste viste seg ingen faare oc vor alene i sitt
Kamer med den Cansler oc syn Essendregere
Truchses von Walpurg/ da kom Ottho von
Le in Vitels

Irene Key-
serens dots-
ter aff Con-
stantinopel

Philippus
bleff for-
rad aff Vis-
telsba.

Then fierde Monarchi.

Vitelsbach ind i det Kammer / hues Slecht
Fridericus primus haffuer mōgit ophøffuit /
oc tha hand saa / att Keiseren vor alene / hug
hand til hannom waduarendes / oc gaff han
nom ett stort saar i hans halss / then essen
dregere sprandt der til / att redde sin Herre /
men then mordere kom der fraa / Aff dette
saar døde thenne fromme Keisere philippus
oc bleff begraffuet til Bamberg / Men Fride
ricus secundus haffuer siden ladet føre thet
Corper til Spier / oc er beskreffuit paa den
Gravsten / philipus Bambergensis. Then
ne Morder Ortho von Vitelsbach haffuer
oc songet sin løhn / hand er fort thet effter
vorden i hiel stungen.

Exempel
om rett
heffu han
st.

Om Tygge Brøder Orden.

Dominicus.
Franciscus

In denne tiid philippi /
haffue Dominicus oc Franciscus be
gynt det tygge brødre orden / forde
the Canonici oc ruge Munde vore
tha bleffne store herrer oc ville nu føre krig
med the Førster oc Keisere / oc kunde icke
vare theris predige embede / Tha begynde
thesse tuende mend att predige / oc droge ste
re fromme sachtmodige oc stille mend oc per
soner

Then fierde Monarchi. 220

Soner til seg/ som ville lere then hellige skriffte
oc vore lige som skolepeblinge / Dette vor
then første begyndelse / Suden ere oc flere
orden bleffne/ ligeruist som thett pleyger att
gonge til i verden/ nar mand finder paa no
gen ny ting/ Saa vil alle mand begynde sit/
men i lige mode som alle ting affnemme oc
forarge seg/ altsaaledes falle nu the Muncke
orden med lerdøm oc all theris gamble stand
oc vesen.

Otto then fierde /
then 23. Tydske Kei
sere.

Anno 1209. er thet rüge kommet effter ^{Otto}
Philippi død til den forebenessnde Hertug ^{quartus}
Otho aff Brunsswig som tilforn vor vduale
Keisere emod Philippum / oc hassuer reges
ret 4. aar effter Philippi død / wdi sama
me 4. aar drog hand først til Rom / oc
bleff frøndt till Keisere aff Innocentio / oc
hiølt seg i Italien saare prechtig oc stades
lig / oc beuiste seg aluarlig emod alle frø
ster oc Steder wdi Itaalie / oc the hiølle
seg emod hannom gangske ydmigeligen /
oc vore then Keisere saare hørsammelige.
Effter sin frøning tog hand nogre Stes
der ind / the som hørde till Røget / huilcke
Passuen hassde doch lagt vnder seg / Tha
Le uij vor

Then fierde Monarchi.

vor strax thet wenskab vdslegt med Passa-
uen / Innocentius excommuniceret hannom
ocsa / den stund hand lag end nu wdi Ita-
lien / oc sende bud i Tysskland / for end Ottho
Komme hiem / att the Sørster Skulle velge en
anden Keiser / som vor Fridericus den anden /
Henrici 6. Søn.

Dette haffuer io verit ett wstønteligt
spil / oc stor Homodighed / the Keisere saales
des att excommunicere oc affsette / Mand
Eand icke mōgit gott tencke her hōst / besøn-
derligen naar man retteligen offuerueiger
alle orsage oc handel. Thesse efftersølgende
Keisere ere alle sammens excommunicerede
effter huor anden / oc haffue doch verit vuse
oc veldige Keisere / oc mange store sager oc
Sørstelige gierninger vdtrett oc bedreffuit.

Thesse Kei-
sere ere ex-
communic-
eret aff
Passuerne.

Henricus quartus en Franc.

Henricus quintus en Franc.

Fridericus primus en Suabe.

Philippus Friderici primi søn.

Ottho quartus en Hertug aff Bruns-
swigk.

Fridericus 2. Henrici sexti Søn.

Conradus Friderici Søn.

Anno 1212. Ther effter att Ottho vor
sigien Kommen til Tysskland / formercke
hand /

hand / att the Sørster vore forherzt emod
hannom / doch hiølt hand en Rigsdag til
Norinberg / oc formanede the Sørster / att
the Skulle icke dette indrømme Passuen / att
affsette Keiseren effter hans eigen villie /
fordi att thet Keiserdømme hørde de Tyds-
ke Sørster til oc icke passuen / Saaledes be-
uilgede han nogre Sørster paa sin side / oc
ansøld Landgreffue Herman til Döringen /
han vor Ludowici Sader som haffde then
hellige Elizabet / Fordi thenne Landgreffue
Herman ville sønderligen gjøre Passuen til
villie / oc sette seg op emod Keiseren / liger-
mst som hand haffde verit forbannet / Men
the andre Sørster ferlode siden alle Ottho /
for wdan then ene Marggreffue aff Meis-
sen / Fordi then unge Fridericus kom nu i
Tyskland / her offuer beuilgede Passuen / att
den Koning aff Franckeriuge drog ocsaa emod
Ottho. Tha nu Fridericus secundus vor
kommen til Tyskland / drog Ottho emod
hannom til Elsas / oc lag wti Brisag / bleff
doch forladen aff alle sine / oc motte fly igen
til Saren / der røstede hand seg atter / oc fick
hielp aff Engeland / oc drog ind i Nederlan-
den emod then Koning aff Franckeriuge / oc
bleff affslagen / oc døde siden / Anno Christe
1218. oc leffde 5. aar thet effter siden hand
bleff affsett.

Hermanus
aff Dörin-
gen.
S. Eliza-
bet aff
Meissen.

Le v Frider

Then fierde Monarchi.
Fridericus secundus den
 24. Tydske Keyser.

Anno Christi 1213. er Fridericus den
 Fridericus andre aff dette naffn Friderici Barbaros
 secundus. se søns søn/ een Koning til Neapolis oc Si
 cilia oc Hertug i Suaben/wdualt til Keyser
 emod Ottho oc Erønnet til Acken / oc haffuer
 regeret 37. aar / Doch bleff hand aff sett 5.
 aar for end hand døde aff den Passue Inno
 centio quarto / Denne lofflüge Keyser e fand
 jeg icke nock med yncke/som haffuer verit be
 gaffuet med saa mange sköne dygder/oc en
 doch haffue de Passuer sett saa hardt effter
 hannom / att dert maa seg forbarne / hand
 haffuer fundet mange sprock Latine / Tyd
 ske/Greyske/oc Sarraceneske / haffuer oc for
 bedret de Konster / Dert Almagestum pro
 lomei haffuer hand første tud ladet wdsette
 paa latine aff dert Sarraceneske sprock / oc
 der med haffuer hand atter opkommet den
 sköne Konst Astronomia / Huilken intet
 menneske haffde da lerdt i lang tud wti den
 gangske Europa.

Fridericus
 funde man
 ge sprock.

Den første Krig haffuer hand førdt i
 Tydskland emod Ottho den fierde / wtaff
 Passuens radt oc tileggelse / men Passuen
 haffuer lønet hannom/ligeruiff som de andre
 Keyser e tilforn.

Den andre Krig haffuer hand førdt i
 Bras

Then fierde Monarchi. 222

Brabant emod den Hertug aff Brabant /
Orthonis anhengere/oc haffuer igen tvinget
Lothringen vnder dett Tydske ruge.

Anno 1220. bleff Fridericus til Rom
Erønet til Keyseren aff den Passue Honorio
tertio/ Nu haffde tuēde Gressuer wdi Thus
cia indtaget nogre Steder som hørde til rits
get/Desse Gressuer foriagede hand/oc tog de
Steder fraa dennom igen/De Gressuer flyde
til passuen Honorio/hand tog dennom i for
suar / oc bød Keyseren att hand skulle sette
dennom ind igen / Da nu Fridericus dett icke
giøre ville/vor alt venskab wde / oc Passuens
excommuniceret Keyseren.

Henricus
bleff fanges
aff Frider
rico.

Anno 1222. Kom Fridericus anden
gong i Tydskland oc hiølt een Rigsdag til
Vizburg/oc lod velge hans vnge søn Henric
cum til Keyseren/oc Erøne hannom til Aken /
Thenne Henricum haffuer Fridericus siden
ladet fonge/for denne sag skild at hand giør
de een forbund med nogre Steder wti Lon
gobardia emod faderen / oc Henricus bleff
død for end hans Fader wdi samme feng
sel.

Endoch Jerusalem vor forloret / haff
de attlige vel de Christne behollet andre sto
re mechtige steder wti Syria / Men det bleff
stetse io lenger oc verre med dennom/detfore
Kom Johannes til Rom/ hand haffde end nu
den titel / Koning til Jerusalem oc søgte hielp
hoss den Passue Honorio / oc forarbeyde /
att

Johannes
Koning til
Jerusalem

Then fierde Monarchi.

De Kon-
ger aff Sic-
ilia faltes
Konger til
Jerusalem

Ludouicus
Landgre-
ffue.

Fridericus
aff Jeru-
salem.

Orsagen
att Frider-
icus drog
fraa Jeru-
salem.

att Honorius absolueret Fridericum aff then
excommunicatio / Derfore bevilgede Frideri-
cus oc de Tydske Førster att drage til Jeru-
salem / Saaledes bleff Fridericus absolueret /
oc den Koning aff Jerusalem gaff hannom
sin dotter Iole / der wthaff føre end nu the
Konger aff Sicilia / den titel Koning til
Jerusalem / Siden berustede seg Fridericus
oc med hannom mange Tydske Førster / att
drage til Jerusalem / ebland dennom vor
Landgreffue Ludwig / som haffde den hellig-
ge Elisabeth / hand døde til Brundusio wti
samme tog.

Anno 1228. drog Fridericus til Jeru-
salem / oc forhandlede den sag saaledes / att
den Sultan gaff hannom Jerusalem ind-
igen oc mange andre Steder der omkring / oc
Fridericus bleff Erpnet til Jerusalem / Anno
1229. oc lod atter befeste Jerusalem oc Top-
pen / oc gjorde een frid med den Sultan wti
10. aar. Dette lod hand forschriffue til Pa-
ffuen oc begerede een Absolutio aff den ex-
communicatio / Fordi att Passue Gregorius
nonus haffde oc da excommuniceret han-
nom / for nogen frithedt skyld i dett rige Si-
cilie / Men den Passue ville icke absoluere
hannom / her offuer gjorde hand hannom
end nu ett andet stycke / den stund Fridericus
vaar i Syria / opreyste Passue Gregorius de
Steder wti Italien emod Fridericum / att de
fraa toge hannom uogre Steder wti hans
rette

Then fierde Monarchi. 223

rette arffue Kongerige Neapolis / derfore
bleff Fridericus for orsaget / att Komme igen
til Sicilien / oc redde sitt Land oc Rüge. Men
endoch att Passuen haffde handlet saare
wtrofasteligen emod Friderico i hans fraa
verelste / doch søgte hand den Absolutio hoss
hannom med all ydmyghed / oc bød seg til /
att anamme til een forlening aff Passuen det
Kongerige Sicilia / derfore lod hand fälle
til Italien de Tydske Sørster at de skulle for-
drage oc forliuge hannom med Passuen / Oc
Gregorius absoluerede atter Keyseren / Anno
1230.

Ther effter drog Fridericus tredie gong
i Tydskland oc førde Krig i Osterrige emod
de Hungerste oc vandt Vien / der offuer gaff
hand breff / Att Vien skulle stege der effter
vere oc bliffue een Rüksstad / hand lod ocsaa
paa samme tid / effter sin søns Henrici død /
wduelge sin søn Cunradum til Keyseren.

Anno 1238. Kom Fridericus atter til
Italien / Tha opreyste seg Meyland oc man-
ge andre mechtige Steder / Fridericus sloug
Meyland hard / Derfore gjorde de Steder en
forbund med Passue Gregorio emod Frideri-
cu / oc Passuen excommunicerede Keyseren
tredie gong / oc fallede hannom een Kettere /
oc opuechte de Venediger emod hannom /
Fridericus lod obenbare schrift wdgonge /
wti huiltken hand beuiste oc gaff til kende /
huorledes hannom vor skedt wret / oc bege-
rede

Then fierde Monarchi.

Welfi.
Gibellini.

rede atter then absolutio med stor ydmig-
hedt / Ther vore oc mange Cardinaler som
icke bevilgede Passuens fram sett / Men den
tūd Fridericus kunde ingen naade songe /
motte hand verge seg / oc haffde en stor an-
hang wdi Italia / Sordi Italia haffde paa
den tūd delte seg i tuende parti / Welfer oc
Gibeliner. Passuens anhangere kallede man
Welfen / oc Keiserens Gibelin / desse tuende
naffn er komne aff Tyskland til Italien /
Sordi thenne slecht Welforum i Tyskland
haffuer haffr euige fiendskab mer then slecht
Friderici / Derforre ere the ocsaa kallede
Welfen / lügeruis som euige fiender Frideri-
ci / Men then affkomne oc slecht Friderici
haffuer sin begyndelse aff Weiblingen /
ther wt aff haffuer mā kallet thennom Weib-
linger / de Italianer foruende thet naffn oc
sige Gibelini.

Thenne Passue vor saa hordeligen
trengt / att hand vdgaff forssæt oc indul-
gentias emod Fridericum / som en obenbare
Guds fiende / Dette gjorde Friderico mygen
sorg / hand belagde Rom / oc drog atter der
fraa igen / oc vandt Rauenna.

Anno 1245. hiølt Passue Innocentius
Fridericus quartus et Concilium til Lugdun / ther wt
affsette han Fridericum aff det Keiserdøm-
me / oc gjorde forbund med the Frantzoser /
oc skreff til de Churførster / att the skulle
velge

Then fierde Monarchi. 224

velge en anden Keiser / the vdualde Henric
cum then Langressue i Døringen / hand
bleff skudden for Vlm / ther wtass døde
hand.

Fridericus bygde en ny Stad wdi Ita^{Victoriae}
lia/ vor kallet Victoria/ Tha hannom seilede vrb.
geldt / lod hand mynte leder penninge / der
med skulle det frugs sold en tud long betas^{Leder pen}
les mer vilkor att strax the penninge fram ninge.
komme / tha ville han ther fare giffue god
mynt igen / huilket han ocsaa gjorde / Nu
hassde hand ingen mehr hielp aff Tydskland/
der til med vor hans Søn Encius fangen/oc^{Friderick}
ilde med faren/saa hand døde i fengsel/Ders^{Søn bleff}
fore vor Fridericus tha saare bedrøffuit / oc^{fonger.}
drog hen til Apuliam/ ther bleff hand død/
Anno 1250. Vlogre skriffue / att hand bleff^{Fridericks}
forgiffuen. Fordi the hellige patres hassue^{død.}
icke kundet afflade/for end the sahe/at then
ne fromme Sprste vor aldeles omkommen.
Dett Riige Neapolis hassuer hand arffuit
til sin Søn Cunradum. Italia er bleffuen
attskilt i long tud ther eeffter / En part hylt
seg til Keiserdømmet/ oc en part til Passuen/
til saa lenge / att Venedigen oc Meiland er
siden bleffue mechtige.

Efter Innocentio tertio bleff Passue
Honorius tertius / hand hassuer frønet Fri
dericum secundum oc excommuniceret han
nom.

Efter

Then fierde Monarchi.

Effter Hornorio tertio vor Gregorius
nonus/ hand ocsaa excommuniceret Frideric
cum.

Effter Gregorio nono bleff Celestinus
quartus Passue.

Effter Celestino bleff Passue Innocens
tius quartus/ hand hassuer vdskudt Frideric
cum aff Rūget / oc excommuniceret Cunra
dum then Søn Friderici.

Cunradus then fierde/ then 25. Tydske Keyser.

Cunradus
quartus.

Anno 1250. regeret Cunradus Frideric
ci Søn effter sin faders død / Men Passue
Innocentius quartus excommuniceret han
nom. Landgreffue Henricus til Döringen
hassuer offueruundet hannom hoff Grand
fordt/ tha Fridericus vor i liffue. Men hoff
nogre finder ieg / att Landgreffue Vilhelm
til Döringen hassuer fød theenne krig emod
Cunradum effter Henrici død/ Den tūd Cun
radus nu formerckte att hand vor forladen
aff de Tydske Sørster/ drog hand hiem til sit
eiget arffue Kongerige Neapolis/ ther bleff
hand død/ Anno 1253.

Her hassue the Hertuger aff Suaben theris ende.

Cunradus

Cur
en Ze
and fōd
ledt i f
ndt age f
er sin fa
Clemens
polis/ Cu
der aff fr
hielp oc fōl
aff Suaben
seiger / M
Cunradi S
Osterrige
ligen tract
aff hugne
ther Kong
stangoset/
vorden ledig
hassuer veeu
Nu-maa di
medyndet
saadan een
afkomme a
skendeliger
tertferdige
Hand hass
de paa san
Sørste seg
er stede wre
sager effter

Then fierde Monarchi. 225

Cunradus om huilcken nu er sagt/haffde en Hertuginde aff Batern / med huilcken hand fødte Cunradinum / hand vor opfo
stredt i sit arffue land Suaben / oc ville nu indtage sit arffue Kongerige Neapolis effter sin Saders død / Tha indkallede passue Clemens emod hannom til det Rige Neapolis/Carolum/ som vor then Konings broder aff Franckerige. Cunradinus haffde stor hielp oc folck aff Tydskland / som en Hertug aff Suaben / oc vand med thet første stor seiger / Men endeligen bleff Cunradinus Cunradi Søn / oc Fridericus en Hertug aff Osterreich fangede med forrederij / oc ynckeligen tracterede/ forsmehede/oc paa det sieste affhugne effter Passuens rad / Saaledes er thet Kongerige Neapolis kommet til de Franzoser/ oc det Hertugdømme Suaben er vorden ledigt. Fordi thenne Cunradinus haffuer verit then sieste Hertug aff Suaben/ Nu maa dette vere ett sten hierte / som icke medyndet seg offuer saadan tyranni / att saadan een Edel Koning / som haffde sin afkomme aff saa mange Keisere / skulle saa skendeligen omkomme med stor wret i hans rettferdige sag aff then passue Clemens / Mand haffuer end nu skriffter/som vore giorde paa samme tid/ wti huilcke then fromme første seg høgeligen beklager att hannom er skedt wret/ oc beregner hand ther wti alle sager effter hvor anden / huilcke nock klarlig
S f gen giff

Cunradinus

Cunradinus
oc Fridericus
bleffue
hals hugne

4
10

Then fierde Monarchi.

gen giffue til Kiende/ at idel tyranni oc wret
er bruket emod denne fromme Cunradinum.

Wilhelm den 26. Tydske Keyser.

Anno 1254. Er wdualt til Keyser
Wilhelm een Gressue i Holland / oc haffuer
verit een saare frommer Herre/ Men de Fri
si haffue hannom i hiel slaget / Anno Chris
ti 1256.

Interregnum.

Effter denne Wilhelmi død haffuer det
Vor ingen Ruge standet ledigt 17. aar / oc er saare ilde
Keyser i til gonget i Tyskland/ Denne wylcke er Roma
17. aar. men aff de Bellis ciuilibus / huilcke de Pas
ffuer haffue opuecht i riiget / Nogle Chur
sørster haffue wdualt till Keyser Koning
Alfonsum wti Hispania/ for hans wijs hed
Alfonfus Koning aff styld oc dygdelighed / Dette er den Alfons
Hispania. sus / som haffuer mōgit forbedret den edele
Konst Astronomiā / oc lod der wti gøre man
ge Konstlige Bøger/ Men Alfonsus ville icke
tage seg det Ruge an/ Endoch att Passuen
Richardus formanede hannom der til / fordi hand sahe
aff Engels vel / att de Passuer kunde icke lenge vere en
land. drechtige med de Keyser / Nogle Churspr
ster wdualde Richardum den Konings bro
der

Monarchi.

et idel tyrannide wret
fomme Cunradinum.

den 26.
Keyfere.

Er wdualt til Keyfere
Holland / och
Hare / Men de
Hager / Anno

regnum.

Willelmus ddo haffuer
17. aar / oc er faare
Denne wifde er for
lous / hilde de 12.
tigar / Noge Ch
rill Keyfere Rom
ania / for hans wif
r / Dree er den Al
ge forbedret den
od der wti ghe
len Alfonso vilde
Endoch er for
til / for hand fide
De jehelinge ere en
re / Noge Churche
n den Rominge

Then fierde Monarchi. 226

der aff Engelland / oc fulde hannom til Bas
fel / men det riige ville icke anname hannom.

Effter Innocentio / bleff passue Alex
ander quartus / wti denne tiid haffue leffuet
Albertus magnus oc Thomas Aquinas .

Effter Alexandro quatto / vor passue
Urbanus quartus .

Effter Urbano quarto / bleff passue
Clemens quartus / hand haffuer ladet aff
hugge Cunradinum / Cunradi son.

Effter Clemente quarto / bleff saadan
wenighedt for den wduelgeise skyld / att dett
Passuedomme vacerede / oc stod ledigt i 2. Vor ingem
aar / Paa dett siiste bleff wdualt Gregorius Passue i 2.
10. Hand formanede de Churførster strax aar.
effter hand vor bleffuen Passue / att de skulle
atter endrechtelige wduelge een Keyfere / paa
dett att riiget skulle icke aldeles yndergonge.

Rudolff den 27.

Tydske Keyfere .

Anno Christi 1273. Er wdualt til Keyfere
Rudolff een Gressue til Habsburg / oc Rudolff
Landgressue i Elsas / oc regeret 19. aar / hand Gressue til
er Confirmeret aff Passuen / den tiid Passuen Habsburg
oc Keyseren vore til sammens wti Lausana /
ligeris som desse gamble veist til Fiende
giffue.

Sf q Bis

Then fierde Monarchi.

Bis sexcenti septuaginta tresq; steterè

Anni, Lausanae dum Rex & Papa fuerè.

**Esopi Sa-
bel.** Men Rudolphus ville icke drage til
Italien/ haffuer oc icke songet den Keyserlig
Krone aff Passuen/ Men pleyde stæte at reci-
tere det Sabel Esopi/huorlunde den reff sage-
de til Løffuen i hulet / att hand torde icke
gonge ind til hinde/fordi at alle fodspor syn-
tes vel att haffue indgonget / men hand for-
nam ingen att gonge wd igen/ Saaledes sa-
he hand ocsaa / att hans forfedre vore saare
veldige dragne til Italien/ Men de vore ilde
hiem komne igen / Doch haffuer hand wd-
sendt een Stadholdere til Italien / Huilcken
de Stæder haffue meisten parten annamet.

**Othacka-
rus rex Bo-
hemie.** Først sette seg op emod hannom Be-
hemen oc Beyer / Men Beyer bleff strax
hørsam/Othacker den Koning aff Behemen
ville icke vere hørsam/der offuer haffde hand
wthan all rett indtaget Osterrüge / som vor-
nu ledigt for wthan arffuing / oc retteligen
burde att komme til rüiget igen / Rudolff sen-
de den Burggraffue aff Morinberg til Be-
hemen / oc bad hannom vere hørsam oc aff-
trede fraa Osterrüge / Men Othacker ville
icke / Derfor drog Rudolffus til Osterrüge/
effter mögen forhandling som hand til bød
med den Koning aff Behemen/belagde Wien
oc tog dett Land ind/ oc gjorde et stort slaug
hoss

Then fierde Monarchi. 227

hoss Nidersbruck/ Anno 1278. der wti bleff
Othacker i hiel slaagen / Saaledes behiølt
den Keisere østerruge/ oc hassuer siden giort
sin Søn Albertum til Hertug i Østerruge /
Altsaa er nu Østerruge bleffuet en Keyserlig
forlening / aff denne Alberto hassue end nu i
denne dag de Hertuger aff Østerruge deris
affkomne/ind til den aller løffligste Keyser
Carolus quintum oc Koning Ferdinandum
hans Broder.

Albertus
dux Aus
trie.

Men Keyser Rudolff handlede doch
naadeligen med Othackers søn Venceslao /
lod hannom beholle det Kongerige Behe
men/ Denne Venceslaus er hollen for en hel
lig Mand / Rudolff hassuer oc tvinget Bur
gunden vnder lyelss/ wti Elsas hassuer hand
med macht vundet oc straffet nogre oprøis
ske Steder / som hassde giort forbund emod
hannom / som er/ Hagenau/ Colmar/ Zurich
oc Bern.

Den hells
ge Vences
laus aff Be
hemmen.

Anno 1286. hassuer hand anfallet
Gressue Ebrart von Virteberg / oc belagt
Sturtgarden / doch bleff den sag paa det
siiste fordragen aff den Biscop aff Mengers.

Anno 1290. Hassuer Rudolffus hols
let een stor Rigsdag til Erfordt / oc lod nes
der bryde 60. Slot wti Döringen/ med deris
hielp aff den stadt Erfordt/ Saaledes hass
uer hand kommet dett gangste Tydsland til
fridsamhede igen/ wti huilket store krig oc
wenighede hassde verit paa alle sider i lang

Erfordt.

ff iij rud

Then fierde Monarchi.

tiid den stund de haffde ingen Keisere / oc
haffuer atter opreyst thet forfaldne Ruge / oc
døde Anno Christi 1292.

Effter Gregorio 10. vor Passue Inno-
centius quintus.

Effter Innocentio quinto bleff Passue
Adrianus quintus.

Effter Adriano quinto vor Passue Jo-
hannes 21. en lege oc Medicus.

Effter Johanne 21. bleff Passue Nico-
laus tertius / hand begynte att gipre sine
tuende Brødresønner til Koninger offuer
Italien / then ene wti Etruria / then andre i
Longobardia / den stund Keiser Rudolff
haffde saa mōgit att bestaffe i Tyskland / oc
Funde icke drage til Italien / Men the Stes-
der som hiølle med Keiseren / forhindrede
thenne anslag / oc Rudolffus sende en Stads-
holdere til Italien.

Effter Nicolao tertio bleff Passue Ho-
norius quartus.

Effter Honorio quarto vor Passue Ni-
colaus quartus.

Adolff then 28. Tyds-
ste Keisere.

Anno

Ch
Ann
die Adol
nform bo
ansehen /
Went / f
met til Ki
oc bleff si
di hans fi
stor hōgi
hand mgen
then bōst
hād drog in
Albrecht t
med sine
ther berdi
det Land
des achred
oc drog til
slaug / bele
Freiburg /
strax bort

Tu
i Kiiger/
veldig h
førster ti
oc vdnali
tug aff O
Men Ado.
macht / De
Adolff / oc

Then fierde Monarchi. 228

Anno Christi 1291. er vdualt til Keiser ^{Adolffus de Nassau} fere Adolff een Gressue til Massa hand vor tilforn hof Keiser Rudolff/ oc haffde en stor ansehn / oc saa vor hans Broder Biscob til Mentz / for hans hielp skyld er Adolff kommet til Rügen / hand haffuer regeret 6. aar / oc bleff siden affset aff the Churførster / for di hans formuge vor mogit ringe til saadan stor høgmechtighedt / der til med haffde hand ingen løfte wti sin handel / Dette vor then besønderligste krig som han førde / att hād drog ind i Döringen / for di Landgressue Albrecht til Döringen vor bleffuen wens med sine Sønner / Dieter oc Fridrich med ther betdne kindben / oc solde Keiser Adolff det Landgressuedømme Döringen / Saale des achtede oc Adolff att ophøffue sin slecht / oc drog til Döringen / oc gjorde ther ett stort slag / belagede Crugberg / Franckensten / Freiburg / Men Fridrich iagede hannom strax bort igen.

Nu vor ther stor wrolighedt oc oprør i Rügen / att mand nøddis til att haffue ett ^{Adolff er affset.} veldigt hoffuit / Derfor komme the Churførster til hobe wti Mentz oc affsette Adolff oc vdualde til Keiser Albrechtum then Hertug aff Østerrige / Keiser Rudolffs Søn / Men Adolff tækte at beholle ther Rüge med macht / Derfor drog Hertug Albrecht emod Adolff / oc the gjorde ett slag hof Worms /

S f u g wti

Then fierde Monarchi.

wit huikeet Adolff er omkommen / Anno
1298. ligeruist som thesse Vers vduise.

Anno milleno trecentis, bis minus annis,
In Iulio Mense, Rex Adolphus cadit ense.

Efter Nicolao quarto bleff Passue Celestinus quintus / hand forlod thet Passue
dømme oc gaff seg i Aløster.

Efter Celestino 5. bleff Passue Bonifacius 8. om hannom skriffuer mand / att
hand hassuer bedraget Celestinum / oc hassu
uer chalet til hannom egenom ett røst / ligen
uist som thet skulle verit en Engle røst / saa
lydendes / att Celestinus skulle vige fraa
Passuedømmer / oc giøre Bonifacium til
Passue. Hand hassuer opuect store krig wit
Italien / oc excommuniceret then Koninc aff
Franceriige / oc gaff then Keisere Alberto
den Franceriigeste Titel / paa det att Tysk
land oc Franceriige skulle saaledes aff then
ne orsage rødes oc seide med huor anden /
paa det siiste bleff hand fongen / oc døde i
fengsel / Derforre hassuer mand saa skriffuit
om hannom / Intrauit ut uulpes, regnauit ut
lupus, mortuus est ut Canis.

Albertus primus then 29. Tydske Keisere.

Anno

Then fierde Monarchi. 229

Anno 1295. haffuer begynt att regere
 Albertus/ en Hertug til Osterrüge/ Keiser
 Rudolffs Søn oc regeret 10. aar/ hand haff- <sup>Albertus
 aff Osterrüge.</sup>
 uer slaget Keiser Adolff. Passue Bonifacius
 ville med thet første icke confirmere hānom/
 Men siden confirmeret hand hannom/ then
 Koning aff Franckerüge til had oc modstād/
 oc forhettede hannom emod Franckerüge/ oc
 gaff hannom den Titel/ Koning til Francke-
 rüge/ Men then Koning aff Franckerüge
 gaff Alberti Søn en Syster / saa att Alber-
 tus haffuer inthet bedressuit emod han-
 nom.

Hand haffuer giort en tog i Behemen/
 oc gjorde sin Søn Koning til Behemen.

Batarn oc Ments gjorde en forbund
 emod Albertum / defore haffuer han then-
 nom offuerfallet oc tvingede thennom til vns
 derdanighedt.

Endeligen er Albertus i hiel stungen
 aff sin Broders Søn / oc nogre Gressuer
 i Osterrüge. Oc maa vel se/ att Gud vil saas- <sup>Exempel
 om heffne.</sup>
 ledes heffne Keiser Adolffi død / fordi hand
 vor doch att ligeuel hans Herre. Thesse
 misdedere som stunge Albertum i hiel. haff-
 ue ocsaa songet theris lön/ Fordi Gud lader
 icke oprør oc mord bliffue wstraffet.

Efter Bonifacio s. bleff Passue Be-
 nedictus decimus.

S f v

Then

Transla-
tio sedis
Apostolice

Then fierde Monarchi.
Then Romiske stol bleff
transfereret fraa Rom til
Gallia.

Effter Benedicto deetmo / bleff vda
uult til passue Clemens quintus en Frāgos/
hand absolueret den Koning til Francherū
ge aff bande/oc hiølt seg til Lugdun i Fran-
cherūge/Oc fraa denne tiid/det er anno 1305.
hassuer den Romiske stoel oc passuen icke ve-
rit til Rom / men i Francherūge til Auinio
74. aar.

Franchi-
celli.

Wti denne tiid hassue de Fratricelli
verit til / dett hassuer verit den gangske ler-
dom oc vesen Anabaptistarum vederdøbere/
huilcke end nu paa denne tiid løbe galne
mange steg. Oc siuge / att mand skal intett
hassue / dett off selfue til hører / oc att de
Christne skulle inthet regere offuer huor an-
den/oc anden siug Dieffuelst fantasie.

Om Tyrcken.

Orthoman

Wti denne Alberti Austriaci tiid / ee
den slecht Orthoman bleffuen veldig hoff de
Tyrcker/wthass huilcken slecht de Tyrckiske
Konger som nu ere hassue deris her Roma-
ne.

Genris

Then fierde Monarchi. 230

Henricus 7. kalles Lucelburgensis / den 20. Tydste Keyser.

Anno Christi 1309. Er til Keyseren wdualt Henricus en første aff Lucelburg / oc resgeret 6. aar / Fordi den stund Passuen lag i Franckerige / achtede seg den Koning aff Franckerige at bliffue Keyseren / oc mente att Kunde det foruerffue hoss Passuen / Men Passuen oc Franckerige til sammens / Kunde oc icke lunge fordrages / Derforre practicerede Passuen med de Churførster / huilcke i lang tid Kunde icke bliffue endrechtige om den wduelgelse / att de skulle hasteligen wduelge den første aff Lucelburg / Huilcken paa den tid vor prisset for en viss oc aluarlig streng første / oc strax hand vor wdualt / confirmeres de Passuen hannom / Saaledes seylede den Koning aff Franckerige sine anslag / med huilcke hand forhobedes at komme dett Riiche vnder seg.

Med dett første haffuer Henricus taget dett gangste Land fraa den Gressue aff Wirteberg for hans whørsamhed emoderiger. Sin egen Søn Johanni haffuer Johannes hand giffuit den Konings dötter aff Behemen / Saaledes er Johannes een første aff Lucelburg / som vor Caroli quarti fader / Vorden Koning til Behemen.

Der

Then fierde Monarchi.

Der nest er hand dragen sterck til It
alien met ett stort thal Gold/ oc taa hassue
de Italianer icke i long tid frøchtet nogen
Keyser/ saa mōgit som denne. Vlogre Ste
der ville icke gissue seg / for end hand motte
vinde dennom med macht / som vor Crema
oc Britia/de andre hassue gissuit seg / Till
Rom er hand frøner til Keyser / Florenz
hassuer hand hordeligen belagt / oc er i den
beleggelse/ som mand schriffuer/wthaff gisse
for gissuen / med thet heilige Sacramente /
Den passue vor ocsaa nu strax beredt / att
excommunicere hannom / tha hand be
merckte / att hand ville bliffue saa veldig wt
Italia.

Henricus
er forgif
uen i Sa
cramente
aff een for
Monck.

Ludouicus Bauarus

den 31. Tyske Keyser.

Oc emod hannom er

wdualt. Fridericus Auf
striacus.

Ludouicus
Bauarus. Anno Christi 1314. Komme de Chur
færster til sammens Mētz / Trier oc Colne /
Johannes Koning til Behemen / Rudolff
pfalzgreffue / Rudolff Hertug til Saxon /
Voelmar Marggreffue til Brandenbug/ oc
paa den dag Lucie/ er Ludouicus Bauarus
bleffue wdualt aff Mētz/Trier/Koning aff
Behe

Tuende
Keyser
wdualdes
een dag.

Then fierde Monarchi. 231

Behemen oc den Marggrefue aff Brandenburg / Ther emod er paa samme dag wds
uult Fridericus den Hertug til Osterruge aff
de Churförster Colne / Pfalz oc Saren / Lu-
donicus bleff frønet til Acken / Fridericus til
Bonn / Wthaff denne artskillige parnisse
wduelgelse / er ett stort Bellum ciuile vorden
wti Tydskland / Til den Hertug aff Osterru-
ge hiølle seg Passuen / Franckeruge oc Hun-
gern / Suaben / Pfalz / Strasburg / oc mange
andre Steder / Men Gud hialp Ludonico /
den som mynst macht haffde / oc seg icke fors-
lod paa menniskelig hielp / hand regeret 33.
aar.

Fridericus
aff Osterru-
ge.

Anno 1315. Hiølle de ett sloug hof
den Slot Mehar / wti huilket begge parter
miste møgit sold.

Anno 1323. S. Michaelis affeen giør
de Ludonicus ett stort slaug med Friderico /
Hoff Friderico vaar hans broder Lupoldus
met de Suabiske oc Suigere / oc een stor hob
aff Hungenen. Hoff Ludonico vor den Ro-
ning til Behemen / oc den Burggraffue til
Morinberg oc andre Förster flere / Nu haffde
Lupoldus seg försømmet at hand kunde icke
komme offuer vander / Saaledes sloug Lu-
donicus den Osterrugeske Hert / oc Frideri-
cus bleff fongen aff een Franck / Balles Ebo-
rart von Mosback / hand førde hannom til
den Burggrefue aff Morinberg / huilken
siden forstickedde hannom til Ludonico. Den
tind

Lupold aff
Osterruge

Fridericus
bleff fon-
gen aff
Mosback.

Then fierde Monarchi.

tiid Lupoldus sahe att han kunde icke hielpe
then andre hob/er hand fallen i saadan vrea
de/att hand ville stunget seg self i hiel/haff
de icke hans eigne tienerer thet forhindret/ oc
rade hannom/ att vige aff oc giffue seg icke
i større fare/ Men endoch Lupold forsøgte
siden mange Practicker hoss Passuen oc
Francherige/ att gifre hans Broder ledig
oc løff med macht/ tha kunde thet inther
hielpe hannom/fordi then Koning aff Fran
ckerige tog seg then sag icke mogit an. Fri
dericus lag 3. aar fongen paa ett Slott i
Baiern/oc bleff siden løff giffuen for medelst
venlige handel oc vilkor/ att hand skulle aff
trede fraa Rügen/Saa ville Ludouicus atter
indsætte hannom i Østerrike/ oc dete skede
altt saaledes/ att Ludouicus haffuer naades
ligen handlet med sine Fiender/ Endoch Lu
poldus haffde stæge tilforn anrichtet mange
oprør oc vro/ lod ocsaa icke aff/ effter Fri
derici forløffning.

Ludouicus
er bandt
aff ringe
orsage.

Ther effter excommuniceret Passue Jo
hanues 22. the Keisere Ludouicum/for then
ne sag skyld/ att hand brugede Keiserlig
macht oc Jurisdiction wt Italien/ for end
han fick sin Arøning/ her wt aff er en stor
scisma efftersølget i Tyskland/ oc haffuer
varet 24. aar/ Saa at mange Steder i Ri
get/ oc Sørster ere bleffne oprørre emod
huor anden/ oc then ene part haffuer lagt
seg effter att fordriffue then anden oc foria
ge. Oc

ge. Oc endoch att Ludouicus haffde offte
 begeret then Absolutio / haffuer han doch
 icke fundet hinde bekomme / Endoch att
 then Passue Benedictus som bleff effter Jo-
 hanne / oc mange andre høge oc drebelige
 Mend haffde ocsaa nedtet oc forskudt then-
 ne Process som vor tilforn giort emod Kei-
 seren aff Johanne / Saa haffuer mād end nu
 Passuens oc Keiserens skriffter emod huor
 anden / wti huilcke Passuen mōgit berømmer
 seg / att haffue macht att sette oc affsette alle
 Koninger oc Keisere / oc känd man ther wti
 vel formercke / att Passuen haffuer saadant
 begyndt emod Keiserē aff ringe orsage / Ther
 haffue doch att ligeuel mange lerde Mend
 verit paa samme tiid / som haffue anfæchtet
 oc skriffuit emod Passuens Edict om Keises-
 ren / som vor Okam oc andre / oc haffuer de
 Tydske Sørster bode Versfelige oc Geislige
 hollet seg til Keiseren / til det sieste att Pass-
 uen haffuer drefuit nogre Sørster til at falle
 hannom fraa oc vduelge en anden Keiser.

Wti Italien haffde Ludouicus en stor
 anhang / then Galeacius til Meiland oc thet
 Romiske Radt begerede att Ludouicus ville
 komme til Italien / Alsaa er Ludouicus dra-
 gen ther ind / oc bleff krønnet til Meiland aff
 en Biscob / oc til Rom aff then Cardinal de
 Columna / med hans Keiserinde / som haffde
 fødte hannom een Søn til Rom wed naffn
 Ludouicus Romanus / huilcken then Keisere
 haffue

Galeacius

Ludouicus
Romanus

4

10

Then fierde Monarchi.

haffuer siden giffuit the Marggrefssuedøme
me Brandenburg. Hand giorde ocsaa til
Rom en Passue Petrum de Corbaria / hand
bleff strax der effter bort førdt til Auinio til
Johanne 22. hand lod kaste hannom i fengo
gel oc the wti bleff han død.

Wti medel tiid haffuer Ludouicus ma
nigfoldigen oc saare ydmygeligen begeret
then absolutio/ oc kunde hinde icke bekom
me / Men then Passue drest thenne sag saa
vidt/ att Anno 1346. haffue the Churførster
aff Menth/ Trier/ Colne/ Behmen oc Saxen
forsamlet seg til Luzelburg/ oc giorde en an
den Keisere/ oc vdualde Carolum then fierde
en Marggrefssue aff Moravia/ then Konin
ges Søn aff Behemen / thenne Carolum
haffuer Clemens sextus som vor tha Passue/
confirmeret / Men effterdi att Acken oc den
Stad Colne ville icke anamme hannom/ bleff
hand frøpnet til Bonn.

Carolus
quartus
bleff vdu
alt.

Om Nicolao Augusto til Rom.

Ala denne tiid haffuer seg
en stor dorhedt oc galenskab begiff
uit til Rom / En kalles Nicolaus/
Statskriffuer til Rom/ vor bleffuen
veldig i Rom oc regeret then gangste Stad/
fordi

fordi de Passuer vore end nu i Franckertige/
 Thenne Nicolaus kallede seg Tribunum Au-
 gustum/ oc vdskeff sine breff/ att Rom vor
 end nu thet øffuerste oc rette hoffuit wti Riis-
 get / Derfore haffde hand macht paa then
 Stades vegne Rom / att forhandle alle Riis-
 gens sager. Hand citeret Ludouicum oc Ca-
 rolum / att the skulle bode møde i rette for
 hannom / oc stille deris sager ind for han-
 nom Saadan dorhede bedreff han møgen/
 med Steder oc Koninger wti 2. aar. Tha
 foriagede Passuens anhangere thenne elen-
 dige Augustum / hand flyde til Carolum
 quartum / Men Carolus sende thet arme
 menniske til Passuen til Auinio / ther bleff
 hand sett wdi fengsel

Anno 1347. døde Ludouicus Bana-
 rus/ Tha ford Carolus wtass Behemen til
 Regensburg med ett stor tal folck/ther bleff
 hand anammet for Reifere/Ther nest anam-
 mede hannom ocsaa Norinberg / Fordi Ca-
 rolus gaff tilkiende / att hand haffde for-
 uerffuet en naadelig absolutio aff Passuen
 offuer then store synd/ att the haffde tilforn
 saa fast hollet med Ludouico. Til Basel vor
 theris Burgemeister befalet att begere then
 absolutio paa then menige Stades vegne/
 oc hand suarede / det hand mente for ingen
 dell/ att the haffde giort wret i det the haff-
 de hollet Ludouicum for Reifere/Saa mente
 han ocsaa/ at Ludouicus vor ingen Kettere/

G g

Men

Nicolaus
Augustus.

Then fierde Monarchi.

Men ville mand absoluere dennom aff derts
Synder / det Kunde hand vel liide.

Her moles
hannom
od med
den samme
fleppes

Anno 1348. Vor end nu stor weniga
hed effter Ludouici død / Ments / Pfaltz / Bran
denburg oc Saren / hans søn / som hialp til at
velge Carolum / Komme til sammens oc for
skude oc nectede Caroli vduelgelse / oc bes
gerede Eduardum den Koning i Engeland
att annamme dert Keyserdømme / men hand
ville dert icke gøre / der nest wdualde de fris
derick den Marggrefue til Meyssen / Denne
ville icke gøre krig med Behemen sine Na
bor / oc forderffue sit arffue Land / der fore
ville hand icke heller annamme riiget.

Günther Graffue till Schwartzburg vdualt til Keyser.

Günther
aff Suarz
burg.

Anno 1350. Vor Günther Gressue
til Schwartzburg wdualt til Keyseren wt
francfort / doch icke aff alle Churförster /
hand tog seg dert Rüge an oc vor saare vel
berøst / saa att Carolus torde icke hannom
anfalle / den tiid hand lag til Ments / Men
Günther bleff forgiffuen med giff / oc døde
strax til francfordt / Saaledes bleff dert
Rüge hof Caroli / hand kom til francfordt
oc bleff annamet for Keyser.

Effter

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 234

Effter Clemente 5. vor passue Johanne 22 / hand hassuer den fromme Keyser Ludouicum Bauarum excommuniceret.

Effter Johanne 22. bleff passue Benedictus 11. Denne hassde Johannis handel oc process emod Ludouicum altid tilforn anfechtet / oc hassde gerne absolueret hannom / da hand vor bleffuen passue / Men the Konger aff Franckeriige oc Neapolis trusse de Benedictum / att hand icke torde strax absolueret hannom / oc den tiid samme Kontingens Legater fortalde / at Ludouicus hassde giort mōgit emod Passuen / suarede Benedictus / Imo nos fecimus contra eum / oc strax der effter døde Benedictus / der fore bleff denne sag saa hengendes.

Benedictus
eruss hassde
gerne absolueret
Ludouicum.

Effter Benedicto 11. vor Passue Clemens 6. hand fornyede den excommunicatio emod Ludouicum oc forfulde hannom grueligen / Endoch att Ludouicus lod nock for handle sin sag om fruidt / oc bød seg gantze ydmygeligen til alle vilkor wti det Concilio til Vien i Gallia / Denne Clemens hassuer Egipt den Stad Aunio i Franckeriige / Saaledes er den Stad kommen vnder Passuen.

Wti denne tiid ere store hobe solck dragne til sammens i Tyskland oc Velskland / de hassue seg selfue hudstruget / oc māge hūdret aff dennē ere komne til Spier paa en Rigs seg selfe.
G g ij dag /

4

10

Then fierde Monarchi.

dag/ oc haffue der fore giffuit stor geistlig
hedt / Saa att de Burgere haffue dennom
indbudet til gest for deris Gudelighedt/ det
te vor ett vederdøbere anslaag oc sørgeligt
vesen oc dorhedt om det haffde songet store
framgong/ derfore er dett oc strax fordømpet
oc forbudet .

Effter Clemente 6. bleff passue Inno-
centius 6 / wti hans tiid er Carolus quartus
bleffuen Erpøndt til Rom.

Carolus quartus then 32. Tydske Keysere.

Carolus 4.

Anno Christ 1350. Effter Gunthers
von Schuargburg død haffuer begynt att
regere Carolus den fierde aff dette naffn/ een
boren fprste til Lucelbog / Johannis Søn
som vor Koning til Behemen/ oc vor Henric
ci Lucelburgensis søn / oc haffuer Carolus
fra dette aar/ Anno 1350. regeret 28 aar.

Anno 1355. Er Carolus dragen til I-
talien / oc de Steder haffue holler seg horsa-
me emod hannom / til Rom er dett gangske
Radt / oc all ehrligt folck gonger hannom
emod / Da er hand oc self stugen fraa sin
hest / oc lod seg til fods anname / Siden er
hand bleffuen Erpøndt aff den Cardinal Ho-
stiensis/ nogre Steder wti Italien som hørde
Passuen

Then fierde Monarchi. 235

passuen til oc vore whørsamme/haffuer Carolus indtaget passuen til gode / oc tuingede dennom vnder lydelssē til Passuen/ ythermere finder jeg icke/ huad hand haffuer handlet i Italien paa denne reysse.

Anno 1360. Haffuer Carolus anfalet Gressue Ebrart von Wirteberg med stor macht / doch er den sag bleffuen fordragen aff de Biscoper Augspurg / Strasburg oc Spyer.

Wirteberg

Anno 1366. Er Carolus anden tiid dragen til Italien oc til Rom/att tuinge nogle oprøriske steder vnder lydelse.

Carolus haffuer belagt Vlm/ men huore fore/dett finder jeg icke / Fordi de wforstondige tydske Historici haffue icke betenckt alle omslaag oc orsager til hues handel oc Historier de ville beschriffue.

Hand loffues oc mōgit/att hand haffuer giort den Gylden bulla/ wti huilcken alle honde ordinantz er herligen forsamlet oc besluttet som nytteligt er til freid / Behemen haffuer hand høgt ophøffuit / den skole til Praga funderet/Men somme loffue hannom icke i dette/ att hand lod den Frihedt komme til Franckeriige / som hand haffde til det Kongerriige Arelatensi.

Aurea bulla.

Schola Pragensis.

Anno 1307. Haffuer Carolus ladet wduelge sin sōn Venceslaum til Keisere/den anden sōn Sigismundo haffuer hand gissuit

G g i q dett

4

10

Then fierde Monarchi.

Dett Marggrefssuedønne Brandenburg/
Branden- huilcket hand haffde kipt aff Ludouico
burg. Romano.

Witteberg Anno 1377. Haffuer Grefue Vla
rick til Witteberg forloret ett slaug for
Keutlingen/ oc da ere mange gode mend om
komne.

Heluetia Schwigeren.

Schwiger- Paa denne tiid er den forbund giort i
ste for- Schwigeren oc haffuer først Lucerna / der
bund. nest Berna / siden Tygurun giffuit seg til de
Schwiger oc deris Naboe / oc bleff den Edel
første Lupoldus Hertug i Osterrige i hiel
slagen aff de Schwigere / Anno 1385 / Men
effterdi at mand alle steg finder den Schwi-
geriske Chronica / görff det icke behoff / all de-
ris handel her lenger att fortelge.

Effter Innocentio 6 / vor passue Vra-
banus quintus.

Effter Urbano 5 / bleff passue Gre-
gorius II / hand er kommen igen til Rom
der att residere / Anno 1376.

Scisma.

Effter Gregorio II. er een stor wenig-
hed vorden oc oprør. Fordi de Italianen
giorde

Then fierde Monarchi. 236

giorde en Italum til Passue oc kallede han
nom Urbanum 6. hand er bleffuen til Rom/
De Frangoser wdualde oc en Passue i Italia
oc kallede hannom Clementem 7. hand drog
igen til Aunio / Saaledes vor tuende steg
Rom oc tuende Passuer / oc den ene ercom
municeret den andre/ Italia/ Tydskland / oc
Sunderen hiølle seg til Urbano den Romis
ke Passue/ denne Scisma hassuer vaaret ind
til dett Concilium til Costanz 39. annos.

Venceslaus den 33. Tydske Keisere.

Anno 1378. Hassuer effter Caroli
død begyndet att regere Venceslaus hans
Søn/ oc regerede effter sin Saders død alene
22. aar / wti hans tiid hassuer Johannes
Buss til Praga begynt att predige emod Pas
suen / oc tog orsage aff den vdschriuffelste
om afflatt oc indulgentijs / Saaledes er the
skadelige larom opreyst i Behemen emod
Prester oc Moncke.

Venceslaus bleff paa dett siiste fons
gen aff sin Broder Sigismundo / oc hollet i
fengsel til Vien/om denne Venceslao finder
leg intett mehr som verdigt er at schriuffe.

G g uq Rupers

Then fierde Monarchi.
Rupertus den 34.
Tydske Keisere.

Rupertus.

Anno 1400. er vdualt Keiser Rupertus en baren pfaltzgreffue hof Rhin/oc regeret 10. aar/ Oc effterdi the Keisere haffde icke i langtid verit i Italien / ere the Galeacij til Meiland bleffne mechtige/ Florentz vor ocsaa opstiger oc fôrde krig emod Meiland / oc søgte hielp hof Keiser Ruperto / Derfore drog Rupertus til Italien/ oc anfiold Galeacijum/ Men then Hertug aff Osterrige/ oc den Biscop aff Colne droge fraa hannom saa hans macht bleff ringere / derfore funde hand inther beskafe / oc endoch att hand forsøchte mange practicker/ drog hand doch endeligen der fraa/ oc beskaffede inther.

Effter Urbano 6. bleff til Rom passue Bonifacius 9.

Tre Passuer paa en tiid.

Ther emod bleff til Auinio passue effter Clemente 7. Petrus Luna / vor Faller Benedictus 12.

Effter Bonifacio 9. bleff til Rom Innocentius 7.

Effter Innocentio 7. bleff til Rom passue Gregorius 12. Thenne haffde til sagt / att vige fraa Passuedønnen / om Benedictus ville oc resignere / Tha nu Benedictus icke vil

Then fierde Monarchi. 237

icke ville/ oc rømde fraa Auinio til Hispania
en/ ville Gregorius oc icke resignere/ Derfore
bleff ett Concilium til Pisa/ ther wti bleffue
desse bode/ Gregorius oc Benedictus affsette
te/ oc bleff vdualt den tredie Passue Alexand
der quintus. Gregorius flyde til Arimino/
ther er hand bleffuen til det Concilium Cons
tanciense. Alexander 5. bleff til Bononia/
fordi the Hungerste lage til Rom/ oc dressue
ther store Tyrannij/ oc førde krig med the
Frantzoser om Neapolis.

Effter Alexandro 5. bleff Passue til
Bononia Johannes 23. Saaledes haaffue
desse tre offuerleffuit thet Concilium Cons
tanciense/ Johannes 23. til Bononia/ Gre
gorius til Arimino/ Benedictus wti Hispan
ien/ oc bleffue alle tre affsette til Cons
tanz.

Om Tamerlane.

Wti denne tiid Ruperti/ haaffuer tha
leffuet een grusam Tyrann Tamerlanes
en Tartar/ som haaffde skipt draget egenom
then gangste Orient oc Asiam med 10. mal
hundret tusind Mand/ oc ødelagt the Pers
ser/ Armentier/ Syrier/ Item Minorem
Asiam/ Oc den Tyrckeske Keiser Patasertum
haaffuer han songet/ oc sett hannom ligeruis
O g v som en

Tamerlan
nes Tyran.

Then fierde Monarchi.

Palasetus som en fugel wti ett Bur/oc lod føre hannom
i ett Bur. med seg til spott.

Sigismundus then 35. Tydske Keyser.

Sigismun
dos.

Anno 1410. er Sigismundus vdualt
til Keisere effter Ruperti Død / hand vor
Caroli quarti Søn oc Markgreffue til
Brandenburg/ther nest er hand vorden Ro
ning til Hungeren oc Keisere/ oc hassuer re
geret 27. aar/hand vor en vüßlerd oc from
mer Sørste / der til med en Herlig Sørstelig
Person / Sordi hans billede finder mand end
nu att sehe / saare vel oc Herlige bemalet
hoff then Edele oc velboren Greffue Hoyer/
Greffue til Mansfeldt/ hand hassuer førde
store krig i Hungeren/ først med the Hun
gerke/aff huilcke hand er oc bleffuen fongen/
Med Tyrcken hassuer hand offte giort man
ge smaa Slaug / Men siden att hand er
vorden Keisere / hassuer hand med hielp aff
alle Nation førde en stor tog emod Tyrcken/
om huilcket ieg vil hereffter siige ythermere.

Om thet Concilio til Constantz.

Wti bes

Then fierde Monarchi. 238

Wti begyndelsen til sit Keiserlige Regimente er hand faren til Italien/ oc hassfuer seg beradtslaget med Passuen om ett Concilio att afflegge then Scisma/ hand er ocsaa personlige dragen til den Koning aff Frankerige/ oc hassfuer handlet med hannom att bemillige ett Concilium/ Altsaaledes er thet Concilium begynt til Constanz/ Anno 1414. Oc dette hassfuer samtyckt Passue Johannes / Sigisimundus Cæsar / oc the Konger aff Frankerige/ Hispania oc Engeland / oc the Passue Johannes er selffuer kōmen didt.

Keiser Sigisimundus er kommen til Constanz paa den natt Natalis Christi / oc hassfuer sunget det Euangelium i Messen ligesom en Diaconus / Erst edictum a Cæsare Augusto / etc. Ther effter hassfuer mand handlet i det Concilio om Johanne Huss oc hans anhangere / Johannem Huss oc Hieronymum verbrendt / Siden bleff ther forhandlet om then Scismate/ oc de tre Passuer / Johannes 23. Gregorius oc Benedictus bleffue affsette/ oc Ottho de Columna er vorden Passue oc kallet Martinus 5.

Dette fortyckte siden Johannes 23. atth hand hassfde samtyckt det Passue dōmme att forlade / oc ville tha hemmeligen rōmme ther fraa/ der til halp hannom Hertug Friderich aff Østerrige / Men Keiseren lod fonge Passuen i den flucht /
oc kom

Then fierde Monarchi.

oc kom den Hertug aff Österrüge / Fridert
cum i acht / hannom bleffue nogre Steder
fraa ragne/oc paa dert siiste bleff den sag en
deligen saa fordragen/ Att Fridericus motte
bede om naade / oc alle sine Land resignere
Keyseren / Tha beuiste Keyseren hannom
naade / oc gaff hannom atter sit Hertug
dömmen igen .

Den aff sette Passue Johannes bleff
antuorder Ludouico Pfaltzgreffue/hand før
de hannom til Manheim vnder Heidelberg /
der bleff hand foruaret i 3. aar/Siden haff
uer Passue Martinus hannom atter igen
annamet til naade/ oc lod hannom bliffue en
Cardinal / Saaledes er den skadelige Scis
ma ebland de Passuer aff stillet paa dert att
frind oc enighedt/kunde bliffue wri Christen
heden/ oc denne handel drest aleniste den löff
lige Keyseren Sigismundus med stor flittig
hedt/ oc bör derfor høgeligen att loffuis .

Suad sager ythermere bleffue for
handlet i dette Concilio vore her for langt at
fortelge / oc ehre sønderlige bøger trøchre
der om .

Om den Marggreffue til Brandenburg.

Anno 1417. Den første Søndag eff
ter Paske haffuer Keiser Sigismundus i sam
me

Then fierde Monarchi. 239

me Concilio forlenet den lofflige Første Fri-
derico Burggreffue til Norinberg/ det Chur. Burggreffue Norinberg.
førstedømme oc Markgreffueskafft til Branden-
denburg/ for hans høge dygdelighed/ oc den
store troskab / som bemelter første emod rits-
get i de aller vigtigste oc høgeste handel
haffde beuist / Men huilcke drebelige fyrster
der haffue stege verit i denne Burggreffue
slecht bode for end de finge dette Chur oc sin-
den/ dett vore her langt att fortelge / oc ehre
de offte beneffnde tilforn/ Men her effter att
de ehre bleffne Churfyrster/ haffue de mange
store lofflige sager forhandlet i rüiget/ Derfo-
re bliffue de ocsaa offte beneffnde her effter /
oc besönderlige i denne tids Historier bliff-
uer högelig priiset Markgreffue Albrecht/
som kalles den tydske Achilles. Den tydske Achilles. Saa ved
mand i det gangske Rüge att desse tuende
Churfyrster / Marggreffue Joachim Chur-
første til Brandenburg min naadigste Herts-
re/ oc hans broder Markgreffue Albert Car-
dinal oc Churfyrste Archebiscop til Meng
oc Magdeburg etc. ehre högeligen begaffuit
aff Gud med vüßhed oc all fyrstelig dygd /
Derfore ehre de oc fraam dragne for andre
oc brugede i de høgeste vigtigste sager/ som
ehre/ icke aleniste den tydske Nations velfart
anvrendes/ men ocsaa den gangske Chri-
stenhedt i Rügen / Sordi dett känd doch icke
anderlet vere/ huor Regimente ehre / end de
skule regeres aff vüßhedt oc forstond / om
de

Then fjerde Monarchi.

de skulle bliffue bestaendes / ligeruist som
viisshed siger i then hellige skriff / Per me
Reges regnant, &c.

Sifca,

Efter det Concilio haffuer mand offte
draget ind i Behmen emod the oprøriske oc
vfindige folck som haffde tha neder brødet
oc plundert Kircker oc Kløster / oc theris
Hoffuigmand hed Sifca / Oc stor skade er
skedt paa bode siider ebland thennom som
haffde draget emod huor anden / Behemiske
oc Tydske / oc er endoch thenne sag icke kom
met til ende.

Sigismun
das drog
ind i Tyr
audr.

Sigismundus haffuer ocsaa forsamlet
en veldig tog / som tilforn er om thalet / emod
the Tyrcker / oc førde med seg til Adrianopo
li / Tydske / Burgunder / Frantzoser / Hanger
ske oc Italianer / oc droge med thette fold
høge førster personligen / Keiser Sigismun
dus self / oc Philippus then Hertug aff Bur
gunden / Men the Frantzoser trettes om then
foregong / ther wraff bleff en wsticckelig or
den att the Christine bleffue slagne / oc then
Hertug aff Burgunden fongen / oc Keiser
Sigismundus flyde til Cōstantinopel / Long
tind ther efter er then Hertug aff Burgun
den atter bleffuen ledig oc løff.

Historia
Sigismun
di med sin
Tienere.

Mand finder en høffuist Historia om
Keiser Sigismundo / hand haffde en gamnel
tienere i lang tid / huilcken hand haffde giff
uet en søge ring / endoch att hand haffde el
lers etc

lers ett saare mildt oc Keiserligt hierte / oc
 gaff rundeligen store gaffuer hen / ligeruist
 som Leonardus Aretinus skriffuer om hans
 nom / huilcken hand ocsaa haffuer sehet / oc
 haffuer mōgit hafft att handle for hannom
 paa passuens vegne. Paa en tiidt er Keiser
 ren reden offuer ett vand / tha haffuer hans
 hest stallet i vandet / oc hans tienere / som
 redt strax for sin Herre / skempte oc sagde /
 thenne hest haffuer luge sin Herres sind / Det
 hōrde Keiseren oc forundrede seg / oc ville
 vide / huorfore hand dette haffde sagt / Tha
 suarede hans tienere / Altt hesten gaff ther
 vand / som tilforn vor vand nock / Alsaa giff
 uer oc Keiseren thenom skenck oc gaffuer som
 tilforn haffue nock selfue. Keiseren for
 merckte hans mening vel / att hand hems
 meligen mente hannom ther med / fordi
 hād haffde inther besōnderligen giffuit hans
 nom / som en gammel tienere / oc sagde / att
 thet haffde icke feilet paa hans side / at hans
 ville haffuer io verit god nock / Men Herre
 gaffuer komme icke dennom til som best for
 tiene thennom / men andre / huilcke the ere bes
 skede aff lycken / Oc sagde att hand ville det
 beuise hannom / naar hand kunde fange saa
 mōgen rolighedt. Siden ther effter att Kei
 seren kom att ligge stille paa en ortt / lod han
 bestille tuende stobe / luge store oc paa een
 form / i then ene lagde hand Guld / i then
 andre bly / bode luge tonge / oc fallede strax
 den

Then fierde Monarchi.

den tieneren for seg / oc sagde til hannom att hand skulle velge / oc tage en aff thennom huilcken hand ville / i then ene stob vor Bly / i then andre Guld / den tieneren vor bangt / hand løffte de stober op / nu then ene oc tha den andre / oc viste icke huilcken hand ville beholle / paa det sieste tog hand then Bly stob / Men strax hand tog loget aff oc sahe det Bly / sagde Keiseren / Her kand man se he / att thet hassuer icke feilet paa min gode vilge / men paa hans egen wylcke / att hand hassuer icke songet mehr aff meg tilforn. Thenne gierning giffuer til fiende / att then Keisere hassuer uiseliggen betenckt / att all velfardt er Guds gaffue.

Albertus
Austriacus Keyser Sigismundus hassde ingen Søn / men aleniste een Døtter / denne gaff hand Alberto den Hertug aff Østerruge / der med hassuer samme Hertug Albrecht fanget de kongeruge Hungern oc Behemen.

Concilium
til Basel. Anno 1434. Then stund Sigismundus leffde / er dett Concilium begynt til Basel / ligeruist som dett vor tilforn besluttet i 12. aar der effrer / Men effterdi Keyser Sigismundus døde / forhindrede passuen dett Concilium / oc gjorde ett andet Concilium der emod / Skift til Ferrara / siden til Florentz / derfore bleff det Concilium til Basel atskild / Fordi der achtede ingen potestat mōget der om / effter Sigismundi død.

Effter

Then fierde Monarchi. 241

Effter Martino 5. bleff passue Eugenius 4 / hand haffuer Sigismundum til Rom krønet til Keyser.

Albertus secundus / den
36. Tydske Keyser.

Anno Christi 1438. Effter Sigis Albertus
mundi død er wdualt til Keyser / Albertus secundus.
boren Hertug til Østerrøge / Koning til Hungeren oc Behemen / oc regerede icke lenger end 2. aar.

Nogle Behemer hengde seg til then Koning aff Polen / oc ville vende the Kongerøge Behemen til Polen. Saaledes førde the aff Polen ett stor thall soldt ind i Behemen / oc droge til seg the oprøriske Thaboriter / Emød thesse vdsende then Keiser Markgreffuen aff Brådenburg Albertum / hand gjorde mange smaa slag med thenom / til saa lunge att thesse sag bleff fordragen mellom Keiseren oc Polen.

Keiser Albertus drog med stor macht til Hungern emød then Tyrck Amuraten / Amurates.
som vor fallen ind i Hungeren / Men Amurates bidde hannom icke / Fordi strax hand haffde stormet oc vundet Sindonien / vigede hand aff / oc vende seg til Greciam oc vandt Thessalonica / Men denne tog bleff Keiser
Alber

Then fierde Monarchi.

Albertus Franck/ oc lod seg føre til Vien/ den
bleff hand strax død effter saa dage.

Fridericus tertius den 37. Tydske Keyser.

**Fridericus
tertius.** Anno Christi 1440. Er wdualt til
Keyser effter Alberti død / Fridericus den
tredie aff dette naffn / een Hertug til Øster-
rige/ oc regerede 55. aar.

**Johannes
Huniades.** Nu vor Sigismundi dotter / Keyser
Alberti Hustru/ frucht sommelig/ Men nogre
aff de Hungeriske ville icke tøffue effter den
tilkommende arffuing/ oc wdualde den vnge
Koning aff Polen Wladislaum/ doch vor der
een Stadhollere i Hungeren Johannes Hu-
niad/ Marthie fader / Denne Johannes Hu-
niad haffde affuundet den Tyrcke Amurati
ett stort slaug/ Saa at Amurates vor treng-
der til att gøre frid nogen tiid lang / Men
der effter att Wladislaus kom til Hungeren/
forhobede nogre / Effterdi Polen oc Hung-
ren sette deris macht til sammens/ at de kun-
de gøre een merckelig tog emod Tyrcken / oc
maa vel ske att den vnge Koning haffde lust
til saadan stor ehre / Derfor opbrødt Ju-
lianus Cardinal den dag oc frid som vor
giort med Tyrcken / vnder dette sken / Att
mand motte ingen frid gøre med Tyrcken /
for

Then fierde Monarchi. 242

for wthan Passuens samtycke / effterdi them
 sag gelder den menige Christenhedt an. Da
 drog Wladislaus emod Amuraten ind til
 Verna / dett liger icke langt fraa Constanti
 nopel / Endoch att Johannes Huniad haffde
 mōgit affradt denne tog emod Tyrcken /
 Sordi hand viiste aller best sit eget Soldes
 formuge / oc Tyrckens store macht oc leyli
 hedt / oc haffde icke / for wthan store orsage /
 giort frūd med Amurate / Oc siiger mand /
 den tiid Wladislaus begerede htielp / oc sold
 aff den Valack Dracole / haffuer hand oc saa Dracoles
 aff radt denne tog / Men doch att ligenel sen Valachus
 de hand sin Søn fram med 2000. Heste /
 oc lod siige Wladislaos / Att hand skendte
 hannom der til med een kostelig snap hest /
 oc een anden slīg ville hand oc giffue sin
 Søn / fordi hand tenckte icke andet / end de
 skulle bliffue slaagne / derfore skulle de haffue
 thesse heste hofhanden / oc naar dem treng
 de i nōdsmaal / sette seg der paa / oc rende
 hasteligen der fraa.

Nu haffde de Tyrcker deris sag i stor
 acht oc forsyn oc anfiølle med fordel / for end
 de Hungercke haffde giort deris orden / oc
 endoch att de Christne haffue redeligen verd
 seg oc saare mange Tyrcker i hiel slaget /
 haffue doch endeligen de Tyrcker behollet
 Warcken / formedelst deris store forsamling /
 Ah q oc

Then fierde Monarchi.

oc den unge Koning Vladislau i hiel sla-
get / Der effter bleff den Cardinal Julianus
i den flucht oc i hiel stungen / Huniad vor een
forstandig Krüger haffde sin sag wti acht /
oc kom der fraa. Dette slaug er skedt / Anno
1444. den 10. dag Nouembris / Amurates
bleff effter dette slaug een Mahometisk
Monck / oc mente / häd haffde i sit regimente
noct mandom bedressuit / att hand haffde at-
ter igen vundet ett sadant stort slaug / oc vil-
le der effter icke mehr forsöge lycken / Men
Huniad offuerfiöl de Tyrcker atter igen / oc
giorde dennom saa bangt / Att Amurates
bleff atter kallet til regimentet / att göre een
tog emod Huniad oc driffue hānom aff Tyr-
ckit / Süden der effter att Constantinopolis
vor forloret / oc Mahometes den Tyrckiske
Keyseren förde een veldig tog i Hungern / da
sloug Huniad denne Mahomet / oc de Tyr-
cker finge een stor nederlag / Her med redde
de Huniades den gantske Europa / Fordi om
Mahomet haffde songet sin framgong i
denne tog / haffde hand vel achtet seg til I-
talien oc andre Land flere.

Effter Vladislai död haffue de Hun-
gerske annamet den unge arffuing Ladisla-
us. um Sigismundi dotter søn til Koning / den-
ne Ladislaus er bleffuen död til Praga effter
nogle aar süden hand vor opuerissen.

Delphinus
Argentact

Anno 1444. Er den Delphin med
de

Then fierde Monarchi. 243

de Armeniacis indragne til Elsas ind før
Basel / oc haffue giort stor gruelig skade /
Mand tencker att Passue Eugenius haffuer
send hannom i Tydskland / att forstøre dett
Concilium til Basel / Den Delphin haffde 25.
tusind mand / Emot desse vdsende de Suis
er 4. tusind mand att vndsette den Stad
Basel. Desse 4. tusind haffue anfallet de
fiender oc seg alle saa ridderlige hollet / att
ingen er flydt / oc endoch att de motte oc bli
ffue med slagne / fordi fienderne vore saa
mange / Saa er doch saa mōgit vdrødt / att
Delphin haffde forloret 10. tusind mand / oc
motte fly aff Tydskland med den andre hob
igen vor.

Helvetos
rumi man
dom.

Anno 1449. Haffuer Marggrefue Den Sten
Albert til Brandenburg førdt krig emot de ders krig.
Riichssteder Norinberg oc andre / dette krig
falles de Stederis krig / oc ere mange forster
paa bode sunder Komne i dett spil / oc haffuer
vaaret i 2. aar / Marggrefue Albrecht haff
uer dennom aff Norinberg otte gonge aff
slaget.

Anno 1452. Er Keyser Friderick
dragen til Italien / oc hannom vor alle vega
ne stor ere vederfaren / Til Senis haffde
hand brudlop med Leonora som vor een bo
ren Koninginde aff Portugal / til Rom er
hand krønnet til Keyser oc Leonora til Key
serinde aff den Passue Nicolao quinto / paa
h h i q den

Then fierde Monarchi.

Den 18. dag Martij/Tha hand ford igen fra
Rom/ haffuer hand til Ferrara giort Vord
sum Estensem til Hertug / siden er han fa
ren til Venedigen / oc bleff ther i 10. dage/
Jeg haffuer hørdt aff een drebelig Mand /
som sagde att then Hertug aff Venedigen
haffde sagt til hannom/att den tid hand vor
Senator/ oc tiente til Vords for Keiser Fri
derich oc then Hertug aff Venedigen/ hørde
hand/ att Keiser Friderich sagde offuer mala
tid/ Att hand ville vere the Venedigers go
de venn oc frunde / saa lunge hand leffde /
men hans efterkommere skulle giøre the
Venediger store Skade.

Naar Constantinopel bleff vundet aff Tyrcken.

Anno 1453. paa den 29. dag Maj /
Keiser Co. haffuer Mahomet den Tyrckiske Keiser vund
Constantinas. der then Stadt Constantinopel efter lang
beleggelse / med en stor storm / oc ther wt
bruket saadanne grusamme tyranni / att
mand kan the icke nogit sinde fuldsige med
ord. Then Keisere Constantinus er i hiel
stungen hof Staz porten/ den tid hand fly
de / hanff hofuit haffuer Tyrcken sett paa
een stage / oc lod hannom bere om King i
Staden. Ett Crucifix haffuer hand laden
opreisse

Monarchi.

Then fierde Monarchi. 244

opreisse i Staden / oc ther offuer skreffuit /
Dette er the Christers Gud / thet Crucifix *Bespottet*
haffuer hand befalet att kaste til med dreck *se emod*
oc skarn oc hønliche bespotte. Then Keiser *Christi bille*
rinde oc hindes Døttre oc andre Edele Fru *lede oc*
er oc Tomfruer lod hand føre til seg i ett *Crucifix.*
Pancet / tha ere the først bleffue skende / oc
suden hugne oc martyriceret i støcke / Dette
oc andre slige Exempel / som de Tyrcker
bruge dagligen emod the Christne / Skulle *De Tyrcker*
off io formane oc opuecke / til att handle *ere bestier*
aluarligen emod saadanne forgruelige Ty *oc icke Ty*
ranner. *ranner.*
ranner. oc bestier / oc Guds obenbare fiender
oc bespotttere.

Anno 1461. haffuer Passuen affset then
Biscob Dieter aff Isenburg / oc gjorde Ad
dolfsum aff Nassau til Biscop / ther waff
ere store krig begynte wri Riket / pfalz *Friderichs*
greffue Friderich ville beskytte Biscop Die *Palatinus.*
terich / tha opreyste Keiseren emod han
nom / Wirteberg / Baden / oc then Biscob
aff Meng / the droge ind i pfalzgreffuens
Land / oc bleffue songede aff pfalzgreffue
Friderich / Anno 1462.

Ther emod vandt Biscop Adolffus den
Stadt Meng wri thet samme aar.

Anno 1463. er Keiser Friderich i det
Slott til Vien hordeligen belagt vorden aff *Keiser Fri*
sine eigne Borgere / det haffuer hans eigen *derich bleff*
h *ng* Broder *sangen til*
Vien.

Then fierde Monarchi.

Broder Albertus hannom anrichtet/ oc paa den tiid hassuer then Koning Georgius aff Behemen vndsett oc reddet Keiser Friderich oc fortagede the Burgere.

Rossia,
Carolus
aff Burgunden,

Anno 1474. hassuer Carolus then Hertug aff Burgunden belagt Neus ett heelt aar/ for thenne sag skyld / Att thet Capitel til Colne hassde fortaget theris Biscob Rupertum/ hannom ville Carolus atter indsette. Men effterdi att Carolus hassde i framsett/ att tage thet Stiff Colne fraa Ruger oc legge thet vnder seg/ Rustet seg Keiseren/ oc drog starck emod hannom/ oc hans Hoffuigman vor Marggressue Albert til Brandenburg / oc Rugens Senderick Hertug Albert aff Saxen/ Endeligen effter mogen forhandling er Carolus aff dragen/ Tha siuger mand att thet giffteremaal Maximiliani / med Caroli Dotter skal første tiid vere besluttet.

Carolus
bleff slaggen for
Nanse.

Anno 1477. er Carolus then Hertug aff Burgunden bleffuen offueruunden hoss then Stad Nanse aff det Soldt i Lothringen oc Schuizeren / Fordi Carolus hassde taget Nanse fraa den Hertug aff Lothringen / oc samme tiid hassde han indtaget then Stad Gransen oc andre Fleck fraa de Schuizere/ oc til Gransen lod hand henge 512. Tydske.

Gransen.

Effter Caroli død hassuer Franckerunge begynt att tuinge Flandern oc Brabant vnder seg/

Then fierde Monarchi. 245

der seg / oc ere for then sag skyld bleffne store krig / Men the Burgunder ville icke att thet Land skulle komme fraa then Dotter Caroli / oc handrlede / att Caroli Dotter skulle bliffue Maximiliano Keiser Friderichs son begiffuen. Saaledes er Maximilianus Anno 1477. inddragen til Brabant vel berust / oc hannom bleff begiffuen then Sørstinde Maria Caroli Dotter / Der med haffuer Maximilianus offuerkommet thet veldige Hertugdømme Burgunden / oc haffuer saaledes den titel oc naffn Østerrige høgeltigen ophøffuit / oc gjorde mange store lofflige gierninger / til att beholle oc forsuare the Land emod Francherige.

Maximilianus fik Caroli Dotter aff Burgunden

Anno 1486. er Maximilianus vduale til Keisere oc Krønnet til Aken / paa den 10. dag Aprilis / Den tiid er Markgreffue Albertus til Brandenburg død til Franchforde i then Keiserlig vduelgelse / huilcken oc the Italici Historici høgt berømme for en vuss Første oc mechte Krüger.

Anno 1487. er Maximilianus med forredert vorden fanget aff sine eigne vnderdane til Bruck i Glanderen / formedelst the Franchosische practicer / Men strax der effter att Fridericus Keisere vor dragen i Nederlanden met thet gangste Rüge / haffue the aff Brugk atter ladet then Koning Maximilianum løff igen.

Maximilianus bleff fongen til Bruck.

Sh v Anno

Then fierde Monarchi.

Anno 1490. Hassuer Maximilianus
igen indtaget sit arffue Land Osterrige /
huilcket den Koning Matthias aff Hungeren
ande hassde oc nu vor død.

Anno 1463. Et Keyser Fridericus
den tredie død til Lyngh / oc begraffuen til
Vien / wti dette aar vore de Tyrcker indfald
ne til Croatien / emod dennom er Maximi
lianus som den tiid lag i Osterrige / dragen
med 15. tusind mand / saa att de Tyrcker ere
atter rømbde til bage igen.

Effter Eugenio 4. bleff Passue Nicolaus 5. hand hassuer Krøndt Fridericum till
Keyser / oc hassuer de lerde mend wti Ita
lien saare naadeligen vnderhollet / oc besøn
derlige de / som hassde rømbt fraa Constanti
nopol til Italien / nemlig / Gazam / Trapez
zontium / Argypopylos / formedelst huilcke
alle gode Konster ere atter fornyede oc for
bedret.

Gaza Tra
pezontius.

Effter Nicolao 5. bleff passue Calis
tus tertius.

Aeneas
Sylvius.

Effter Calisto tertio / vor Passue Pius
2. tilforn Kaller Aeneas Sylvius / oc hassde
verit Keyser Friderichs Cangelier / hand for
samblede ett stort thal Gold aff alle Land
emod Tyrcken / Men den stund samme gold
drog til sammens / døde hand / oc dett Gold
skildes att.

Effter

Then fierde Monarchi. 246

Effter pio 2. bleff Passue paulus secundus.

Effter Paulo secundo/vor Passue Xystus quartus / wri denne tiid / Anno 1480. Mahomet
haffuer Mahomet den Tyrckiske Keyseren beslagt oc vundet Hydrunt i Italien oc brugte vundet Hydrunt.
de der stor forskreckelig Tyranni/ Oc vor Italia i saadan stor forskreckelse oc jammer /
att den Passue Xystus tenckte att fly til Galiam / Men Mahomet er da strax bleffuen
død / effter hand haffde songet Hydrunt aff
Guds eigen forsyn / Saaledes haffuer Gud
affuerget hannom / att drage lenger i Italien / Wri medel tiid krigede Alfonsus then
Koning aff Neapolis med Senis/ Men strax
hand fick de budskab om Hydrunt/ ford hand
hasteligen hiem i sit Kongerige igen/ belagde
de oc vandt Hydrunt fraa de Tyrcker igen /
oc effterdi att Mahomet vor død/ oc de Tyrcker
motte giffue seg hiem igen att der skulle
icke bliffue oprør i deris Rige / haffuer Alfonsus
letteligen vundet den Stad igen / oc
fordressuit de Tyrcker aff Italien.

Effter Xysto 4. bleff Passue Innocentius octauus.

Effter Innocentio bleff Passue Alexander 6. hand haffde een Søn Duc Valentin/ den gjorde hand til een Første til Vrbini hand

Then fierde Monarchi.

Dett Rim
o Caesar o
nullo.

hand førde dette Rim o Caesar o nullo/ Key-
sere eller plat inthett / men paa dett siiste
bleff hand gangste intett/ fordi hand bleff i
huel stungen for sin eigen vnderlige practis-
ca oc store wtroskab.

Att Trycke
böcker.

Begyndelsen til dett Tryckerij / setter
mand vnder Keyseren Friderick den tredie / oc
siger mand att denne Konst / att trycke bö-
cker/ skal vere paa funden til Ments / Anno
1440.

Ad skinde
med böcker

Den Konst att skinde med böcker er
fast eldre / oc skal ocsaa vere paa funden i
Tydskland/ Anno 1580.

Maximilianus den 38. Tydske Keyser.

Maximilianus.

Anno Christi 1494. Haffuer Max-
imilianus begynt att regere effter sin faders
død/med huilcken hand i 8. aar regeret haff-
uer / oc haffuer siden alene regeret 25. aar /
Men endoch att hans regimente vor suacht i
begyndelsen /haffuer hand doch siden thet
effter mögit ophøffuit dett Tydske Rüge.

Carolus
Gibbosus.

Wti begyndelsen dett regimentes
Maximilian er Carolus gibbosus Koning
til Franckerige inddragen til Italien oc
haffuer indtaget Neapolis / oc er i dett aar
det aar attter hiem faaren til Galliam / Da
haffuer Ferdinandus Junior igen vundet
Neapoles

Then fierde Monarchi. 247

Neapolis/formedelt Maximiliani hielp / oc
ihel slaget oc foriaget de Gallos / huilcke
den Koning haffde der igen ladet effter seg
att beskytte Landet.

Maximilianus haffuer førdt mange
store krig / Først i Niderlanden / Slandern oc
Braband / wti huilcke hand haffuer selff
med sin egen hand beuist stor mandom oc
giort mange lofflige gerninger / aff dennom
haffuer jeg nogre hørdt / men ved doch icke
den handel alt sammens / Oc motte mand
vel ønske / denne lofflige første til ehre / Att
nogen vore doch een tiid / som denne handel
vel viste / oc ville hans Historier ordentligen
forsamle / oc hans anslag / mandom oc sto-
re gerninger retteligen beschriffue / Pirckamer Pirckamer
til Morinberg haffuer meg sagt / Att Maximilianus
haffuer selffuer beschriffuit sine res-
gestas wti nogre aar / oc sagde / Att hand vor
een tiid saaren med hannom fraa Linda til
Constantz / Oc da Keyseren haffde nu songet
een liden rolighedt i skibet / Fallede hand een
schriffuere til seg oc dicteret hannom paa la-
tine res gestas vnus anni / med alle honde
anslaag / orsage oc circumstantier / Men den
tiid Pirckamer mente / at Keyseren haffde no-
git himeligt at schriffue / ville hand aff vige /
Da haffuer Keyseren befalet hannom att
bliffue sidende oc høre til med / Om affteenen
lod hand hannom lesse / hues hand haffde dic-
teret oc schriffuit / oc atspurde Pirckamer /
huor

Then fierde Monarchi.

huorledes hannom behaffuede saadan rytter latine/ oc sagde/ att hand ville thet saaledes gerne forsamle/ att lerne Mend/ som i framtiden ville samme handel beskriue / Kunde aff saadan hans forklaring oc vdskrifter fange ther wti then rette grund med alle omslag oc orsage / Dette sagde oesaa Pir Kamer att thet vor io saa ren oc klar latine / som nogre Tydske Historici hassue end nu her til dagen skriffuit i nogre Historier / hand hassuer oc søgt oc begeret thenne vdskrift effter Maximiliani død / oc hassuer then icke kunder offuerkomme. Dette er nock sagt om then Nederlandiske handel.

Wirtens
berg bleff
ett Hertug
domme.

Anno 1495. er Wirttemberg bleffuit ett Hertugdomme/ oc Gressue Ebrart først gjort til Hertug til Worms paa een Rugsdag.

The Schut
ter emod
Osterrige

Anno 1499. hassuede Schutger begynt en krig med theris Naboer som hørte til det Ruff Osterrige / Derfor moette nu Keiseren hasteligen drage aff Gelderen/ huor som hand hassde end tha mögit att beskaffe / til att redde oc vndsette sine Kiere vnderdane i Osterrige / oc ere ther skede mange sine slag/ saa man hassuer beregnet 20. tusind Mand / som ere omkomne paa bode sider / Endeligen bleff then sag fordragen.

Anno

Then fierde Monarchi. 248

Anno 1501. ere Korf neder faldne alle Korf syns
vegne i Tydskland paa menniskernes Kleder / res paa Klederne.
Doch er saadant offte skedt tilforn.

Anno 1504. haffuer thet Baieriske Krig Baieriske
standet / wti huikeet Keiser Maximilian Krig.
haffuer beskyttet de Herrer til Mønden oc
Baier emod then Pfaltzgreffue Philippo
oc hans søn Hertug Rupert / som vor tha
begiffuen med Hertug Georgij Dotter aff
Baier / oc ville ther met arffue Landshut
oc then omkringligende part aff Baier /
Men Hertug Rupert døde i samme Krig oc
hans Sørstinde med / oc then Pfaltzgreffue
miste en stor part aff sit Sørstedomme / som
Keiseren fik oc then Hertug aff Wirteberg /
Oc tha haffuer Keiseren slaget een stor hob
Behemer / som vore vddragne then Pfaltz
greffue til hielp. Siden ther effter tog Kei
ser Maximilian then Pfaltzgreffue atter til
naade igen / som en naadig viff Keiser /
ther icke ville gifre nogen foruandling wti
then gamle Churførstelig stid oc ordinanz.

Anno 1505. belagde Keiseren then
Hertug aff Geldern til Aenheim / oc tvinges
de hannom til att giffue seg.

Anno 1506. er Philippus / Maximilian philippus
ni søn / then Koning til Hispanien oc Hertz Maximilian
tug til Burgundien / bleffuen død / tha hand an søn.
vor 25. aar gammel.

Anno

Then fierde Monarchi.

Then krig
med Vene-
digen.

Ludouicus
Koning i
Francherri-
ge.

Anno 1507. haffuer Keiser Maximilia-
nus begynt ett stort langtvarigt krig med
the Venediger / Wti huldert mange store
slaug ere skede oc vnderlige foruandling /
Koning Ludouig til Francherrige vor med
thet første hof the Venediger / siden gaff
hand seg til Keiseren / Then Passue Julius
vor med the første hof Keiseren / siden gaff
hand seg til de Venediger / The Venediger
forlorede theris beste Steder / Veronam /
Paduam / Teruis oc mange andre / Men
strax som Passuen gaff seg til de Venediger /
ville then Koning aff Francherrige oc anfale
le Passuen / oc haffde end tha Keiserens
folck hof seg wti Italia / Nu besochtede
seg Keiseren / om then Frangos fick offuer
handen / att hand skulle ocsaa ville til Nea-
polis / oc maa vel ske til Rom / oc siden no-
git begynde / som kunde vere emod Riiget /
oc stode icke til att lude oc affuerge / Derfore
sende hand sit Rad den Cardinal aff Salz-
burg Mattheum Lang til Passuen / att gi-
re frind / for end then Koning aff Francherri-
ge oc Passuen komme til nogit slaug med
huor anden / Julius vor sare vel gerust med
Spanier oc Italianer / oc mente att thet
Julius pa skulle icke feile / derfore ville hand ingen frind
pa hiolt ett giore / Men giorde ett stort slaug med then
Koning aff Francherrige hof Rauenna paa
slaug med Francherri-
ge paa Pa-
skedag. Anno 1512. Men Passuens folck
bleff slaget / oc vore tha 16. tusind Mand
omkom

omkomne/ Mand finder oc icke nogit ander
 saa aluarligt oc hardt slaug ind til denne
 tiid / hvor som the haffue saa mandeligen
 verget seg paa bode siider/ Effter dette slaug
 vor Julius glad/ att hand kunde komme til
 att gifre frind med Maximiliano/ oc paa det
 att Maximilianus kunde komme then Ro-
 ning aff Franckerunge wt aff Italien/ opuech-
 te Passuen oc Keiseren/ Engeland/ Tyskland
 oc Schuizeren emod Franckerunge/ Saaledes
 motte nu Kongen aff Franckerunge til bage
 igen / oc siden ere the Venediger oc saa bleff-
 ne fordragne med Keiseren.

Anno 1519. er Keiser Maximilianus
 bleffuen død/ oc thet samme aar ere the Chur-
 fster komne tilsammens til Franckfordt/
 nemlig / Albertus Cardinalis Biscop til
 Metz/etc. Markgessue til Brandenburg/
 Herman Biscop til Colne een Grassue von
 der Viid / Richard Biscop til Trier/ een aff
 the Greiffenflou/ Koning Luduigs Botskaff
 aff Behemen / Ludouig Pfalzgressue hof
 Rhin/ Friderich Hertug til Saren/ Joachim
 Markgressue til Brandenburg/etc. Thesse Carolus
 haffue endrechteligen effter theris gode be-
 rad vdualt til Keisere Carolum then Hertug
 til Osterruge / oc Burgunden / oc Koning
 til Hispanien/ paa den 25. Junij.

Effter Alexandro 6. bleff Passue Pius
 tertius/ hand døde strax ther effter.

Effter Pio tertio vor Passue Julius se-
 cundus/

Then fierde Monarchi.

eundus / emod hannom vor ett Concilium
forreffuit aff then Cardinal Bernardino
vnder then Venediger krig / oc vor then sag
nogit nehr kommet til en Scisma / huor som
then fromme Keisere Maximilianus haffde
thet icke sponderligen aff stillet med sin store
viisshed oc forstand.

Martins
Luther.

Efter Julio secundo bleff passue Leo
10. een søn Laurentij Medicis / Wri denne
tiid Leonis / Anno 1517. haffuer Martinus
Luther først begynt att predige oc skriffue
emod thet Afflad / oc ere siden mange dis
putationes opuechte / waff huilcke stor split
oc wenighed er vorden i Tyssland oc ander
steg.

Carolus den fempte aff det naffn / then 39. Tyd ste Keyser.

Carolus
quintus.

Anno Christi 1519. er vdualt til Key
sere / Carolus den fempte aff dette naffn /
Keyser Maximiliani Søns Søn / Koning
til Hispania / Hertug til Osterreich oc Bur
gundia / Oc bleff pfaltzgreffue Friderich be
sticket aff the Churførster til Hispanien att
forkynde Carolo then Keiserlige vduelgelse /
Der paa er Keiser Carolus kommen til
Tyssland i det efter følgende aar / oc bleff
Erønnet til Acken.

Anno

Then fierde Monarchi. 250

Anno 1525. er Franciscus Koning til
 Franckerige bleffuen fangen aff Keyfers
 Caroli Krigsfolck i ett slag for Pauwtil
 Longobardia / oc bleff siden sendt til His
 Spanien / hannom haffuer endeligen then
 Keisere icke aleniste naadeligen løff giffu
 ut / oc atter igen indsett i det Kongerige
 ge Franckerige / Men haffuer ocsaa giffuit
 hannom sin egen Søster / med naffn Ro
 minginde Leonoram. The Hoffuigmennd i
 forbenessnde slag vore / Gressue Nicolas von
 Salm / Her Georg von Fronsperg / Marx
 Sittich / Den Hertug von Bourbon / Then
 Marckgressue von Piskera.

Franciscus
 aff Francke
 rigge bleff
 fongen.

Wti dette aar haffue the Bønder i
 Tydskland seg opreist oc giort ett forskrecks
 ligt oprør wti Elsas / Schuaben / Francken /
 om fring Rhin oc i Döringen / Men the Sør
 ster toge seg aluarligen fore att stille oc fors
 dempe dette oprør med mæct / oc bleffue
 mehr end hundred tusind Bønder slagne al
 le vegne paa tre Monaters tiid / En aff
 thennom Falles Schapler haffde giort 12.
 Artickler om then Christelige frihedt / eblæd
 thennom vor dette en besønderlig / Att man
 skulle icke giffue Offrigheden skat / etc. For
 medelst desse Artickler vor mesten parten aff
 then meninge Mand opreist emod Offrig
 heden oc sit Herskab. Wti Döringen til
 Møhlhussen vor een Predicant med naffn

Den sorte
 hob oc bon
 de Krig i
 Tydsklands.

Schapler.

Di ij Thomas

Then fierde Monarchi.

Thomas
Myntere.

Thomas Myntere/ hand gaff fore/att hand
skulle reformere Kircken/ oc berømmede seg/
att Gud haffde hannom det spnderligen
obenbaret/ oc giffuit hannom det suerd Geo
deonis/ til att straffe oc slaa the wgudelige/
oc spørde then meninge Mand vd paa Land
det/oc lod thennom plundre Edele Mends
huss oc Kløster/Men then spørste aff Saren/
oc then Landgreffue aff Hessen slouge then
ne gangste hob/ oc finge then Myntere oc
spørste parten aff hās selskab/oc lode thenom
affhugge/ Thenne Myntere haffuer atter
spørst begynt then lerdom oc vildfarelse/om
the Vederdøbere/huilde end nu giør stor
splitt oc wro i mange Land. Wri dette
Vers ere the aars tal beregnede nar som det
te skede bode met then Koning aff Franckes
rige oc med the Spnder.

Captus erat Gallus, coeunt cum rure cohortes.

Decolam
padius.

Zuinglius.

Carolo sta
dius larde
dett Kette
ri Beren
gari.

Anno 1525. haffuer Johannes Deco
lampadius til Basel oc Ulrich Zuinglius
spørst ladet skrift vd gange/ wri huilde then
haffue fornyet then forðømde vildfarelse
oc Ketterij Berengari/ Att Christi legom
me oc blod skal icke vere varhaffteligen wri
Christi Naduere oc Sacrament / Endoch
then wfindige Mand Andreas Carolo stadi
us haffde begynt att foregiffue thenne wlust
oc galenskab i det ander aar til forn.

Anno

Donarchi.

Then fierde Monarchi. 251

Anno 1526. haffuer den Tyrck Soliman i Krig slaget then Koning Ludouig til Hungern.

Anno 1527. haffuer then Hertug aff Rom bleff Burbon indførdt Keiserens Krigsfolck for vander aff Rom / oc indfallet i Staden med macht / Caroli oc haffuer plundret Staden oc belagt Pass ^{Krigsfolck.} uen i det Slot Engelborg / oc tog hannom til fange / Doch haffuer then lofflige Keiser re siden atter giffuit hannom naadeligen De Pass løss igen / saaledes att betage større wenig uen bleff hed i Christenherden / oc haffuer mand sam fongen. me aarss thal i desse Verff.

*Altera post captos Gallos, populi que furores,
Æstas te capta Roma cruenta fuit.*

Anno 1529. er Keiser Carolus dragen til Italten / oc bleff anammet med stor erhe aff alle Sprster oc Steder.

Wri dette aar er den Tyrckiske Keiser ^{Land} Soliman in Octobri dragen i Tydskland / ^{sterck So} med hundred tusind oc 40. tusind Mand ^{liman ha} sterck / som the haffue selfue siden berøm ^{uer belagt} met seg til Cracouta / oc haffuer nogen tid ^{Vien.} long belagt then Stadt Wien i Osterrige oc hardt stormet til hannom / Men Pfalz greffue Friderich som vor en Hoffuigman forordineret aff Riket emod Tyrcken / haffuer hasteligen forsamlet ett thal folck / oc forskickede det fram til Wien tre dage for

It iij end

Then fierde Monarchi.

end Tyrcken kom der fore oc belagde Staden / ebland dette folck til Wien vor pfaltzgreffue philippus / oc Gud hassuer beredt sin naade / saa att Wien er mandeligen vorden beuaret / oc den Tyrck er dragen ther fraa med skamme oc med stor skade / De Budskaff aff Polen sagde / att Tyrcken hassde forloret for Wien oc tha han drog ther fraa / mehr end 60. tusind Mand / oc en part aff thene nom bleffue slagne oc skudne for Wien / oc somme ere omkomne i den afftog aff hunger oc kuld / Dette aars thal om thenne beslegning finder man i desse Vers.

*Cesar in Italiam quo uenit Carolus anno,
Cincta est Rhipheis nostra Vienna Getis,*

Anno 1530. paa den 22. dag Februaris er Keiser Carolus vorden krønet til Keisere / aff passue Clemens til Bononia med stor Herrlighedt oc solemnitet.

Then Xlto
gesdach til
Augsburg.

Siden ther effter er hand dragen i Tydskland / oc indkommen til Auspurg Corporis Christi afften / huor som hand tha hassde forskreffuit en Rüks dag / oc vor ther mesten parten alle Førster / oc vndfinge thes Herre oc Keyseren med stor reuerentz / Oc endoch att Keiseren tog seg fore alle saager att forhandle til gode / oc komme then store wsamdrechtighedt som vor wti Religiønen til freud oc enighedt / Saa er thet icke
doch

Then fierde Monarchi. 252

doch Kommet til ende/ Men endeligen haffuer Keiseren ett Edict ladet vdgonge / att holle the gamle seduanlige Ceremonier oc lerdom i then Romiske Kircke.

Wti samme aar paa den 8. dag Octobr^{is} ^{Vandflood til Rom.} haffuer verit til Rom een saare stor Vandflood/ som the haffde aldrig sehet til forn / oc haffuer standet stille i 24. timer / saa att vander stod saa høgt i Campo floro/ som ett glassuen / oc haffuer ther forderffuit store bygninger mure/ huss oc gøtz.

Effter Leone 10. vor Passue Adrianus en Tydskman fødder til Tractect.

Effter Adriano bleff Passue Clemens 7. oc bleff fongen til Rom aff Keyzers Caroli Kriigsfolck / for thenne sag skyld att ^{Clemens 7. bleff fongen.} hand haffde giort forbund med then Roming aff Francheritige oc sende hannom hielp emod Keiseren / Men Keiser Carolus haffuer loffligen oc Keiserligen handtlet / oc ville inthet wfrønteligen giøre emod Passuen / Men lod hannom venligen løss igen / oc gjorde frind med hannom/ att ther skulle icke giffues orsage til nogen større wenighedt i Christenheden/ oc kom siden til Italien effter thenne forhandling / oc tha haffuer samme Passue Clemens 7. Erønnet thenne fromme Keisere Carolum 5. med stor Herlighedt til Bononia.

Ii iij

Serdie

Then fierde Monarchi.
Ferdinandus den 40.
 Tydske Keyser.

Ferdinan-
 dus Ro-
 ning.

Anno 1530. Er Ferdinandus Ro-
 ning til Hungenen oc Behemen / Erzhertug
 til Osterrige etc. Keyser Caroli broder wd-
 ualt til Romiske Keyser / ligeruist som man-
 ge Keyser tilforn hassue i deris luffs tud la-
 det wduelge andre luge med seg / paa dett att
 dett Ruge kunde hassue nogen viss successor
 rem / Naar som den andre aff siglle / saaledes
 at forhindre oc betage wfrud oc krig ebland
 forsterne i riget / oc skede thenne wduelgelse
 til Colne / Anno 1530.

Cometa.

Anno 1531. I Januario er Koning
 Ferdinandus effter hans wduelgelse bliff-
 uen Erpndt til Acken / Wti samme aar hass-
 uer mand sehet een Comet wti Tydskland /
 Italia oc Gallia / oc syntes forste tud ved den
 6. dag Augusti / oc hassuer med dett forste
 begynt att skene i nogre dage om morgenen
 for solens opgang / oc siden effterfulde hun
 solen / oc om afftenen effter solens nedergang
 vor hun sehet ved 3. wger ind til den tredie
 dag Septembris / oc hassuer gonget offuer
 de tegn Cancrum / Leonem / Virginem oc Li-
 bram / tha er hun forgongen oc syntes icke
 mehr.

Den krig
 ebland de
 Suigere
 indbyrdes.

Strax der effter in Octobri er kommet
 een krig i Suigeren / Sordi / Att de Tygurini
 aff

Then fierde Monarchi. 253

aff den stad Zurich haffde belagt de Lands
vege for deris Naboer til Zyg/ Wri/ Suetz/
vnderualden oc Lucern / oc lode thennom in
thet til spres/ Saa att de haffde stor nød for
brød oc salt/ Derfore wddroge desse beneffn
de Steder Zugia/ Wria/ Suigia/ Syluia/ oc
Lucerna emod dennom aff Zurich / oc der
bleffue de aff Zurich tre gonge aff slagne effe
ter huor anden/ wri dett første slang er ocsaa
den Predicant aff Zurich Ulricus Zwinglius
i hiel slaagen / i medel tid vor der flytteligen
handlet aff deris Nabor Strasburg oc Co
stanz att fordrage desse besorne Suigere/ oc
dett alarom bleff siden aff stillet den tid 6.
wger vore forgongne / Oc achter mand ate
paa deris side aff Zurich / er ved 5. tusind
Mand i hiel slagne / oc paa den andre side
icke mange/ oc haffuer mand dett arss tal om
samme frug i desse veiss.

Zwinglius
bleff slagen

Occubuit patrio bellator Cinglius ense,
Et pressa est armis gens populosa suis.

Anno 1532. Er Keyser Carolus at
ter dragen aff Brabandt til høg Tydskland/
oc indkommen til Regenspurg om fasten /
Huor som hand haffde da forschriffuit een
Rügsdag / oc samme tid er Koning Ferdin
nandus ocsaa indragen med hannom til Re
genspurg / Siden ere de Riichssteder ocsaa
der til komne / oc vore der mange spærter i

Den Riigs
dag til Re
genspurg.

It v eigen

Then fierde Monarchi.

eygen person oc somme haffde dertis budskab
der hen forsticket / Oc haffuer mand da en
drechteligen samtyckt een merckelig hielp oc
tog emod Tyrcken / oc paa dett att alle stand
i ruger kunde alle til hobe gøre denne hielp
stadeligen for wthan hinder / haffuer Keyse
ren beuilliget / att handle oc gøre een frind oc
feulig dag om alle Religionens sager / Oc
effter Keyserlig befalning om denne frind att
gøre / haffuer den Cardinal oc Erchebiscop
til Mennz Albertus / oc Pfaltzgressue Ludow
ig bode Churførster / handlet i denne sag /
med Hertug Johans Friderich Første aff
Saxen / huilcken hans Herre fader Hertug
Johannes Churførste til Saxen / haffde for
sticket i sin Sted / oc med dennom som vore
forstickedede aff Landgressue Philippo til Hes
sen / oc med de andre som vore i forbund med
Churførsten aff Saxen oc Landgressuen til
Hessen / oc vore de her om forsamblede Først
til Sumfordt / oc siden til Morinberg / oc
haffue beneffnde tre Førster den Cardinal oc
Erchebiscop til Mennz / Pfaltzgressue Ludow
ig / oc Hertug Johans Friderich til Saxen /
troligen oc flytteligen arbeydet her wti / oc
haffde stor møde / Att forhandle den sag til
bestendiger frind / den gangske Christenhede
til gode / Men endeligen haffuer Keiseren
den frind oc dag saaledes beuilliget / til ett
Concilium / eller om saa vore att inthett
Concili

Then fierde Monarchi. 254

Concilium Kunde bliffue hollet / till een
anden Riksdag / wti huicken ther skul
le atter handtles om Religionens sager.

Wti thette aar Mense Junio paa S.

Johannis Baptiste dag / er then Tyrck Soliman
Soliman ankommen i Hungeren till Weis
senburg / med ett stortt thal Soldt / som vor
tumaal hundred tusind Mand / oc drog sit
den her wd emod Osterrige / oc inthet gjorde
for end in Augusto / Tha haffuer hand nogit
mehr end i 20. dage belagt ett lidert fleck
hoss the Hungerste Grenze / Kalles guns oc
hardt stormet ther till / oc forlorede 13. Guns vor
storme derfore / oc er endeligen ther fraa
Dragen med thesse vilkor / Att then Herra
re Nicolaus Jurischitz som vor een Hungers
ste mand / oc haffde thett fleck inde / skulle
giffue seg / Saa ville oc Tyrcken lade hans
nom beholle dett fleck / oc ingen ther wti
gpre skade / Dette haffuer fore beneffnder
Hungerste Herre giort paa thett the arme
Soldt i staden skulle icke bliffue i hiel stunga
ne.

Ther effter nu att then Romiske Key
sere Carolus quintus / haffde visseligen
forunnnet Tyrckens ankomme / haffuer
hand strengeligen giort wdbud offuer allt
Riget / oc strax ehre de Tydske Sørster oc
alle standes Rikgsfoldt hasteligen dragne
ind

Then fierde Monarchi.

Joachim
Marggre,
ffue aff
Branden-
burg.

My fódde
Xylinge
gole.

Ind i Østerrige. Men huor starck huor fôra
ste oc Land ere wddragne / dett hassuer ieg
end nu icke aldeles forfaret / Den høgborne
Sørste oc Herre Joachim Marggrefue til
Brandenburg etc. den yngste / som vor Høff-
uizmand offuer det neder Sariske folck haff-
de fôrdt til Keiseren ii. hundred Heste / oc
4000. Knechte / oc fordt aff Berlin den 10.
dag Augusti emod Colne hof Sprew. Gud
giffue hans fôrstelig naade oc alle Christne
sejer oc Victoria / oc een salig igen kom-
melse.

Samme dag som Marggrefue Jo-
achim er wddragen / hassue de unge Xylinge
som Sørst vore framkomne 2. dage tilforn /
begynt att gale høg den gantske dag oc an-
den naat oc dag der effter / huilcket doch er en
Wseduanlig ting / Derfore vor dett oc hollet
for ett vûst tegn om god lycke / oc bleff saale-
des wdlagt aff Georgio Sabino / som desse
effter følgende vers wduise.

Cum patris educens Ioachimus Marchio turmas,
Castra, profecturis signaq; mouit, equis.
Auspice qui contra pharetratos Casare Turcas
Acria pro Christi nomine bella gerit.
Ingrediente uiam cantantes principe pulli,
Insolitum liquida uoce dederit sonum.
Præpete qui nondum uestiti corpore penna,
Ante duos sed adhuc oua fuere dics.

Hec

Then fierde Monarchi. 255

*Hæc bona fœlicē portendunt signa triumphum,
Augurijs faustum talibus omen inest.*

*Nam cum Thebanis uicti Lacedæmones armis,
Sanguine fecerunt Leuctra cruenta suo.*

*Martis aues, læto uictoribus omine, galli,
Prospera uocali gutture signa dabant.*

Den Keyser Carolus haffuer ocsaa
aff Italien wdsendt til Osterruge mehr end
20. tusind Italianer oc Hispanier aff sit ey-
get Soldt / oc deris Høffuigmand vor Ant-
nius de Leua / een saare viss oc berøimber
Krigsmand. De Italianiske førstest haffue
oc wdsendt deris hielp / oc vor den Hertug
aff Mantua deris Høffuigmand.

Antonius
de Leua.

Dux Man-
tuanus.

Item / Den Keyser haffde forordine-
ret ett stort tal Soldt til skibs oc vore vel 50.
tusind Mand som skulle segle effuer haffuit
oc anfalle Tyrckens Land med skibs Herr /
Saaledes røstede seg nu emod huor anden
bode Orient oc Occident med alsom høgeste
mæcht / hues lige mand haffuer icke end nu se-
het nogit finde saa veldeligen draget emod
huor anden / siden det Romiske Ruge begyn-
te att falle effter Constantino Magno / oc nu
stickedes seg den sag til een ewig foruandling
oc omkringuendelse i verden / Gud giffue
Christenheden oc vor fromme Keyser naa-
de seyer oc victoria / Jeg hobis ocsaa att den
stors

Then fierde Monarchi.

store Guds bespottelse oc Tyrannij som the
Tyrcker bruge / skal snarligen bliffue straffer
oc dett Tyrckiske Rige falle / ligerust som
spod er oc mand hassuer mange tegn oc Pros
phetier der om / Defore vil jeg her aleniste
nogle merckelige obenbarelse oc propheetier
opregne om samme Tyrckiske riges neders
fald/oc deris autores ere vel bekendte / Om
huilcke jeg vil doch lade huor holle oc dømme
me/hues hannom Tyckes / Jeg setter dens
nom aleniste her fore / Att de skulle bliffue i
ihug kommelse/Saadanne sprock skal mand
oc icke aldeles forachte.

Nogle
spodouime
att det Tyr
ckiske rige
skal neder
falle.
Jeg hassuer leset att lidet tilforn /
for end de Tyrcker hassue vundet Constans
tinopolim / hassuer der verit een Monck icke
langt fraa Constantinopoli / hand hassde
spodt / Att de Tyrcker skulle vinde Constans
tinopel oc forstøre dett Greiske rige / Men
de Tyrcker skulle snarligen der effter om so.
aar atter forlere Constantinopolim oc bliffu
ue fortilgede wt Europa.

Lauren
tius Mi
niatensis
Astrologus
Oesaa hassuer en mechtig lerd Astrolog
gus til Neapoli kalles Laurentius Minias
tensis Pontani præceptor for 60. aar/ sett
desse effter følgende verss ved enden i den
tredie bog/ som hand schriffuer om den Con
iunctio Saturni oc Iouis in Cancro/ huilck
en hand siger att skulle komme / oc hassuer
verit / Anno 1504.

Jlla

Then fierde Monarchi. 256

*Illa autem nostris iam iam uentura sub annis
Est melior, nostræ legis uix pauca refringit.
Aspera quæ nimium sacris & dura ferendis,
Et genus omne mali tollet, pompasq; sacrorum,
Ac regem dabit innocuum, qui terminet orbem,
Et reget imperio populos, gentemq; rebellem,
Imperio subdet, toti & dominabitur orbi.*

Desse versere nøttelige att mereke /
Jeg haffuer ocsaa den fromme Keisere til
ehre/ icke kundet dennom forlade/ fordi hand
er io høgt berømmet oc loffuit / i dert hand
Faller hannom regem innocuum. Ligeruist
som Lichteberg haffuer ocsaa ehrligen schrit
ffuit om hannom / Pudicus facie regnabit
vbiqz.

Til Magdeborg er en Chronica skreff
uen langt for hundred aar/wti huiulcken thesse
ord stande hoff enden paa latine saa lyden
des/wtast then stamme Keisers Caroli / oc
de Kongers aff Francernige skal komme en
Keisere med naffn Carolus/ hand skal bliffa
ue Herre i then gantzke Europa oc skal re
formere then Christelige Kircke oc thet Ro
miske Riige/ Fordi thet skal komme ett slag
soldt oc skal hede det soldt for wthan hoff
uit / oc tha vehe Presterne / Det skib Petri
skal liide stor nød / men endeligen skal thet
komme til rolighedt / naar stormen er for
gongen/ oc beholle seyer / The Wøncke skul
le for

Den Magdeburgiske
Chronica.

Then fierde Monarchi.

le forgonge/ Den bestia aff Occident/ oc den
Løffue aff Orient skulle herske / oc haffue
herredømme wdi all Verden/ oc the Christo
ne skulle tha fare friligen egenom Asia wdi
15. aar/ Siden skal mand høre stor forgæue
lige vnder om Antichristum.

Abbas Joachim siger haff enden Jer
remie / Veniet Aquila grandis, quæ uincet
omnes præter unum, qui tandem contemptus à
populo relinquetur.

Item ieg finder en Prophecie med no
gre vdrøchte merckelig ord beskreffuen/ En
Reisere skal opueckes/ ligernist som et Mæns
niste ther modeligen soffuer / hannom skalle
menniskerne achte oc vurde/ lige som han vor
død/ han skal sette seg op paa det store haaff
oc drage emod the Tyrcker/ oc skal thennom
offueruinde oc fonge theris Rustuer oc
Børn / Stor frødt oc stor forskreckelse skal
komme offuer de Tyrcker/ oc theris Rustu
er/ oc Børn skalle grede oc beklage seg / oc
alle de Tyrckers Land skalle offuerantuo
des i en Romiske Reisfers hender.

Ieg haffuer ocsaa hørdt aff en por
tugaleser / hand sagde / att en Astrologus
haffuer sagt til Koning Ferdinando/ Keyser
Caroli Anherre/ Att en Koning aff Hispan
na skalle vnderuinge oc forstørre det Tyr
ckiske

Then fierde Monarchi. 257

Fiske riige / oc ville wdlegge samme Prophecie om fore beneffnde Konig Ferdinando Keyserens anherre / Der til haffuer Koning Ferdinandus suaret / Att hand skulle dett icke gøre / Men hand mente att hans arffuinge oc effter Komere skulle dett vdrette / Mand finder oc mange saadanne Prophecier flere her om / huilcke jeg nu icke vill alle fortelge / Gud vnde Christenheden naade oc seiliet for sin egen ehre skyld oc hellige naffn / Amen.

Suad nu framdeles begiffuer jeg i denne tog emod Tyrcken / skulle nu de andra fornumstige mend / som nu ere i Marcken med Keyseren / Klarligen mercke oc beschriffte / Sordi jeg haffuer end nu inthett mehr i sandhedt fornummet / wthan hues jeg haffuer fortaldt om denne forsamling oc opreyssning emod Tyrcken / Derfor vill jeg her med beslutte.

In Septembri wti dette aar haffuer mand atter sehet een Cometa nogre wger i øster om morgenen ved 2. tymer for solens opgong / oc paa den tid att jeg haffuer hinde sehet / Ahter jeg / att hun vor in Virgine / oc vrende sin stert emellom spønder oc vester / Men Himmelen haffuer nu i disse dage vrent saa inørdt her i denne eigen / att mand haffuer icke fundet sehet hinde / dett er doch forstreckeligt att tuende Cometer ere starcke
A E Cometa

Then fierde Monarchi.

Komne effter huor anden / nogit neher paa
ett aars frist / Oc effterdi att then Comet
som vor i thet forgongne aar 1531. haffuer
saa veldeligen obenbaret seg oc skendt emod
øster oc Vøst / huilcke Lands ord hun haff-
uer ocsaa besønderligen truffuit / Sordi att
Tyrcken haffuer strax offuerfallet Hungeren
oc Østerrige / Oc Koning Christiern er dra-
gen ind i Danmark med ett stort thal
foldt / att igen indtage sit forladne Rige /
oc haffuer siden vndergiffuit seg sin Fader
Broder Koning Fridrick til Danmark /
Item att Koning Christerns Søn oc arff-
ving til det Danske Kongerige som nu vor
i Keiserens hoff / er bleffuen død / Saa er
dett ocsaa besøchrendes / att thenne Come-
ta som haffuer nu giffuit seg til Kiende i det
te neruerendes aar 1532. skal oc betyde
noget besønderligt emod Italien oc
Rhinstrommen. Gud giffue oss
sin Naade / **AN E 17.**

Enden oc beslutningen i thenne Chronica.

En Chronica skal vere en Conclusiō
bestickelig vndervisning oc kort for-
klaring om the besōnderligeste oc
vichrigeste handel som skede er/ paa
det mand skal saaledes kunde ther wtaff ret-
teligen mercke oc beholle then framsarne-
tuds leilighede oc the merckeligeste foruand-
ling oc omuendelse som skede ere i Verden/
paa Religionen oc Rügernes regimente/ oc
andre høge store ting/ fordi dett er icke mu-
geligt/ att ett Kongeriges handel/ skulle ret-
teligen künde beskriffues i en Bog/ man giør-
de hinde huor lang man ville/ fordi the orsa-
ger/ omslag oc circumstantier wti alle han-
del/ huilcke mand besōnderligen bør att ach-
te vel / ere saa mange / att mand dett maa
giøre langt/ Saaledes haffuer Herodotus /
Thucydides / Xenophon / Liuius / herligen Historick.
beskriffuit Historias / The andre skulle icke
berømme seg Historicos / men Chronicos / Chronick.
huilcke the handel haffue korteligen til kien-
de giffuit oc alle aars tiid beregnet/ saa mand
nogit fand ther om vide oc beholle / att en
fornumstig lesere maa ther effter seg besin-
de/ oc mercke det som allermest nøtteligt er/
Alt saaledes haffuer ieg her ocsaa korteli-
gen tilsammens draget the største handel oc
A E g foruand.

/ nogit ander-
di att then Com-
re aar 1531. haffue
seg oc skende end-
inds ord him haff-
truffit / fordi
uærfallet syngere
g Christen er da-
med ett stort th-
it forladne Rüge-
giffue seg sin Søn-
ick til Danmark
stems Søn oc af-
ngærlige som nu
efftuen død / Saa
is/ att thenne Com-
it seg til Kiende i
72. Kal oc berde
mod Italien oc
End giffue off
1537.

Then fierde Monarchi.

foruandling i verdē skede ere oc antegner her
hoss vðaff huilcke orsage saadant sked er/ Att
wi her wthaff Kunde oss dess slutteligere for-
syne/ oc tage oss vaare i andre saadanne fald
oc handel etc. Oc huor till at saadan Chroni-
ca er ythermere nøttelig/ er tilforn giffuit til
Kiende først i denne bog.

Adnorlans
de verdens
ende er
uher.

Men her hoss enden i denne schrifte
vil jeg atter den lessere hassue paminde det
sprock Elias/ huilcket ieg hassuer tilforn sett i
fortalen i denne bog/ paa dett att mand saa-
ledes kand dess letteligere mercke oc beholle
alle aarss thal oc Historier / Item/ att betens-
cke att verdenss ende er icke langt her fraa /
Elias hassuer sagt / att verden skulle staa 6.
tusinde aar/ oc de 6. tusind aar skulle icke al-
deles bliffue opfyldet/ fordi Gud haster emod
enden for vore Synder skyld.

Nu ehre ved halff sierte tusind aar
forgongne/ ligeruist som huor mand maa ses-
he her i denne Tassle/ huilcken ieg vil her eff-
ter sette/ Derfore kand dett icke vere langt til
enden/ oc til den yderste dømmedag/ Att vor
Herre Christus skal komme / att opuecke de
døde/ oc dømme den gantske verden / oc for-
dømme dieffuelen oc alle wgudelige Menne-
ske i den euige yld oc fordømmelsse / Oc att
frelsse oc løse de rette Christne aff døden / oc
all bedrøffuelse / oc indsette dennom i den
euige Guds bekendelsse oc salighed.

Jans

Then fierde Monarchi. 259

I andre mode att verdens ende er ne
her / dett giffue ocsaa til Kiende de store skre^{huad ri}
ckelige foruandling oc omuendelse som ehre^{gernes om}
skede i alle Riige oc Regimente / Wi haffue^{vendelse}
sehet paa een kort tiid / huorledes dett er till^{betyde}
gonget med passuen / Franchertige / Zunge
ren / Danmark / oc dett haffuer icke end nu
ende / wti andre Kongerige skal ocsaa korte
ligen dett samme vederfares .

Daniel giffuer til Kiende / att strax naar
Tyrcen begynder att falle / skal verdens en^{Danells}
de da til stunde / Nu skulle wi sehe / att Tyr^{spodom}
kens Riige skal falle (om Gud vill) inden^{om vers}
saa aar / Oc naar som den fromme Keisere^{dens ende}
Carolus aff gonger / skal dett Tydske Riige
bliffue jammerligen forstørret oc forderffuit
aff de Tydske indbyrdes / Sordi jeg befrøsch
ter / att tuende skulle der om slags med huor
anden / Gud den almechtigeste affuende oc
formilde saadan gruelig oprør / for sin store
naade oc barmhiertighedt / oc vende de fors
ters hierte till frind oc enighedt .

Den wenighedt i den Christne Kircke
maa vel ocsaa holdes for ett tegn / att vers
dens ende til stunder / Oc er til faare / at sama
me wenighedt skal bliffue større oc formehre
seg formedelst krig oc Prælaternes forsøm
melse .

Et iij

Effterdi

Then fierde Monarchi.

Effterdi nu att Christus haffuer off
formanet oc adtuarer i dett hellige Euange-
lio / Att der skal komme stor faare bode les-
gomlig oc andelig paa den siiste tiid / Ja sta-
melen selffuer truffuer off med forskreckelig
mørck oc Continutio / oc mange regn opreg-
nes i skriften som skulle komme wti de dage /
Att wi dess flitteligere off berede / forsyne oc
beuare / oc søge beskyttelse hielp oc trøst hos
Gud i sadan stor faare / Derfor haffuer ieg
nu her med villet paa minde alle lessere / til at
betencke / Att den faarlige tiid er nu for dø-
ren / oc att mand skal icke forachte saadan til-
kommende faare / Sordi att saadan foruanda-
ling som nu sker / oc forstøring bode i regi-
mente oc Religion / dett er i sandhedt ingen
ringe ting / dett befinde wi alle bode høge oc
lossue / ehvad stand wi ere wti / oc huordan
skade der kommer wt aff bode til legomme oc
siel.

Verden
lignis ved
ett gammelt
hus.

Verden er liige som een stor gammel
bygning / som helder oc vil falle / oc faller nu
først een veg her oc een anden der / Saaledes
sticker seg nu ocsaa verden til fald / oc faller
nu ett stycke her oc ett andet der / Først faller
ett Kongerige der hen oc siden ett andett /
til saa lenge att dett faller altsammens / Icke
skal heller nogen tencke att saadan merck-
lig stor bygning kan sachteligen neder falle /
Men ehvor lenge hun luder oc helder / da fal-
ler hun hasteligen paa dett siiste alt sam-
mens /

mens / Gud giffue naade att den forfærdel
lige vndsegelse/ som stander wri Euangelio /
Funde gonge off til hierttet/ Att wi oc saa ville
spøge trøst oc hielp hoff Christo/ oc att de sto
re Herrer ville oc regere/ oc vandre i Guds
frøcht / oc med vnsghed oc tolmoghede /
til att formilde oc affuende all orsage til
møgit ondt/ jammer oc forargelse/ Fordi saa
att de ere jo ther til skickede aff Gud / Att
the skulle regere / oc oppe holle dette elendi
ge/ suage menniskelige slecht med deris flitt
tighede oc vnsdom/ oc om de stande theris
embede vel fore i Guds frøcht/ da vil

Gud vere med thennom / oc

hielp dennom wri all

løcksalighed /

Amen.

RE iiij

Tabula

Then fierde Monarchi.

T A B V L A
ANNORVM MVNDI,
effter Bibelen oc effter
Philo.

- 1656 Fraa Verdens begyndelse ind til
Syndfloden.
292 Fraa Syndfloden ind til Abrahæ fød-
sel.
425 Til Moysi fødzel.
80 Til den vdgong/ oc tog/ aff Egypten.
480 Til det Tempel Solomonis.
138 Til den Koning Joas.
291 Til den tid som Jeconias bleff førde
til Babylon.
11 Til den forstøring Jerusalem aff Na-
bugodonosor.
70 Det fengzel til Babylon.
191 Then Monarchia Persarum effter att
thet fengzel til Babylon haffde
songet ende.
7 Alexander/ effter Dathi død.
146. Dett Rüge Grecorum ind til Judam
Machabeum.
127 Dett Rüge Machabeorum ind til He-
rodem then første aff thet naffn
hoss Josepho.
30 Herodes/ fordi Christus er født i det
30. aar Herodis.

1554. Eff.

Then fierde Monarchi. 261

1554 Effter Christi Spødsel vor Herre Guds
oc Frelser.

paa den
tiid er den
ne Chroni
ca for dan
sker oc
Prentet.

Anno Mundi 3944. er Christus fødder
vor Gud oc Frelssere.

Wdi dette neruerendis aar 1554. ere
effter Verdens begyndelse 5498. aar.

Den Stad Rom haffuer standet effter
Eutropij beregnelse 753. aar for Christi spø
zel / Oc man maa regne dett huor man vil
paa det aller nøgste effter sande ordentlige
Historier / saa kommer dett icke mōgit ander
ledes.

I dette neruerendes aar 1554. haffuer
den Stad Rom stonder 2307. aar / Saa
lenge haffuer icke Babylon stonder for Alex
andro / Fordi att fraa Abraham oc til Alex
andrum ere 1686. aar / Effterdi nu att Rom
er saa mōgit eldre / end Babylon haffuer ve
rit / effter tuende Monarchier / Tha maa
ocsaa Rom icke heller vere lange fraa enden.

Oc dette thal som stonder wdi Bibes
len / er icke langt fraa dett thal som man fins
der om desse Monarchiers bestickelse att be
regne hōff the fornemligste Grecis Histori
cis / Herodotus siger / att the Assyrier / haff
ue inde hafft then Monarchi 520. aar / oc
siden haffuer ther i long tiid icke verit nos
gen fast Monarchia / til saa lenge att the
Medi ere bleffne mechtige / oc thennom giff
R E v uer han

Then fierde Monarchi.

uer han 130. aar ind til Cyrum / Dette er de
aldeles saa i sandhedt oc befalder meg saare
vel / oc holler lige med Bibelen / huo thet
vil retteligen forsta / Men att hand giffuer
then Assyriske Monarchi 520. aar / Det skal
man sandeligen saaledes forsta / om den tid
for end the Rige Babylon oc Ninue bleffue
attskilde / oc paa den tid att the Assyrier vo-
re aleniste mechtige til Babylon.

Agathias.

Agathias / libro secundo / de bello Go-
thorum siger / att Ctesias haffuer oc i lige
mode sett oc beregnet the aars thal oc Mo-
narchiers begyndelse / Ther haffuer doch
Ctesias verit en Grecker / oc tha de tuende
Brødre Artaxerxes Mnemon / oc Cyrus Ju-
nior forde krig emod huor anden / haffuer
Ctesias verit en artz i den tog Cyri / oc bleff
fongen / oc fick siden gode vnderholdning til
Babylon / ther haffuer hand læset theris ege-
ne Historias om den første tid oc begyndel-
se til dett Rige Babylon / oc setter hand
den tid saaledes.

Ctesias.

Saa Nino til begyndelsen til det Rige
Medorum / huilcke først vore affsalne fraa
de Assyrier ere 1360. aar / oc hannom effter
følge alle the andre / som haffue siden ther
effter skriffuit / Som er Diodorus Siculus oc
Justinus. Diodorus Siculus libro tertio si-
ger altsaa / Similiter & ceteri Reges ad Sa-
danapalum usq; triginta regnum tenuere cuius
tempore

Diodorus.

Then fierde Monarchi. 262

tempore Assyriorum imperium, quod Annis
1360. durauerat, quemadmodum Ctesias libro
secundo tradit, ad Medos transijt. Iustinus si-
ger oc saaledes. Imperium Assyrij, qui postea
Syri dicti sunt, annos 1500. tenuere. Herodo-
tus forlader nogit emellom det sald Assyrios
rum / oc den tiid som the Medi ere bleffne
mechtige / Ctesia holler ieg / att denne tiid /
huilcken Ctesias setter om then begyndelse
Babylon / skal icke forstaes fraa thet første
Regimente Nim / men fraa Nemroth / som
vor long tiid tilforn.

Medi / thet effter att the ere affaldne
fraa the Assyrier / haffue the regeret / liger-
uist som Agathias setter aff Ctesia / ind til
Cyrus / ved 300. aar.

The Perser ind til Alexandrum / haffue
regeret 228. aar / ligeruist som Agathias oc
the Greiske almindeligen beregne de aars
thal.

Alexander oc hans effterkommere haff-
ue indehafft Babylon / til saa lenge att the
Parthi ere bleffne mechtige / oc her til regner
Agathias 300. aar 7. mindre / oc dette er den
tiid fraa Alexandro ind til Augustum.

Siden haffue the Parthi inde hafft
Orient i 200. aar til den Keisers tiid Alex-
andri Seueri / tha haffuer Artaxares en Per-
sa i hiel stungenet den sieste Koning Parthos
tum

Then fierde Monarchi.

Arabanus
den siſte
Rönig
Parthorū.

rum Arabanum/oc ſaaledes er Orient kom
mer atter igen til de Perſer / the ere ſiden
bleſſne mechtige / ind til Mahomets tid /
Sordi Mahomets eſterkommere haſſue ſi
den offuerfallet the Perſer/ſaa att thet Ruge
Perſarum haſſuer atter neder faller / oc the
Arabes ere bleſſne mechtige / Men de Tyr
er haſſue thennom ſiden fraa taget Syris
am oc Minorum Aſiam / Altsaaledes haſſue
the Ruge i Orient forandret ſeg eſter huor
anden/oc ere komne fraa det ene ſlaug ſolek/
oc til det andre. Dette altsammens er n^ot
teligt att vide / paa det / mand ſaaledes
ſand alle aars thal oc tudſens leiligh
hedt oc Hiſtorier mercke oc
beholle.

ORACVLVM HOMERICVM, QVOD VATICINATVR DE IM- PERIO ROMANO.

Ἦδ' ἔπειτα μου χυεῖν ἤχθηρε κρονίωρ,
νῶν δὲ δὴ Αἰνὸς βίη τρώεσσιν ἀναζή,
καὶ παῖδες παῖδων τοίκερ μετοπίδ' ἐγεί-
νοντα.

Nunc genus inuisum Priami Saturnius odit,
Sed pius Aeneas Troas dominabitur inter.
Et nati natorum & qui nascentur ab illis.

FINIS,

Alle

Alle Christne Lesere **¶**
 Her jeg Jonas Turson Naade oc
 fruid aff vor **D E R E**
 Jesu Christo.

Dette skal nu huor Chris-
 ten Lesere vide/att ieg haffde gero-
 ne forbedrett oc forlengt thenne
 Chronica / med nogen føyge addi-
 tio/ind til denne nertuerendes tiid som nu er /
 haffde ieg ellers hafft nogen viss Chronica oc
 sande Historier att schriffue effter/ Fordi att
 hues end nu her til dages schriffuit et oc prent-
 et siden Charion døde/ythermere end hans
 Chronica inde holler / dett haffuer icke mø-
 gen bestand eller sønderlig vishedt med seg/
 fordi att bogeprentere haffue serdeles ladet
 giøre samme addittones oc dennom prentet/
 paa dett / att de kunde dess bedre selge deris
 bøger ydermere end andre.

Ocsaa giffues vel til Kiende/ att ingen
 besønderlig Historiographus haffuer den-
 nom beskriffuit / fordi at de ere enthen skreff-
 ne oc dichtede for møgit til vilde paa den ene
 siide/ eller oc til had paa den andre / Oc der
 wdi haffue mange seg fordristet til at skriff-
 ue store Herres handel / oc dømmne rundelüs-
 gen paa deris anslag / for end sagen er vel
 begynt / wansehendes huordan ende løffen
 vilde giffue.

¶

Ydermere er thett oc saa huor mand
vitterligt / huilcken vnderlig vesen oc bister
handel end nu er i dett Romiske ruge/ oc ves
att hassuer i desse framfarne aar/ bode i dett
geistlige Regimente paa Religionens vegne
oc i dett versselige ebland de Steder / oc spær
ster indbyrdes / Saa mand icke hassuer saa
dant tilforn hørdt eller spurdt oc ey kunde
lese i nogre Historier om saa mange vnder
lige anslag / som nu dagligen seg begiffue i
alle Land / Den hellige Christenhedt til een
euig wodelig skade oc forderffuelse / Huil
cket teg tror sandeligen att vere et vist tegn
til den yderste dømme dag / att hand er icke
langt her fraa / Fordi att verden er nu paa
dett aller høgeste oc argeste .

Allt saa er dett icke saa lett oc icke hel
ler tilbørligt att huor mand maa skriffue so
dan vichtig handel oc drebelige sager om
Herrer oc Spærster / effter løse tiender wthan
mand hassuer nogen viff oc varhafftig Hi
storiographum att effter følge / paa det att
hues mand skriffuer/ maa i fram tiden bliff
ue bestandeligt oc approberet.

Derfore hassuer ieg icke nu paa denne
tid villet fordrifte meg til att forlengte denne
Chronica med nogen ydermere additio / for
end Gud vil att den tid kommer att thesse
oprør oc store wenighedt som nu er i verden
ebland de Christne indbyrdes / End nogit
bedre stilles oc songe ende/ Huilcket wi doch
alle

alle forhobes ved Guds naade oc barmhert
 tighed/att snarligen ske skal/ wthaff huiltet
 wi da fonge strax for wthan all tuit en viss
 oc bestendig Chronica att skriffue effter / Oc
 da vil ieg gerne med dett aller første gøre
 mit beste att forlunge denne Chronica paa
 dantske, oc dett icke forschimne / saa mögit
 som Gud vnder meg sin naade til.

Ocsaa giørss dett end søyge behoff at
 skriffue dette for mögit hasteligen/ fordi att
 hues her til dages skedt er / siden Charlon
 døde / dett haffuer mand end nu i daglig
 hugkommelse / oc er skedt i mande minde /
 oc kand icke letteligen forglemmes.

GUD den Allmechtigste vnde oss alle
 frid oc naade / oc een god forligelse oc same
 drechtighedt / oc beuare sin hellige Kircke/
 oc den lille Christenhed for mehre blodstort
 ning oc oprør / Att den wulde blodhund
 Mahomet skal oss arme Christne icke
 lenger plage for vore Syn
 der skyld / Amen.

I. T. C. L.

Prudens simplicitas, & amor Recti.

Prentes

Prentet i
Wittenberg/ hosß Zur-
gen Rhauues arß-
uinger / Alar effter
Guds Byrd.

1 5 5 4.

De findes til fißhs hosß
Pauel Knufflock Bock.
binder i Lybeck.

Register om the nassfundigste han- del som findes i thenne Chronica.

Aff huilcke orsage Land	Athalia	53
oc Riige forderffues 7	Amasias	54
Atheniensis 7	Amos	34
Allermest bñr thet Rø	Achas	55
miske Riige holles ved	Amon	56
macht 13	Ascanus	43
Adam oc Eva 14	Achilles	42
Adam oc Eva begrede	Adrastus	42
Abels døð i hundrede	Amulius	47
aar 16	Artaxerxes Asuerus	54
Adam oc Seth giorde	Astyagis drøm	55
tuende Taffler 16	Amintas Koning Ma	
Adams alder 17	cedonie	70
Atskillige tungemal 19	Alexander Aminte Søn	70
Affur then første Ro	Alexander merckelige	
ning wdi Assyria 21	gierninger	70
Abraham vor thet Ri	Atossa	72
nus regerede 25	Apollinis spaadom om	
Agar 26	tremurer	74
Agarent 26	Alexander aduarede de	
Al mact aff Gud 32. 99	Greker	76
Abia 32	Asuerus vor Darius	77
Isa ødelagde Affgude	El	
st. 32	Artisto	

Register.

Artistona	77	Antigonus i hiel stund	101
Artossa	77	gen	101
Arphaxat	78	Antiochus Soter	101
Arbaces	78	Antiochus Hierax	101
Artaxerxes Mnemo	83	Antiochus magnus	102
Artaxerxes	84	Antiochus magnus en	103
Athene	85	beslagen mand	103
Alcibiades	86	Antiochi tyrannij mod	104
Alcibiades bleff i hiel		Jerusalem	104
slagen wti frj leide	87	Antiochi straff for hans	105
Alcibiades en god krigs		wgudelighed	105
mand men wrolig	87	Antiochi død	106
Aristoteles	90	Antiochus Eupator	106
Aristoteles Alexandri		Aristobolus	109
tuchtmeester	91	Alexander	109
Appius	92	Antipater princeps	109
Asix forderffuelse	93	dumee	109
Alexander Magnus	93	Antas rex Arabie	109
Alexandri foreldre	94	Antigonus	110
Alexandri mandom	95	Antipater bleff	110
Alexander bleff tyranni		uigima offuer Juda	112
ste effter stor lycke	96	Archelaus	112
Alexandri exempel att		Agrippa Herodis	113
dømme sager	97	grippe søn	113
Alexandri tog mod de 36		Mars tuder beskicket aff	123
der/oc hans ydmighed		Julio	123
emod Guds prest	97	Amnistia iniuriarum	125
Ardeus	98	obluto	125
Antipater	98	Augustus bleff adoptes	127
Antigonus	99	ret aff Julio	127
Aff Alexandri Rüge bliff		Arminius	127
ue 4. Rüge.	99		Adria

Register.

Adrianus Astronomus	ning	155	
Keiser	155	Adelrichus	157
Adrianus mildhed emod	Attila the Huner	Boo	
the Christne	ning	162	
Antoninus Pius Kei.	Aetius Hoffuitzma	163	
Antonius Bassianus	Augustulus	164	
Alexander Seuerus Kei.	Anastasiu Keiser	168	
Aurelianus Keiser	Agarant	169	
Aurelianus hielt stren	Apsimarus	173	
ge regimenter offuer de	Anastasiu Keiser	174	
Frutiger	Alemāni Høgtyske	173	
Arh lerdo oc Ketterh	Arnolphus Keiser off		
Alexander Biscop	ueruand Morauis oc		
Arius bleff fortiget /	Normannos	186	
oc igien falled	Aldrig vor Tydskland		
Arh død vor en Guds	withan oprør	190	
heffn	Al øfftrighet aff Gud	191	
Athanasius bleff fortig	Arnoldus	191. 193	
get aff Egypten til	Azo en skribente	212	
Trier	Accursius	212	
Arius Mahometers for	Alfonsus Koning aff		
løbere	Hispania	225	
S. Ambrosius	Albertus Dux austrie	227	
Augustinus skreff mod	Adolphus de Nassau Kei		
Pelagium	ser	228	
Arcadius Keiser	Adolphus bleff affset	228	
Alrich der Gothe Her	Albertus aff Østerrige		
tug		229	
Alrich vand Rom.	Aurea Bulla	235	
Alrich lod binde Kircke	Albertus Austriacus	140	
frid	Albertus secūdy Kei.	241	
Adolph the Gothe Ro	ning	155	
	Almus		

Register.

Amurates	241	fremmede tungemaal	107
Aeneas Silvius	245	Biblioteca Ptolomei	106
Alphonfus Koning	246	Ben Cosban gaff seg	114
Antoninus de Lena	255	vd for en Koning	114
Agathias Historicus	261	Berad om Carthago	117
Artaxares en Perser	262	skalle nedderbrydes	117
Artabanus den siiste		Brutus	124
Koning Parthorij	262	Bizantium Ciuitas	146
		Burgundiones ere Saa	151
		rer	151
B		Bellisarius	157
Bibliske Historier	6	Behemer vore Tydske	162
Befalning att besticke		Bellisarius oc Marses	165
dett verslige Regi		Beda wdi Engelaad	173
mente	15	Bulgari	174
Begyndelsen til al vers		Begyndelsen til det Ket	176
lig modgong	15	serdøme i Tyklaad	176
Boglige Koster ere Kom		Berengarius princeps	188
ne aff Adam oc Seth	16	foro Julij	188
Balthasar	40. 50	Berengarius skreff seg	194
Broo gøres offuer haaf		Keiser	194
uet	73	Berengarius bleff fons	194
Bellum peloponesia		gen oc relegert	195
cum	83	Berguerck i Meisse	195
Begyndelsen til den tre		Bruno passue	197
die Monarchij	93	Berengaris kette.	204
Bessi wtroffab	96		
Bernice i hiel slagen	101		
Bibelen bleff vdsed paa			

Register.

Bartolus	212	Cyr9 døde pa sengē 62
Bernhardus første aff		Cyri lerdøm om sieler
Anhalt bleff Chur		nes wdødelighed 62
første	215	Cambises 65
Behemen er bleffuen et		Cambises grumhedt oc
Rongeruge	216	Tyrannē 65. 66
Bartoldus aff Terin		Cambisis straff for sin
gen	218	Tyrannē 66
Benedictus haßde ger		Cimon 72
ne absolueret Ludos		Cometa Ceratias 73
uicum	234	Cyrtilli raad 74
Brandenburg	235	Cyrillus oc hans Hu
Burggreffue aff No		stru stendes i hiel 74
rinberg	239	CHRISTI tilkommelse
Bespottelse mod Chris		naar 79
sti Billede	244	Cyri Rüge oc slecht er
Batierke krig	248	forgongen 84
		Corcira 87
		Corinthus 87
		Conon 89
		Camillus 92
Caius Julius Cesar	7	Cleopatra 98
Cham	19	Cassandri Tyrannē 99
Cimbri et Dani	19	Cleopatra 107
Columnne Herculis	43	Cyrenis oc Pilatus høff
Cambyses	54	nigmend vdi Judea 113
Cyrus	55	Chalcicum regnum 113
Cyri foreldre	55	Catonis gode raad 117
Cresus rex Asiae	58	Carthago er ødelagt /
Cyrus vand Babylō	59	oc brende 16. dage 118
Cyrus optuchtet aff Da		Cymbri komme aff Go
niele	61	21 19 met

Register.

mer oc Falles nu Dan	risk	147
ste/ oc de Danske Kal	Cometa sumtes for Con	
les nu Cimbri 119	stantini død 148	
Ciceronis goder raad	Constantini tre sønner	
120. 135	regerede tilsammē 148	
Cato staet seg i hiel 122	Cyrillus Nazāren 150	
Cassius 123	Conclusio om den Ro	
Cicero bleff i hiel slagen	miske stol 168	
125	Cosroa Koning Persa	
Cherusci de Hartzglender	rum 168	
127	Caucasus 171	
Caius Caligula Keyser	Constantinus 172. 173	
130	Constans Keyser 172	
Claudius Keiser 130	Constantinus Copro	
Commodus Keiser 137	nymus 174	
Cyprianus oc Sabia	Constantinus Key. 175	
nus martyre 140	Carolus Magnus Kei	
Carus Keyser 144	ser 178	
Constantius oc Gale	Carolus fødte til Ingela	
rius Key. 145	heim 179	
Constantinus Key. 145	Carolus ville icke vere	
Constantinus een Chris	Keyser 180	
ten 146	Carolus bleff Keiser om	
Constantinus lod vd	Christnatt 180	
skriffue Bibelen / oc	Caroli gierninger tha	
forsende i alle Land	hand haffde fridt 181	
146	Concilium til Rom 181	
Concilium Nicenū 146	Carolus funde Latin	
Constantinopolis 146	oc Greyst 181	
Constantini slect 146	Carolus haffde bordle	
Constantius bleff fette	ctie 181	
	Caro	

Register.

Carolus haffuer sunget	rusalem	213
i for	181	Conradus quartus Kei
Carolus Kalles Mag	ser	224
nus / fordi mand fin	Conradinus oc Frideris	
der icke hans luge	cus bleffue halff hug	
Carolus Caluus Keiser	ne aff Passuens be	
185	falning	225
Caluus døde aff frøcht	Carolus quartus bleff	
187	vduald	232
Carolus Crassus Key	Carolus quartus bleff	
ser	Keyser	234
187	Concilium till Costanz	
Conradus Keyser	188	237
Conradus sapiens	192	Concilium til Basel
Conradi død	193	241
Crescentij straff	197	Carolus aff Burgunde
Conradus secundus Kei	bleff slagen for Hanse	
ser	202	244
Cardinales	203	Carolus Gibbosus Ro
Constitutio att ingen	ning wdi Franckrige	
skulle bliffue Passue	246	
vthan Keiserens sam	Carolus quintus Key	
tycke	ser	249
203	Carlostadius larde der	
Euno Hertug aff Beye	Ketterij Berengarij	
ren	204	250
Constitutio om Pass	uens vduelgese	205
205	Clemens 7 / bleff fon	
Civile Bellum i Tydsk	gen	252
land	208	Cometa siuntet
208	252	
Conradus Suevus Key	Conclusio	258
ser	213	Chronica
213	258	
Conradus drog til Jer	Ctesias	261
	261	
	21 iij	David

Register.

D		Darius bleff vdualt til Konge oc huorledes 68
Dauid	32	Darius for ind i Gre
Daniel	37	cken/oc huor sterck 71
De Iddiske Historier		Dygd haffuer affuindg ere eldre end the Gre iske. 40
Den største Affguder i Verden	44	Daniel haffuer bereg net den tid naar Chri stus skulle komme 79
Delphica responsio	46	Danielis vdrtydning om de 70 vgger 79
De 12 Griffue bemercke huorlengte Rom skal bliffue wforstøret 49		Darius Notus 83
De Greiske Historier be gyndes aff the Persis	51	Darius som tilforn hedt Commodus 84
Darius regerede met Ci ro 43		Decemviri vdsendes til Gretiam 92
Darius Artaxerxes Lon gimanus 54		De tolff Taffler i Rom 92
Den sande Tro vor oc bekand haff Hedning gerne 61		Decemviri bleffue aff sette 92
Daniel vor i Kongsens Raad haff Ciro 61		Daniel Kaller Alexan drum en Buck/oc Da rium en Veher 93
Draco skreff sin Laug med blod 64		Darius bleff offueruun den aff Alexandro 96
Druckenskab en orsage til all ond 65		Domernes eedt til A then 97
Dartj raad om Regi mentet 68		Den bosuiglige handler hand faar ond løn 100
		Demetrius Koning i Macedonia 100
		Demes

Register.

Demetrius døde i fengsel	101	Didericus de Berna	
De Galater ere Komne		vor en Gothus oc Cōsul	
aff Tydskland	101	til Rom. 156. 164.	
Demetrius Demetri		Diderich Gothorū Ro	
Spn	106	ning	163
Den slaug hof Egu		Den forskredelige Titel	
sa	115	Utile	163
Den Frig Cimbrorum		Dieffuelens flid.	166
med de Romiske	119	Det er ond att falle for	
Den tredie Monarchi		en red mans hand	168
begyndes	122	Daniels spædom om	
Den hellige Kircke bliff		Mahomet	170
uer fersolgt i tuende		De Tyrcker vore Tare	
mode	129	ter	171
Domitian wdygd / oc		Den Tyrck Ottomā	171
Frig mod de Catti oc		De Tydske Keisees loff	
Besti	133		176
De Christnes forfølgel		Desiderius den Longo	
se vnder Traiano	135	barder Koning	179
Didius Julianus Keis		Desiderius bleff fongen	
ser	137		179
Decius Keiser	140	De Passuer vilde icke	
Döringen bliffuer først		gerne haft Keiserdøm	
omtaled	144	me i Tyskland	184
Diocletianus Keiser / oc		Dett wmlde Tyranni	
hand forfolgte Chris		Sergij offuer det døde	
stendømmen.	144	legomme / oc er forskre	
De tolff Griffue som		deligt at lese	187
Romulus sahe	155	Det spind som Christus	
De Hispaniske Kogerere		bleff stungen med	191
Kone aff de Gothis	156	De Gallier morre fore	
		21 v	suerte

Register.

Suerie Lothringen	196	Den Kim o Caesar o	
De Tydske Historici for		nillo	246
sumelig	198	De Suijter mod Osters	
De Sørster aff Bruns		riige	247
siug ere komne aff de		Den sorte hob oc bonde	
Carulis	211	Kriig i Tydskland	250
De Keisere bleffue for		Den Suijter Kriig emels	
ligte for S. Bernhars		lom dem sielff	252
di bøn skyld	211	Dux Mantuanus	255
De som rettelligen ere		Den Magdeburgiske	
fallede bliffue ved		Chronica	256
macht	218	Danielis spodom om	
Dominicus oc Francis		Verdens ende	259
cus naar	219	Diodorus Siclus	261
De Konger aff Sicilia			
falles Konger til Jer			
rusalem	222		
Der vor ingen Keiser i		Exempel om syndens	
17. aar	225	straff	17
Der vor ingen Passue i		Enoch thet euige liifs	
2. aar	226	exempel.	17
Den hellige Wenceslaus		Eoles	19
aff Behemen	127	En wtuchtig Sørste Ele	
Den Tyske Achilles	239	de seg i quinde Eledede	24
Dracoles Valack	242	Exempel om Guds heffn	
Delphin drog met de		offuer synden. 26. 118.	
Armentacis ind sør		119. 138. 140. 151	
Basel	242	Esau falles Edom	25
De Suijters mandō	243	Edomite	27
Den Steders Kriig	243	Ezechias gudsfryctig	35
De Tyreker ere bestier		Esaias	35
oc icke Tyranner	244	Exempel at frycte Gud	
		35. 101. 102.	Esau

Register.

Esau død	36	96. 99. 113. 148. 157.
Eulmerodach	39	172. 202. 219. 229.
Eneas	41	Effter stor lycke kom
Etheocles	42	mer stor fald 96
Esdra vor i Kongens		Et tilborkigt fald hører
raad aff Persen	53	Gud til 99
Exempel om Konglige		Exempel att erlige quin
mildhedt	58. 158.	der skulle skule seg 100
Exempel om alsomstør		Ett wgudeligt vesen oc
ste grumhedt	62	skendelig hyckleri til
En fortecht oc hønist		Athen 100
tal Cresi	65	Exempel om the Ro
En wretferiges Døme		mers strengthed 104
re rette long.	67	Exempel att man skal
En merckelig raad aff		icke forlade seg paa
the sin Søster aff Pers		Mennsker 109
sia	67	Essei bemercke de Anas
Exempel om stor wtucht		baptister 111
oc om theris straff	70	Exempel om Guds stor
Eclipsis	73	re vrede 132
Esdra haffuer forsam		Et gløende suerd syntes
led the Bibliske Bø		offuer Jerusalem 133
ger	82	Exempel om heffn off
Exempel om wtacknes		uer de Guds bespo
melighed	84	tere 134. 150.
Et god tool songer al		Elus pertinax Keiser
tiid god ende	85	137
En god exempel att gi		Ett merckeligt exempel
re fred effter seide	88	att off bør forsuare
Eudorius	90	long oc rett 139
Exempel om ret heffn.		Eclipsis solis 140
		Exem

Register.

Exempel om wtroftab	157	Strigge seg sielf	234
En mandelig ftind aff	158		
Totila	158		
En vnderlig fiun Attile	163	Sørste mandrab ftede	
		for Guds dyrtelfe	16
En Sørstes herlig ftuar.	164	for huilcke fynder ver	
		den er forgongen	17
Eunuchus	165	Sørste Monarchi hoff	
En wrer paffue	175	de Caldeer	21
En bro bleff gjort off	182	Sørste Monarchies for	
uer Ruin	182	uandling	21
En handel med paffuen	182	for hoor ftylt bleff	
om Lande	182	Troia forftoret	41
Engelborg til Rom	184	Sabianus paffue døpte	
Ebrad Conradi broder	189	Philippum	140
		Flavius Claudius Key.	
Ebrad oc Giffeluerd	192		142
Exempel om rett heftu	192	Selix diffimulator	149
bland ftore fterrer	192	Socas Keyfer	168
Edith Koninginde aff	193	ftancftuiges begyndel	
Engeland	193	fe oc aff komme	178
Erneftus ftertug till	252	ftancia er een part aff	
Suaben	252	Gallia	178
Emanuel Keyfer til Con	213	ftaderen bleff fonget aff	
ftantinopel	213	ftønne	182
Wodele ftuers ftuelhedt	213	ftantzofifch trufel	195
			194
Woft fabel	228	Sørfter fom ftøle fraa	
Wrtfordt	227	Keyfer ftentico 4. oc	
Et biftert vefen at huds		huilcke fom hille med	
		hannom	

Register.

hannom	206	gen	250
Fridericus primus Key	214	Serdinandus Keiser	252
ser	214		
Fridericus kom i bandt	215	G	
Friderici store ydmyg		Grachi	7
hed oc om hans tog i		Guds vrede er store for	
Asiam	216	synden skyld	18
Fridericus drunckede i		Gud bevarer sine	18
Asia	216	Germani	19
Fridericus secundus Kei		Gud fornyede Abra	
ser han kunde mange		ham den foriettelte	25
spracker	221	Gud hielper siine	28
Fridericus fik Jerusa		Gud straffer Tyranner	
lem	222		28
Fridericus aff settes aff		Guds Budord giffne	29
Ruiget	223	Guds Ord skal aben	
Friderici Søn bleff son		barlige forkyndis mod	
gen	224	enden	37
Frideri død	224	Gud hassuer sielff best	
Fratricelli Kettere	229	det det ruge Juda	39
Fridericus aff Osterri		Guds bespottelse bliff	
ge	231	uer aldrig wstraffet	40
Fridericus bleff fongen		Guds bekendelse bleff	
aff Mosback	231	forgetit wdi Grecia eff	
Fridericus tertius Key		ter Noe søners død	44
ser	241	Guds villie kan ingen	
Fridericus pfalzgress		forhindre	56
ue	244	Gud besørger sin Kyrt	
Franciscus Kong aff		de	60
Franchrige bleff son		Gud hassuer besticker	
		hues	

Register.

[illegible]

Register.

Historier ere allom nyt	8	Swad mand skal lere aff	
teligt att vinde	8	Cyro oc Creso	59
Historier giffue off lær		Sunde troskab	96
dom att frycte Gud	8	Sworledis Darius vand	
Swad de hellige skrifts		Babylon	69
Histori off lerer	9	Sistei tresthed til oprør	
Helias skifte verden i			71
trende tider	11	Hester	77
Swilcke de fyre Monars		Sworsføre att philo icke	
chier ere	12	regner Xerxes	78
Sworsføre Gud plager		Hunger et skarpt suerd	
Mennisten	28	derføre motte Athen	
Helias er icke død	33	giffue seg	86
Heliseus	33	Sworleng den Greyske	
Heffn for synden skyldt		Ertig stode	87
	34. 50	Hypocrates	89
Hector	42	Swor sterck Alexander	
Hercules	43	for til Asiam	95
Herculis mandom oc		Hannibal	102
fromhed gjorde hans		Sworsføre Antiochus	
nom nasskundig	43	bleff i hiel slagen	102
Homerus / oc om hans		Sworsføre Juda bleff	
bøger	47	straffet	104
Hesiodus vor prest i He		Sunde older oc leffnet	
licon	47		107
Herodotus	53	Swor aff secter komme	
Sworledis Sørster skal		oc at et hoffuit er nyt	
le optuchtes	55	teligt	110
Sworsføre gud holler off		Herodes bleff Juda koe	
uer Sørster oc adeler	55	ning	112
Barpagi snilhed	57	Herodes Ascalomita	112
		Herodes	

Register.

Herodes Antipas tog sin Broders Gustru/ oc lod halshugge Jos hannem	113	Heracles	189
Herodes Agrippa	113	Heracleonas Keiser	172
Huorsföre Monarchier ere beskiedede aff Gud	114	Huorsfore Gud stier	
Hieron rex Sicilie	114	Monarchas	181
Hannibal flyde til An- tiocho	116	Henricus Alueps	188
Huorsföre at alle Keises- re kalles Cæsares An- gusti	125	Huorsföre thet Keiser dømme er kommen fraa then slecht Caro- li oc til de Saxer	189
Huor den hellige Kircke kal findis	129	Henricus Alueps Kei- ser	190
Huilde rette Francke oc huilde Alemanni ere	145	Huad Henricus haffuer vdræt den tid han vor Keiser	191
Honorius	153	Henricus Ottonis bro- der	192
Himelfuth	157	Hermannus Hertug i Suaben	192
Huorledis the Longos bardi komne til Italia en	160	Henricus gjorde ett an- det oprør mod sin Broder	192
Huorsföre att the Vens- der oc Gothi kunde icke fordrages	161	Huem Gud er med han nom kan ingen skade	194
Hungeren haffuer sit naffn aff Hunis	162	Hugo haffde songet sin Herre	194
Huorledis de Gothi fin- ge der Regimente i Italia	164	Henricus Hertug i Bei- ern stüdede effter Riis- get	196. 197.
		Huilde de Churförster ere	198
		Huor	

Register.

Huor nytteligt dett er	Huniades plagede the
art haffue Churfør	Tyrcker 242
ster 199	Huor sterck Soliman
Henricus secundus Key	haffuer belagd Wien
ser 201	251
Hildebrandus bleff kal	Historiet 258
let Gregorius 205	Huor lunde att verdens
Henricus quartus Key	ende er neher 258
ser 205	Huad Rügernes om
Henricus 5/ belagde sin	uendelser betyde 259
fader til Wentz 207	Herodotus Historicus
Henricus 4/ ligger wbe	261
graffuit i fem aar 207	I
Henricus den femte 209	Japhet 19
Hand bleff lønt som hā	Janus 19
haffde fortient 209	Jones de første Gre
Henricus sextus Keiser	cker 19
217	Ismael 26
Hulde Keyserer der ere	Isaac Christi figur 27
excommuniceret aff	Jacob 27
Passuen 220	Jacob kalles Ismael 27
Hermannus aff Dörin	Joseph en viissin 27
gen 221	Israels Spørster kalles
Henricus bleff fangen	domere 30
aff Fridrico 222	Jøderne ere de elste 33
Henricus septimus Key	Josaphat formerede
ser 230	Guds Ehre 33
Henricus er forgiffuen i	Jorams affguder 33
Sacramentet 230	Joas 34
Historia Sigismundi /	Joiada 34
om sin tiener 239	Jonas
	Um

Register.

Jonas	34	Jerusalem forstøret	113
Joram	34	Julius begerede alrind	
Josias	36	frind	122
Joachas	37	Julius er forrederlich	1
Joachim	37	htel stungen	122
Jeconias	37	Julij mildhed emod sine	
Jerusalem bleff neders		fiender	123
slaget	39	J Egypte lerdes besøn	
Jesus Sacerdos	61	derligen Mathematic	
Jonici	63	cam	136
Italici philosophi ere		Ingen ting skadeligere	
Komme aff Pithagor		end Ketterij	143
ra	63	Julianus Apostata Kei	
Ingen skal fordrifte seg		ser	149
formegget paa sin		Julianus ville fortilget	
macht	75	Christen med list	150
Judiths Historia	78	Ingen maa heffne seg	
Joradas øffuerste Prest		sielff	150
	97	Jouianus en Gudsryc	
Jason kom wretteligen		tig Keiser	150
til prestedømet	103	Justinus Keiser	165
Jude Machabei Man		Justinianus Keiser	165
dom	105		(173
Janna then siiste Ke		Justinianus haffuer be	
gent aff den Slecht		skriffuit Jus civile	165
Dauid	108	Justinianus bleff fons	
Judas Machabeus	109	gen	167
Jonatas	109	Justinus Keiser	167
Johannes Hircanus	109	Irene Keiserinde	175
	109	Johannes Mulier Pass	
Jacobus Apostolus	113	ue	184
		Johans	

Register.

Johannes Stabelus	188	Keiserens contract med the Gothe	158
Irene Keiserens Dotter aff Constantinopel	219	Keiser Carls Foreldre	179
Johannes Koning til Jerusalem	222	Keiseren gick villigen fraa sin fruhed	209
Johannes aff Lucel borch bleff Koning i Behemen	230	Keiser Constantinus i hiel stungen i Constantinopel	243
Johannes Huss for bren	238	Keiser Friderick bleff fangen til Vien	244
Johannes Huniades	241	Korss syntes paa Eled	248
Julius Passue hielt ett slag med Franckerne ge paa Paaschedag	248	Keiser Maximilian Friig met de Venedier	248
Joachim Marckgreffue aff Brandenburg	254		

L

		Latium	42
		Lacedemonier	Man
		dom	73
Kircken er kommen aff		Longimanus	77
Noe til Abraham	21	Longimanus	befalte
Krig for Thebe	42	att opbygge	Jerusalem
Krig Scytarum mod		lem	78
Cyro	62	Lacedemonij	86
Kirckens stand nu i den		Lisander	86
ne tid	III	Lacedemonij bleffue	sla
Bettere haaffue tuende		gen for Thebe	89
villør	143	Linus Passue	131
		Wm q	Lucia

Register.

Lucius Martir	142	ue	222
Liberius Passue	bleff	Ledder penninge	224
fortager	149	Ludouicus Bauarus	
Leo Keyser	164	Keiser	130
Lotharius	165	Lupoldus aff Osteruge	
Leontius	173		231
Leo Keiser / een billede		Ludouicus er bandsett	
stormere	174	aff ringe orsager	231
Leo Copronomi sön Kei		Ludouicus Romang	232
ser	174	Ladislaus Koning aff	
Ludouicus pius Keiser		Vageren	242
	182	Ludouicus Koning wdt	
Lotharius bleff Keyser		Franchrige	248
	182	Laurentius Miniaten	
Lotharius / Ludouicus		sis	255
germanicus oc Caros			
lus Calus vore trens			
de Brødre	183		
Landskræfft emellom		Mandrab skall straffis	
de tre Brødre	183	16. 18.	
Ludouicus secundus Kei		Macedones	19
ser	184	Michas	34
Ludouicus Balbus bleff		Manasse wgudelighed	
Keyser	185		36
Ludouicus tertius Kei		Manasse er dennom en	
ser	187	Exempel som seg vil	
Ludolfus	193	le omuende	36
Ludolf bad naade	193	Mosi bøger igen fund	
Ludouicus Koning	194	ne	37
Lotharius Saxo bleff		Mineæ	43
Keiser	210	Monge Afgudert i Gre	
Ludouicus Landgreff		cia	45
			Metij

Register.

Metij Suffetij død	49	lam	120
Metastenas	53	Mitridates	120
Magi	67	Marq Tyrannij	120
Megabifus	68	Man bør at frøchte lø	
Monarchia dett beſte		dens wſtadighed	120
Regimente	68	Marcus Antonius / oc	
Melciades ſtore offuer		Lucius verus oc hans	
uinnig for Platea	71	Broder/ Keyſere	136
Melciades ſick ond løn		Mahomet forſpørede	
	71	Egypten/ oc de her	
Menniſkens liſſ forgen		lige konſter alle	137
gelig	72	Macrinus Keyſer	138
Mardonius Høffuig		Maximinus Keyſer	139
mand	75	Maximianus/Galerius	
Mardonius brende A		oc Constantius Augu	
then	76	ſti	144
Mirackel ſtede eſter Zi		Maximianus bleff i hiel	
pocrate	90	ſtungen	145
Miletum	95	Maxentius drucknede	
Menſkelig viſhed hand			145
ler ofte mod Gud	105	Mahomet	148. 171.
Machabei	108	Magnentij wtacknem	
Matathias	109	lighed	149
Mod Chriſti fødsel ſkul		Magnentius ſtack ſig	
le David ſkundes fraa		ſielſſ i hiel	149
Regimentet	108	Maximus oc Arbogaſt	
Mand ſkal inted giøre		ere Exempel om for	
for haſteligt	117	redere	152
Marius ødelagde the		Marcianus	162
Cimbros	119	Mauricius Keiſer/ bleff	
Marq Krig mod Sil		forredeligen omkom	
		M m ij	met

Register.

met	168	Nemrod	hassuer then
Mahomet de Arabers	169	første Monarchi	bes
Prophete	169	gyn	20
Mahomets	listighed	Minus	then første Ro
169		nind	til Assirien
Mahomets troo huor	169	Naar omsterelsen	vor
dan	169	gissuit	26
Mahomet indtog Ara	biam	Ny skick mishager Gud	31
170		Nathan Davids Søn	34
Mahomet ville heller	Falles en Saracener	end Agarener	170
Monasteria	vore Scho	ler	181
Mentz	belagd	192	
Mirabilia Mundi	197		
Moles	med samme skop	pe	233
Martimilianus	sid	Ca	rol
Dotter	aff Bur	gundien	245
Marimilianus	bleff fon	gen	til Bruck
245		Mahomet	hassuer vund
det Hydrunt	246		
Maximilianus	Key.	246	
Martinus Luther	249		
17		Naar Christus	er fød
Naar Mennicken	sid	der	127
først loff	att rede sigt	Naar Christus	er døbt
18			129
		Naar	

e haftere hett
 Monarchi be 20
 hen første Ko
 til Niffen 22
 miferelsen be
 26
 mshager Gud
 31
 Dauids Spil
 34
 donofor 37
 donofor om
 aff Daniel 39
 hen første Mo
 bleff endir 40
 47
 m vor bygt 49
 xfarum Mo
 begyntes 50
 chus 90
 Cōfules begyn
 gere til Rom
 91
 ander begyn
 ne Monarchi
 95
 afus ar fæde
 127
 ifus ar dæte
 139
 Hætt

Register.

Naar Christus er korsfest	129	Naar det studium Theologie begyntes	212
Naar then Christelige Kircke er begynt	129	Nicolaus Augustus	233
Nero nequam Kei.	130	Nussia ciuitas	244
Nerna Keiser	134	Naar preteritit ere	
Nouati Ketterij er for		først paa fundet	246
dømbt	141	Naar Bussier/oc att skun	
Naar Hispania oc Galia komme fraa Røget	160	de met dem er fundet	246
Naar the Vendiske Komme til Aphricam	161	Nysfødde Fyllinge gole	254
Naar S. Augustinus døde til Hippo	161	Nogre spadome att det Tyrckiske Røge skal nederfalle	255
Naar Tyskland Kom fraa Røget	162	Naar thenne Chronica er fordansket	261
Narses Kom i wnaade	166		
Naar det Tyrckiske Røge begyntes	171		
Naar det Røge Longobardorum fick ende	180	Omskerelsen er ett vist tegen til fortættelsen	25
Normanni ere indfallen i Galliam	186	Orsagen att then Samariske krig er begynt	32
Naar Dyringen bleff spørstedomme	203	Ochosias	33
Naar de Cardinaler sin ge mact att velge Passuen	205	Olias	34
		Oseas	34
		Om stor hunger	38
		Olimpiades	41
		Om uij Ordo	

Register.

Orchomenon	43	cker ere reiste mod de	
Orsagen til al Affgude		Romer	142
ri	44	Orsagen att Constanti	
Ordening at forluge de		nus oc Licinius bleff	
fredløse	64	ue wens	145
Oranes	67	Othocarus	146
Oprøriske faa deris		Orsagen att de Gotht	
løn	71	finge det Regiment	
Ochus alle Tyranners		til Rom	156
erempel	83	Ostgotiske Konger	157
Orsagen til att første		Orsagen att Venedig	
gong beskietes loug		bleff bygt	163
oc ret til Rom	91	End løn for gode giera	
Om Tydske	92	ninger	164
Orsage til den krig mel		Opror for Passuens vd	
lom de Romiske oc		uelgelse	166
Antiocho	102	Orsage til det Maho	
Orsagen til den Carta		metiske Kuge	169
ginensiske krig	114	Om de Saraceners mee	
Orsagen til den Maces		tighed	170
doniske krig	116	Orsage att de Romere	
Octavius Augustus		toge andre Keiser end	
bleff vdkoret emod		de haffde til Constans	
Antonium	125	tinopel	175
Origenes Professor A		Om stor krig i Tydske	
lexandrie	137	land	177
Om the Gotthers Histo		Orsage att de Francker	
ri	140	gaffue seg fraa Kiget	178
Odenatus en Romisk		Osterrige oc Vesterri	
Høffuizmand	141	ge	179
Orsagen att the Fran		Orsa	

Register.

Orsagen att Carolus	179	skybmend	196
bleff Keiser	179	Otto tertius Keiser	197
Orsfranker	183	Orsage att de Churfør	
Os porci foruende sit		ster ere indsette	198
nassu/oc skriffuer mäd		Orsage at desse Spørsten	
at effter hannom haff		dømme er tagne til	
ue alle Passuer for		det Chur	199
uend theres nassu	184	Otto tertius bleff for	
Opror til Rom for Pass		giffuen	200
uens skyld	186	Osterrügste mark	203
Otto Hertug i Sarsen		Otto von Wittelsbach	
	188		215
Orsagen til den Früg		Otto Henrici Søn aff	
emellom the Francker		Saxen er vdualt til	
oc Saxer	189	Keisere	219
Otto primus Keiser	192	Otto quartus Kei.	220
Otto gaff sin Broder		Orsagen att Fridericus	
Beiern	192	drog fræs Jerusalem	
Otto haffde mßgen			222
modstand	193	Ottacker Koning aff	
Ottomis feter	193	Behemen	224
Otto den første Keiser		Ottoman en Tyrcke	229
som haffuer foret Pass		Oecolampadius	250
uen	195		
Otto ville straffuet			
passuen	195		
Otto döde til Quendels		P	
burg	195	Pompeius Keiser	7
Otto secundus Keiser		Polinices	42
	196	Poeter nassukundig hos	
Otto bleff fongen aff		the Grecker	46
		Procas	47
		M m v	philo

Register.

Philonis regenscaff om the Monarchier	52	ptolomeus Epiphanes	107
Philosophi begyntes vn der Ciro	63	ptolomeus Philometor	170
Preraspes	65	ptolomeus phisco en slem Bestia	107
Phocenses bleffue slag ne	89	ptolomeus Dionisius thē sūste Koning wdi Egipten	107
Philippus offueruinner the Greisker	89	pompeius	110
Perdice hēlige siuge	90	phariser	110
Perdice bleff holpen aff Zipocrate	90	punicum bellum secun dum / oc orsagen der til	115
plato	90	philippus Koning aff Macedonia	116
Philippi drøm	94	Perseus then sūste Ko ning i Macedonia	117
Philippus bleff i hiel sla gen fordi hand straffe de icke wret	95	punicū bellū tertium	117
Perdicas	98	pompeius bleff offuer vunden	122
Perdice hemlige siug	98	ptolomeus Astronomus	136
Ptolomeus Euergetes	101	papinianus Juriscon sultus	138
Ptolomeus Philopator	102	philippus then første døpte Keiser	140
ptolomeus Philometor	103	posthumus en Hoffuig man	141
popilius en Romisk Les gat	104	probus Keisere	144
ptolomeus vor fredes sømlig oc haffde Bog lige konster fier	106	pelagius Kettere wdi Britas	
Ptolomeus Euergetes	107		
Ptolomeus Philopator	107		

Register.

Britannia	152	Roxane Alexandri Mo	
Philippus Keisere	174	der	98
Pipinus en Første wdi		Regulus bleff fongen	
Franceriige	175		115
Pipinus Koning wdi		Reguli troo emod sit Se	
Franceriige	179	derne Land	115
Passuens Flagmaal off		Reguli stor marter oc	
uer seg sielff	214	død	115
Philippus Keiser	217	Romere vore i stor nød	
Philippus bleff forrad			115
aff Vittelsbach	219	Romiske Monarchi skal	
Patasetus bleff sett i ett		vere den sieste	124
Bur	237	Reti de Etschlender	127
Pitcamerus	247	Romiske Kircke begyn	
Philippus Maximiliani		nes	130
Søn	248	Ruffinus Gallus	154
		Radgast der Gothe	
		Koning	154
Quintilius Varus stæf		Rode Jøder	171
seg sielff	127	Roland	181
		Rudolphus bleff wd	
		uald til Keyser aff Bis	
Romiske Riige er nu		coperne til Vorchem	
hoff the Tydske	12		206
Roboam	32	Rudolphus miste sin	
Rea Silvia	48	høgre haand/oc huad	
Romulus	48	Flag hand førde off	
Remus	48	uer Biscoperne før	
Romulo oc Remus tret		hand døde	206
tes om Regimentet	48	Richardus aff Enges	
Rom bleff forstøret	29.	land	225
	159	Rudols	

Register.

Rudolphus Gressue til Habsburg	226	Sibilla/oc om then Gu delige oc Affgudiske Sibilla.	45. 46.
Rupertus Keiser	236	Sardis	58
Rom bleff vunden aff Keiserens friggsfold oc Passuen bleff son gen	251	Solomis tal til Cresum	58
Rigsdag til Augsburg	251	Solon bestreff først the Romiske rett	64
Rigsdag til Regens burg	253	Strenge Herrer rege re icke lenge	64
S		Sardis	71
		Store krig reses offte aff ringe orsager.	85.
Sem	19	(121.	
Semiramis fiede seg i mande fleder	23	Soranus	90
Sardanapali endelygt	24	Socrates	90
Sodoma forbrædt oc ry ger end nu i denne dag	26	Sardis	95
Saul	32	Som vi skicke off sielff saa gaar thet off	96
Salomon	32	Seleucus bleff i hiel stungen	101
Samaria bleff ødelagt	35	Seleucus callinicus	101
Samaria bemercker the Kircke i Orient	36	Scopa	102
Sedechias	38	Seleucus philopator	103
Sedechie dødt	38	Sedetes	106
Skilsmøst mellom en Gudelig oc en Wchris ten Man	45	Siria kom vnder de Ro mer	106
		Simon	109
		Saducet	111
		Scipio iunior / oc hans troo	

Register.

froo mod sitt Sederne		Slaug met Attila hof	
Land	116	Tolosa	136
Scipio Masica	117	Stor trette om then	
Scipio then yngre Pau		Romiske Offrigbed	
li Nemilij Spn	118		168
Scipionis graed	118	Sultan	170
Scipionis ord bliffue		S. Gallus	172
sand	120	S. Bonifacius	175
Silla	120	Strabo Historiskriffue	
Silla affsette Tribu		re	178
nos / oc Pompeius ind		Saxonia bleff Christen	
sette dem igen	121		179
S. Staphan er stend / oc		Sibenburg	180
S. pouel omuend	129	Stephanus bleff confir	
S. peder kom til Rom i		meret aff Keiseren	183
Claudij tiid	130	Sergius then wulde	
S. peder bleff forssfest		passue oc Tyran	187
til Rom / oc S. Pouel		Salueldt	193
bleff halfshuggen	130	S. Ulrich	193
S. Johannes Euanges		Strachatter	194
lista er igen kommen		Siluester Magus	201
aff pathmos	134	Stephanus rex Vngar	
Schola Alexadrina	136	rie	201
Senecus Keiser	137	Swiger Biscop til Bam	
Sopores / the Persier		berg bleff passue	203
Koning en hoffmodig		S. Elizabet aff Hessen	
Mand	141		228
S. Jeronymus vor Da		Schola pragensis	235
masi Notarius	151	Swigerste forbund	235
Stillico Hoffuizmand		Sigismundus Kei.	237
	152	Sigismundus drog	1
Stillico en Vend	154	Tyrand	

Register.

Tyrckid	239	Tales	83
Scapler een oprørist		Themistocles raad	74
mand	250	Themistocles friede sin	
Solimannus Kom andē		fæderne land	75
gong i Tydskland	254	Themistocles snelhed	57
T		Thes større mactē man	
		fonger thes størrer	
		bliffuer homod.	76. 85
Thucydides historicus	7	Themistocles onde løn	
Then første Verdens		for velgiertninger	77
tid	11	Themistocles flyde	77
Then anden Verdens		The Atheners stifted	
tid	11	oc trog	86
Then hellige Kirckes be		Theramenes i hiel sla	
gyndelse	15	gen.	88
Then første Euangelis		Trasibulus	88
ste predige oc fortættel		Thebani bleffue offuer	
se om Christo	15	uunnen	89
The fyre monarchier aff		Thebæ forstørret	95
Daniel vdtlagde	20	Tyrus	95
The fyre monarchier i		Trigranes bleff slagen	
fyre lignelser	20	aff pompeio	106
Thet Tyrckiske Rige		Tydskland bleff offuer	
vot David for sagt	20	fallen med krig aff	
Thares	25	Tiberto oc Druso	127
Tullus Hostilius	49	Tiberius er adopteret	
Tarquinius Superbus		aff Augusto	128
(50		Titus belagde Jerusa	
Thucydides	53	lem	132
Then suare grumhed		Then stor yndt til Jerus	
Astyagis	57	salem	132
		Tit	

Register.

Titt oc Vespasian from	133	Teia then sifte Gothia	160
hedt oc dygd	133	er Koning	160
Traianus en from Kei	134	Theodosius Keiser	160
ser	134	Tiberius Keiser	167
Traian ord naar han	134	Turcka	171
bestickede nogen Mar	134	Theodosius Keiser	174
skald	134	Thassilo Hertug aff	180
The Jøder rese seg op	135	Beiern	180
igien oc vduelde seg en	135	Tydste bleffue sette	180
Messiam	135	Zungeren	180
The Kettere Manichei/	143	Thet ynckelige mord aff	188
oc theris falske lers	143	the Vngerer	188
dom	143	Tredie oprør mod Ot	193
Thomas Monetarius	143	to	193
Tacitus Keiser	144	Trit Passuer bleffue aff	203
Theodosius offueruand	151	sette	203
de Gotthos	151	Thet slang hof Mansa	209
Theodosius en Gudfryc	152	feldt	209
tig Keiser	152	Then Romiske stol bleff	229
Theodatus	157	transfereret	229
Totilas de Gotther Ko	158	Tuende Keisere vduals	230
ning	158	des en dag	230
Totilas vand Rom	159	Tuende Rom / tuende	236
	159	passuer	236
Totilas bød Kircke	159	Tre Passuer paa en tiid	136
frud	159	Tamerlanes en Tyrans	237
Totilas bleff vnderuist	160	Thomas Wynter	250
aff Benedicto	160		
The Longobardi vore	160		
Saxer	160		

Vnder

Register.

V

Underfled emellom the
 Hedniske Historier oc
 den hellige Schrifft 9
 Verden skal anden tid
 brendis 18
 Vr Chaldeorum 25
 Vrong Gudsdyrkelse
 straffis 35
 Underlig ting skede oc
 huor for de skee 73
 Underlige tegn skede i
 den Greiske Krig 86
 Vindelici / de Auspurs
 ger oc Bayeren 127
 Vespasianus Keyser 131
 Varius Keyser 138
 Vlpianus Jurisconsul
 rus 138
 Vibius Gallus Keyser
 141
 Valerianus Keyser 141
 Valentinianus gaff een
 Hednist prest en Kinde
 heft 151
 Valens Keyser en Ar
 rianer 151
 Vestgotiske Konger
 157
 Vittich 157
 Vendiſke loffue 161

Vendiſke Komme til Be
 hemer 162
 Valentinianus Keyser
 (162
 Underlige tegn for
 Mahomet Kom. 167
 Visio S. Vldarici 191
 Vernherus 211
 Vien i Hungeren 223
 Velphi oc Gibelini 223
 Victoria Vrbs 224
 Vilhelmus aff Holland
 Keyser 225
 Virtemberg 230. 235/
 Venceslaus Keyser 236
 Virtemberg bleff ett
 Hertugdømme 248
 Vandflod til Rom 252
 Verden lignes ved ett
 gammelt huff 259

W

Wret heffnes gierne 48
 Wret skal straffes 92
 Wenighed effter Alex
 andri død 98

X

Xenophon 53
 Xerxes 72
 Xerxes for ind i Gre
 cken 72
 Xoro

Register.

3

Zoroastres fand først	87	30. Tyrannen til Athen	
paa den sorte Konst	22	Zenobia Kempinde	142
Zacharias prophete	34	Zeffi	162
Zorobabel	61	Zeno Keiser	164
Zophiri troskab emod		Zisca	239
Darium	69	Zwinglius	250
Zorobabel en Sprøtte øff		Zwinglius bleff slagen	253
uer Juda	78		

Register om alle Romiske Keisere som verit haffue fraa C. Julio Caesare oc ind til Carolum V.

Julius Caesar vor	46.	cuperet Keiserdømmet	
aar for end Christus		i 17. Moneder / doch	
bleff fødte oc regere		ere de icke regnede	
de	4 aar	blande Keisere.	
Octavio Augustus rege		Vespasianus	9 aar
rede effter Julio	56 aar	Titus	2 aar
Tiberius	25 aar	Domitianus	15 aar
C. Caligula	3. aar 10 mo.	Nerva	1 aar 4. Mona.
Claudius	13 aar 9 mo.	Traianus	19. aar 6. mo.
Nero	14. aar	Adrianus	20 aar
Sergius Galba / Otto		Antonius	23 aar
oc Vitellius haffue oc		M. Antonius	18 aar
		Commodus	

Register.

Commodus	12 aar	Honorius	16 aar
Elus Pertinax	6. Mo.	Theodosius 2.	27 aar
Didius Julianus	7. mo.	Martianus	7 aar
Seuerus	18 aar	Leo	16 aar
Bassianus Cara.	6. aar	Zeno	17 aar
Macrinus	1 aar 2 mo.	Anastasius	26 aar
Varius Helioga.	4. aar	Justinus	9 aar
Alexander	13. aar	Justinianus	38 aar
Maximinus	3. aar	Justinus 2.	10 aar
Gordianus	6 aar	Tiberius 2.	7 aar
Philippus	5 aar	Mauricius	20 aar
Decius	2 aar	Focas	8 aar
Vibius Gallus	2 aar	Heraclius	29 aar
Valerianus	6 aar	Constantinus Heraclij	
Galienus	19 aar	Søn regerede	4. mo.
S. Claudius	2 aar	Heracionas	2 aar
Aurelianus	5. aar 6. mo	Constans	27 aar
Tacitus	6. mo.	Constantinus 4.	17 aar
Probus	6. aar 4. mo.	Justinianus	16 aar
Carus	2 aar	Philippus 1 aar	6 mo.
Diocletianus	20 aar	Anastasius 1 aar	3 mo.
Constantius	4 aar	Theodosius	1 aar
Constantinus	30 aar	Leo tertius	24 aar
Constantinus 2.	24 aar	Constantinus 5.	34 aar
Julianus Apo.	2 aar	Leo quartus	5 aar
Jovianus	7 mo.	Constantinus 6.	18 aar
Valentinianus	12 aar	Carolus Magn9	14 aar
Valens	3 aar	Ludouicus pius	26 aar
Gratianus	6 aar	Lotharius 1.	15 aar
Theodosius	11 aar	Ludouicus 2.	20 aar
Arcadius	13 aar	Carolus Calvus	2 aar
		Carolus	

Register.

Carolus Crassus	9 aar	Otto 4.	4 aar
Arnolphus	12 aar	Fridericus 2.	37 aar
Ludouicus 3.	10 aar	Cunradus 4.	4 aar
Conradus 1.	7 aar	Wilhelmus	2 aar
Henricus 1.	17 aar	Rudolphus	19 aar
Otto primus	36 aar	Adolphus	6 aar
Otto secundus	10 aar	Albertus	10 aar
Otto tertius	19 aar	Henricus 7.	6 aar
Henricus 2	22 aar	Ludouicus Bavar9	33 aar
Cunradus 2.	15 aar	Carolus 4.	28 aar
Henricus 3.	17 aar	Venceslaus	22 aar
Henricus 4.	50 aar	Rupertus	10 aar
Henricus 5.	20 aar	Sigismundus	27 aar
Lotharius Saxo	13 aar	Albertus 2.	2 aar
Conradus	14 aar	Fridericus 3.	53 aar
Fridericus	37 aar	Maximilianus	33 aar
Henricus 6.	7 aar	Carolus 5.	
Philippus 2.	10 aar	Ferdinandus	

Register paa alle Passuer som verit haffue fraa den første oc ind til Julium tertium.

Anno Christi 33.	Pri9	Anacletus	11 aar
mus Petrus Aposto9		Clemens 1.	9 aar
lus vor i Rom 25 aar		Euaristus	9 aar
Effter S. peder bleff		Alexander 1.	10 aar
Linus Passue	11 aar	Xistus	10 aar
		An 9	Theleso

Register.

Thelesphorus	11 aar	Syrictus	15 aar
Hyginus	4 aar	Anastasius 1.	3 aar
Pius	12 aar	Innocentius 1	15 aar
Anicetus	9 aar	Gosimus	1 aar
Goter	9 aar	Bonifatius 1.	3 aar
Eleuterius	21 aar	Celestinus	8 aar
Victor	10 aar	Zistus 3.	3 aar
Zephyrinus	9 aar	Leo 1.	21 aar
Calistus	5 aar	Hilarius	6 aar
Urbanus	8 aar	Simplicius	15 aar
Pontianus	9 aar	Felix 3.	8 aar
Antherus	3 aar	Gelasius	4 aar
Sabianus	13 aar	Anastasius 2.	1 aar
Cornelius	3 aar	Simmachus	15 aar
Lucius	3 aar	Ormisda	9 aar
Stephanus 1.	5 aar	Johannes 1.	2 aar
Zistus 2.	2 aar	Felix 4.	4 aar
Dionisius	6 aar	Bonifatius 2.	2 aar
Felix 1.	4 aar	Johannes 2.	2 aar
Eurichianus	8 aar	Agapetus	1 aar
Caius	11 aar	Siluerius	1 aar
Marcellinus	9 aar	Vigilius	17 aar
Marcellus	5 aar	Pelagius 1.	11 aar
Eusebius	2 aar	Johannes 3.	13 aar
Malciades	4 aar	Benedictus	4 aar
Silvester	2 aar	Pelagius 2.	10 aar
Marcus	2 aar	Gregorius 1.	13 aar
Julius 1.	16 aar	Sabinianus	1 aar
Liberius	16 aar	Bonifacius 3.	3 mon.
Felix 2.	1 aar	Bonifacius 4.	6 aar
Damasus	15 aar	Deus dedit	4 aar
		Bonifas	

Register.

Bonifacius 5.	5 aar	Valentinus	40 dag
Honorius 1.	12 aar	Gregorius 4.	16 aar
Seuerinus	1 aar	Sergius 2.	2 aar
Johannes 4.	1 aar	Leo 4.	8 aar
Theodorus	6 aar	Johannes 8.	3 aar
Martinus 1.	6 aar	Benedictus 3.	2 aar
Eugenius 1.	3 aar	Nicolaus 1.	9 aar
Vitalianus	14 aar	Adrianus 2.	5 aar
Adeodatus	4 aar	Johannes 9.	10 aar
Donus	1 aar	Martinus 2.	1 aar
Aghato	2 aar	Adrianus 3.	1 aar
Leo 2.	10 mon.	Stephanus 5.	6 aar
Benedictus 2.	10 mon.	Formosus	5 aar
Johannes 5.	3 aar	Bonifacius 6.	15 dage
Conon	11 mon.	Stephanus 6.	1 aar
Sergius	14 aar	Romanus	3 mon.
Johannes 6.	3 aar	Theodorus 2.	20 dag
Johannes 7.	2 aar	Johannes 10.	2 aar
Sosimus	20 dag	Benedictus 4.	3 aar
Constantinus	7 aar	Leo quintus	40 dag
Gregorius 2.	2 aar	Christophorus	7 mon.
Gregorius 3.	10 aar	Sergius 3.	8 aar
Zacharias	10 aar	Anastasius 3.	2 aar
Stephanus 2.	5 aar	Lando	6 mon.
Paulus 1.	10 aar	Johannes 11.	13 aar
Stephanus 3.	3 aar	Leo 6.	6 mon.
Adrianus 1.	13 aar	Stephanus 7.	2 aar
Leo 3.	20 aar	Johannes 12.	4 aar
Stephanus 4.	3 aar	Leo 7.	3 aar
Pascalis	7 aar	Stephanus 8.	3 aar
Eugenius 2.	4 aar	Martinus 3.	3 aar
		17 18 19	21 22

Register.

Agapetus 2.	9 aar	Urbanus 2.	13 aar
Johannes 15.	4 aar	Pascalis 2.	15 aar
Leo 8.	1 aar	Gelasius 2.	1 aar
Johannes 14.	6 aar	Calistus 2.	5 aar
Benedictus 5.	1 aar	Honorius 2.	5 aar
Donus 2.	1 aar	Innocentius 2.	14 aar
Bonifarius 7.	6 mon.	Celestinus 2.	5 mon.
Benedictus 6.	8 aar	Lucius 2.	11 mon.
Johannes 15.	8 mon.	Eugenius 3.	8 aar
Johannes 16.	4 mon.	Anastasius 4.	2 aar
Johannes 17.	10 aar	Adrianus 4.	4 aar
Gregorius 5.	2 aar	Alexander 3.	21 aar
Silvester 2.	4 aar	Lucius 3.	4 aar
Johannes 18.	10 mon.	Urbanus 3.	1 aar
Johannes 19.	4 aar	Gregorius 8.	52 dag.
Sergius 4.	2 aar	Clemens 3.	2 aar
Benedictus 7.	11 aar	Celestinus 3.	6 aar
Johannes 20.	9 aar	Innocentius 3.	18 aar
Benedictus 8.	10 aar	Honorius 5.	10 aar
Silvester 3.	56 dag	Gregorius 9.	14 aar
Gregorius 6.	2 aar	Celestinus 4.	18 dag.
Clemens 2.	9 mon.	Innocentius 4.	11 aar
Damasus 2.	23 dag.	Alexander 4.	6 aar
Leo nonus	13 aar	Urbanus 4.	3 aar
Victor 2.	2 aar	Clemens 4.	3 aar
Stephanus 9.	4. mon.	Gregorius 10.	1 aar
Benedictus 9.	8 mon.	Innocentius 5.	5 mon.
Nicolaus 2.	3 aar	Adrianus 5.	40 dag.
Alexander 2.	11 aar	Johannes 21.	8 mon.
Gregorius 7.	12 aar	Nicolaus 3.	3 aar
Victor	1 aar	Honorius 4.	2 aar
		Nicolas	

Register.

Nicolaus 4.	4 aar	Johannes 23.	4 aar
Celestinus 5.	5 mon.	Martinus 5.	5 aar
Bonifacius 8.	8 aar	Eugenius 4.	15 aar
Benedictus 10.	9 aar	Felix 5.	9 aar
Clemens 5.	9 aar	Nicolaus 5.	8 aar
Johannes 22.	19 aar	Calixtus 3.	3 aar
Benedictus 11.	7 aar	Pius 2.	5 aar
Clemens 6.	10. aar	Paulus 2.	6 aar
Innocentius 6.	10 aar	Xistus 4.	13 aar
Urbanus 5.	8 aar	Innocentius 8.	5 aar
Gregorius 11.	8 aar	Alexander 6.	11 aar
Urbanus 6.	11 aar	Pius 3.	27 dag.
Bonifacius 9.	14 aar	Julius 2.	9 aar
Celestinus 6.	15 aar	Leo 10.	9 aar
Benedictus 13.	21 aar	Adrianus 6.	1 aar
Innocentius 7.	2 aar	Clemens 7.	11 aar
Gregorius 12.	2 aar	Paulus 3.	15 aar
Alexander 5.	8 mon.	Julius 3.	

Gud skick oc vende /
Alt til en god ende.

